

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SÜLEYMAN BULUT'UN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra TEKİN

Balıkesir, 2017

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SÜLEYMAN BULUT'UN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra TEKİN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN

Balıkesir, 2017

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda 201312535004 numaralı Esra TEKİN'in hazırladığı "Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 16.06.2017 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

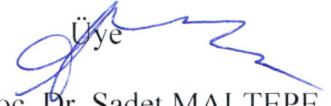
Başkan

Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU

Üye (Danışman)

Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Sadet MALTEPE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

10...10.7/2017

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN
Müdür

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı çocuklara kitap sevgisi ve okuma sevgisi kazandırmak, edebî ve estetik zevk vermek, gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamalarına yardımcı olmak amacı taşır. Çocuklar için yazılan öykü, masal, fabl, roman gibi eserler de bu edebiyatı oluşturur.

Araştırmada Süleyman Bulut'un çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından tasarım ve içerik özelliklerine göre incelenmiştir. Eserler tasarım özellikleri açısından bir bütün olarak incelenmiştir. İçerik özellikleri konu-kurgu, karakterler, dil ve anlatım, çevre açısından incelenmiş, izleklere konu başlığı altında, yazınsal-eğitsel ilkelere ise iletiler başlığı altında yer verilmiştir.

Araştırmanın sonucunda Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluk taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Kitapların anne-babalar, öğretmenler tarafından çocuklara okutulabileceği ve ders kitaplarında metin olarak kullanılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmayı yapmamda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN'a teşekkür ederim.

Emek ve sabır isteyen bu çalışmanın bütün evrelerinde desteğini hiç esirgemediği ve her zaman yanımda olduğu için eşim Emrah TEKİN'e yürekten teşekkürü borç bilirim.

Esra TEKİN

ÖZET

SÜLEYMAN BULUT'UN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

TEKİN, Esra

**Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN
2017, 240 Sayfa**

Son yıllarda çocuk edebiyatına yönelik çalışmalarda ve çocuklara uygun yazılan kitap sayısında artış olduğu gözlenmektedir. Çocuk edebiyatı kapsamında eserler veren yazarlardan biri de Süleyman Bulut'tur. Bu araştırmada ağırlıklı olarak çocuklara yönelik eserler veren Bulut'un çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmiştir. Bu temel ilkeler tasarım ve içerik özellikleri şeklinde iki başlığa ayrılmaktadır. Kitaplar tasarım özellikleri bakımından boyut, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler; içerik özellikleri bakımından ise konu, karakterler, dil ve anlatım, iletiler ve çevre başlıkları altında incelenmiştir. Eserlerin çocuk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın amacı, Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatına yönelik eserlerde bulunması gereken tasarım ve içerik özelliklerine uygunluğunu ortaya koymaktır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırma yazarın Şubat 2017 tarihine kadar yayımlanmış 37 çocuk kitabını kapsamaktadır.

Çalışmada çocuklara yönelik eserlerde bulunması gereken temel ilkelere yer verilerek yapılan değerlendirmeler temellendirilmiştir. Bu doğrultuda incelenen eserlerin çocuklara edebî zevk verecek, okuma alışkanlığı kazandırabilecek nitelikler taşıdığı, ders kitaplarında metin olarak okutulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süleyman Bulut, çocuk edebiyatı, konu, karakter, dil, ileti, çevre.

ABSTRACT

THE STUDY OF SULEYMAN BULUT'S CHILDREN'S BOOKS IN TERMS OF BASIC PRINCIPLES OF CHILDREN'S LITERATURE

TEKİN, Esra

Master Thesis, Department of Turkish Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN

2017, 240 pages

In recent years, it has been observed that there is an increase in the number of books written for children and for children's literature. One of the authors who gave works within the scope of children's literature is Süleyman Bulut. In this research, mostly works for children, Bulut's children's books, were examined in terms of basic principles of children's literature. These basic principles are divided in two headlines as design and content features. Books, in terms of design features include size, paper, cover-skin, page layout, letters and pictures; in terms of content properties, subject, characters, language and narration, messages and environment was examined under the titles. The place of the works in children's literature has been tried to be revealed.

Purpose of the research is to reveal Süleyman Bulut children's books conform to the design and content characteristics that should be found in works for children's literature. In the research, document review which is one of qualitative data collection methods was done. The research covers 37 children's books written by the author, published until February 2017.

In this study assessments made by employing the basic principles that must be found in children's works, was substantiate. In this respect, it result has been reached that the works studied have qualities that can give children literary pleasure, reading habits and can be read as texts in textbooks.

Key words: Süleyman Bulut, children's literature, subject, character, language, message, environment.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ÇİZELGELER VE RESİMLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Amaç.....	2
1.4. Önem.....	3
1.5. Sayıtlar.....	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	5
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
2.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	10
2.1.2. Çocukların Gelişim Dönemi Özellikleri.....	12
2.1.3. Çocuk Edebiyatının Temel Özellikleri.....	14
2.1.3.1. Çocuk Kitaplarındaki Tasarım ve Resim Özellikleri.....	15
2.1.3.1.1. Çocuk Kitaplarındaki Tasarım Özellikleri.....	15
2.1.3.1.2. Çocuk Kitaplarındaki Resim Özellikleri.....	16
2.1.3.2. Çocuk Kitaplarındaki Konu-Kurgu Özellikleri.....	20
2.1.3.3. Çocuk Kitaplarındaki İzlek-Tema Özellikleri.....	23
2.1.3.4. Çocuk Kitaplarındaki Karakter ve Kahraman Özellikleri.....	23
2.1.3.5. Çocuk Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Özellikleri.....	25
2.1.3.6. Çocuk Kitaplarındaki İletilerin Özellikleri.....	28
2.1.3.7. Çocuk Kitaplarındaki Çevre Özellikleri.....	29
2.1.3.8. Çocuk Kitaplarındaki Yazınsal ve Eğitsel Özellikler.....	30

2.1.4. Süleyman Bulut'un Eser Verdiği Türler.....	30
2.2. İlgili Araştırmalar.....	36
3. YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi.....	40
3.2. Evren ve Örneklem.....	40
3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	40
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	42
4.1. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Tasarım ve Resim Özellikleri Bakımından İncelenmesi.....	42
4.1.1. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Tasarım Özellikleri Bakımından İncelenmesi.....	42
4.1.2. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin İncelenmesi.....	45
4.2. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri Bakımından İncelenmesi.....	49
KOCAMAN KÜÇÜK DENİZ.....	49
YILDIZLI ALFABE.....	53
ASLAN KRAL KORK.....	57
MOR BENEKLİ.....	63
GÜNAYDIN! GÜNAYDIN!.....	68
ORMANDAKİ DEV.....	73
SU KARDEŞLER.....	77
TOPARLACIK NOKTA VE ARKADAŞLARI.....	81
KARDEŞLİK ÇEMBERİ.....	83
ANNE BEN YAPABİLİRİM.....	90
SİHİRLİ ÇAYDANLIK.....	96
HEY KÜÇÜK!.....	104
İNSAN OKUR.....	111
PENCEREDEKİ KUŞ.....	117
MAViŞ.....	123
OKLU KİRPİ İLE KONAKLI KAPLUMBAĞA.....	130

KAR TANESİ.....	146
YEŞİL YÜREK KAYABEYİ.....	157
SARITAY.....	165
UÇANKUŞ'TAN AL HABERİ.....	175
PALAVRACILAR KRALI.....	186
GEMİCİ SİNDBAD.....	193
BİLENLER BİLMEYENLERE ANLATSIN.....	200
101 DEYİM 101 ÖYKÜ.....	203
101 ATASÖZÜ 101 ÖYKÜ.....	206
101 NİNNİ.....	209
101 TEKERLEME.....	210
101 YANILTMACA.....	211
BİLMECELER.....	212
BÜYÜK ATATÜRK'TEN KÜÇÜK ÖYKÜLER 1-2-3.....	214
ATATÜRK HANGİ TAKIMI TUTUYORDU?.....	215
ŞAKA, ALAY VE HAZIRCEVAPLARIYLA YAHYA KEMAL.....	216
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	218
5.1. Sonuç.....	218
5.2. Öneriler.....	220
KAYNAKÇA.....	222
SÜLEYMAN BULUT'UN İNCELENEN KİTAPLARI.....	228
EK 1: İNCELENEN ÇOCUK KİTAPLARINA AİT KAPAK RESİMLERİ.....	231

ÇİZELGELER VE RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Kitapların Hammadde ve İçerik Açısından Çocuklara Uygunluğunu Belirten İfade.....	45
Çizelge 1: Süleyman Bulut'un Kitapları ve Çizerleri.....	46
Resim 2: Ormandaki Dev (Resimleyen: Reha Barış).....	47
Resim 3: Kocaman Küçük Deniz (Resimleyen: Mustafa Delioğlu).....	47
Resim 4: 101 Tekerleme (Resimleyen: Burcu Yılmaz).....	48
Resim 5: Uçankuş'tan Al Haberi (Resimleyen: Sedat Girgin).....	48

KISALTMALAR

Akt. : Aktaran

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : Ve benzeri

vd. :Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi, yöntemi ve sınırlılıkları hakkında bilgi verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Çocuklar yetiştirilirken onlara kazandırılan ahlakî ve insanî değerlerin, yapılan katkıların geleceğe bir yatırım olacağı bilinciyle hareket edilir. İngiliz filozof John Locke ‘tabula rasa’ kavramı ile çocukların zihinleri boş olarak dünyaya geldiğini, zihnin hayatta kazanılan deneyimlerle zamanla dolacağını ileri sürer. Bu tarz düşüncelerle birlikte toplumlar ‘çocuk’ kavramına daha çok önem vermiştir. Bu kavrama önem verilmesiyle ‘Çocuk Edebiyatı’ kavramı da önem kazanmıştır. Bilim insanları, akademisyenler, yazarlar, çizerler, yayıncılar, eğitimciler ve ebeveynler çocukların okudukları ya da ilgi duydukları kitaplara daha çok özen göstermek gerektiği konusunda ortak düşünceye sahip olmuşlardır.

Oğuzkan (2001: 11), eğitimcilere yol gösterici şu fikirleri öne sürer: “Okullarda okuma derslerinde öğretmenler yalnız okuma öğretmeyi hedef olarak ele almazlar, onlar aynı zamanda kitabı sevdirmek ve okuma arzusunu uyandırmak için de gerekli tedbirleri alırlar. Onlara ders kitaplarından başka kitaplar ve dergiler tavsiye ederler. Hatta bu maksatla sınıf ve okul kitaplıkları kurarlar. Onlara serbest ve müsait zamanlarda bu kitapları dağıtarak okuturlar. Eğer gerekirse evlerine götürmelerine, serbest zamanlarında evlerinde okumalarına müsaade ederler.”

Çocuğun kitapla tanışmasında ilk ve en önemli yer olan aile kurumu da okumaya önem vermelidir. Ebeveynlerin çocuklarını erken yaşlarda nitelikli kitaplarla tanışmasını sağlaması, çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirmelerine katkı sağlayabilir.

Çocukların kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazanması adına kitap okumalarını tavsiye etmek yeterli değildir. Onları gelişim özelliklerine ve ilgilerine uygun kitaplara yönlendirmek gerekir. Günümüzde çocuklara yönelik birçok kitap yayımlanmaktadır. Bu kitapların çokluğu nitelik konusunu da gündeme getirmektedir. Geleceği oluşturacak çocukların nitelikli eserlerle tanışması önemlidir. Ebeveyn ve öğretmenler bu amaçla, çocukları sadece klasik çocuk kitaplarıyla değil günümüzde yayımlanan nitelikli çocuk kitaplarıyla da tanıştırmalıdır.

Süleyman Bulut da kitaplarına ilişkin çalışma bulunmayan günümüz yazarlarından. Bu araştırma ebeveyn ve öğretmenlerin dikkatini Bulut'un farklı türlerde yazılmış eserlerine çekmek amacıyla gerekli görülmüştür. Araştırmada Bulut'un çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenecektir. İncelemede, Sever'in (2007) yaptığı sınıflandırma temel alınacaktır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu çalışmada temel olarak şu soruya yanıt aranmıştır: "Süleyman Bulut'un çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından nasıl bir özellik göstermektedir?"

1.3. Amaç

Araştırmanın amacı Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından uygunluğunu ortaya koymaktır. Çalışma yapılırken şu alt sorulara da yanıt aranacaktır:

1. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının tasarımı ve bu kitaplarda yer alan resimler çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

2. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında ele alınan konular çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
3. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında yer alan izlek-temalar çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
4. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında yer alan karakterler çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
5. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında kullanılan dil ve anlatım şekli çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
6. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında verilen iletiler çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
7. Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarında yer alan çevre çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
8. Süleyman Bulut'un çocuk kitapları eğitsel ilkeler açısından uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.4. Önem

Kitapların çocukların bilişsel, duyuşsal gelişimlerine sağlayacağı katkı ortadadır. Çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarının önem kazanmasıyla dikkatler basılan kitaplarda toplanmıştır. Çocukların ilgilerine ve onların gelişim özelliklerine uygun kitaplar basılması önemlidir. Böylece çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılabilir. Çocukları tanımanın, onların ilgi ve ihtiyaçlarını bilmenin önemini vurgulayan Oğuzkan (2001: 8) kitap için de şunları söyler: “Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır. Kısaca birçok alanlarda yazılmış yüzlerce kitabı bilmemiz gerekir.”

Süleyman Bulut'un ilk çocuk kitabı *Kar Tanesi* 1982 yılında basılmıştır. Bulut, o tarihten bugüne çocuklara yönelik 38 kitap yazmış verimli bir yazardır. Ancak henüz Bulut üzerine yapılmış akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırma Bulut'un kitapları üzerine yöneltilmiştir. Araştırmanın, çocukları, son dönemlerde yayımlanan nitelikli çocuk kitaplarıyla tanıştırmak isteyen ebeveyn ve öğretmenlere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Okudukları kitapların çocuklara ne yönden, nasıl katkı sağlayacağını göstermeyi amaçlayan bu türde çalışmaların, çocukların ne okuduğuna önem veren ebeveyn ve öğretmenlere yardımcı olmak anlamında önem taşıdığı düşünülmektedir. Ayrıca bu türde çalışmaların özellikle üzerinde akademik anlamda çalışılmamış günümüz yazarlarının çocuk kitaplarına yönelik yapılması ebeveyn ve öğretmenlere farklı seçenekler sunmak açısından da faydalı olabilir.

1.5. Sayıtlar

“Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmada çocuk kitaplarının nitelikli sayılabilmesinde belirtilen ölçütler yeterli sayılmıştır. Çocukların belirtilen gelişim dönemi özelliklerinin, o dönemin genel profilini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Süleyman Bulut, günümüzün hem yetişkinlere hem de çocuklara yönelik kitaplar yazan üretken yazarlarından biridir. Bulut'un çocuklara yönelik yazmış olduğu 38 kitap bulunmaktadır. *Arkadaşım Nasreddin Hoca* isimli kitap, araştırmanın yapıldığı Şubat 2017 itibarıyla baskısı tükendiği ve temin edilemediği için çalışmaya alınamamıştır. Bu nedenle araştırma, Bulut'un Şubat 2017 tarihine kadar basılan ve elde edilen 37 çocuk kitabı ile sınırlıdır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çocuk edebiyatı kavramı, edebiyat kavramı içindeki yerini edinele çok uzun süre olmamıştır. Çocukların tanıştığı ilk edebi eserlerin sözlü edebiyat ürünleri olduğu söylenebilir. Ancak Çılgın'ın aktardığına göre, çocuğa yönelik ilk kitap, milattan önce VI. yüzyılda Hindistan'da kaleme alınmıştır. “Söz konusu kitapta şehzade eğitmeni bir brahmanın hikâyesi anlatılır. Hükümdarın ele avuca sığmaz 3 oğlu vardır. Brahmanın görevi, bu çocukların kişilik ve ahlâk bakımından gelişmesini sağlamak, onlara siyaset bilimini öğretmektir. Didaktik bir tarzın kullanıldığı kitapta, ahlâkî hikâyeler eğlenceli bir üslupla sunulmakta, böylece çocukların temsilî hikâyeler yardımıyla iyi ahlâklı birer fert olarak yetişmesi amaçlanmaktadır.” (Şimşek, 2002: 33, Akt. Çılgın, 2007: 37).

“1658’de çocuklar için yayımlanan ilk resimli çocuk kitabı ile karşılaşılır. ‘Resimlerde görülebilen dünya’ adını taşıyan bu kitabı bir Çekoslovak eğitimci ve teolog olan Comenius hazırlamış, eser 1 yıl sonra İngilizceye tercüme edilmiştir.” (Larrick, 1981: 561; Akt. Çılgın, 2007: 39).

Basılan ilk kitaptan bugüne hem çocuğa verilen önemde hem de onlara mahsus bir edebiyat oluşturma çabasında artış olmuştur. Kıbrıs’a göre (2006: 3) “çocuk edebiyatı, çok yönlü, planlı-programlı bir eğitim düşüncesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.”

Bazı yazar ve akademisyenler çocuğa ait bir edebiyatın gerekliliğini sorgularlar. Enginün (1985: 186), “Aslında çocuklar için müstakil bir ‘edebiyat’ yaratmanın gerekli olduğunu sanmıyorum. Nitekim çocuklara yüksek bir değer taşıyan sanat eserini, onun anlayacağı şekilde bildiği kelimeler içinde, hayalini

canlandırarak benzetmelerle ve kısa cümlelerle anlattığımızda, onun büyük bir zevk aldığını görüyoruz.” der. Bu açıklama aslında “*çocuğa görelilik*” vurgusunu yapmaktadır ki bu da çocuk edebiyatının doğuş nedenidir. Hem yetişkinler hem de çocuklar için yazılmış kitapları olan Filiz Özdem ise çocuk edebiyatını değerlendirirken onu yetişkin edebiyatından farklı bir sınıfta değerlendirmez. “Yetişkinler için yapılan edebiyat nasıl bize insana, ruhuna, yaşayışına ve varoluşuna dair bir pencere açıyorsa; düşündüğümüz-düşünmediğimiz, yaşadığımız-yaşamadığımız ya da baş etmeye çalıştığımız duygu, olgu ve durumlarla ilgili bir derinleşme, özdeşleşme, anlama ve anlamlandırma kapısı aralıyorsa; psikolojik, felsefî ve estetik bir dünya sunuyorsa... Benim gözümde, çocuklar için yapılan edebiyatın da bundan bir farkı yok, olamaz.” (2014: 260). Süreya’ya göre de çocuklar için ayrı bir edebiyata gerek yoktur: “Edebiyat bir bütündür. Çocuklar da oradan kendilerine göre koparabildiklerini alırlar. Çocukları küçümsememeliyiz. Bırakalım çocuk da yüzmeyi [okuma yazmayı] öğrendikten sonra bizim girdiğimiz denize girsin.” (1987: 329).

Çocuk kavramına tüm dünyada dikkat çeken önemli bir etken de Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü’nün (UNESCO) 1979 yılını ‘Dünya Çocuk Yılı’ ilan etmesi ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun ise 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni düzenlemesidir. Sözleşme Türkiye’nin de taraf olduğu 197 ülke tarafından kabul edilmiştir.

“24.06.1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Yasasının 1. ve 2. Maddelerinde belirtilen esaslar doğrultusunda çocuk ve gençlik evresinde bulunan insanlarımızı yetiştirmeyi, korumayı ve kollamayı ve yine yeryüzünde 186 devletin benimsediği, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin de altına imza koyduğu Çocuk Haklarına Dair

Sözleşme'yi, 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de de yayımlayarak ve hatta hükümleri de 4058 sayılı yasa ile iç hukuk kuralına dönüştürerek 18 yaşına değin bütün Türk çocuk ve gençlerinin 'yaşama, gelişme, korunma ve kendileriyle ilgili kararlara katılma haklarını' taahhüt etmişiz." (Sever, 2003: 32; Akt. Gültekin, 2011: 45).

Psikoloji alanında yapılan çalışmalar da çocuk edebiyatının gelişimine katkı sağlamıştır. "Çocuk psikolojisi alanındaki gelişmeler, çocuk edebiyatı kavramını ortaya çıkardı ve böylece edebiyatçıların da dikkati bu noktaya çekilmiş oldu. Önceleri, 'çocuğa göre', 'çocuk için' ve 'çocuk duyarlılığı' şeklinde adlandırılan bu kavram, daha sonra yeni anlamlar ve yeni adlarla anılmaya başlandı." (Yalçın ve Aytaş, 2011: 15).

Çocuğa atfedilen bu önem dolayısıyla çocuk edebiyatı da önem kazanmıştır. "Edebiyat yönü ile genel edebiyat içinde çocuk ve gençlik edebiyatı yazarlığı en incelikli yazarlık biçimidir." (Gültekin, 2011: 35).

Köseoğlu da bu 'incelikli' yazma konusundaki önemi şu sözleriyle destekler: "Yetişkinler için yazarken özgürsünüz (...) Ama gençler özellikle çocuklar için yazarken kılı kırk yarmak; sayısal kesinlikte birçok kuralı, ilkeyi, gerçeği göz önünde bulundurmak zorundasınız. Çünkü onlara yönelik yapılan yanlışlardan dönüş yoktur..." (2014: 131).

Bu dikkat ve incelik göz önünde tutularak çocuklara yönelik yazılan kitaplarla ilgili Kanoğlu (2014: 152): "Çocuğa görelilik ilkesine göre yazılmış, nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin uygun bir mecra bulup okuyucuyla bir şekilde buluşabileceğini" söyler. Kitapların nitelikli oluşturulması ve okura ulaştırılmasının ardından bir nokta daha önem kazanır: okuma alışkanlığı. Günümüz toplumlarında

televizyon, bilgisayar, tablet, telefon gibi teknolojik aletlerin her evde ve herkeste görülmesi kitabı bir nebze de olsa geri planda bırakmaktadır. Kitabın hak ettiği değeri görmesi ve bireyin kişilik oluşturmadaki görevini yerine getirebilmesi için kuşkusuz ki toplumların, ailelerin ve eğitimcilerin üstlenmesi gereken görevler vardır. Bu görevin ifası açısından nitelikli ve çocuğa uygun, onların ilgilerini çekebilecek konulara sahip kitapların üretilmesi gerekir. Gültekin'e göre, toplumların okuma alışkanlığı kazanmamasının öncelikli nedeni "çocuk ve genç insanlar için yazılan ve üretilen okuma metin ve kitaplarının 'görelilik ilkesi'ne dikkat edilerek yazılmamış ya da üretilmemiş olmasıdır." (2011: 56).

Tekin'e göre (2000: 450) "Bilmediği, tanımadığı, yaşamadığı dünyaları merak eden her çocuk yeni keşiflere sürüklendikçe elindeki kitaba daha çok tutulacaktır. Düş kurma yetisinin henüz yitirmemiş tüm çocuklarda gizemli dünyaları keşfetmek, anlatılan olayın kahramanı oluvermek bir tür kaçınılmazdır."

Temizyürek (2014: 244) ise, "Yazar, çocuğu ciddiye almalı, önemsemeli; dil, anlatım, kurgulanan dünya, çocuğun beklentileriyle örtüşmeli, seçtiği konular, çocuğun dünyasına hitap edebilmelidir. Ayrıca aşırı öğreticilikten ve yanlı olmaktan kaçınılmalıdır." der.

Çocuk edebiyatının temel işlevlerinden birinin çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğunu söyleyen Sever'e göre edebiyatın bu işlevi yerine getirebilmesi için dikkat edilecek hususlar vardır. "Bunun için kuru ve çocuksu anlatımın egemen olduğu, yapay bir öğreticiliği temel ilke edinmiş yayınların çocuğun gereksinimlerine yanıt vermeyeceği, üstelik, zamanla çocuk ve kitap arasındaki ilişkiyi zayıflatacağı gerçeği, anne-baba ve eğitimciler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır." (2003: 11).

Gönen (2000: 43-44) ise çocuk edebiyatının aşağıdaki hedeflere sahip olması gerektiğini söyler:

- “Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını (güven duygusu, başarma ve başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevmeye ve sevilme, öğrenme, oyun ve değişiklik, estetik duygusu) karşılamak.
- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak.
- Çocuğun dil gelişimine özen göstermek.
- Çocuğun algısal gelişimine yardımcı olmak.
- Sosyal-duygusal gelişimini gözönünde bulundurmak.
- Zihinsel gelişimini desteklemek.
- Çocuğa ilk kitap sevgisini aşlamak, ilk edebi ve estetik değerleri vermek.
- Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak.
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek.
- Çocukların yaratıcı hayal güçlerini uyandırmak.
- Çocukta dinleme yeteneğinin geliştirmek.
- Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmek.
- ‘İyi kitap’ kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak.
- Çocuk kitabı türlerini (hikaye, roman, masal, fabl, biyografi, fen kitabı, şiir, resimli kitap, çizgi roman) iyi örneklerle çocuğa tanıtmak.
- Çocukların resimlendirilme ve fiziksel özellikler yönünden iyi örneklerle tanışmalarını sağlamak.
- Çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak.
- İki yaştan itibaren her yaş grubuna uygun içerik, resimlendirilme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanıtmak.”

2.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Matbaanın bulunuşuyla birlikte Avrupa’da özellikle Almanya’da çok sayıda kitap basılmıştır. Yalçın ve Aytaş (2011: 19), “Bu dönemde (...) ilk basılan kitaplar arasında Ezop Masalları’nın [1484 yılında] bulunduğunu” belirtir. 17. yüzyılda ise Fransa’da La Fontaine’in fabl/masallarıyla çocuğa yönelik eserler kaleme aldığı görülür.

Çocuğa yönelik yazılmış ilk kitabın milattan önce yazıldığı daha önce belirtilmiştir. İlk kitap bu kadar eskiye dayansa da çocuklar ve onların gelişim özellikleri dikkate alınarak yazılmış kitaplardan söz edebilmek için asırların geçmesi gerekmiştir. Birçok kaynak, Daniel Defoe’nin Robinson Crusoe ve Jonathan Swift’in Gulliver’in Gezileri adlı kitaplarını çocuklar için yazılmamış olsa da çocukların ilgisini çeken ilk kitaplar olarak nitelemiştir. Bu kitapların basıldığı dönem ise 18. yüzyıla denk gelmektedir. “18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren J. J. Rousseau çocuklar için yazdığı kitaplarda onların hayatın zorluklarına karşı koyacak bir nitelikte yetiştirilmesi gerektiğini” (Yalçın ve Aytaş, 2011: 20) söylemiştir. Bu çocuğa yönelik eserlerin artmasında etkili olmuştur. Yine 18. yüzyılda Grimm Kardeşler masallarıyla çocuk edebiyatına katkıda bulunmuşlardır.

19. ve 20. yüzyılda çocuk edebiyatında verimliliğin arttığı gözlenmektedir. Jules Verne’in *Aya Seyahat ve Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*, Mark Twain’in *Huckleberry Finn*, R. L. Stevenson’un *Define Adası*, Lewis Carrol’un *Alice Harikalar Diyarında* kitapları bu dönemde yazılmıştır ve bugün dahi çocuklar tarafından sevilerek okunmaktadır.

Türkiye’de sözlü edebiyat ürünleri olan ninni, bilmece, tekerleme gibi ürünler çocuk edebiyatının ilk örnekleri sayılır. Enginün, çocuklar için yazılmış kitaplar

arasında Nabî'nin Hayriyye ve Sünbülzade Vehbi'nin Lütfiyye adlı eserlerin bulunduğunu ve asıl gelişmenin Tanzimat'tan sonra görüldüğünü söyler (1987: 39). “Tanzimat'tan itibaren çocukları toplumun özlediği kişiler olarak yetiştirmek maksadıyla edebiyatçılarımız elbirliği etmişlerdir. Bu yüzden didaktik eserlerin çoğunlukta olduğu görülür. 1970'lerden sonra Türkiye'deki sosyal ve politik durum dolayısıyla farklı siyasî görüşlerin çocuga da aktarılması için yoğun bir faaliyet başlamıştır.” (Enginün, 1987: 45).

Tanzimat'tan sonraki önemli siyasî gelişme olan İkinci Meşrutiyet döneminde de çocuk edebiyatının geliştiği gözlenir. “Bunda hiç şüphesiz, sayıları artan ve modern eğitim metodlarının tatbik edildiği öğretmen okullarının rolünü düşünmek gerekir. Mehmet Emin Yurdakul'un, Ali Ulvi Elöve'nin, İbrahim Alâeddin Gövsa'nın, Ziya Gökalp'in şiirleri bu devreye rastlar.” (Okay, 1987: 63-64).

19. yüzyıldan sonra ve 20. yüzyılda da Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişimine devam ettiği söylenebilir. Çocuk edebiyatı yalnızca siyasî olaylardan değil edebî akımlardan da etkilenmiştir. Yalçın ve Aytaş, özellikle Millî Edebiyat Döneminde, çocuklarda dil bilincini geliştirmek, yeni nesilleri millî ve manevî değerler konusunda eğitmek amacıyla birçok eser kaleme alındığını, hatta Çocuk Esirgeme Kurumu'nun 1943 yılında çoğu çeviri eser olan 100'e yakın eseri dağıttığını belirtirler (2011: 25).

Eflatun Cem Güney, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Aziz Nesin, Cahit Uçuk, Rıfat Ilgaz, Mehmet Seyda, Talip Apaydın, Gülten Dayıoğlu, Muzaffer İzgü, Aytül Akal, Mavisel Yener, Zeynep Cemali, Çetin Öner, Ferda İzbudak Akıncı, Ayla Çınaroğlu gibi birçok edebiyatçı çocuklara yönelik eserler vermiş ve çocuga yönelik edebiyatın gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

2.1.2. Çocukların Gelişim Dönemi Özellikleri

Çocuk edebiyatına yönelik eserlerin çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yazılması önemlidir. Süleyman Bulut'un incelenecek 37 çocuk kitabından *Yıldızlı Alfabe* ve *Kocaman Küçük Deniz* okul öncesi dönemi çocuklarına, diğer kitapları ise 6-12 ve üstü yaş grubuna hitap ettiği için araştırmada bu iki dönemin özellikleri üzerinde durulacaktır.

2-6 Yaş Fiziksel Gelişim

Oktaylar, Havigrust'a göre, bu dönemin gelişim görevlerini anlamlı konuşma, el-göz uyumu koordinasyonunun sağlanması, ince ve kaba motor becerilerinin gelişmesi, okuma yazmaya hazır hale gelmesi, yaratıcılığın ve merakın artması, hayallerin gelişmesi, benmerkezci düşünme görülmesi şeklinde sıralar (s.39).

2-6 Yaş Bilşsel Gelişim

Bu dönem Piaget tarafından işlem öncesi dönem olarak adlandırılır. 2-4 yaş sembolik ya da kavram öncesi dönemken, sonraki dönem sezgisel dönemdir. "Bu dönemde odaklama, sembolik düşünme ve ilk akıl yürütme faaliyetleri başlar; tek bir özelliğe göre sıralama yapabilir." (Oktaylar, s.65). Senemoğlu'na göre bu dönemdeki çocuk çevresindeki olay ve nesnelere çeşitli sembollerle ifade eder, ben merkezlikte giderek azalma görülür (2012: 39).

2-6 Yaş Dilsel Gelişim

Bu dönem dil gelişiminin hızlı olduğu bir dönemdir. Sever'e göre (2015: 32), "2-4 yaş dil gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Kavramlarla içinde yaşadıkları çevreyi ve ilişkileri anlamlandırmak isterler. Kendilerini sözcüklerle anlatmanın sevincini yaşarlar." 4-6 yaş dönemi ise "anadilinin bir iletişim aracı olarak etkili

biçimde kullanıldığı dönemdir.” (Sever, 2015: 33). Oktaylar’a göre ise (s.69) çocuklar bu dönemde, “Sözcük ile nesne arasındaki bağı kurarak dünyayı daha iyi tanır.”

2-6 Yaş Toplumsal Gelişim

Çocukların bir birey olarak toplumda yer almaya ve sosyalleşmeye başladıkları dönemdir. Bu dönemde çocukların ebeveynlerinden bağımsızlaştıkları görülür. “Toplumsal kurallara dair yanlış ve doğru davranışı ayırt etmeye ve toplumsal rolleri öğrenmeye başlar.” (Oktaylar, s.39).

6-12 Yaş Fiziksel Gelişim

Aydın’a göre (2006: 23), bedensel gelişme önceki dönemlere göre yavaştır. Sinir sistemi gelişimi büyük ölçüde tamamlanır. İçsalgi bezlerinin çalışma durumu dönemi etkiler.

6-12 Yaş Bilişsel Gelişim

Piaget’nin Bilişsel Gelişim Kuramı’na göre, 6-12 yaş dönemi İşlem Öncesi Dönemin sonu ile Somut İşlemler Dönemini kapsar.

Somut İşlemler Döneminde (7-12 yaş) “Çocuklar somut nesnelere ve olaylar arasındaki mantıksal ilişkileri anlarlar. Ancak soyut biçimde mantık yürütemez ve varsayımlar geliştirerek sistematik olarak test edemezler. Fakat kütle, ağırlık hacim gibi bir nesnenin belli özelliklerinin görüntüsel değişiminin, nesneyi gerçekte değiştirmediklerini anlarlar. Bu evrede sırasıyla, sayı, kütle ve ağırlık kavramını edinirler. Nesnelere birden fazla özelliğine göre sınıflayabilirler. Düşünce artık benmerkezci değildir. Dolayısıyla olay ve sorunlara, diğer insanların görüş açılarını dikkate alan bir anlayışla yaklaşır.” (Aydın, 2006: 35).

6-12 Yaş Dil Gelişimi

Dil gelişiminin hızlı olduğu bu dönem incelendiğinde; “6-8 yaş arası dönemde çocukların dağarcıklarına birçok yeni sözcük eklenir. Zengin bir etkileşime olanak sağlayan bol uyaranlı ortamlardaki çocuklarda, sözcük kazanımında belirgin bir artış görülür.” (Sever, 2003: 35).

Kelimelerin farklı anlamlara gelebileceğini kavramaya başlayan 8-10 yaş arasındaki “çocuklar, duygu ve düşüncelerini 5-10 sözcükten oluşan tümcelerle anlatabilirler. Anlatımlarında, benzetmelerden yararlanabilir, konuşma ve yazmalarını deyimlerle zenginleştirebilirler.” (Sever, 2003: 36)

Dönemin sonuna doğru, “10-12 yaş ve üstü dönemde çocuklar, olumluluk ve olumsuzluk bildiren yan cümleler kullanarak anlamsal olarak daha girişik yargılar oluştururlar.” (Sever, 2003: 37)

6-12 Yaş Toplumsal Gelişim

“Çocuğun okula başlamasıyla birlikte, okulöncesine oranla, daha çok sayıda arkadaşla ilişki kurduğu, bunun yanında aile ilişkilerinin zayıfladığı, bireysel oyunun yerini, grup oyununun aldığı görülür.” (Yavuzer, 2006: 117). Çocuk bu dönemde sosyalleşmeye başlar. 10 yaş çocuğu “benmerkezci değildir (...) Uğraşlarının çoğunluğu ‘amaçsızmış’ gibi görünse de, bunları kendi mantık yapısına göre, insanlararası ilişkilerde uyumu ve bu ilişkileri olgunlaştırmayı amaçlayarak yapar.” (Yavuzer, 2006: 118)

2.1.3. Çocuk Edebiyatının Temel Özellikleri

Çocuklara yönelik kitaplarda bulunması gereken özellikler Sever’e göre (2007) şöyle sıralanabilir:

1. Çocuk kitaplarındaki tasarım ve resim özellikleri
2. Çocuk kitaplarındaki konu- kurgu özellikleri
3. Çocuk kitaplarındaki izlek-tema özellikleri
4. Çocuk kitaplarındaki karakter ve kahramanların özellikleri,
5. Çocuk kitaplarındaki dil ve anlatım özellikleri,
6. Çocuk kitaplarındaki iletilerin özellikleri,
7. Çocuk kitaplarındaki çevre özellikleri,
8. Çocuk kitaplarındaki yazınsal ve eğitsel özellikler.

2.1.3.1. Çocuk Kitaplarındaki Tasarım ve Resim Özellikleri

Çocuk kitapları yazılırken dikkat edilecek en önemli husus kitabın ‘çocuğa göre’ olmasıdır. Ancak bu husus kitabın içeriği ile sınırlı kalmamalı, kitabın dış özellikleri olarak niteleyebileceğimiz tasarlama ve resimlemeyi de kapsamalıdır.

2.1.3.1.1. Çocuk Kitaplarındaki Tasarım Özellikleri: Kitabın okuyucuyla ilk buluştuğu an, okurun onu vitrinde ya da rafta gördüğü andır. Okuyucu içeriğini hiç bilmediği bir kitabı eline alır. Ön ve arka kapağına bakıp, arkadaki bilgilendirme yazısını okur. Bu, kitabın ilginçleşmeye başladığı kısımdır. Kapak tasarımı, sayfa düzeni, yazılar hatta kâğıdın yapısı ilgiyi kitapta tutmaya devam eder. Bu kadar etkenin ilgisini çekmesiyle okuyucuda kitabı okuma merakı başlamış olur. Bu nedenle kitap tasarımına önem verilmelidir.

Kitabın boyutu okul öncesi çağı çocukları için standart boyutların dışında olabilir. Çünkü bu yaş çocukları kitaplarla ebeveynleri aracılığıyla tanışırlar.

Ebeveyn kitabı okurken çocuk diğer yandan görsellere bakar. Çocuk kitaba dokunmak, kitabın sayfalarını karıştırmak, görsellerine bakmak istediğinde kitabın ilgisini ve dikkatini çekebilecek bir boyutta olması önem kazanır. Okul çağı çocuğu ise artık kitabı kendi okuyup yorumlamaya başlayacak yaşa girmiştir ve hatta okuduğu/okuyacağı kitapların yer aldığı bir kitaplık oluşturmaya başlayabilir. Bu çocuklar için standart ölçülerde kitapların basılması daha uygundur.

Kitabın kapağı/cildi dayanıklı olmalıdır. Kapak ne kadar sağlamsa kitap da o kadar uzun ömürlü olur, denilebilir. Kitabın en dikkat çeken yönü kapağıdır, bu nedenle kapak görsellerinin dikkatle seçilmesi de önem taşımaktadır. Arka kapakta yer alan kitapla ilgili bilgilendirici cümleler, okuyucunun merakını kamçılایıcı şekilde yazılmalıdır. Bu yazılarda konunun ayrıntılarına girilmemesi önemlidir.

Kitap tasarlanırken kullanılan kâğıt da önemlidir. Kitap, gözü yoran beyaz parlak kâğıtlar yerine sarı saman kâğıtlara basılmalıdır. Demiray'a göre (1953: 38), "Çocuk kitaplarının kâğıtları parlak olmaktan ziyade mat ve sağlam olmalıdır. Kâğıdın mat olması göz sağlığı, sağlamlığı ise kitabın çabuk yıpranmaması ve şekil güzelliğini sağlamak bakımlarından şarttır."

Metinde kullanılan harflerin ilk okuma dönemindeki çocuklara kolaylık sağlaması açısından büyük puntolu olması gerekir. Artık okumayı söktüğü ve alışkanlık kazandığı düşünülen 9 yaş ve üzeri çocuklar için standart harf büyüklüğü olan 12 punto kullanılabilir.

2.1.3.1.2. Çocuk Kitaplarındaki Resim Özellikleri: Türkçe Sözlük'te (2005: 1653) resim "varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri." şeklinde tanımlanmıştır.

Sever'e göre (2003: 159), "Resim, sanatçının dünyasında yarattığı içeriği, görünür kılan bir ögedir (...) Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öge olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği gibi, metinle birlikte düşünüldüğünde de anlamı tamamlayan, açıklayan, genişleten, bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyarıcı olur."

"Çocuk edebiyatı kavramı yalnızca metin ve pedagojik bazı özelliklere sahip olması değil; düzenleme, resimleme ve canlandırma (illüstrasyon) gibi birçok kavramın bir araya gelmesi sonucunda oluşmaktadır. Çocuk edebiyatında bir metnin oluşturulması, hedef kitlenin algılama düzeyine, ruh dünyasına, ilgi alanına ve yaş durumuna uygun olmasına bağlıdır. Bunlar tek başına yeterli değildir. Aynı özelliklere dayalı olarak resimlenmesi, basılması da gerekmektedir. Bunu da farklı alanlardan uzmanlar bir araya gelerek gerçekleştirebilir." (Yalçın ve Aytaş, 2011: 15-16).

Bu düşünceden hareketle denilebilir ki çocuk kitapları sadece yazarın seçtiği konuyla değil çizerlerin yaptığı resimlerle de nitelikli hale gelmektedir. Bu nedenle yazarlar ve çizerler arasında bir iletişim kurulması önemlidir. Çizer kitabı okumalı ve çizimlerini bundan sonra yapmalıdır. Çizimler, çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişmişliğine uygun olmalı, onun hayal dünyasını besleyecek nitelikleri taşımalıdır. Öncelikle bir kitabın resimlerine ilgi duyan çocuk daha sonra o kitabın içeriğine de ilgi gösterecek, bu davranış ise giderek okuma alışkanlığına dönüşecektir. Böylece edebiyatın bireyin hayatındaki vazgeçilmez yerini alması söz konusu olabilir.

Fakat yazarların çizerlik de yaptığı bazı kitaplar vardır. Şüphesiz ki bunların en önde gelenlerinden biri Antoine Saint-Exupery'nin Küçük Prenses adlı eseridir.

Exupery tüm dünyada ilgi gören bu kitabındaki resimleri kendi çizmiştir. Kitap hem resimleri, hem de hikâyesiyle ilgi odağı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

Çılgın da, resimli kitapların çocukları eğitmede etkili olduğunu savunurken bu savına Saint Exupery'nin Küçük Prens adlı romanını örnek gösterir. "Romanın sevimli kahramanı Küçük Prens kendisine çizilen alelade bir şapka resminin içinde bir fili yemiş ve onu sindirmeye çalışan bir boa yılanı, bir sandık resminin içinde de minik bir koyun hayal eder (....) İlk bakışta şapkaya ya da sandığa benzeyen – yani maddi olan – bu iki resim Küçük Prens'in hayal gücüyle birleşince manevi özellikler kazanır, okuyucunun da muhayyilesine tesir eder. Aklın değil ruhun yaratıcılığını, insanın iç zenginliğini ön plana çıkararak yaratıcı düşüncüyü teşvik eder (....) Ayrıca resimler vasıtasıyla çocuk renk uyumunu öğrenir, çizgi şekiller ve kompozisyon hakkında fikir edinmeye başlar. Bu tip eserler çocukta estetiğin gelişmesini sağlar."(2007: 17). Çılgın'ın dikkat çektiği gibi, çocukların çok farklı bir hayal dünyası vardır, çizimler de bu hayal dünyasına uygun olmalıdır.

İsmail Kaya (2014: 188) resimlemenin işlevlerini şöyle sıralar:

- “1.Resimler çocuğun kitaptaki içeriği kavramasını,
- 2.Resimlerin özgün görsel dili, kavranan içeriğin akılda kalmasını,
- 3.İçeriğin akılda kalması çocuğun yazı dilini kolay öğrenmesini,
- 4.Resimlerin görsel niteliği de çocuğun estetik beğeni düzeyinin gelişmesini sağlar.”

Görsel ve işitsel algılamada yani çocuğun bilişsel gelişiminde son derece etkili olan resimli kitapların edebiyata açılan ilk yol olduğunu düşünen Çılgın'a göre

resimli kitaplarda, “kısa ve basit bir masal veya hikâye öncelikle resim yoluyla çocuğa anlatılır. Bazen resimlerle birlikte kısa yazılar da yer alabilir.” (2007: 89).

Sever’e göre(2007: 46) “Çocuk kitaplarındaki resimlerin nesne ve varlıkları ya da bir yaşam durumunu gerçeği gibi aynen yansıtmasından (fotoğraf gerçekçiliğinden) çok, çizerin öznel yorumunu da katarak çocuğa uygun yeni bir gerçeklik yaratması beklenir. Çocuğa göre kurgulanmış edebiyat metinleriyle birlikte, çok uyaranlı bir iletişim ortamının yaratılabilmesi için, kitaplardaki resimlerin bazı özellikler taşıması gerekir.”

Sever, çocuk kitaplarındaki çizgilerin biçiminin özgün olmasının; çizgilerin yarattığı etkinin çocukların ilgisini çekebilecek özellikler taşımasının; resimlerin sözlü metnin anlamını tamamlamasının; sözcüklerle anlatılamayanları ya da anlatılmayanları çizginin anlatım gücüyle tamamlayıp çocuklara sezdirebilmesinin; resimlerin, sözcüklerle anlatılanları çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlamasının ve metne görsel dilin anlatım olanaklarıyla yeni zenginlikler katmasının; çizerin anlatılanlara yeni anlamlar, yorumlar katabilmesinin; resimlerin bir uyaran olarak çocuğa duyma, düşünme, düş kurma sorumluluğu vermesinin; çocukların, duyma ve düşünme yetilerini devindirebilecek, onları düşündürebilecek, eğlendirebilecek, güldürebilecek özellikler taşımasının; okulöncesi ve ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplardaki resimlerin, yazılı metnin desteği olmaksızın çocukların izleyerek kendilerince öyküler oluşturmalarını sağlamasının ve son olarak kitaptaki resimlerin bir bütün olarak, çocuktaki resim diliyle iletişimi isteklendirecek estetik özellikler taşımasının, çocuk da resim yapma isteği uyandırmasının çocuk kitaplarının resim açısından nitelikli kılabileceğini belirtir (2007: 46).

2.1.3.2. Çocuk Kitaplarındaki Konu- Kurgu Özellikleri

Türkçe Sözlük'te (2005: 1211) konu “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu.” şeklinde tanımlanmıştır.

Tekin'e göre (2012: 190) konu,” Yazıda, konuşmada, düşünceye dayalı herhangi bir eserde ele alınarak işlenen fikir, olay veya duruma denir.”

Sever'e göre (2003: 110), “Çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, kitapla ilişkisini sağlayan bir değişkendir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve gereksinmeleriyle ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır.”

Uslu'nun hazırladığı sözlükte konu (2007:203), “Bir konuşmada, yazıda, eserde, ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu.” şeklinde tanımlanırken kurgu maddesinde şu bilgilere yer verilir: “Edebiyatta, geleceğe ait tasarlanmış olayları anlatan fantastik eser. Kurgularda geniş ölçüde hayal gücünden yararlanır. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî olaylar ele alınır.” (2007: 207).

Bir kitabın oluşmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri konudur. Yazarın yazma sürecindeki ilk adımı bir konu belirlemektir. “Ben ne hakkında söz söyleyeceğim? Yazımda neyin üzerinde duracağım?” sorularına vereceği yanıtlar, metnin yaratılması süreci için bir çıkış noktası olmalı; çocuğa özgü bir yaşam durumunun kurgulanmasına yön vermelidir.” (Sever, 2003: 110). Konu, son derece geniş bir kavramdır ve topluma donanımlı bireyler kazandırmak amacıyla yazılan kitaplarda her konu ayrı bir öneme sahiptir. Aytaş ve Yalçın'a göre (2011: 36), “Çocuk edebiyatı, çocuğun doğumundan itibaren onun bir yetişkin haline gelinceye kadar geçen süre içerisindeki sevgi, ölüm, doğum, fedakârlık gibi her türlü konuyu kapsar. Ancak, çocuğun ruh dünyasında olumsuz etki ve izler bırakacak, onun ruh

dünyasını sarsacak konuların değişik yaş gruplarına göre düzenlenmesi gerekmektedir.”

Konular gerçek ya da kurgulanmış olabilir, önemli olan çocuğun ilgisini çekmesi, ona ahlakî ve insanî değerler kazandırıp, kişiliğinin oluşmasına yardımcı olmasıdır. Böylece, konu alanı daha da genişlemiş ve kurgulanmış, hayal ürünü olan kitaplar yazılmaya başlanmıştır. Çılgın (2007: 47) bu dönemi şöyle açıklar: “Çocuk edebiyatına 19. yüzyılın ortalarından itibaren hayal ürünü olan metinler girmeye başlar. Çünkü değişen çağ ile birlikte hem çocuğa bakış hem de çocuklar değişmeye başlamıştır. Artık çocukluk dönemine hayatın en tatlı ve en dertsiz çağı olarak bakılmaktadır. Çocuğa sürekli nasihat vermek yerine öncelikle onu eğlendirmenin, eğlendirirken eğitmenin daha doğru olacağı görüşü benimsenir. Bu değişiklik neticesinde çocuklar için yazılan fantastik hikâyelerin sayısında artış görülür.”

Bu türden kitaplara; J.R.R.Tolkien’in önce çocuklar için yazdığı fakat giderek yetişkinlerin de ilgi odağı olan *Hobbit*, daha sonra *Hobbit*’in devamı olarak kurguladığı *Yüzüklerin Efendisi*, J.K.Rowling’in yazdığı *Harry Potter* ve C.S.Lewis’in yazdığı *Narnia Günlükleri* kitapları örnek verilebilir.

“20. yüzyılda yazılan çocuk kitaplarında bozulan ekolojik denge ve bunun dünya üzerindeki olumsuz etkisi bilinçli bir şekilde işlenmeye başlanmıştır. Çevre sorunları çocuk edebiyatının içine girer.” (Çılgın, 2007: 50). Günümüzün en önemli sorunlarından biri haline gelen küresel ısınma, iklim değişiklikleri ve bunların olumsuz sonuçları üzerinde durulmuştur. Böylece çocukların yaşadığı çevre ile ilgili ve onu korumaya yönelik bir bilinç geliştirmesi amaçlanmıştır.

Konu seçiminin önemi yadsınamaz. Birçok şey de kitaba konu olabilir ancak, “Çocuğun kişiliğini geliştirecek, kendini daha iyi tanıma fırsatı verecek konulara

ağırlık verilmelidir. Çocuğun kişiliğine saygı gösterilmelidir. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yöneltmeli ve onların birtakım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır. Hayatı, insanları ve doğayı sevdirmelidir.” (Çılgın, 2007: 80).

“Çocukların geçek ve günlük yaşantılarına uygun düşmeyen, onların kavrayış ve hayal güçlerini aşan konularda yazılan eserler, çocukların pek az ilgisini çeker; hatta bazen hiç çekmeyebilir. İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir. Bu arada değişik yaşlarda bulunan çocukların ilgi duydukları konuların birbirinden farklı olduğu hususu göz önünde bulundurulmalıdır.” (Oğuzkan, 1994: 210; Akt. Sever, 2003: 112).

Sever’e göre, kitapta hangi konunun ele alındığı; yazarın konuyu ele alış, yorulmayı biçimi; konuyu yapılandıran bir öge olarak olayın, hangi çatışmayla / çatışmalarla (kişi-kişi çatışması, kişinin kendisi ile olan çatışması, kişi-doğa çatışması, kişi-toplum çatışması) kurgulandığı; kitaptaki çatışma / çatışmaların çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygun olup olmadığı; çatışma / çatışmaların çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygun olup olmadığı; çatışma / çatışmalarda merak ögesinin zayıf ya da abartılı olması; çatışma / çatışmaların çocuklar da okuma bilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşıyıp taşıyamaması; çatışma / çatışmaların bir rastlantı ya da şansa bağlanarak sonuçlandırılması; kitaptaki olay ya da olaylar dizisinin çocukların gülmesine, heyecanlanmasına, düş kurmasına, düşünmesine olanak sağlaması eserin konu açısından çocuklar için nitelikli olup olmadığını gösteren madde başları olabilir (2007: 48).

2.1.3.3. Çocuk Kitaplarındaki İzlek-Tema Özellikleri

İzlek, bir eserde işlenen, geliştirilen konunun anlamca okuyucuda oluşturduğu ana yönelimdir. Tekin'e göre "Tema, ana konu. Yazıda anlatılmak istenen şey"dir (2012: 350).

Oğuzkan'a göre (2000:211). "İyi bir çocuk kitabı, yazarın üzerinde durmak istediği veya vurgulamaya çalıştığı bir temayı, bir anafikri içermelidir. Tema'sı belirsiz bir eser, çocukları birbirinden çok değişik yorumlar yapmaya götürür, yanlış anlamalara yol açar. Çocuk kitaplarında genellikle şu temalara yer verilmesi uygun olur: Kardeş, ana-baba ve arkadaş sevgisi; aile ve değerlerine, inançlarına bağlılık; doğayı sevmek, korumak ve geliştirmek; başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak; girişimci, atılgan ve yaratıcı olmak; başta evcil hayvanlar olmak üzere canlı varlıkların korunmasına, beslenmesine ve bakımına ilgi göstermek."

Sever'e göre (2007: 48-49) "sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir izlek. Yazar, bir olayı, durumu, sorunu ele alıp onun üzerinde söz söyleyebilir. Üzerinde ya da hakkında söz söylenen şey metnin konusudur. İzlek ise, konunun işlenişiyse, geliştirilişiyse ortaya çıkan soyut anlamdır / anlamlardır (...). Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülererek, düşünerek, hüzünlenererek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir."

2.1.3.4. Çocuk Kitaplarındaki Karakter ve Kahraman Özellikleri

Türkçe Sözlük'te karakter (2005: 1077-1078) "1.Ayırt edici nitelik (...). 6. Bir eserde, duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse.", kahraman ise

(2005: 1035) “Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi.” şeklinde tanımlanmıştır.

Uslu’ya göre (2007: 187,188) karakter, “edebiyatta, bir edebi eserde (roman, hikâye, tiyatro) yer alan kahramanların (kişilerin) özelliklerine verilen isimdir.”

Karakter çoğunlukla kahraman terimiyle birlikte anılır. Tekin’e göre (2012: 174) kahraman, “Roman, hikâye, tiyatro ve filmde önde gelen kişidir. Anlatılan olayları ya bizzat meydana getirir veya olaylardan etkilenir.”

Sever’e göre ise (2003: 64), “Yapıtlarda, olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye... kahraman denir.”

Olayları karakter hareketlendirir, kişiler sayesinde konu geliştirilir. Zivtçi’ye göre (2007: 245) karakter “‘Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse’ ve tip, ‘Eserde belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yapan yani benzerlerinin ortak yönlerinin kendisinde toplayıp onları simgeleştiren kişi’ olarak ifade edilir. Kahraman ise ‘Bir anlatıda olayların merkezi durumunda olan ya da olaylara yön veren kişi ya da kişiler’ şeklinde tanımlanır.”

Kitaptaki kurgu okuyucuyu gerçek dünyadan koparıp kitabın dünyasına götürür. Bu da, okuyucunun özdeşim kurabileceği karakterlerin varlığıyla gerçekleşir. “Çocuk hangi yaş grubunda olursa olsun, okuduğu kitapların kahramanlarıyla özdeşleşir. Yazar bunu bilmek, kahramanlarını seçerken de bu özdeşleşme yönünü sürekli göz önünde bulundurmak zorundadır.” (Yalçın ve Aytaş, 2011: 47)

“Hayal gücü ile hayat tecrübelerini birleştiren yazar geçmişleriyle, gelecekleriyle, aileleriyle, umutlarıyla, korkularıyla, üzüntüleriyle, mutluluklarıyla okuyucunun kendisini özdeşleştirebileceği kahramanlar yaratmak zorundadır.” (Çılgın, 2007: 81).

Kahramanların insan olması da bir zorunluluk değildir. Oğuzkan’a göre (2000: 211) kahramanlar; “insan, hayvan ya da canlı veya cansız herhangi bir nesne olabilir. Bunların durum, davranış, düşünce ve konuşmalarıyla çarpıcı bir özgünlük yanında tutarlı ve inandırıcı olmaları gerekir. Usta yazarların, eserlerinde bazen hayâl ürünü olsa bile nasıl unutulmaz kahramanlar yarattıklarını, o kahramanların - kişilerin, canlı ya da cansız varlıkların- bizi uzun yıllar etkilediklerini” söyler.

Sever, karakterin nasıl geliştirildiğinin (davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer karakterlerin yorumlarıyla, yazarın yorumuyla); karakterin, açık (geliştirilmiş) ya da kapalı (geliştirilmemiş) özellikler taşımasının; kahramanın, kişilik özelliği olarak devingen ya da durağan olmasının; karakter, devingen bir özellik gösteriyorsa, yaşadığı değişim ya da değişimlerin inandırıcı olmasının; yazarın, kahramanın kişiliği ve yaşadığı olaylar ile değişim olgusu arasında kabul edilebilir, inandırıcı bir ilişki kurabilmesinin; karakterin bir bütün olarak çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımasının çocuk kitaplarında yazarların geliştirdiği, yarattığı karakterlere yönelik belirlemelerin yapılabilmesi açısından önemli olduğunu vurgular (2001: 49).

2.1.3.5. Çocuk Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Özellikleri

Türkçe Sözlük’te anlatım (2005: 102) “1. Anlatma işi. 2. Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir konuyu söz veya yazı ile bildirme, ifade.” şeklinde tanımlanmıştır.

Sever'e göre (2003: 136), “ Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli değişken dili ve anlatımıdır.” Üslubun önemini şu sözleriyle de vurgular: “Türkçemizin güzelliklerinin yansıtılmadığı, zorlama bir biçemle yaratılan ürünlerin, çocukların kavramsal gelişimine ve dilsel beğenilerine katkı sağlamayacağı açıktır (...) Bu nedenle, özellikle, çocuğun dil ve anlam evrenine uygun olmayan, yapay ve çocuksu bir biçemin kullanıldığı kitaplar, anadili sevgisinin ve bilincinin gelişimini engelleyici bir etken olarak görülmelidir.” (Sever, 2003: 10-11).

Uslu'ya göre (2007: 80) dil, “1. Dil bilgisi terimi olarak dil; insanların olayları, duygu, düşünce ve isteklerini anlatmak; iletişimi sağlamak için kullandıkları sesler ve işaretler sistemi, lisan. 2. Bir devrin, bir yazarın ya da bir edebi topluluğun kullandığı kelime ve cümle yapısı; konuşma ve anlatım biçimi.”

Uslu'nun anlatım tanımına bakılırsa (2007: 29), “ Dil aracılığıyla yapılan yazılı ya da sözlü anlatma işi; anlatış, ifade. Başarılı bir anlatımın doğal, ilginç, tutarlı, inandırıcı, özlü, anlaşılır, akıcı, açık olması gerekir.”

Tekin'e göre (2012: 14), “Anlatım, duygu ve düşüncelerin sözlü veya yazılı olarak ifadesidir. Daha çok yazılı ifade için kullanılır. Anlatılmak istenen duygu ve düşünceler önce zihinde tasarlanır, daha sonra yazıya geçirilir. Anlatımın aracı kelimelerdir. Kelimelerin dil bilgisi kurallarına göre sıralanması, anlatımı meydana getirir.”

Bu tanımlardan hareketle, anlatımın bir anlamda yazarın imzası olduğu söylenebilir. Yazarın dili ve bizlere iletisini verirken kullandığı kelimeler, aynı konuyu işlemiş olsalar bile, onu diğer yazarlardan ayırır ve okurla bir iletişim kanalı kurmasını sağlar.

Çocuğa göre bir edebiyat, çocuğa göre bir dili gerektirir. Geniş bir sözcük dağarcığına sahip olmayan çocuk için anlamını bilmediği kelimelerden oluşmuş bir kitap sıkıcı olacağı gibi okuma zevkini de köreltecek ve onu kitaplardan uzaklaştıracaktır. “Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran belki de en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.” (Yalçın ve Aytas, 2011: 47).

“Çocuk yayınlarında yazarlar cümle ve paragraflarını kurarlarken, kelime ve deyimlerini seçerlerken hitap ettikleri küçük okurların okuma yeteneklerini, kavrama güçlerini ve kelime dağarcıklarını daima göz önünde tutmalıdır. Çocuğun kelime dağarcığını göz önünde tutmak demek sadece onun bildiği kelimelerle yazmak anlamını taşımaz. Çocuklar için yazılan kitaplar onlara yeni kelime ve ifade kalıpları da öğretmelidir.” (Çılgın, 2007: 84). Çılgın, çocukların hoşlarına gittiği için kitaplarda tabiat taklidi kelimelere ve tekrarlara yer verilmesi gerektiğini savunur (2007: 85).

Sever’e göre, kitapta, Türkçenin anlatım gücü ve olanaklarının çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmesi; anlatımın kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılması; Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına özenle uyulması; Türkçe sözcüklerin, genel olarak anlatımda egemen olması; eskimiş, dilin çevriminden çıkmış sözcüklerin kullanılmamasına dönük bir duyarlılığın yaşama geçirilmesi; kitabın, Türkçenin söz varlığını, dilsel düzeyine uygun olarak çocuğun kavramsal gelişimini destekleyecek biçimde yansıtması incelenen kitapların dil ve anlatım açısından nitelikli kılan değişkenlerdir (2007: 50).

2.1.3.6. Çocuk Kitaplarındaki İletilerin Özellikleri

Türk Dil Kurumuna ait Türkçe Sözlük'te (2005: 954) "Bildirme yazısı, mesaj." şeklinde tanımlanan ileti, Sever'e göre (2003: 131), "(anadüşünce) yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir."

Uslu (2007: 331) temayı şöyle tanımlar: "Edebiyatta, nazım veya nesir olarak yazılmış edebî ve öğretici bir eserde (özellikle şiirde) işlenen buluş, düşünce, görüş. Tema yazar veya şairi yazmaya ve söylemeye yönelten ana duygudur."

Oğuzkan'a göre (200: 211), "İyi bir çocuk kitabı, yazarın üzerinde durmak istediği veya vurgulamaya çalıştığı bir temayı, bir anafikri içermelidir. Tema'sı belirsiz bir eser, çocukları birbirinden çok değişik yorumlar yapmaya götürür; yanlış anlamalara yol açar."

Sever'e göre (2007: 50), "Sanatçının, yapıtı oluşturmasına neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir. Çocuklarda oluşturmak istediği temel duyarlık, onlara iletmek istediği asıl düşüncedir. Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken, çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, sözcüklerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü olarak da adlandırabiliriz iletiyi."

İleti bir yazarın hangi konuda yazıyor olursa olsun, okuruna vermek istediği asıl mesaj, kitabı yazmaktaki asıl amacdır. Yazarın bu iletiyi verirken didaktik bir kaygı taşıması kitabın edebî değerini düşürebilir. Özellikle çocuklar için yazılan kitaplarda çocuğa verilecek ileti onu yeni duygu durumlarıyla ve duyarlıklarla tanıştıracak şekilde verilmelidir. İletinin açık bir şekilde verilmesi çocuğun bilişsel

ve duyuşsal gelişimine herhangi bir katkı sağlamaz. Bu nedenle iletiler çocuğun çıkarım yapmasına olanak sağlayacak şekilde verilmeli, böylelikle çocukta yeni bir şey keşfetmenin yaratacağı tatmin ve başarı duygusu ortaya çıkarılmalı ve edebiyatın da bu anlamda amacına ulaşması sağlanmalıdır.

Sever'e göre, incelenen metnin öğretici ya da yazınsal olması; öğretici nitelikli bir metin ise, metnin temel iletilerinin neler olduğu; yazarın, metinde temel iletiyi hangi yollarla (tanımlama, örneklendirme, karşılaştırma, tanık gösterme, bilimsel verilerden yararlanma vb.) geliştirdiği; yazınsal nitelikli bir metin ise, çocukla paylaşılmak istenen iletilerin yazınsal bir kurgu içinde sunulmuş olması; iletilerin çocuğun duymasına, düşünmesine, düş kurmasına olanak sağlaması; yazınsal iletilerin, kitabın seslendiği yaş grubunun anlam evrenine (çocuğun yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlığına) uygun olması; yazınsal ileti ya da iletilerin çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek nitelikte olması; yazınsal iletilerin, kurgulanan olayın içine sindirilmiş olması; iletilerin okura sezdirilmesi ya da birer önerme biçiminde aktarılması; iletilerin, yazarın kendi düşüncesini ya da ideolojisini, çocuğa kabul ettirme amacı taşıyıp taşıyamaması gibi etmenler eseri çocuk edebiyatı açısından nitelikli sayabilmek adına yardımcı olabilir (2007: 51).

2.1.3.7. Çocuk Kitaplarındaki Çevre Özellikleri

Sever'e göre, kahramanın nasıl bir toplumsal çevrede yaşadığı; yapıtta, olayın geçtiği, toplumsal ve kültürel çevrenin özellikleri; olayın yeri ve zamanı; kahramanın, yaşadığı çevrenin hangi kültürel özelliklerinden etkilendiği; kahramanın yaşadığı toplumsal çevresiyle yaşadığı çatışmalar; varsa, yaşadığı çatışmaların temel nedeni/nedenleri; çatışmaların, yazınsal bir kurgu içinde sunulması; kahramanın,

çevresiyle yaşadığı çatışmaları çözümlemede hangi yöntem ya da yöntemleri kullandığı; bu yöntem ya da yöntemlerle çatışmaları çözmeye başarılı olup olmadığı incelenen bir yapıtta kahramanın içinde yaşadığı toplumsal ve kültürel çevrenin niteliğini sınavabilmek açısından önemli etmenlerdir (2007: 52).

2.1.3.8. Çocuk Kitaplarındaki Yazınsal ve Eğitsel Özellikler

Sever, çocuk edebiyatının ilkelerine uygunluk gösteren yapıtların, bazı temel eğitim ilkeleri esas alınarak çocuğun gelişim özelliklerine ve evrensel değerlere uygunluğu açısından sınavması gerektiğini söyler. Sever'e göre, bir eserin eğitsel ilkeler açısından nitelikli sayılabilmesi için kitapta mantık yanlışlığına düşülmemesi; kitabın, çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmasına engel olmaması; kitapta kadına ve erkeğe yüklenen anlam arasında bir ayrım olmaması; kitabın, toplumdaki cinsel kimliklere yönelik geleneksel yargıları desteklememesi; kitabın çocukların kendi cinsel kimlikleri içinde kişiliklerini geliştirmelerine engel olabilecek kurgusal özellikler, iletiler taşınamaması; kitapta kurgulanan olay dizisinde, denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan bir yaklaşım bulunmaması; kitapta yazgıcılığı, boş inançları onaylayan, onları önemli kılmaya çalışan bir yaklaşım olmaması; kitabın siyasal ya da dinsel telkinler de bulunmaması; kitapta çocuğun girişimciliğini, deneme ve araştırma isteğini körelten anlayışların olumlanmaması; kitapta çocuğun düşünmesini, düş kurmasını, eğlenmesini, yaratıcılığını baskılayan bir yaklaşım sezilmemesi gerekir (2007: 52).

2.1.4. Süleyman Bulut'un Eser Verdiği Türler

Araştırmada Süleyman Bulut'un kitaplarının tercih edilmesindeki en önemli etmen, onun üretken bir yazar olmasıdır. Bulut'un 37 adet çocuk kitabı

bulunmaktadır. Kitaplarının çokluğunun yanında, konu ve türlerinin çeşitliliği de yazarı birçok çocuk kitabı yazarından ayırmaktadır.

Bulut'un çocuk edebiyatı denince en çok kullanılan tür olan öykü, masal ve fabllarının yanı sıra halk edebiyatına ait atasözü, deyim, ninni, bilmece, tekerleme, yanılmaca gibi türler üzerine yazılmış kitapları da bulunmaktadır. Görüş ayrılıkları olmakla birlikte birçok akademisyen, çocuklara ulusal değerlerin ve kültürün kazandırılması açısından onlar için yazılan eserlerde halk edebiyatına ait konulara ve türlere yer verilmesinin önemini vurgular.

Kominski'ye göre (2016: 71), "Çocuk edebiyatının beslendiği üç kaynak şunlardır: Birincisi, özellikle çocuklar için yazılan metinler; ikincisi, yetişkinler edebiyatından aktarılan metinler ve üçüncüsü, halk edebiyatına ait yazılar."

Enginün, bu durumu yerleşik hayata geçilmesinden önceye dayandırır (1985: 186): "İnsanlar göçebe dönemlerde hep bir arada yaşadıkları için çocuk da o toplumun bir ferdi olarak herkesle birlikte halk edebiyatı mahsülleri ile beslenir."

Anadolu coğrafyası zengin bir sözlü kültüre sahiptir. Bu kültür ürünlerinin yok olmaması adına çocuklar için yazılan eserlerde kullanılması önemlidir. Yakar (2014: 246), böyle eserler yazmanın önemini vurgular: "Halk edebiyatı ürünlerinin unutturulmamasında çok önemli bir unsur da çocuk yazarıdır. Eğer çocuklar için eserler kaleme alan yazarlarımız sözlü kültür ürünlerinden yararlanarak günümüze uyarlanmış nitelikli metinler üretebilirlerse, bu konuda en büyük adım atılmış olur. İşte o zaman bizim de hem ulusal hem de uluslararası kültürde simgemiz olabilecek kahramanlarımız ortaya çıkar. Bu da sözlü kültürümüzün daha uzun yıllar yaşamasını, unutulmamasını sağlayacaktır." Bu tutumdaki amaç, çocuğun evrensel değerleri kazanırken, yerel değerlerden de mahrum kalmamasıdır.

Alpay'ın ifade ettiğine göre (1980: 167), “Aslında yetişkinlere, aileye dolayısıyla çocuklara seslenen Dede Korkut, Ferhat ile Şirin, Battalgazi, Köroğlu gibi eski Türk edebiyatının önemli öykü ve destanlarının yanında, tekerleme, masal, bilmece, efsane ve destan parçaları, Karagöz ve Nasrettin Hoca fıkraları bu yöneliş sonucunda yeniden keşfedilen ve çocuklar için hazırlanacak eserlerde, bugün bile tükenmezliği görülen kaynak durumuna geçmişlerdir.”

Aytaş ve Yalçın'a göre (2011: 53), “Halk edebiyatının birçok ürünü çocuk edebiyatının ana malzemesini oluşturur. Bunlardan ninniler, tekerlemeler, halk şarkıları, masallar, öyküler, doğrudan çocuğun gelişimine katkısı bulunan çok önemli malzemelerdir.”

Tekerlemelerin çocuğu edebiyatla tanıştıran metinlerin başında geldiğini söyleyen Çılgın'a göre “Kelimelerdeki benzer seslerden yararlanılarak oluşturulan tekerlemelerin çocuğu etkileyen özelliği ahengidir. Tekerlemenin içindeki anlam önemli değildir. Zaten çoğunlukla tekerlemelerde anlam, belli bir konu yoktur. Arka arkaya sıralanan birbirine benzer seslerden oluşmuş kelimeler çocuğa hem komik gelir, onu şaşırtır ve eğlendirir hem de ona ritim duygusu kazandırır.” (2007: 91).

Tekerlemelerin, masalların kendine has üslubu içinde önemli bir yer tuttuğunu belirten Akkaya (2000: 605), bu sözcüğü tanımlamanın güç olduğunu da söyler. “Sözcüklerin dış yapısından kaynaklanan ve anlamını biçimlendiren yuvarlanmak, dönmek olgusudur. Ortaya uyak oluşturmaya uygun bir cümle ya da sözcük atılır ve belli bir kurala, amaca bağımlı olmadan sözcük ve cümleler sıralanır. Daha çok halk edebiyatı içinde yer alan tekerlemeler çok çeşitlidir. Kendi başına bağımsız bir tür olarak da kabul edilen tekerlemeler türkü, masal, hikaye, seyirlik oyunlarla yakın ilişki içindedir.”

Demiray'a göre (1953: 3), "Bebekken annesinin ninnileriyle uyuyan çocuk, daha sonraları bunları bebekleriyle oynarken kullanır ve böylelikle bir dil mümâresesi (*yatkınlık*) yapma imkânını kazanır."

"Ninnilerde konu ve tema daima çocuk çevresinde döner. Çocuğun dünyaya gelişiyle yaşattığı sevinç, sahip olduğu fiziksel ve ruhsal güzellik, iyi huy; büyümek, sağlıklı olmak, evlenmek, damat olmak, gelin olmak gibi geleceğe yönelik iyi dilekler; melek; Hızır gibi yardımcı ögeler ninnilerin başlıca motifleri arasındadır." (Şimşek, 2007: 34).

Aytaş ve Yalçın diğer halk edebiyatı ürünü bilmeceyi, "Bir şeyin adını söylemeden, bazı özelliklerini üstü kapalı olarak anlatarak onun ne olduğunu bilmeyi, dinleyene veya okuyana bırakan oyun, eğlence" olarak tanımlarken Türk bilmeceleri ile ilgili ilk bilgiyi Kaşgarlı Mahmud'un Divân ü Lugat'it-Türk eserinden elde ettiğimizi söylerler (2011: 131).

Bilmecelerin dikkati bir noktada toplamak, doğru cevabı bulmak için zihin jimnastiği yapmak, cevabı bularak başarının tadına varmak gibi faydalarını sıralayan Çılgın'a göre "Çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen bilmeceler çocuğun eğlenceli zaman geçirmesini de sağlarlar." (2007: 93).

Şimşek (2007: 46) bilmeceyi, "Adı söylenmeyen bir kavram ya da nesneyi özelliklerinden hareketle tanımaya yönelik sözlü edebiyat ürünü" olarak tanımlar. İşlevlerini ise şöyle sıralar: "Bilmeceler, çocukta zihinsel gelişimi hızlandırır. Varlıklarla kavramlar arasındaki gizli bağıntıları ve ilişkileri keşfetmeyi kolaylaştırır. Problem çözme yeteneğini geliştirir. Pratik zekânın gelişimine katkıda bulunur. İpuçlarını kullanarak sonuca ulaşma becerisi kazandırır."

Çağının önde gelen düşünürlerinden olan J.J.Rousseau çocuklara masal anlatılmamasını savunsa da, birçok akademisyen ve düşünür masalların sözün başlangıcından beri var olduğunu, çocukların ilgisini daima çektiğini ve çekmeye de devam edeceğini söyler. Masalların çocuklar tarafından çok sevilmesindeki en önemli etken, masalların adil, cesur, yiğit kahramanlarla dolu büyülü dünyasının çocukların hayal dünyalarıyla benzerlik göstermesidir. Çocuğun masalla tanışmasında aracı kişiler ebeveynler, büyükanne ve büyükbabalardır. Daha okuma yazma bilmeyen çocuk, onların kendisine anlattığı masallar sayesinde edebiyatla tanışmış olur.

“Biyolojik ve psikolojik gelişimi içerisinde diğer yaş gruplarından farklı ve özel bir yaş dönümü özelliğine sahip olan çocuğun karşılaştığı ilk edebi tür masaldır. Anlatıma dayalı ve kendine has bir mantığı olan masal, hemen bütün milletlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilmektedir. Çocuklar, masallar yardımıyla hayalden gerçeğe geçer, gerçeği hayalleri ile mukayese ederek somutlaştırır.” (Aytaş ve Yalçın, 2011: 60).

Fabllar da çok tercih edilen türlerdendir. Dünyada La Fontaine, Aisopos ve Beydeba'nın ünlü örneklerini verdikleri fabl günümüzde de önemini korumaktadır. “Kahramanları çoğunlukla hayvan ve bitki gibi varlıklardan oluşan genellikle soyut bir düşünceyi somut bir örnek etrafında benimsetmeye çalışan hareketli öykülerdir. Latince ‘fabla’ sözünden gelmektedir. Anlamı öyküdür. Masal ve destana yakın bir türdür. Onlardan farkı didaktik ve dikte edici bir özelliğe sahip olmasıdır. Onun için fabllarda mesaj herhangi bir yoruma ihtiyaç kalmadan, doğrudan verilir.” (Aytaş ve Yalçın, 2011: 127).

“Açık sözlü ve doğrudan hareket eden kahramanlar vasıtasıyla ahlak dersi verilir. Amaç karikatürize edilerek gösterilen insanın hatalı, kusurlu yanlarını düzeltmektir.” (Çılgın, 2007: 119).

Tiyatro, bir sahnede, seyirciler önünde oyuncuların sergilemesi amacıyla hazırlanmış gösterilerdir. Farklı bir şekilde duyguların ve olayların hareket (jest) ve konuşmalarla anlatılmasıdır. Temsil edilen eser anlamında da kullanılır. “Tiyatro sözcüğü Yunanca’da "seyirlik yeri" anlamına gelen *theatron*’dan türetilmiş, dilimize İtalyanca’daki *teatro* sözcüğünden geçmiştir” (Temel Britannica, 1993: 207). Kökeni milattan önceye dayanan tiyatro, görsel sanatların en önemlilerindedir. Edebi değerinin yanında seyircinin aktif bir şekilde olaylara dâhil olması fırsatını da verir.

“Çocuğun hayatında önemli bir yer tutan oyunların canlandırılması ile, bir tiyatro eserinin hazırlanıp sahnelenmesi arasında büyük bir benzerlik bulunduğu gözlenmektedir. Tiyatronun, bir başka adıyla dramatizasyonun, çocuğun çok yönlü gelişmesinde önemli katkı sağladığı günümüzde çok daha iyi anlaşılmaktadır. Bu çok yönlü gelişim çizgisi içinde çocuğun aktif, kendine güvenen, çevresi ile sağlıklı ilişkiler kuran, öğrendiklerini hayata geçiren bir insan profili ortaya çıkmaktadır.” (Aytaş ve Yalçın, 2011: 220-221).

Şimşek’e göre (2007: 179), tiyatro ve canlandırma çalışmalarının yararları:

1. “Kişilik ve özgüveni geliştirir.
2. Kendini ifade etmeyi, doğru ve güzel konuşmayı öğretir.
3. Düşündüklerini yapabilme ve gösterebilme isteğini kamçılar.
4. Toplu yaşamının gereklerinden olan sorumluluk duygusunu kazandırır.
5. Topluluk karşısında heyecanlarını dizginlemeyi, bedenini denetlemeyi öğretir.

6. Estetik algıyı geliştirir, sanat dallarına ilgiyi arttırır.
7. İşbirliği ve dayanışmayı öğretir.
8. Karşı cinsle doğal bir iletişim kurmaya zemin hazırlar.”

Süleyman Bulut’u önemli kılan diğer etmen çocuk hakları konulu kitaplar yazmasıdır. Çocuk kavramının önem kazanması çocuk haklarının konuşulmasını sağlamış, Türkiye’nin de bulunduğu birçok ülke bu hakları tanıdığını beyan etmiştir.

Türkiye’de çocuğu merkeze alan beş yüzün üzerinde dernek bulunduğunu söyleyen Neydim’e göre, büyük kentlerimizde çocuklarla dönük örgütlenen ve farklı sorunlarla ilgilenen dernekler, baroların oluşturduğu Çocuk Hakları Komisyonları ve Çocuk Vakfı’nın bünyesinde Çocuk Hakları Okulu bulunmaktadır (2003: 72).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çocuk kitaplarının incelendiği araştırmalara yer verilecektir. Henüz Süleyman Bulut’un eserleri üzerine yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır.

Gündüz (2016), çalışmasında Ahmet Ümit’in iki masal kitabını, biçim ve içerik açısından çocuk edebiyatının temel ilkeleri kapsamında değerlendirmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelini kullanmıştır. Kitapların bahsedilen yaş grubundaki çocuklara uygun olmayan biçim ve içerik özellikleri taşıdığı, kurgu ve dil açısından okulöncesi ve ilkokul çağlarına uygun olmadığı, daha çok ilk gençlik çağındaki okurlara hitap ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Horasan (2015), doktora çalışmasında Zeynep Cemali’nin roman ve öykülerini çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelemiştir. Yazarın bütün çocuk roman ve öykülerinin biçim çözümlemesinde kapak, resimleme, boyut, kâğıt,

sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama unsurlarına; içerik çözümlemesinde konu, ana düşünce, olay, kahramanlar, yer ve zaman, bakış açısı ve anlatıcı, ileti unsurlarına yer vermiştir. Nitel bir araştırma yapılmıştır.

Doğan (2015), Sevim Ak'ın çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel öğeleri yönünden inceleyerek bu kitapların Türkçe eğitimine katkısını araştırmıştır. Çocuk edebiyatının temel öğelerini karakter, konu, ileti, dil anlatım ve resim olarak gruplandıran Doğan, kitapları bu başlıklarda incelemiş ve Türkçe eğitiminin ana becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazma başlıkları altında değerlendirmiştir. Araştırmada veriler doküman incelemesiyle elde edilmiş, betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Sevim Ak'ın çocuk kitapları ele alınarak çocuk edebiyatı ölçütleri bakımından tasnif edilerek incelenmiş ve Türkçe eğitimine katkısı araştırılmıştır.

Akyüz (2014) doktora çalışmasında Muzaffer İzgü'nün 88 çocuk edebiyatı eserinden rastlantısal yöntemle seçilen 30 eser çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Seçilen yapıtlar iki aşamada değerlendirilmiştir. Birinci aşamada tasarım ve resim, konu- kurgu, izlek-tema, çevre, iletiler, karakter, dil ve anlatım ile yazınsal ve eğitsel özellikler olmak üzere sekiz ana kategoride incelenmiştir. İkinci aşamada ise "Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği" kullanılarak yapıtların nitelikleri puanlandırılmıştır. Araştırma sonunda, kitapların tasarım ve resim açısından çocuk gerçekliği göz önünde bulundurulmadan oluşturulduğu; içerik özellikleri bakımından da Muzaffer İzgü'nün didaktik, ideolojik ve çocukluğuna dönen yazarlardan olduğu gözlenmiştir.

Yasa (2012), Mevlâna İdris Zengin'in 23 kitabında yer alan 42 masalı, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelemiştir. Kitaplar biçimsel olarak büyüklük,

kâğıt, kapak, cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler; içerik olarak konu, karakterler, dil, anlatım ve iletiler açısından incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın başında çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken temel ölçütler verilerek yapılan değerlendirmelerin dayandığı temeller ortaya konulmuştur. Yazarın masalları bu ölçütler doğrultusunda incelenmiş ve eserlerin çocuklarda edebî zevk oluşturabilecek nitelikler taşıdığı, nitelikli ve yetkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Asar (2017), çalışmasında 1942-1950 yılları arasında Çocuk Haftası ismi ile yayınlanan derginin 30 Ekim 1942 tarihli tek sayısını ve 1943-1950 yılları arasında yayınlanan 374 sayısını incelemiştir. İncelemeyi doküman incelemesi yöntemiyle yapmıştır. Derginin eserlerinin yazar adına göre fihristini oluşturmuş, eserleri edebi türlere göre sınıflandırmıştır. Çocuk edebiyatı kaynaklarından elde ettiği çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikleri ölçüt olarak derginin eserlerini değerlendirmiştir. Değerlendirmeler sonucunda Çocuk Haftası dergisinde çocuk edebiyatı özelliklerine uygun olmayan eserler bulunduğunu tespit etmiştir.

Özbaşı (2016), çalışmasında, Zeynep Cemali'nin çocuk edebiyatı yapıtlarındaki sözvarlığı öğelerini belirleme ve bu öğelerin yazınsal metne sağladığı anlamsal katkıları değerlendirmeyi amaçlamıştır. Öncelikle, Cemali'nin yazdığı bütün yapıtlardaki (dört öykü kitabı, dört roman) sözvarlığı öğelerini (atasözü, deyim, ikileme, ilişki sözü, yansıma sözcük, yansıma ikileme) saptamış ve bu öğeleri sözlüksel alan çalışmasıyla bölümlendirmiştir. Belirlenen sözvarlığı öğelerini, yazınsal metne olan anlamsal katkıları yönünden değerlendirmiştir. İncelemede, Cemali'nin yapıtlarının Türkçenin sözvarlığı ve anlatım olanaklarını yansıttığı; bu öğelerle anlatıma birçok yönden katkı sağlandığı; yapıtların, çocuk okurun söz evrenini geliştirebilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Vuruş (2016), çalışmasında Bilgin Adalı'nın destan türünde kaleme aldığı dört eserini (Troya Savaşı ve İlyada Destanı, Odysseia Destanı, Gılgamış Destanı, Oğuz Kağan Destanı), çocuk edebiyatının temel öğeleri olan; karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, resim başlıkları altında incelemiştir. Betimsel tarama yöntemiyle incelediği eserlerde, hedeflenen çocuk ve genç okurların yazınsal gelişim özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu eserlerin belirlenen ölçütlere uygun olduğu ve mevcut uyarlamaların başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaşar (2013) araştırmasında, Erich Kästner 'in Hayvanlar Toplantısı adlı eserinin çocuğa göreliği ve çocuk edebiyatı ilkelerine uygunluğunu incelemiştir. Tarama modelini kullandığı çalışmada veri kaynağını Erich Kästner'in Hayvanlar Toplantısı isimli eseri oluşturmuştur. Bu eserin çocuğa göreliğini, çocuk edebiyatı ilkeleri doğrultusunda biçimsel yönden (şekil ve büyüklük, kapak ve ciltleme, kâğıt cinsi, sayfa düzenlemesi, harfler ve punto, resimlendirme özellikleri) ve içerik özellikleri yönünden (tema, dil ve anlatım, kahramanlar, iletiler, çevre, eğitsel ilkeler) incelemiştir. Araştırma sonucunda Erich Kästner'in Hayvanlar Toplantısı adlı eserinin, çocuk edebiyatı ilkelerine içerik ve biçimsel yönden çocuğa göre uygun olduğunu ve çocuk edebiyatı yayını olarak olumlu özellikler taşıdığını tespit etmiştir.

Tıgılı (2014) çalışmasında, Miyase Sertbarut'un çocuk edebiyatı alanında verdiği 7 masal kitabı, 9 öykü kitabı ve 9 roman olmak üzere toplam 25 kitabını çocuk edebiyatı ilkelerine (konu, ileti, kişiler, çevre, dil ve anlatım) göre incelemiştir. Eserler, betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Konu ve iletilerin çocuk ve genç okurların yaş grupları dikkate alınarak seçildiği, olayların okurun bilişsel gelişimine uygun kurgulandığı ve başarılı bir dil ve anlatımla eserlerin çocuk edebiyatı temel öğeleri açısından gerekli niteliklere sahip olduğu ve okurun okuma alışkanlığına olumlu yönde katkıları sağlayabileceği sonucuna ulaşmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni ve Yöntemi

Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelemeyi amaçlayan bu tez, var olan bir durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçladığından tarama türünde bir araştırmadır.

Karasar'a göre (2012: 34), "Tarama (survey) modeli, varolan durumu aynen resmetmeyi" esas alır. "Bu tür araştırmalar, daha çok 'ne, nerede, ne zaman, hangi sıklıkta, hangi düzeyde, nasıl' gibi soruların cevaplandırılmasına olanak tanır." (Büyüköztürk vd., 2013: 177). Bu amaçla doküman incelemesi yapılmış, elde edilen bilgiler yorumlanıp sonuçlara ulaşılmıştır. Belge incelemede çalışmayla ilgili kayıtların ve belgelerin toplanarak belirli bir sistem içinde sınıflandırılıp çözümlenmesi işlemi yapılmaktadır. Bu nedenle bu yöntem, tarihsel ve nitel araştırmalarda öne çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Süleyman Bulut'un çocuk kitapları oluşturmaktadır. İncelemeye bütün kitaplar alındığından örneklem alma yoluna gidilmemiştir.

Bu kitaplar bir gülmece, bir tiyatro oyunu, 4 Atatürk'le ilgili belgesel öykü, 9 halk kültürü (bilmece, tekerleme, yanılmaca, ninni, atasözü, deyim), 5 Çocuk Hakları, ikisi okulöncesi çocuklara yönelik 3 masal, 5 roman, 8 öykü kitabından oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Öncelikle çalışmaya katkı sağlayacak literatür taraması yapılmıştır. Konu üzerine yetkinleşmiş akademisyen ya da yazarlar tarafından yazılmış çocuk gelişimi ve çocuk edebiyatı ile ilgili kitaplar ve başvuru kaynakları okunmuştur. Çocuk edebiyatına dair özel sayılar hazırlayan süreli yayınlar da incelemeye dâhil edilmiştir.

Süleyman Bulut'un kitapları ilgili yayınevlerinden temin edilmiş. Doküman incelemesi Sedat Sever'in 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda (2007) yaptığı "Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?" adlı bildirisi esas alınarak yapılmıştır. Bu seçimde birçok akademisyen ve araştırmacının Sedat Sever'e yaptıkları ithafların önemi etkili olmuştur.

Ölçütler genel olarak masal, öykü, roman türündeki eserlere uygulanabilmiştir. Sever'in (2007) ölçütlere yönelik sorduğu sorulara halk kültürü ile ilgili eserler ve belgesel öyküler yanıt veremediği için bu eserler konu, karakter, dil ve anlatım yönlerinden genel olarak değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Süleyman Bulut'un kitapları tasarım ve resim özellikleri bakımından bir bütün halinde incelenecektir. İçerik özelliklerinde ise her bir kitap konu, karakter, dil-anlatım, ileti ve çevre özellikleri açısından değerlendirilecektir. Yazımsal ve eğitsel ilkeler, iletiler başlığı altında verilecektir. İzlek maddesine, konu başlığı altında yer verilerek olay örgüsü anlatılacaktır.

4.1. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Tasarım ve Resim Özellikleri Bakımından İncelenmesi

4.1.1. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Tasarım Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Süleyman Bulut'un kitaplarını yayınlayan yayınevlerinde çeşitlilik görülmemektedir. Kitaplar Can Çocuk ve Tudem yayınları tarafından basılmıştır.

Tudem yayınları tarafından *101 TEKERLEME* ve *101 YANILTMACA* adlı iki kitap basılmıştır. Her iki kitap da 15,5 x 21,5 ölçülerindedir. Çocukların kitapları rahatlıkla taşıyıp okuyabileceği söylenebilir.

Her iki kitap da kalın, dayanıklı kâğıtlarla oluşturulmuştur. Kâğıdın standart kitap baskılarında kullanılan sarı saman kâğıdından olmaması bir başvuru ve eğlence kaynağı olabilecek bu kitaplar için avantajdır. Çocuk bu dil oyunlarını ister arkadaşlarıyla birlikte isterse tek başına oynasın, kâğıdın dayanıklılığı bu oyunların da ömrünü uzatacaktır.

Kitapların kapağının sert olması kitabın korunmasını sağlamaktadır. Kitapların adının kapakta kabartmalı yazılması, görselliğin yanında dokunma duyusuna da seslenmektedir. Arka kapakta kitabın içeriğiyle ilgili bilgi veren kısa yazılar bulunmaktadır. *101 Yanıltmaca* adlı kitabın arkasındaki şu yazı, okuyucularını okumaya çağırmaktadır:

*“Uzunu da var, kısası da...
Kolayı da var, zoru da...
Hadi bakalım, görelim...
Kim söyleyebilir, kim söyleyemez?”*

101 Tekerleme adlı kitapta her bir sayfaya çoğunlukla bir, çok az da olsa iki tekerleme yerleştirilmiştir. Harflerin 16 punto olması kolay bir okuma sağlaması açısından önemlidir.

101 Yanıltmaca'da ise her bir yanıltmaca bir konuşma balonu içinde verilmiş, okuma kolaylığı sağlaması için bütün yazılar büyük harflerle yazılmıştır.

Süleyman Bulut'un diğer kitapları Can Çocuk etiketiyle çıkmıştır. Bu kitaplardan iki tanesi, *Yıldızlı Alfabe* ve *Kocaman Küçük Deniz*, farklı boyutlarda basılmış masal kitaplarıdır. 21x27 ölçüsüne sahip bu kitaplar, mat kuşe kâğıda basılmıştır. Mat kuşe kâğıdı resimleri daha canlı gösterip gözleri yormazken bu ölçülerdeki kitaplar da hem çocuk hem de çocuğa masalı okuyan ebeveynler tarafından kolaylıkla paylaşılabilir.

Kocaman Küçük Deniz adlı kitapta yazılar ya her iki tarafa dengeli bir şekilde ya da sadece sol tarafa yayılmıştır. Uyumadan önce ebeveynlerinden masal dinlemek isteyen çocuklar için bu tasarım idealdir. Çocuk masalı dinlerken kendi tarafındaki resimlere bakarak masala ilgisini de kaybetmemiş olur. Harflerin 20 punto olması ve metinden ziyade resimlerin ağırlıkta olması hitap ettiği yaş grubu açısından önemlidir.

Yıldızlı Alfabe kitabı sayfa düzeni açısından *Kocaman Küçük Deniz*'den ayrılır. Her bir sayfa bir harfe ayrılmış, sayfada isimleri bu harflerle başlayan canlı ya da nesnelere resimlenerek çocuğun ilgisi canlı tutulmuştur. Sayfaların fonu siyah,

yazılar beyaz renktedir. Her harf küçük ve büyük haliyle yıldızlarla yazılmıştır. Böylece bir gökyüzü fonu oluşturulmuştur. Her sayfada bırakılan boşluklara çocukların harfleri yazması istenmiştir. Okulöncesi dönemdeki çocukların okuma-yazmaya ve masala etkin bir şekilde katılması sağlanmıştır.

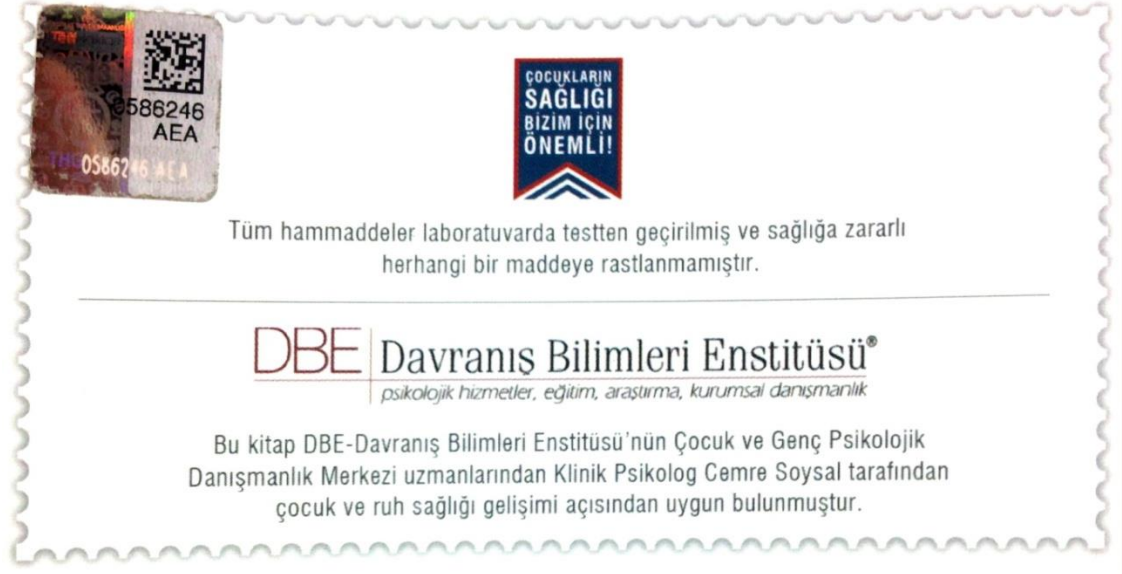
101 Ninni, 101 Atasözü 101 Öykü, 101 Deyim 101 Öykü kitapları, 16x24 ölçüsünde standart kitap kapağı ve kâğıdı ile basılmıştır. Kâğıdın sarı saman olması uzun okumalarda gözü yormaması açısından iyi bir tercihtir. Harflerin 15 punto olması da çocuklar açısından okuma kolaylığı sağlar. Arka kapak yazılarında okuyucuya içerikle ilgili kısa bilgiler verilir.

Süleyman Bulut'un diğer tüm kitapları 13x20 ölçüsünde sarı saman kâğıda basılmıştır. Bu standart ölçü çocuğun kitaplık oluştururken düzenli olmasına da yardımcı olabilir. Kitaplar hafif, çocuğun rahatça taşıyabileceği şekildedir. Bütün kitap kapaklarında resme yer verilmiştir. Arka kapakta verilen kitabın hitap ettiği yaş grubuna (*YAŞ 7-8-9 +* gibi) ilişkin bilgi, ebeveynlere yardımcı olabilir. Arkadaki yazılara önce bir başlık konulmuş ardından da kitaba ilişkin kısa bilgiler verilmiştir. Çözümü ya da kitabın sonunu ele verecek bilgidен çok düğüme ilişkin merak uyandırıcı sorular olması çocuğu okumaya teşvik edebilir:

“Ormanın yeni bir sakini var onunla karşılaşan herkes ayrı bir şey söylüyor. Dedikleri kadar var mı dersiniz?” (Ormandaki Dev)

“Yeni evlerine taşındıkları ilk gün camının önüne gelen bir kuşla karşılaşır Ayça. Güneş batmadan önce onu ziyaret eden bu kuşun ne istediğini bulmayı başaracak mı dersiniz?” (Penceredeki Kuş)

“Bilmece Oynamaya Var Mısınız?” (Bil Beni Bileyim Seni 1)

Resim 1: Kitapların Hammadde ve İçerik Açısından Çocuklara Uygunluğunu Belirten İfade.

Su Kardeşler, Günaydın! Günaydın!, Şipşak Bilmeceler 3 / Şuuutt ve Gool!, Kardeşlik Çemberi, Anne Ben Yapabilirim, Sihirli Çaydanlık, Hey Küçük!, İnsan Okur kitaplarının arka kapaklarında yer alan Resim 1, ebeveyn ve öğretmenlere yardımcı olabilir.

4.1.2. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin İncelenmesi

Süleyman Bulut'un kitapları birçok çizer tarafından resimlenmiştir. *Bilenler Bilmeyenlere Anlatsın* adlı kitapta kapak ve künye sayfası dışında resim yoktur. *Karanesi, Sarıtay, Yeşil Yürek Kayabeyi, Gemici Sindbad* ve *Şaka, Alay ve Hazırcevaplarıyla Yahya Kemal* adlı kitaplarındaki resimler siyah-beyazdır. Büyük *Atatürk'ten Küçük Öyküler 1, 2, 3* ve *Atatürk Hangi Takımı Tutuyordu?* kitaplarında ise Atatürk'e ait siyah-beyaz fotoğraflar kullanılmıştır. Bulut'un diğer kitapları ise renkli resimlerle hazırlanmıştır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında ressamın standart ya da klasik bir resimleme tekniği kullandığı söylenemez. Ressamın/çizerin kullandığı bu özgün üslup çocukların ilgisini kitaba çekebilir. Resimlerin metni tamamladığı görülmüştür.

Kitap Adı	Resimleyen
Yıldızlı Alfabe	Gözde Bitir
Kar Tanesi	
Su Kardeşler	
Kocaman Küçük Deniz	Mustafa Delioğlu
Oklu Kirpi ile Konaklı Kaplumbağa	
Sarıtay	
Şaka, Alay ve Hazırcevaplarıyla Yahya Kemal	
Bilenler Bilmeyenlere Anlatsın (Kapak Resmi)	
Yeşil Yürek Kayabeyi	
Bil Beni Bileyim Seni 1	Sedat Girgin
Aslan Kral Kork	
Uçankuş'tan Al Haberi	
Çocukların Hakları Var (5 Kitap)	Reha Barış
Ormandaki Dev	
Palavracılar Kralı	
Toparlacık Nokta ve Arkadaşları	Ferit Avcı
Şipşak Bilmeceler 1- 2- 3	
Penceredeki Kuş	Canan Barış
Maviş	An-Su Aksoy
101 Atasözü 101 Öykü	Burcu Yılmaz
101 Deyim 101 Öykü	
101 Ninni	
101 Tekerleme	
101 Yanıltmaca	
Günaydın! Günaydın!	
Gemici Sindbad	Ender Dandul
Mor Benekli	Elif Deneç

Çizelge 1: Süleyman Bulut'un Kitapları ve Çizerleri.

Çizelge 1'de, Bulut'un kitaplarının farklı kişilerce resimlendiği görülmektedir.

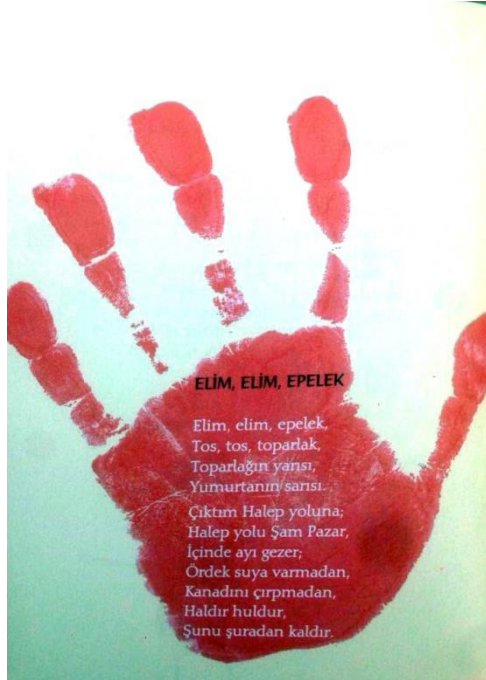
Resim 2: Ormandaki Dev (Resimleyen: Reha Barış)

Resim 2’de *Ormandaki Dev* adlı kitaptaki bir görsele yer verilmiştir. Her hayvanın farklı bir şekilde anlattığı *Dev*’in fil olduğunu kahramanlar da, yazar da okuyucuya söylemez. Anlatılanlardan hareketle bir sonuca ulaşan okuyucu sonraki sayfaya yerleştirilen resimle doğru sonuca ulaştığını anlar. Böylece çocukların ellerine hazır cevaplar verilmemiş olur. Resimlerle onların hayal dünyaları beslenir.

Resim 3: Kocaman Küçük Deniz (Resimleyen: Mustafa Delioğlu)

Resim 3'te çizerin birçok ayrıntıya yer verdiği görülmektedir. Böylece çocukların dikkati geliştirilebilir. Metinlerinde sıfatlara ve betimlemelere yer veren Süleyman Bulut'un üslubuyla bütünlük oluşturacak canlılıkta bir resimleme yapıldığı görülmektedir. Okulöncesi dönemdeki çocuklar için yazılmış olan *Kocaman Küçük Deniz* ve *Yıldızlı Alfabe* adlı kitaplarda resimler, sözlü metin olmaksızın çocuğun yeni bir hikâye oluşturmasına yardımcı olacak niteliktedir. Resimlerdeki canlılık ve sıra dışı üslup çocukları resim yapmaya isteklendirebilir. Bu dönemdeki çocuklar bir yandan edebiyatla tanışırken diğer yandan resim sanatına da ilgi duyabilir.

Resim 4: 101 Tekerleme
(Resimleyen: Burcu Yılmaz)

Resim 5: Uçankuş'tan Al Haberi
(Resimleyen: Sedat Girgin)

Resim 4'te verilen görsel okuyucunun hayal dünyasına hitap etmektedir. Hayalinde canlandırdığı karakter ya da nesnelere bir benzerini sayfada görmek çocuğu heyecanlandırıp okumaya teşvik edebilir. Hayal dünyasını geliştirmesine yardımcı olabilir. Resim 5'te, Uçankuş'tan Al Haberi kitabında yer alan görsel bulunmaktadır. Görselin bir gazete sayfasını anımsatması çocukları farklı okuma kaynaklarına yöneltebilir.

Kimi zaman sayfanın bir kısmına kimi zaman tamamına yayılan resimlerle çocuğun aktif bir okuma yapması sağlanmıştır. Okuduklarıyla zihninde canlandığı olaylar ya da nesnelere kitapta görmek okuyucuyu okumaya isteklendirebilir. Ayrıca resimler, çocukları düşündürebilecek, güldürebilecek özellikler taşıdığı için okuyucunun metnin iletisini daha iyi kavramasına yardımcı olabilir.

Bir bütün olarak düşünüldüğünde klasik üslupla hazırlanmayan bu resimlerle çocuklar, resim yapmaya istekli olabilir.

4.2. Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının İçerik Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Kitaplar, hitap ettiği dönem ya da yaş grubu temel alınarak sırayla incelenecektir.

KOCAMAN KÜÇÜK DENİZ

Konu-Kurgu

Kitap bir denizin öyküsüdür. Anlatıcı denizi insanlarla karşılaştırarak anlatır:

“Sen de biliyorsun ki, insanlar bebek olarak gelir dünyaya... Yani küçücükler doğduklarında... Ama yavaş yavaş büyür, sonunda kocaman olurlar! (...) Uçsuz bucaksız kocaman bir deniz! (...) Küçücük kaldı sonunda.”

Güneş, gökyüzünden keyifle denizi izler. Deniz o kadar berraktır ki dibindeki balıkları bile görür. Denizin içindeki balık da suyun içindeki bütün canlıları görür. Gökyüzündeki bulut ise denizdeki aksini seyrettikçe mutlu olur. Bir gün bir kayık dolusu insan gelir ve bu güzel yere yerleşme kararı alırlar. Evler inşa ederler ve bütün inşaat atıklarını denize dökerler. Molozdan kurtuldukları için mutlu olan

insanlar bu sefer de çöplerini denize dökerler. Güneş bir sabah denizi eskisi gibi berrak göremeyince onun kaçtığını düşünür fakat bulut ona durumu anlatır. Güneş öfkesinden kızarır, ateşi yükselir, böylece denizin suyu da buharlaşır. Bulut, buharları içine çeker. Deniz çekilince birdenbire çöp yığınları ortaya çıkar. Çöplerin yaydığı kokudan rahatsız olan insanlar çözümleri attıkları çöpleri toplamakta bulurlar. İnsanlar bu temizlikten sonra denizin yeniden gelip gelmeyeceğini tartışırken gökyüzündeki bulut ve güneş insanlara bir ders vermiş olduklarını düşünürler.

Kitapta *doğa sevgisi* ve *doğayı koruma bilinci* işlenmiştir. Kişi-doğa çatışması ile yapılandırılan olay insanların doğaya verdiği zararları oluşabilecek olumsuz durumları ele alır. İnsanların gelmesiyle ve çöp atmasından sonra denize ne olacağı merak ögesidir. Çocukların doğa ve onu korumak üzerine düşünmesi açısından kurgu önemlidir.

Karakter

İnsanlar gelene kadar güneş, bulut, deniz ve denizin içindeki canlılar hayatlarından memnun bir şekilde yaşarlar. İnsanlar doğal ortamı bozarak evler inşa etmiş, atıklarını denize atarak yaşanacak yer dedikleri mekânı kirletmeye başlamışlardır. Bu durum güneşi o kadar kızdırır ki, deniz geri çekilecek kadar suyunu buharlaşarak kaybeder. Buharlaşan suyu içine çeken bulut ve güneş insanlara bir ders verdiklerini anladıklarında denizi de düşünürler:

“Denizi damla damla aşağıya indireceğiz... Öyle değil mi?’ ‘Damla damla olmaz!’ diye sesini yükseltti güneş, ‘Kova kova boşaltacaksın yağmuru... Kova Kova! Sen yapabileceğinin en iyisini yaptın, konukseverliğini gösterdin ama, adım gibi biliyorum, deniz de çok özlemiştir evini, bir an önce evine kavuşmak ister sanırım.’”

İnsanlar, güneş ve bulutun verdiği dersle devingenlik kazanmışlar ve doğaya karşı başta sahip olmadıkları bilinci edinmişlerdir. Değişim, denizin geri çekilip attıkları çöpün ortaya çıkmasından sonra yaşandığı için inandırıcıdır. Çocuklar deniz kıyısına yerleşen insanlarla özdeşim kurabilir ve onların yaşadıklarından dersler çıkarabilir.

Dil ve Anlatım

Kitap “*Beni biraz dinler misin Küçüğüm?*” diyerek başlar ve masalı başkasından dinleyen okulöncesi dönemdeki çocuğu masalı dinlemeye davet eder. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Masal anlatırken ara ara yapılan duraksamalar için üç nokta (...) sık sık kullanılmıştır. Cümleler kısa açık, anlaşılır ve sadedir. Çocukların hayal dünyasına hitap edecek bir dil kullanılmıştır. Bu nedenle benzetmelere ve istiareye yer verilmiştir:

“Ayna gibi, kendimi, aynen görebiliyorum!”

“Ne kadar temiz bir deniz, billur gibi!”

“Ne kadar saydam bir deniz, cam gibi!”

“adım gibi biliyorum”

“minik dalgaların söylediği şarkıları dinlemeye de bayılırdı.” (istiare)

Çocuklar, kelimelerin ilk anlamlarından başka anlamlara gelecek şekilde kullanıldığı deyimlerle karşılaşılırsa söz dağarcıkları gelişebilir. Masalda yer verilen deyimler şunlardır:

ateşi yükselmek, çığlık atmak, dünyaya gelmek, iç çekmek, kararını vermek, kaşlarını çatmak, kendini alamamak, kendini toparlamak, kıpkırmızı kesilmek,

kucak açmak, ortaya çıkmak, sesini yükseltmek, soluk almak, yanıt vermek, yerinde duramamak.

İkilemelerin ve yansıma sözcüklerin çocukların ilgisini canlı tutacak şekilde bolca kullanıldığı görülmektedir:

“Suyun içi ne kadar da aydınlıktı; ışıl ışıldı.”

“Yüzgeçlerini oynattı sağa sola.”

“Denizden dalga dalga yükselen su buharları...”

“Sudaki yansımasına hayran hayran bakarken...”

“İnsanlar bu kez çöplerini dökmeye başlamasınlar mı, üstüne üstüne!”

“avaz avaz bağırmaya başladı.”

“yavaş yavaş küçüldüğünü görmediler bile.”

“Ağızdan ağza, kısa zamanda yayıldı haber.”

“Güneş, kumların üstündeki pislikleri kurutup pırıl pırıl yaptı.”

“‘Damla damla olmaz!’ diye sesini yükseltti güneş, ‘Kova kova boşaltacaksın yağmuru...’

“dipten yukarı doğru fırladı.”

“‘Şukurrrrrtt!’ diye bir ses duyuldu.”

Kitapta basit ve birleşik yapılı cümlelerin yanında eksilteli cümleler de vardır:

“İçinde balıklarla birlikte yüzdüğümüz bir deniz...”

“O kocaman denizin nasıl küçücük kaldığını...”

“Tam yaşanacak yer... Buraya yerleşelim!”

“Her şey iyi güzeldi, ama inşaattan arta kalanlar...”

İleti

“Bilinçsizce yapılan tüketim ve kirlilik doğaya zarar verir, güzel yaşam alanları azalır. Bu nedenle doğayı korumalıyız.” Çocuğun doğaya yönelik bir bilinç oluşturmasını sağlayan bu masal aynı zamanda onda bir duyarlık da oluşturabilir. Bu iletilerin açıkça verilmeden metne sindirilmiş olması çocuğun çıkarım yapmasını sağlar. Masal yazınsal bir kurguyla oluşturulmuştur.

Bu masal çocukların doğaya yönelik bir değer oluşturmasına ve kişiliklerini oluştururken doğayı korumacı bir tavır geliştirmelerine yardımcı olabilir. Kitapta toplumdaki cinsel kimliklere yönelik herhangi bir yargı bulunmaz fakat doğa ve insan kimliklerinin çatışması sonucu oluşan olumsuz durum okuyucuya aktarılır. Çocuğun doğayı korumaya yönelik girişimci olmasını destekleyen bir tutum söz konusudur. Güneşin kızmasıyla suyun buharlaşması, bulutun buharı içine çekmesi, sonra yağmur yağmasıyla çocuklar su döngüsünü kavrayabilir.

Çevre

Olayların ne zaman geçtiği bilinmese de deniz kenarında geçtiği bilinir. Doğal ortamı bozarak yerleşim sağlayan insanlar doğayla çatışır. Çatışmanın nedeni doğayı kirletmeleridir. Çatışma, güneş ve bulutun insanlara ders vermesiyle sonlanır.

YILDIZLI ALFABE

Konu-Kurgu

Dünyaya gelen çocuğa herkes farklı bir ad koymak ister.

“Babaannesi dedi ki: Adı Mustafacan olsun...”

Anneannesi dedi ki: Adı Yaşar olsun...

Annesi dedi ki: Adı Sönmez olsun...

Babası dedi ki: Adı Şafak olsun...”

Hiç kimse önerdiği addan vazgeçmeyince resmi ad koyma işlemi gerçekleştirilir ve çocuğun adı Mustafacan Yaşar Sönmez Şafak olur. Mustafacan bu isimden rahatsız olmaz hatta arkadaşlarıyla, *“Kısacık kısacık adlarınız var; hepsini toplasanız bile, benim adıma yetişemezsiniz.”* diye alay eder. Arkadaşı Kemal adını yazabildiğini söylediğinde Mustafacan zor duruma düşer ve *“Adımı yazmayı nasıl öğreneceğim ben?”* diye kaygılanır. Bahçede ceviz ağacının altında otururken bir ses duyar: Aydede'nin sesi. Aydede yıldız arkadaşlarıyla bir araya gelerek her bir harfin yazılış şeklini Mustafacan'a gösterir. Hepsi de onun harflerle tanıştırlar. Böylece Mustafacan adını yazmayı öğrenir, bunu arkadaşlarına da gösterecektir.

Kitapta *yazma korkusu* ele alınmıştır. Mustafacan adını yazma konusunda arkadaşlarıyla çatışma yaşar. Bu korkuyu okul öncesi dönemdeki birçok çocuğun yaşadığı düşünülürse, konunun çocuklar tarafından anlamlandırılabilmesi de söylenebilir. Mustafacan yıldızların kendisine gösterdiği tüm harfleri öğrendiği için çocuklara örnek olabilir. Daha ilk sayfada çocuğun adının ne olacağı, sonrasında ise çocuğun bu uzun adı nasıl yazacağı merak ögesidir. Çocuğu okumaya isteklendirebilir. Aydede'nin konuşması olağanüstü bir durumdur. Çocuğun ismi, çocukların gülmesine; Aydede ile konuşması düş kurmasına yardımcı olabilir.

Karakter

Ebeveyni ve nineleri ona vermek istedikleri isimden vazgeçmedikleri için Mustafacan uzun bir isme sahip olur. Mustafacan arkadaşlarıyla adları kısa olduğu

için alay eder, arkadaşı Kemal de adını yazabildiği için üstünlük kurmaya çalışır. Mustafacan; Aydede ve yıldızların işbirliğiyle harfleri öğrenir ve ismini yazar.

Aydede de Mustafacan'a yardım etmek ister, ismi uzun olduğu için üzülüşünde şu sözlerle empati kurar: “(...) Ayrıca haklısın sen... Benim adım da bu kadar uzun olsaydı ben de korkardım, yazmayı nasıl öğreneceğim diye!” Mustafacan'a yalnız olmadığını düşündürür: “Öyle, ama bizim gökyüzünde, adları çok uzun olan arkadaşlarımız da var. [...] Çobanyıldızı, Güney Kutupyıldızı, Küçük Suyulanı Yıldızı, Küçük Kuyruklu Yıldızı, [...]”

Yıldızları yardıma çağırırken otoriter değildir. Ancak yıldızlara nasıl şekil alacaklarını o söyler. Mustafacan Aydede sayesinde korku ve kaygılarından kurtulur.

Mustafacan masalın başında yazı yazmayı bilmez, sonunda ise öğrenir. Bu devingen kişiliğinin göstergesidir. Bu devingenlik bir olağanüstülikle, Aydede'nin konuşması ile sağlanmış olsa bile, Mustafacan kendisine gösterilen harfleri yazmayı öğrenmiştir. Yazma korkusu yaşayan her çocuk Mustafacan ile özdeşim kurabilir.

Dil ve Anlatım

Anlatım açık ve anlaşılırdır. Yazım ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Her sayfada bir harfe yer verilir. Aydede de birbirine yakın cümlelerle yıldızlara alacakları şekli söyler.

Kitapta bir benzetme vardır: “Arkadaşları pek inanmaz gibi baktılar ona.”

Anlatımı güçlendirmek amacıyla şu deyimler kullanılmıştır: *ad koymak, ayağa fırlamak, dünyaya gelmek, gözleri parlamak, harekete geçmek, hoşuna gitmek, karara varmak, kaşlarını çatmak, ortaya çıkmak, ses çıkmamak, yanıt vermek, yerinde duramamak.*

Çocuğun masala ilgisini canlı tutmak amacıyla ikileme ve yansımalara yer verilmiştir:

*“beş tane harfi **yan yana** sıraladı Kemal.”*

*“**Sağına soluna** baktı.”*

*“Ceviz ağacının yaprakları arasından **belli belirsiz** görünen Aydede’yi fark etti.”*

*“Yıldızlar da, **hızlı hızlı** göz kırparak destek verdiler Aydede’ye.”*

*“Bazı yıldızlar, yukarıya doğru, **arka arkaya** dizilerek bir sıra oluşturdular.”*

*“**el ele** verip”*

Basit ve birleşik yapıların yanında eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“Sıra ad koymaya gelince...”

“Oyuncak kutularının üstünde, çikolatanın üstünde...”

İleti

“Eğer istersek durumlar ne kadar kötü, şartlar ne kadar zor olursa olsun başarıya ulaşabiliriz.” İletiler yazınsal bir kurgu içine sindirilerek verilmiştir ve kitabın hitap ettiği yaş grubu dolayısıyla çocukların anlam evrenine uygundur. Daha okula gitmeyen Mustafacan Aydede ve yıldızlar sayesinde yazma korkusundan kurtulmuş, adını yazmayı öğrenmiş ve başarı duygusunu tatmıştır. Böylece çocuklar tarafından okuldan, okumaktan, yazmaktan korkulmaması gerektiği anlaşılabilir.

Kitap okulöncesi dönemdeki çocukları harflerle tanıştırmak amacıyla yazılmıştır. Sever’e göre (2003: 79), “Okuma-yazma becerisini edinmeye başladığı

evrede, çocuklar anadilinin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış, düzeylerine uygun yazınsal özellik taşıyan kitapları okumaktan mutlu olurlar.”

Kitap tasarlanırken okuyucular/çocuklar için her sayfada boşluk bırakılmıştır. Burada “Sizin ... Köşeniz! Yıldızların oluşturduğu yukarıdaki şekli buraya çizerek siz de ... harfi ile tanışabilirsiniz.” ifadesi yer alır. Boşluklara yıldızların gösterdiği harfleri yazan çocuk aktif şekilde kitaba dâhil olabilir. Çocuğun girişimciliğini, öğrenme isteğini arttıracak bu yaklaşım, çocuğu harflerle farklı bir kurguyla tanıştırmak onu okuma-yazmaya isteklendirebilir.

Çevre

Mustafacan adını yazamadığı için arkadaş çevresiyle bir çatışma yaşar. O zamana kadar üstünlük sağladığı uzun ismi, yazı yazmayı bilmediği için artık sorun oluşturur. Bu çatışmayı Aydede'nin yardımıyla yazmayı öğrenerek sonlandırır. Aydede ile bahçedeki ceviz ağacının altında otururken konuşmaya başlar.

ASLAN KRAL KORK

Konu-Kurgu

Fabl türünde yazılmış olan öykü, eskisinin ölmesiyle kendini yeni kral ilan eden bir aslanı anlatır. Aslan, kendini olduğundan daha güçlü, aynı zamanda ürkütücü anlatarak ormandaki diğer hayvanlar üzerinde otorite kurmak ister. Bu nedenle adı ‘Aslan Kral Kork’tur. Şu özelliklerini çalıbülbülü ve papağan aracılığıyla tüm ormanda dillendirir:

“yeni kralımız eski krallara benzemez, ondan korkulur... Çünkü KIRK GÖZÜ vardır. Nerede, ne yaparsanız gözünden kaçmaz, ona göre!” (s.13)

“yeni kralımız eski krallara benzemez, ondan korkulur... Çünkü KIRK KULAĞI vardır. Nerede, ne konuşursanız sizi işitir, ona göre!” (s.13-14)

“yeni kralımız eski krallara benzemez, ondan korkulur... Çünkü KIRK PENÇESİ vardır. Yanlış yaparı onun pençesinden hiçbir şey kurtaramaz, onlar cezasını bulur, ona göre!” (s.14)

Bu özellikleri duyan orman sakinleri yeni krallarından, daha onu görmeden korkarlar. Aslan Kral Kork, özelliklerini duyurduktan sonra bir de kendini göstermek ister. Yanına birinci başyardımcısı tilki, ikinci başyardımcısı çakal ve çığırtkan olarak da papağanı alarak yürüyüşe çıkar. Ormanda kralı ilk gören Akkulak Tavşan olur. Karşısında iki kulağı, iki gözü ve dört pençesi olan sıradan bir aslan görünce bunun bir oyun olduğunu; kırk gözlü, kırk kulaklı, kırk pençeli kral KORK'un kimin kendisine bağı olduğunu görmek için böyle bir oyuna başvurduğunu düşünür. Vakit geçmeden arkadaşlarını da uyarmak için ırmak başına gider. Kırmızı karıncalar, sivrisinekler, arılar, kurt, yabandomuzu, kirpi, karga, kunduz... Herkes oradadır. Akkulak bu oyunu anlatır ve hayvanlar dayanışma duygusuyla bir araya gelirler.

Aslanın karşısına çıkıp bağılılık göstermeyeceklerini, onun duydukları kral olmadığını söylerler. Aslan buna sinirlenir. Kurdun işaretiyle hayvanlar harekete geçer ve en iyi yapabildikleri şeyleri yaparlar. Sivrisineklerin aslanın göz kapaklarını ısırmasıyla aslanın iki gözlü, arıların iğnelerini aslanın kulaklarına batırmasıyla aslanın iki kulaklı, kırmızı karıncaların aslanın pençelerini ısırmasıyla aslanın dört pençeli olduğu kanıtlanır. Böylece kralın kendisi dâhil herkes kralın kırk gözü, kırk kulağı, kırk pençesi bulunmadığını anlar.

“Neye uğradığını şaşırarı, ormanın en küçük hayvanlarıyla bile baş edemeyeceğini anlayan Aslan Kral Kork, çareyi kaçmakta buldu.” (s.43)

Ormandaki hayvanlar da küçük de olsalar hep birlikte büyük bir tehlikeyle baş etmenin mutluluğunu yaşarlar.

Yazar bu öyküde kralın otorite kurmak için kendini olduğundan farklı göstermesi ve ormandaki hayvanların kırk gözlü, kırk kulaklı, kırk pençeli krala bağlılık göstermek adına iki gözlü, iki kulaklı, dört pençeli sıradan aslana boyun eğmemeleriyle 'dürüstlük'; küçük de olsalar herkesin en iyi yaptığı işi yaparak büyük bir sorunla baş etmeleri ile 'dayanışma' temaları üzerinde durmuştur.

Aslan ile orman sakinleri arasında bir çatışma yaşanır. Bu çatışma rastlantısal olarak değil hayvanların dayanışma halinde bir araya gelmesi ve onların başarısıyla sonuçlanmıştır. Orman halkının aslan karşısında, aslanın da orman halkı karşısında alacağı tutum, okurun merakını canlı tutar. Olaylar çocukların gülmesine ve heyecanlanmasına olanak sağlar.

Karakter-Kahraman

Öykünün başkişisi Aslan Kral Kork'tur. Akkulak Tavşan, kırmızı karıncalar, sivrisinekler, arılar, kurt, yabandomuzu, karga, Oklu Kirpi, tilki, çakal, çalibülbülü, papağan, ağaçkakan diğer kahramanlarımızdır.

Kral Kork bir korku salmak ve otorite kurmak ister. Bu amaçla kendini olduğundan farklı gösterir, adında bile 'kork' kelimesini kullanır. Bu tavrıyla etrafındakilerin şaşırmasına yol açar. Çalibülbülü ve papağanın onun özelliklerini bütün ormana duyurmasıyla bir korku da yaratmış olur. Fakat dürüst davranmadığı için küçük hayvanlar tarafından alt edilir ve ormandan kaçmak zorunda kalır.

Akkulak Tavşan dürüst bir karakterdir. Namını duyduğu kırk gözlü, kırk kulaklı, kırk pençeli kraldan korkmuştur. Ona bağlılık göstermeleri gerektiği için bu yalancı krala karşı arkadaşlarını da uyarır. Kurt, Akkulak Tavşan'ın verdiği haberdan sonra hayvanları dayanışmaya davet eden şu sözleri söyler:

"Hiç kimse kendini küçük görmesin arkadaşlar. Hepimizin mutlaka çok iyi yaptığı bir şey, bir hüneri vardır. Bu hünerlerimizi birleştiresek unutamayacağı bir ders verebiliriz ona." (s.32)

Ağaçkakan, kuralları yazar. Çalibülbülü ile papağan kuralları bir tellal misali orman halkına duyurur. Arı iğne batırır, kırmızı karınca ve sivrisinek ısırır. Öyküde, her hayvanın fiziksel özelliğinin vurgulanması çocukların onları tanimasını sağlar.

Yazar, yazdığı bu fablda ormanın en küçük sakinlerini etkin birer kahraman haline getirmiştir. Orman halkı baştaki korkularını sonradan yendikleri için devingendirler. Yaşadıkları değişim el birliğiyle yaptıkları şeylerle gerçekleştiği için de inandırıcıdır. Kahramanlarla özdeşleşip empatik ilişki kuran her çocuk başarı duygusunu da tatmış olur.

Dil ve Anlatım

Yazar çocukların kolayca okuyabileceği açık, anlaşılır, sade bir dil kullanmıştır. Anlatım üçüncü kişi ağızından yapılmıştır. Cümleler kısa ve durudur. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuş ve eskimiş sözcükler kullanılmamıştır. Benzetme yapılarak çocuğun hayal gücüne hitap edecek bir anlatım yolu tutulmuştur:

*“Sonrada kuyruğunu havada **topuz gibi** döndürerek:” (s.10)*

*“ırmak başına ulaştığında **düşündüğü gibi** arkadaşlarının çoğunu orada.”(s.24)*

Deyimlerle mecazlı söyleyiş sağlanmış, çocukların farklı anlama gelebilecek sözcüklerin farkına varması amaçlanmıştır. Öyküde kullanılan deyimler şunlardır: **aklına gelmek** (s.24), **arkası kesilmemek** (s.26), **ayağa fırlamak** (s.16), **baş etmek** (s.43), **başını belaya sokmak** (s.24), **ders vermek** (s.29), **dikkate almak** (s.32), **dili tutulmak** (s.25), **gözünden kaçmak** (s.13), **gücü yetmek** (s.15), **hazır olmak** (s.15), **hizmet etmek** (s.13), **karar vermek** (s.24), **karşı karşıya olmak** (s.28), **kendini göstermek** (s.16), **küçük görmek** (s.32), **neye uğradığını şaşırarak** (s.43), **selam durmak** (s.20), **sesini yükseltmek** (s.28), **soluk almak** (s.29), **söze karışmak** (s.26), **üstüne çekmek** (s.29), **yola çıkmak** (s.20), **yüreğini hoplatmak** (s.30).

Farklı cümle yapıları içinde yer verilen ikileme ve yansıma sözcüklerle anlatım güçlendirilir:

“Ağaçkakan, bir yanlışlık yapmamak için **tane tane** okudu yazdıklarını.”
(s.14)

“Bütün ormanı **ağaç ağaç** gezecek” (s.15)

“**Yorgun argın** kanat çırpıyor,” (s.17)

“Başlarına **neler neler** gelirdi, kim bilir?” (s.24)

“**Suluk soluğa** ırmak başına ulaştığında” (s.24)

“Kısa kuyruğuyla **sinirli sinirli** havayı döverek:” (s.28)

“Akkulak konuştuğu gözleri **kocaman kocaman** açıldı ötekilerin.” (s.28)

“Durdu, **sağına soluna** baktı.” (s.29)

“**Tak, tik, tok...**

Tık, tik, tak...” (s.13)

“Arılar **vızıldadı**, kurt kesik kesik **uludu**, yabandomuzu **homurdandı**, karga kanadını açıp **gakladı...**” (s.24-25)

“‘**Auugggrrrrr!**’ diye **homurdanınca...**” (s.34)

“**kahkahalarıyla çınliyordu.**” (s.44)

Metinde eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“Kırk gözü, kırk kulağı, kırk pençesi olmadığına göre...” (s.21)

“Bir kere saklandın, iki kere saklandın...” (s.29)

“Bence şimdi burada hep birlikteyken...” (s.29)

“bu Kral Kork değil... Kral korkakmış!” (s.44) kelime oyunuyla mizah da sağlanır.

İleti

Yazar, Aslan kendini olduğundan farklı gösterdiği için yaşadığı sorunları kurgulayarak okuyucuya “Hangi durumda olursa olsun dürüstlükten vazgeçmemek gerekir.” iletisini verir. Küçük hayvanlar bir aslana karşı başarı kazandığı için de “Kendimizi küçük görmemeliyiz, yapabileceğimiz en iyi işi yaparak sorunların

üstesinden gelebiliriz.” düşüncesini iletir. Kurgulanan olayın içine sindirilen bu iletiler bir önerme biçiminde değil sezinleme yoluyla okuyucuya verilir. Bu iletileri alarak kitabı okuyan çocuk, kişiliğine bu yönde katkı sağlayarak toplumsal alanlarda kendini etkili bir şekilde ifade edebilir.

Kitapta didaktik olmaktan kaçınılmış, olay açık bir şekilde anlatılarak çocuğun iletiyi alması sağlanmıştır. Denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan bir yaklaşım sergilenmemiş, hatta böyle davranan Aslan Kral Kork, diğer kahramanlar tarafından alt edilmiştir. Kitapta siyasal ya da dinsel bir telkinde bulunulmamış; aslanın kral, diğer hayvanların tebaa olduğu inancı yıkılmıştır. Kahramanların insan dışı varlıklar olması çocuğun kahramanlarla özdeşim kurmasını engellemez. Böylece çocuğun başarı duygusunu tatması sağlanmış; girişimcilik, dayanışma, cesaret gibi duygular kahramanlar vasıtasıyla çocuklara/okuyucuya aktarılmıştır.

Çevre

Kitap bir ormanda geçmektedir. Orman içinde yaşayan hayvanlarla birlikte etkileyici bir şekilde betimlenmiştir. Resimler de bu çevre özelliklerinin zihinde canlandırılmasında oldukça etkilidir. Ormanın eski kralı ölmüştür. Aslan Kork da kendini yeni kral ilan eder. Böylece bir otorite oluşturmak ister. Çatışma yaşamamak için herkesin kendinden korkacağı bir profil çizer. Ancak birlikte hareket eden ormanın sakinleriyle baş edemez.

“Büyük bir böğürtlen çalısının arkasında dinlenirken papağanın söylediklerini duyunca toparlandı hemen.” (s.20)

“Birden kararını verip otların arasından fırladığı gibi en kestirme yoldan, ırmak başına doğru koşmaya başladı.” (s.24)

“Kurt ise en önde, yolun ırmağa kavuştuğu yerde karşılayacaktı yalancı kralı.” (s.32)

MOR BENEKLİ

Konu-Kurgu

Öyküde ailesiyle birlikte köyde yaşayan Ahmet'in başından geçenler anlatılır. Koyunları doğurursa kuzusunun Ahmet'in olacağına söz veren annesi sözünü tutar. Ahmet'in ilk telaşı kuzusuna isim bulmak olur. Mor Benekli adını alan kuzusu ile tıpkı şehrli bir çocuğun kedisi ya da köpeğiyle kurduğu ilişkiyi kurar. Ancak babası kuzunun çayıra gidip otlaması zamanının geldiğini söylediğinde Ahmet ondan ayrılmak istemez. Pek istekli olmasa da çayırılığı göndermeyi kabul eder. Ancak Mor Benekli sürüden ayrılıp ayrılıp eve gelince babası şu öneriyi yapar: *“Alışincaya kadar, beş-on gün, onu çayırılığa sen bırak. Sonra akşam gidip yine sen al. Çayırılığın tadına varduktan sonra çobanla gidip gelmeye alışır.”* (s.17)

Böylece Mor Benekli'yi her sabah çayıra bırakan Ahmet, her akşam gidip yine çayırılıktan alır. Ancak bir gün oyuna daldığı için onu almayı unutur. Hava kararmış da olsa gidip almak ister. Önce bir kurt, sonra ayı ile karşılaşan Ahmet sonunda 'öcü' dediği şeyle de karşılaşınca nefes nefese eve döner. Daha sonra babası ile çayırılığa gidip Mor Benekli'yi bulurlar ve eve dönerler.

Öyküde *hayvan sevgisi* ve *korkuyu yenme* temaları işlenmiştir. Ahmet'in karanlıkta gördüğü nesnelere korkması kişi-doğa çatışmasına örnektir. Ahmet'in Mor Benekli'yi bulup bulamayacağı ve her adımda karşılaştığı varlıklar merak ögesidir ve okuyucunun ilgisini canlı tutar. Bu durum çocuğun heyecanlanmasına ve düş kurmasına da olanak sağlar.

Karakter-Kahraman

Öykünün başkişisi Ahmet, yan kişiler ise Ahmet'in anne, babasıyla Mor Benekli'dir.

Ahmet hayvanları seven bir çocuktur. Mor Benekli onun olunca da bu sevgi pekişir ve kuzuyla arkadaş gibi olurlar. Ahmet'in devingen bir kişi olduğu söylenebilir. Çayırılığa akşam, tek başına giden Ahmet korkacağı canlılarla karşılaşır. Babasıyla birlikte gittiğinde ise –pek tabi ki babanın da anlayışlı yaklaşımıyla- korkularıyla yüzleşir ve korkularını yener. Ahmet öykünün hitap ettiği yaş grubu (6-7-8) dolayısıyla çocukların rahatlıkla özdeşim kurabileceği bir kişidir. Her çocuk buna benzer korkular taşır. Bu öyküyü okuyan çocuk öncelikle yalnız olmadığını fark eder. Korkularla yüzleşilebileceğini hatta bunların yaniltıcı olabilecek boş şeyler olduğunu anlar.

Ahmet'in korkularını yenmesinde babanın rolü üstünde de durmak gerekir. Baba, anlayışlı ve çocuğunu söyledikleriyle bilinçlendirebileceğinin farkındadır. Otoriter bir kişiliğe sahip değildir. Ahmet kuzusunu çayırılığa yollamak istemeyince şöyle konuşur:

“Senin ona iyi baktığından kuşku yok, ama onun senin topladığın otlara değil, kendisinin arayıp bulacağı, dudaklarıyla dokunup dişleriyle koparacağı otlara ihtiyacı var. Bunu küçük yaşta öğrenmezse ileride çok zorluk çeker, her zaman sen yanında olamazsın değil mi?” (s.13-14)

Bu konuşmasıyla kuzunun gelişimini ve ihtiyaçlarını gözeten baba, Ahmet'i de bilinçlendirir. Ahmet korkuyla eve geldiğinde de sakin ve anlayışlıdır. Ahmet korktuğu için başka yoldan gitmek istese de baba, onu aynı yoldan gitmeye ikna eder. Bu tavır baskı değil Ahmet'e korkularının boş olduğunu gösterme çabasıdır.

Dil-Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağızından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Kısa ve açık cümleler kullanılmış, yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Akıcı ve anlaşılır bir dil kullanan yazar sıfatlar ve betimlemelerle

çocuğun hayal dünyasına seslenir. Bu dilin göstergelerinden olan ve öyküde yer alan benzetmeler şunlardır:

“Bahar geldiğinde **her zamanki gibi** havalar ısındı,” (s.7)

“Işığın sesini giderek yükseltip **hiç korkmuyormuş gibi** yürürken birden durdu.” (s.20)

“İleride, yolun sol tarafında **bir karaltı görür gibi** olmuştu.” (s.20)

“sanki onu **bekliyormuş gibi** hiç yerinden kıpırdamıyordu.” (s.23)

“köye doğru **deli gibi** koşmaya başladı.” (s.28)

“Göğsü **körük gibi** inip inip kalkıyordu.” (s.29)

“aynen **Ahmet’in dediği gibi** kurda benzeyen bir karaltı vardı.” (s.33)

“Evet, karanlıkta **kurt gibi** görünüyor...” (s.33)

“‘Kim bu beni rahatsız edenler?’ **der gibi** dönüp onlara baktıyordu.” (s.39)

Öyküde anlatımı güçlendirmek üzere kullanılan deyimler şöyle sıralanabilir:

ad koymak (s.10), **aklına gelmek** (s.10), **aklından geçirmek** (s.21), **bir yolunu bulmak** (s.21), **gözlerini dikmek** (s.21), **hak vermek** (s.14), **hoşuna gitmek** (s.13), **karar vermek** (s.10), **karşılık vermek** (s.41), **kaşlarını çatmak** (s.15), **sözünü tutmak** (s.10), **tadına varmak** (s.19), **yol almak** (s.33), **yolunu tutmak** (s.16).

Farklı cümle yapıları içinde yer alan ikilemeler ve yansıma sözcükler ise şunlardır:

“**Kıvr kıvr yumuşacık tüylü, üstünde mor benekleri olan bir kuzu**” (s.7)

“**Mor mor!**” (s.11)

“**atlara sıçraya yanına geliyordu kuzucuk.**” (s.11)

“Başı önünde **üzgün üzgün** eve döndüğünde bir de ne görsün?” (s.15)

“**Düşünceli düşünceli** yürüyüp” (s.17)

“**kendi kendine.**” (s.19)

“Kalbi **küt küt** atmaya başladı.” (s.21)

“Yolu bırakıp ayaklarının ucuna **basa basa** buğday tarlasına girdi.” (s.21)

“**Düşe kalka** eve geldiğinde kapıdan adımını atar atmaz yığılıp kaldı.” (s.29)

“**Zar zor** cevaplayabildi Ahmet.” (s.29)

“Ayrıca kurt, **öcü filan** da olmaz, merak etme.” (s.31)

“ayakları yumuşacık **çayır çimene** basmaya başladı.” (s.37)

“Benekli, **meeee!**” (s.11)

“incecik sesiyle sevinçle **melemeye** başladı.” (s.17)

“diye **mırıldandı...**” (s.19)

“**Burrrrrr!**” (s.23)

“Çavdar saplarını yavaşça aralayıp **gürültü** yapmamaya dikkat ederek”
(s.27)

“ileride bir karaltının **kıpırdadığını** fark etti.” (s.28)

“**Fısıltıyla.**” (s.33)

“**Kırt kırt** sesini!” (s.39)

Kitapta eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“O zaman hiç kurda filan benzemiyordu ama gece olunca...” (s.36)

“Mor Benekli, Ahmet ve babası...” (s.41)

İleti

Ahmet’in yabani hayvan ve her çocukta olduğu gibi tanımlayamadığı, nasıl olduğunu bilmediği ‘öcü’ korkusu vardır. Bu korkularıyla çok sevdiği Mor Benekli’yi çayırdan getirmek isterken yüzleşen Ahmet, babasının da yardımıyla, korkularının yersiz olduğunu anlar. Yazar, bu öyküsünde çocuklara “Korkuları yenebiliriz, çünkü korkularımızın çoğu aslında boş inançlara ya da yanılgılara dayanır.” mesajını iletmektedir. Öyküyü okuyan çocuklar Ahmet’le kolaylıkla özdeşim kurarak kendi hayatlarında fedakâr ve cesur olabilirler.

Korktuğu nesnelere görünce korkusunun boşa çıktığını anlayan Ahmet: *“Karanlık insanı ne kadar yanıltıyor değil mi baba?”* sorusuyla ders çıkardığı mesajını hem babasına hem de okurlara vermiş olur.

Kitapta mantık yanlışlığı bulunmamaktadır. Çocuk gelişimsel ve toplumsal açıdan önemsenmiş, baskıcı bir yaklaşım sergilenmemiştir. Çocuğu girişimci olmaya teşvik eden, deneyimlemeye iten bir anlayış ve *korkular alt edilebilir* mesajı vardır.

Çevre

Öykü bir çevre/doğa tasviriyle başlar: *“Bahar geldiğinde, her zaman ki gibi havalar ısındı, karlar eridi, otlar yeşerdi, dallar çiçek açtı.”* (s.7)

Öyküde köy yaşamına ilişkin ipuçları vardır. Ahmet’in ailesinin koyunları vardır ve koyunları otlatma işi çobana verilmiştir. *“Benekli, bir çobana teslim edilecek, çoban diğer kuzularla birlikte onu da her sabah çayırlığa götürecekti.”*

Kuzular orada karınlarını doyurduktan sonra akşam tekrar toplanıp çoban tarafından köye getirilecekti.” (s.13)

Çayırılık, buğday tarlası, yüksek boylu çavdar sapları, böğürtlen öbeği vs. doğal öğeler öyküde yer alır. Bunlar Ahmet’te korku ve çatışma yaratır ancak Ahmet babasının yardımıyla korkularını yener.

GÜNAYDIN! GÜNAYDIN!

Kitap iki farklı türde ve iki bölümde yazılmıştır.

1.Hangisiyim Ben?

Konu - Kurgu

Bu bölüm bir şiir gibi yazılmış ve akrabalık ilişkileri üzerinde durulmuştur. Anne, baba, büyükbaba, babaanne, anneanne, dede, teyze, hala, amca, dayı, teyzenin kocası, halanın kocası ve kişinin kendisi, her biri ayrı bölümlerde ve birbirlerine göre anlatılmıştır. Metinde *akrabalık/aile* teması işlenmiştir. Birbirlerine göre değişen ve farklı isimler alan akrabalık isimleri kafasını karıştırdığı için Aslı çatışma yaşar. Şiirdeki üslup okuyucuyu güldürebilir.

Karakter-Kahraman

*“Bana,
Büyükbabam, ‘güzel torunum’ diyor,
Babaannem, ‘güzel kızım...’
Anneannem, ‘kımalı kuzum’ diyor,
Annem, ‘yavrum’
Babam, ‘kızım’ diyor,
Dayım ve amcam, ‘yeğenim...’*

*Amcamın çocukları, 'kuzen' diyor,
Arkadaşlarımsa... 'Aslı...'*

*Kafam karışıyor benim de
Ben, hangisiyim?" (s.16)*

Asıl karakterin Aslı olduğu şiirin bu bölümünde anlaşılır. Aslı, yaşadığı bu karmaşayla çocukların özdeşim kurabileceği biridir.

Dil-Anlatım

Anlatım birinci kişi ağızından, Aslı tarafından, yapılmıştır. **Kafası karışmak** deyimini her bölümün sonunda ve toplamda on üç kez kullanılmıştır. Bu kullanım bir ritim oluşturmuştur. Bu nedenle çocuklar, okurken keyif alabilirler. Her bölümün sonunda tekrarlanan '*Hangisi?*' sorusuyla okuyucunun ilgisi de canlı tutulmuştur.

Gelin, elti, görünce, baldız, damat, enişte, dünür, kayınvalide, dede gibi akrabalık bildiren sözcüklerin kullanılması çocuğun sözcük dağarcığını geliştirebilir.

İleti

Büyüyen ve ailesinde, toplumda bir birey olarak yer edinmeye başlayan birçok çocuk için akrabalık sıfatları bir dönem için öğrenilmesi zor ve karmaşık olan sözcüklerdir. Yazarın çocuklarla empati kurarak yarattığı Aslı karakteriyle çocuklar yalnız olmadıklarını hissedebilir.

2.Günaydın! Günaydın!

Konu-Kurgu

Öykünün bir halk hikâyesinden yola çıkılarak yazıldığı kitabın başında belirtilmiştir. Olaylar, kahramanımız Hayrettin Bey'in mahalleye gelen satıcıdan

eşinin istediği bir tencere almasıyla başlar. Hareketli bir kurguya sahip öyküde, okuyucunun dikkati ve ilgisi de canlı tutulmuştur. Eşi, Hayrettin Bey'i tencereye ne kadar tuz koyarak yemek pişirmesi gerektiğini öğrenmek için satıcının yanına yollar. Bisikletiyle yola çıkan Hayrettin Bey satıcıyı mahallede bulamaz, bir sonraki kasabaya ve sonra bir sonraki kasabaya gider, en son satıcıyı otelde yakalar ancak rahatsız edemeyeceği için o da otel de konaklar. Sabah satıcıya sorusunu sorar. Satıcı buna şaşırır ve uzatmak istemediği için de “*Ne kadar olacak? Yarım avuç,*” (s.26) der. Hayrettin Bey, geldiği yolu bu sözü tekrarlaya tekrarlaya geri döner. Yolda karşılaştığı her insan ona toplumsal alanda kullanılması gereken bir kalıp söz söyler. Olay ‘*Öyle mi Derler?*’ başlığıyla anlatılan Karagöz- Hacivat atışmasına benzer (Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı, s.120-121-122). Eve gelene kadar başından bir sürü olay geçen Hayrettin Bey karısının ne kadar tuz atıldığı sorusuna “*Öğrendim, öğrendim ama bu iş bize biraz tuzluya mal oldu hanım!*” (s.46) cevabını verir.

Öyküde *iletişimin önemi* üzerinde durulmuştur. Birbirini anlamayan, dinlemeyen insanlar arasında iletişimsizlik olur ve bu da olumsuz sonuçlar meydana getirebilir. Hayrettin Bey bu nedenle birçok sıkıntı yaşamıştır. Karşılaştığı insan ya da insanlarla her iletişim kurduğunda bir çatışma yaşar. Kurgu hareketli oluşturulduğu için okuyucu da kahramanı izler. Onun yaşadıkları okuyucuyu kimi zaman güldürür kimi zaman heyecanlandırır.

Karakter

Öykümüzün başkişisi Hayrettin Bey'dir. Olaylardan ve insanlardan çabuk etkilenen kişimiz, karşılaştığı insanlara derdinin ne olduğunu bir türlü anlatamazken her seferinde karşılaştığı kişinin söylediklerini tekrarlayarak yoluna devam eder. Karşılaştığı insanların Hayrettin Bey'i dinlemediği dikkat çeker. Kahramanımız bu

anlamda bir çatışma içindedir. İnsanlar zaman zaman bu tür çatışmalar yaşayabildiği için okuyucunun özdeşim kurabileceği bir karakterdir. Eşini memnun etmek için yola çıkan Hayrettin Bey yorucu ve zahmetli bir yolculuktan sonra eve dönmeyi başarır.

Dil – Anlatım

Anlatım üçünü kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipi kullanılarak yapılmıştır. Sade, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanılmış, yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Toplumsal alanda kullanılan ya da kullanılması iletişim açısından yararlı olan *günaydın, çok yaşa, afiyet olsun, kolay gelsin, başınız sağ olsun, kusura bakma* gibi kalıplaşmış ifadelere kurguya sindirilerek yer verilmiştir.

Öyküde yer alan deyimler şunlardır:

ağzından çıkan kulağı duymamak (s.39-41), *aklına gelmek* (s.21), *aklında kalmak* (s.29), *aklından geçirmek* (s.21), *alttan almak* (s.41), *dalga geçmek* (s.35), *eline tutuşturmak* (s.23), *farkına varmak* (s.45), *ısrar etmek* (s.36), *kafası karışmak* (s.29), *karar vermek* (s.31), *karşılık vermek* (s.27), *kendini bırakmak* (s.46), *neşesi kaçmak* (s.42), *ortalık karışmak* (s.37), *selam vermek* (s.27), *selamı almak* (s.35), *sözünü kesmek* (s.35), *üstüne yok* (s.23), *yol almak* (s.27), *yol vermek* (s.39), *yola çıkmak* (s.26), *yola düşmek* (s.35), *yola koyulmak* (s.29), *yolcu etmek* (s.39), *yolunu tutmak* (s.23), *tekme tokat girişmek* (s.45), *tuzluya mal olmak* (s.46).

Farklı cümle yapıları içindeki ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“*arka kapağı üstüne sıralanmış boy boy tencerelere baktı.*” (s.21)

“*Kutunun sağına soluna bakan eşi:*” (s.23)

“*Geçip tam koltuğuna oturacaktı ki eşinin, karşısında durup düşünceli düşünceli baktığını gördü.*” (s.24)

“Tekrarlaya tekrarlaya gideyim de unutmayayım şunu” (s.26)

“Aması maması yok; yarım avuç denmez.” (s.29)

*“Adamla tartışmaları sırasında **allak bullak** olmuştu kafası.”* (s.32)

*“Hızını yavaşlatıp **sağa sola** bakınarak ilerlerken”* (s.37)

*“**Yanlış filan** anlamadım”* (s.38)

*“Hemen girişteki sazlığı **bağıra çağıra** türküler söyleyerek”* (s.42)

*“ayaklarının ucuna **basa basa** yürümeye başladı.”* (s.43)

*“**Hırsız filan** değilim,”* (s.45)

*“Yorgunluktan ayaklarını **sürüye sürüye** evin kapısına ulaşmaya”* (s.46)

*“Hayrettin Bey yoluna devam ederken bir **hapşırık** sesi duydu.”* (s.31)

*“laflarını duyunca hızla yola **fırlayıp:**”* (s.35)

*“‘Kolay gelsin, kolay gelsin,’ diye **mırıldanmaya** başladı.”* (s.36)

*“**Kütt!**”* (s.46)

Metinde basit, birleşik yapılı cümlelerin yanında eksilteli cümleler de vardır:

“ne kadar tuz atacağını bilmezsem...” (s.24)

“Evet, öyle dedim ama...” (s.29)

İleti

Hayrettin Bey’in yaşadığı sıkıntılar, karşısına çıkan insanların kendisini dinlememesinden kaynaklanmıştır. “Sağlıklı bir iletişim kurmak ve olumsuz

durumlar yaratmamak için birbirimizi dinlemeli ve karşımızdakinin ne demek istediğini anlamalıyız.” mesajı önemlidir. Çocuklara yaşama ve toplumsal ilişkilere dair bir duyarlılık kazandırılır. Okuyucu, açık bir şekilde verilmeyen iletiyi kahramanın yaşadıklarından ders çıkararak alır.

Toplumsal alanlarda yer almaya başlayan çocuklar bu öyküyle beraber *iletişimin önemi ve iletişimde nelere dikkat etmek gerektiği* üzerine düşünebilirler.

Çevre

Olayın bir mahallede geçtiği anlaşılır. Hayrettin Bey satıcıyı aramak üzere kasaba kasaba gezer. Bir otelde konaklar. Girdiği her toplumsal çevrede çatışma yaşamış ve bu çatışmalar kahramanın eve gelmesiyle sonlanmıştır.

ORMANDAKİ DEV

Konu-Kurgu

Öykü anne tavşan ve üç yavrusunun yazın sıcak günlerinde su bulmak için Kumdere’ye gitmeleriyle başlar. Anne Tavşan orada bir karıncadan ormanda bir dev olduğu haberini alır. Karınca telaşla konuştuğundan sonra gördüğü kadarıyla devin şeklini de çizer ve devin beş ayaklı olduğunu söyler. Daha sonra bir Sincap gelir, o da telaşla bir dev gördüğünü söyler. Sincap’a göre bu devin biri önde biri arkada iki kuyruğu vardır. Bunun üzerine tavşan sincaba da devin çizmesini söyler. Bu çizimden de devin neye benzediği anlaşılmaz, ardından Kunduz gelir. Kunduz devin arkadan, *“Kocaman bir gövde... Kocaman, kalın iki bacak... İnce bir kuyruk!”*(s.30) olarak görmüştür. Sonra kurbağa gelir, onun gördüğü dev ise üç bacaklıdır. Kurbağanın

çizdiğinden de bir şey anlaşmaz. Bu sırada devin dereden geçtiği görülür. Dev diye bahsedilen, bir fildir. Hatalarını anlayan hayvanlar tavşandan özür diler.

Bilgiye ulaşmada emin ve dikkatli olmanın önemi üzerinde durulur. Öykünün sonuna kadar merak ögesi canlı tutulur, hayvanların bahsettikleri devin ne olduğu bir türlü anlaşmaz. Bu da okuyucunun heyecanını ve ilgisini arttırır, okuyucu da devin ne olabileceği üzerine düşünebilir.

Karakter-Kahraman

Ana karakter, Anne Tavşan'dır. Yan kişiler ise sincap, karınca, kunduz ve kurbağadır. Anne Tavşan fedakâr, koruyucu ve anlayışlıdır. Yanına her seferinde telaşa gelen hayvanları dinler, onları anlamaya çalışır. Soruna karşı paniklemez, soğukkanlıdır. Hayvanların devî farklı farklı anlattıkları için mahcup olmalarını istemez. *“Siz ne gördüyseniz onu çizdiniz, onu anlattınız. Her biriniz, devî farklı noktadan gördüğünüz için ortaya, devin dört farklı görünüşü çıktı... Hepsi bu.”*(s.43) sözleriyle de onları rahatlatır, hatalı olmadıklarını hissettirir ve yardımcı olmaya çalıştıkları için teşekkür eder.

Sincap, karınca, kunduz ve kurbağa ise gördüklerini anlayıp yorumlamadan, telaşa kapılan kahramanlardır. Hikâyenin başındaki korku ve telaşlarından kurtuldukları için devingendirler. Bu karakterler, her an yeni nesnelere tanıyan, yeni bilgilere ulaşan çocukların özdeşim kurabileceği karakterlerdir.

Dil ve Anlatım

Tanımlanamayan bir devin anlatıldığı öyküde kullanılan dil öykünün iletisini vermede etkilidir. Olaylar üçüncü kişi ağzından, görülen geçmiş zaman kipiyle akıcı, sade, duru bir dil kullanılarak anlatılmıştır.

Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulduğu görülen metinde anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

araya girmek (s.26), *dikkat kesilmek* (s.42), *göz göze gelmek* (s.12), *kafası karışmak* (s.22), *karar vermek* (s.7), *karara varmak* (s.39), *kendini toparlamak* (s.39), *siper etmek* (s.10), *sözünü kesmek* (s.30).

Akıcı bir okuma sağladıkları ve anlatımı güçlendirdikleri için metinde sık sık yer verilen ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“*Aman tavşan kardeş, dedi hızlı hızlı,*” (s.12)

“*Kocaman kocaman beş tane de bacağı vardı.*” (s.15)

“*gördüğü devi özene bezene çizdi.*” (s.15)

“*dedi soluk soluğa,*” (s.18)

“*Hayır, hayır... Rüyada filan değil gerçekte gördüm,*” (s.21)

“*Onlar dalgın dalgın ormanda dolaşan bir devin nasıl bir şey*” (s.32)

“*İki tane de gözü vardı; ama küçük küçüktü.*” (s.37)

“*Hepsi, dikkat kesilmiş yavaş yavaş uzaklaşan deve bakıyordu.*” (s.42)

“*Kunduz'un kuyruğu, kuşkulu kuşkulu havada dolanıyordu zaten.*” (s.42)

“*birden ön bacaklarından birinde bir kıpırtı hissetti.*” (s.10)

“*diye mırıldandı kendi kendine.*” (s.15)

“*Bastımı ayağının altında kalan dallar çatırt diye parçalanıyor.*” (s.19)

“Yerdeki kurumuş dalların **çatırdadığını**, yaprakların **hışırdadığını** duydum ama yerin sarsıldığını duymadım.” (s.27)

“bir kurbağa, dereden kıyıya sıçrayıp, ‘**Vrakkk!**’ dedi.” (s.32)

“ diye **fısıldayarak** yanındakileri uyarmaya çalışıyordu.” (s.39)

Anlatımı güçlendiren bir diğer öge de orman sakinlerinin *devi* tanımlarken yaptıkları benzetmeler ve karşılaştırmalardır. Böylece okuyucunun hayal dünyasına hitap eden, zihin egzersizi yapmasına yardımcı olabilecek bir anlatım benimsenmiştir. Metinde yer alan benzetme ve karşılaştırmalar şöyledir:

“*Haklıymışsın* **der gibi** baktı ona.” (s.18)

“Anne Tavşan, ‘Sen ne diyorsun?’ **der gibi** Karıncaya baktı.” (s.22)

“Öbürleri, **utanmış gibi** başlarını sallayınca:” (s.43)

“Anne Tavşan’ın söyledikleri akıllarına **yatmış gibiydi**.” (s.43)

“Öyle iri öyle kocaman bir gövdesi vardı ki yirmi otuz ağacı yan yana getirsek ancak **o kadar kalın** olabilir... Dedim ya **dev gibi** bir şey işte!” (s.13)

“Şu yaprakların yedi, sekiz kat büyüğünü düşün! **O kadar büyüktü** işte.” (s.22)

“Bizim keçiler var ya, boynuzları onların **boynuzlarından büyüktü**.” (s.37)

Metinde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“Kulakları sonra... Nasıl kocaman, nasıl kocamandı!” (s.21)

“Kocaman bir gövde... Kocaman, kalın iki bacak... İnce bir kuyruk!” (s.30)

“Birden su dalgalandı, ne oluyor diye baktım ki...” (s.35)

“Evet, ben de şimdi bakınca... Ne desem bilmem ki,” (s.42)

“Önde yavrular, arkada Anne Tavşan...” (s.45)

İleti

Bu öyküde “Yeni karşılaştığımız sorunlar veya durumlar karşısında hemen telaşa kapılmamalı, onları değerlendirmeli, yorumlamalı ve bir çözüme ulaşmalıyız. Aksi takdirde olumsuz sonuçlar doğar.” ileti verilmektedir. Yazınsal bir metin olan öykü hitap ettiği yaş grubu (6,7,8 yaş) dolayısıyla çocukların anlam evrenine uygundur. Tavşanın yanına gelip konuşan her hayvan çocuğun da devin ne olduğuna dair düşünmesini sağlar. Okuyucunun yeni durumlar karşısında alacağı tavırlarla ilgili bir duyarlık oluşturmaya yardımcı olabilir.

Hayvanların karşılaştığı devin ne olduğu yazar tarafından dile getirilmemiş, sadece devin resmi verilmiştir. Böylece okuyucu devin ne olduğunu anlamaya yönelik zihin egzersizi yapabilir. Hayvanlar sadece bir açıdan gördükleri canlıyı *dev* olarak nitelerler. Gerçek anlaşılınca hatalarını ve daha dikkatli olmaları gerektiğini anlarlar. Bu, okuyucunun da daha araştırmacı, daha sorgulayıcı olmasını sağlayabilir.

Çevre

Öykünün geçtiği orman ayrıntılarıyla anlatılır. Çevreyle çatışma yaşanmaz.

SU KARDEŞLER

Konu-Kurgu

Olaylar birinci kişi ağzından ve bir çocuk tarafından anlatılır. Kahraman önce Irmaksu ile tanışır. Irmaksu'nun insan olmadığı özellikleri sıralanırken anlaşılır:

“Çok iyi hatırlıyorum... Sularında kulaç atıp serinlemek için gitmişim Irmaksu’ya. Bana hemen kucak açmış, yüzmemi kolaylaştırmak için akışını bile yavaşlatmıştı.” (s.7)

Irmaksu ile arkadaş olan çocuk onun Deresu, Gölsu, Nehirsu, Denizsu ve Okyanussu adında kardeşlerinin de olduğunu öğrenir. Böylece okuyucu *Su Kardeşler*’in öyküsünü okumaya başlar. Öyküye göre bütün kardeşler birbirlerini beslerler, böylece yok olmalarını engellerler. Kardeşlerin kurumaktan kurtulması rastlantısal olarak değil, su döngüsü ile önlenmiştir. Her bir kardeşin hikâyesi çocuğun heyecanlanmasını ve kurumunun nasıl önleneceğini merak etmesini sağlar.

Kitapta *coğrafya* ve *doğa sevgisi* üzerinde durulur.

Karakter-Kahraman

Asıl karakteri öyküyü anlatan çocuktur. Çocuğun adı öyküde yer almaz. Çocukla arkadaş olan Irmaksu aracılığıyla öykünün diğer karakterleri olan Deresu, Gölsu, Nehirsu, Denizsu ve Okyanussu’dan da bahsedilir. Her kardeş Irmaksu’nun anlatımıyla tanıtılır. Su kardeşler arasındaki dayanışma sayesinde hem her bir kardeş kendi varlığını sürdürür hem de onlardan yararlanan diğer canlıların varlıkları korunur. Kardeşler sıcak havanın etkisiyle kuruma tehlikesi geçirirler. Ancak yağmur bulutlarının sayesinde yeniden canlanırlar. Bu durum karakterlerin devingenlik göstergesidir. Devingenlik, yağmurun yağmasıyla gerçekleştiği için inandırıcıdır. Kardeşler arasındaki dayanışma çocukların özdeşim kurabileceği bir duygudur.

Dil ve Anlatım

Anlatım ilk bölümde birinci kişi ağzından yapılmış ve görülen geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Daha sonra olaylar kahramanın aktardığı şekilde üçüncü kişi ağzından anlatılır ve duyulan geçmiş zaman kipi kullanılır.

Soru-cevap şeklinde oluşturulan cümleler okuyucunun dikkati canlı tutabilir:

“Yağmur bulutları mı? Görünmemiş gökyüzünde.” (s.19)

“Beyaz gölge bulutları mı? Onlar da görünmemişler.” (s.19)

“Ya güneş? Bu fırsattan yararlanarak kızgın bir fırına döndürmüş dünyayı.”
(s.20)

Öykünün okuyucunun zihninde canlanmasını sağlayan benzetmeler vardır:

“**Şarkı söyler gibi** sürdürdüğü konuşmasını...” (s.9)

“Akışı **yavaşlar gibi** oldu.” (s.9)

“Sanki bütün dikkatini bulutsuz gökyüzüne **çevirmiş gibi** bir süre sessiz kaldı
Irmaksu.” (s.11)

“Tıpkı **o sıcak yaz gibi**,” (s.11)

“zaten zayıf olan Deresu, iyice zayıflamış, **ip gibi** kalmış.” (s.17)

“Gelip perde olmamışlar güneşin önüne.” (s.14) (İstiare)

“Ateş topuna dönüp yakıp kavurmaya başlamış her yeri.” (s.15) (İstiare)

Mecazlı bir söyleyiş sağlayan deyimler şunlardır:

aklına gelmek (s.12), **aklına getirmek** (s.23), **aklında tutmak** (s.12), **elinde olmamak** (s.39), **fırtına kopmak** (s.35), **gücü yetmek** (s.32), **kucak açmak** (s.7), **soluğu (bir yerde) almak** (s.9), **söze karışmak** (s.9), **yardıma koşmak** (s.19), **yorgun düşmek** (s.21), **yüz yüze kalmak** (s.20).

Anlatımı güçlendiren ikilemeler ve yansıma sözcükler şöyle sıralanabilir:

“Bana suyun dibinde **yan yana**, **üst üste** duran ve **pırl pırl** parlayan çakıltaşlarını göstermişti.” (s.7)

“**Sık sık** buluşmaya başladık.” (s.8)

“**Uzun uzun** söyleşiyorduk.” (s.9)

“*sen, ne güzel **serin serin** akıyorsun.*” (s.9)

“**buram buram** terlemekten” (s.11)

“*Ancak o zaman fark ettim, üstünden **dalga dalga** yükselen buharları.*” (s.11)

“*Bulutların **zaman zaman** geciktiği olurmuş ama bu ortada görünmeyiş, gecikmeye benzemiyormuş pek.*” (s.14)

“**Dere tepe** akıp gezmek” (s.23)

“*Çevresindeki **dağlardan bayırlardan** akıp gelen sularla beslenir*” (s.23)

“*o **gürül gürül** sesiyle güç vermeye çalışmış ona.*” (s.27)

“*Milyonlarca, milyarlarca **minicik minicik** su taneleriyle dolu*” (s.35)

“*Bunu duyan balıkların, suyun üstünde **şakırttt** diye **fırlayıp** havada kuyruklarını çırpıttan sonra **cupp** diye yeniden suya dalışlarını hiç unutmadım.*” (s.8)

Metinde basit ve birleşik cümlelerin yanında eksilteli cümleler bulunmaktadır:

“*Sadece nisanda olsa yine iyi...*” (s.14)

“*Ben kurursam Deresu kuruyacak; o kurursa...*” (s.21)

“*Deresu kurumakta...*” (s.38)

İleti

“Yalnızca insanlar arasında değil doğadaki diğer varlıklar arasında da bir iletişim ve dayanışma söz konusudur.” İletisi vardır. Bu iletiyle çocuk, insanın

dünyadaki tek varlık olmadığını anlayabilir. Okuyucu tarafından yeryüzündeki su döngüsünün nasıl gerçekleştiği ve bu döngüde meydana gelebilecek en küçük bir aksaklığın ne gibi olumsuzluklara yol açacağı hayal edilebilir. *Dayanışmanın önemi* de vurgulanmıştır. Metnin sonunda, Irmaksu'nun anlattıklarından sonra “*Kardeşlik böyle bir şey olmalı*” diyen anlatıcı/çocuk da kardeşliğin önemine değinmiştir.

Çocukların doğada bir denge ve düzen olduğunu kavramaya başladıkları dönemde su döngüsünü anlatan bu öyküyü okumaları önemlidir. Okuyucunun anlamlandırabileceği bir ileti verilmiştir. Çocuklara dayanışma duygusuyla insan ve yaşama dair bir duyarlık da kazandırılabilir. Çocuk ekolojik çevre ile ilgili bir bilince sahip olabilir, doğayı korumaya yönelik bir duyarlık geliştirebilir. Çocuğun su döngüsü ve mevsimsel farklılıklar üzerine araştırmasını ve düşünmesini sağlayabilir.

Çevre

Su Kardeşler doğanın bir parçasıdır ve mevsimin de etkisiyle su kaybederler. Kurumaktan yağmurun yağmasıyla, birbirlerini sularıyla beslemeleriyle kurtulurlar.

TOPARLACIK NOKTA VE ARKADAŞLARI

Konu-Kurgu

Noktalama işaretleri hakkında yazılan bu masal “*Bir varmış, bir yokmuş...* *Bir Nokta varmış.*” (s.7) ifadesiyle başlar. Harfler dünyasının trafik polisi olan nokta, cümle sonunda beklemekten sıkılır ve cümlenin başına doğru bir yolculuğa çıkar. Bu yolculukta Yazar sayesinde diğer noktalama işaretleri ile tanışır ve merakını giderir.

Bu öyküyle, çocukların, sağlıklı ve etkili bir iletişimi sağlayan noktalama işaretlerine ilgi duyması sağlanabilir. Nokta'nın yolculuk sırasında yaşayacakları merak unsurudur, okuyucuyu heyecanlandırabilir. Okul dönemi ile birlikte noktalama işaretleriyle tanışan çocukların bu işaretlerle ilgili bir kitap okuması anlamlandırabilecekleri bir durumdur.

Karakter-Kahraman

“Nokta, harfler dünyasının trafik polisiymiş. O toparlacık haliyle kitap ve yazılarda cümlelerin sonunda durur, boyundan büyük işler başarmış.” (s.8)

Başkişi Nokta'dır ve bu özellikleri yazar tarafından anlatılır. Meraklı olan Nokta Yazar'ın yardımıyla Virgül, Noktalı Virgül, İki Nokta, Üç Nokta, Ünlem ve Soru İşareti ile tanışır. Nokta bu işaretlerle sohbet ederken okuyucu da o işaretlerin nerede kullanıldıklarını öğrenir. Böylece okuyucunun ve Nokta'nın merakı giderilir.

Dil ve Anlatım

Anlatım kısa ve yalın cümlelerle ve üçüncü kişi ağzından yapılmıştır. Masal türüne özgü, duyulan geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Metinde çocukların söz varlığına ve dilsel gelişimine uygun bir dil hâkimdir.

“Önünde dev gibi yükselen harfler” (s.11), *“Senin gibi bir nokta olsun mu?”* (s.18) şeklinde benzetme yapılmış ve virgül *fare kuyruğu*, nokta *trafik polisi* olarak adlandırılmıştır.

Anlam zenginliğinin göstergesi olan deyimlere de yer verilmiştir:

aklına gelmek (s.14), *geziye çıkmak* (s.11), *kaşlarını çatmak* (s.33), *kulağına gelmek* (s.29), *ortaya çıkmak* (s.22), *sözünü kesmek* (s.15), *yol vermek* (s.9).

Masalda yer alan ikilemeler şunlardır:

“yan yana dizilip cümleyi oluşturan sözcükler” (s.11)

“Sağına soluna bakmış.” (s.12)

“‘Hay aksi,’ demiş kendi kendine, ‘dalgınlık işte.’” (s.34)

İleti

Yazınsal bir metin olan bu masalda “Her bir noktalama işaretinin bir görevi vardır ve kullanılmamaları anlaşmazlığa yol açabilir.” iletisi verilir. Çocuklarda noktalama işaretlerini kullanmaya yönelik duyarlık oluşturulabilir. Yazar sayesinde cümleleri gezen nokta sayesinde okuyucu da işaretleri nerede kullanacağını öğrenir.

Çocuklar, kitabı okurken keyifli vakit geçirip noktalama işaretlerinin nerede kullanıldığını öğrenebilir. Noktalama işaretlerinin bazen yanlış yerde veya eksik kullanıldığı düşünülürse kitabın çocuklar için son derece faydalı olduğu söylenebilir. Kitabın sonundaki Mini Yazım Kılavuzu da çocukların başvuru kaynağı olabilir.

Çevre

Nokta yolculuk yapmak ister, bu da Yazar sayesinde gerçekleşir. Yolculuk bir kitabın içinde başlar. Bu sırada herhangi bir çatışma yaşamaz.

KARDEŞLİK ÇEMBERİ (ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR I)

Konu-Kurgu

Kitapta, “Küçük Devler” denilen bir basketbol takımı konu edilmiştir. Birçok maçı kazanmanın, yeteneklerinin ve arkalarındaki taraftar kitlesinin de etkisiyle

takımın kaptanının “*Karşımıza çıksalar filleri bile yeneriz,*” (s.7) demesi olayların başlangıcıdır. Çünkü hortumlarının, dayanışmanın ve arkadaşlıklarının sayesinde iyi bir takım olmuş Küçük Filler denilen bir takım daha vardır. Medyanın da etkisiyle iki takım maç yapmak üzere bir araya gelir. Fakat Küçük Devler küçümsedikleri takımı karşılarında görünce şaşkınlık yaşar ve onlara karşı ağır bir yenilgiye uğrarlar. Koç takımın yenilgisini oyuculardaki bir eksikliğe bağlar. Bu eksiklik, hortumlarıyla topu sürekli havada kapalı Küçük Filler’e karşı uzun boylu ve uzun kollu iki oyuncu alınarak kapatılacaktır.

Yeni gelen oyuncular siyahî olunca takımdakiler bir kez daha şaşırır. Önce çekingen davranırlar, ancak Koç’un etkisiyle yeni oyuncularla el sıkışırlar. Yapılan ikinci maçta yeni oyuncularında desteğiyle Küçük Filler’le iyi mücadele ederler ancak gene de onları yenemezler. Onlara az sayı yaptırmış olmakla teselli olurlar. Daha sonraki toplantıda bir eksiklik ya da onları Küçük Filler’e karşı üstün yapacak bir özellik daha tespit ederler: Takımın kısa boylu oyunculara ihtiyacı vardır. Bu sefer de takıma çekik gözlü, kısa boylu oyuncular alınır. Ancak takım bu oyuncuları da çekingen karşılar, yine de onlarla ilk el sıkışan siyahî oyuncular olur. Bu takviyenin de sayesinde Küçük Devler, Küçük Filler’e karşı büyük bir galibiyet kazanır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin ‘*Ayrımcılık Yapılamaz*’ ilkesi temel alınarak yazılmış bu öyküde farklı ırk ve renklerden çocuklar farklı cinsten canlılarla bir araya getirilmiştir. Bir basketbol müsabakası konu edilerek bu ilkedeki bahsedilmesi çocukların ilgisini kitaba yöneltmesinin yanında okuma zevki de verebilir.

Kitapta takım kaptanının kendine fazla güveni sonucunda iddialı konuşması kurgunun düğümlemeye başlamasını sağlamıştır. Karşılarına çıkan takımı

yenememeleri bir sorun doğurmuş ve bu soruna karşılarındaki takıma göre çözümler aranmıştır. Çocukların oyunlara ve sportif faaliyetlere duydukları ilgi kitaptaki çatışmaların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Küçük Devler'in Küçük Filleri yenip yenemeyeceği daha ilk sayfalardan önemli bir merak unsuru olmuştur. Yapılan her maç çocuğun okuma isteğini arttıracak şekilde kurgulanmıştır. Küçük Devler'in Küçük Filleri yenmesi bir rastlantı ile değil Koç'un takımın eksikliklerini tespit edip bunları giderecek oyuncuları takıma almasıyla gerçekleşir. Böylece çocuklar da heyecan ve merakla kitabı okuyabilirler.

Karakterler

Metinde karakterlerin adı yoktur. Takımın Koç'u, takımın kaptanı ve numara ile ifade edilen takım oyuncuları vardır. *"Onlara Küçük Devler deniyordu..."* (s.7). Elde ettikleri başarılar nedeniyle kendilerine çok güvenen bu takımın kaptanı, *'hızını alamayarak'* başkalarını/filleri küçük gören bir ifade ile konuşur. Takım oyuncuları öykü boyunca yaşadıkları değişim dolayısıyla devingen bir özellik gösterirler. Bu değişimler basketbol maçları sayesinde ve yaşayarak gerçekleştiği için inandırıcıdır. Oyuncular çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Takım kaptanının küçümseyen ifadelerini doğru bulmayan Koç şunu söyler:

"Kendinize güvenmeniz güzel, cesaretinizi de iyi oyununuzdan aldığınızı biliyorum ama bu size başkalarını küçümseme hakkı vermez," (s.7-10)

Koç, takımın galip olmasını sağlayacak tedbirleri alır ve takıma yeni oyuncuları dâhil eder. Oyuncular arasında ırk, renk, dil ayrımı gözetmez; onların yeteneklerini ön planda tutar. Bu yönüyle oyunculara örnek olur. Ayrıca takımı güçlendirmek için uyguladığı taktikler de mantıklı ve çocuklar için yol göstericidir:

“Koç, maç kadrosunu açıkladığında, çekik gözlülerden sadece birinin takımında yer aldığı görüldü. Dinlendire dinlendire yararlanacaktı onlardan.”
(s.38)

Koç, yeni gelenleri (siyahîler, çekik gözlüler) takımla tanıştırır. Önce birbirleriyle konuşmayan oyuncular oyun sırasında kaynaşır sonunda birlik olurlar:

“Küçük Devler son sayıyı kazandıkları potanın altına koşular hemen... Beyazı, sarısı, siyahı... Hepsi sarmaş dolaş, birlikte başarmanın mutluluğunu yaşamaya başladılar.” (s.47)

Diğer takım, fillerden oluşmuştur. Basketbol takımı kurmaları şöyle anlatılır:

“Birbirlerine atıp tutmaca, ağaçların yüksek dallarından aşırıp hortumlarıyla havada yakalamaca oynamaktan büyük keyif alıyorlardı. Yere sert basan kalın bacaklarını ve iri gövdelerini bu oyunlarda kullanamıyorlardı ama hortumlarını kullanmada büyü bir ustalık kazanıyorlardı.” (s.13)

Yazarın farklı bir cins olan filleri seçmesinin nedeni de buradan anlaşılır. ‘Ayrımcılık Yapılamaz’ ilkesi farklı cinsler (Küçük Devler/Küçük Filler) açısından da vurgulanmıştır.

Dil ve Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmış ve görülen geçmiş ve hikâye birleşik zaman kipi kullanılmıştır. Akıcı, sade, anlaşılır bir dille yazılan öyküde noktalama işaretlerine uyulmuştur. Benzetme ve karşılaştırmalarla anlatım güçlendirilmiştir:

“Gökyüzünü delecekmiş gibi yükselen...” (s.7)

“Arkadaşları ellerini potaya basket atarmış gibi yapıp...” (s.7)

“topladıkları ananas, avokado gibi yuvarlağımsı meyvelerle oynamaktı.”
(s.13)

“Önlerinde duvar gibi yükselen fillerden dolayı...” (s.19)

“şimdi acı acı gülümsemekle yetindiler.” (s.26)

“Sanki yıllardır tanışıyorlarmış gibi arkadaşça konuşmaya...” (s.32)

“Bu konuşmaları sanki hiç duymuyormuş gibi dinleyen Koç...” (s.33)

“‘Şaka mı yapıyorsunuz?’ der gibi bakışlar dolaştı havada” (s.33)

“Gerçekten de bir yavru filin gövdesi, beş çocuğun gövdesinden daha büyük görünüyordu.” (s.16)

“Kısa zamanda, dünyanın en kısa boylu ve en küçük iki oyuncusu bulunup getirildi.” (s.37)

Metinde yer alan deyimler şunlardır:

aklına getirmek (s.26), *araya girmek* (s.29), *cesaret almak* (s.7), *demeç vermek* (s.14), *dengesi bozulmak* (s.31), *güven kazanmak* (s.16), *hayal kırıklığı* (s.37), *hızını alamamak* (s.7), *hoşuna gitmek* (s.7), *ileri çıkmak* (s.31), *ileri gitmek* (s.10), *karşılık vermek* (s.25-26), *karşısına dikilmek* (s.31), *küçük dilini yutmak* (s.15), *meydan okumak* (s.11), *soğuk durmak* (s.31), *umutsuzluğa düşme* (s.33), *üstüne gitmek* (s.36).

Metinde ikilemelere ve yansıma sözcüklere farklı cümle yapıları içinde yer verilmiştir:

“Döne döne ilerleyen top...” (s.16)

“Sayılar *arka arkaya* gelmeye devam edince...” (s.32)

“*Rahat rahat* sayı yapmaya başladılar.” (s.32)

“*Dinlendire dinlendire* yararlanacaktı onlardan.” (s.38)

“üst üste sayı yapmayı başardılar.” (s.43)

“‘Rakibimizi tanımıyormuşuz’ diye mırıldandı.” (s.25)

“Küçük Fil’in arka bacakları arasından fırladı” (s.41)

Metinde eksiltili cümleler de yer almaktadır:

“Hem de iki kere.” (s.34)

“Takıma sizden daha kısa boylu üç adam daha koyarsak...” (s.36)

“Küçük dev oyuncular...” (s.42)

Çocukların oyunlara verdiği adlar çoğunlukla ‘ebelemece, saklanmaca, bilmece’ şeklindedir. Yazar da çocukların ilgisini çekmek amacıyla Küçük Filler’in oynadıkları oyunlara ‘atıp tutmaca, havada yakalamaca’ gibi adlar vermiştir.

Öyküde bir basketbol maçı anlatıldığı için bu spor dalıyla ilgili bazı terim anlamlı sözcükler ve söz gruplarına da yer verilmiştir:

Topu yakalamak, yerde sektirmek, topu çembere sokmak, top çevirmek, hücum hattı, yerden oynamak, ikinci devre, berabere, kaptan, koç, potanın kralı...

Türkçe Sözlük’te *antrenman* olan sözcük kitapta *antreman* olarak yazılmıştır.

İletiler

“Madde 2:

- 1. Taraf devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler;*

ulusal, etnik ve sosyal köken; mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.” (s.50)

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bu maddesine kitabın sonunda yer verilmiştir. Ancak bu ileti bir önerme ya da yargı şeklinde sunulmamış, okuyucuya metin içerisinde sezdirilmiştir. Bu ileti sayesinde çocuklar, farklı renk, ırk ya da dillere sahip olan çocuklara karşı saygılı davranabilir. Kendisine yapılacak bu türde bir ayrımcılığa karşı da haklarını savunabilir. Ayrıca çocukların fiziksel özellikleri açısından önce ön yargılı karşılanıp sonra yetenekleri sayesinde bir takım oluşturmaları da önemli bir iletidir. “İnsanlar statüleri ya da fiziksel özellikleri ile değil, yetenekleri ile fark ya da üstünlük yaratırlar.”

Çekik gözlülere ilk el uzatan kişilerin siyahî oyuncular olması da önemlidir. Kendilerini de çekingen karşılayan diğer oyunculara bu yolla da bir mesaj iletirler. Okuyucuda ise insanlara hatta diğer canlılara karşı bir duyarlık oluşturulur. Koç'un, kaptanın küçümseyici sözlerine karşı söyledikleri de birer ileti sayılabilir.

Kitabın Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden yola çıkılarak yazılması okuyucuya sağlıklı ve evrensel bir değerler sistemi oluşturmasında yardımcı olabilir. Takımın koçunun bir kadın olduğu metinden değil görsellerden anlaşılmaktadır. Metinde koçun cinsiyetinin belirtilmemiş olması önemlidir. Görsellerde, koçun kadın olarak çizilmesiyle, klasik 'erkek koç' anlayışı yıkılmıştır. Ayrıca Koç'un baskıcı bir anlayışa sahip olmaması ve diğer takıma söylenenler hakkında uyarıda bulunması birer sportmenlik örneğidir.

Çocukların benlik oluşturmalarına yardımcı olacak ipuçları vardır. Evrensel bir konunun çocuklar ve filler arasında yapılan basketbol maçları aracılığıyla anlatılması çocuğun düşlemesine, eğlenirken öğrenmesine yardımcı olabilir.

Çevre

“Gökyüzünü delecekmiş gibi yükselen apartman ve gökdelenlerin arasında sıkışıp kalmış küçük bir sahada çalışıyorlardı” (s.7) cümlesiyle Küçük Devler’in; “Küçük Filler, Küçük Devler’in yaşadığı kasabanın hemen yanındaki yamaçtan başlayıp vadiler, tepeler, dağlar aşarak uzayıp giden, ülkenin en büyük ve en gür ormanında yaşıyorlardı.” (s.13) cümlesiyle Küçük Filler’in çevresi tanıtılmaktadır. Olayın geçtiği zaman bilinmez ancak maçın tarihi bellidir: “O da hemen belirlendi: 1 Nisan!” (s.14)

Takımın aldığı galibiyetler ve taraftarlarının verdiği coşku kendilerine güvenmelerini sağlar. Ancak ilk maçta yenilmeleri onları daha alçakgönüllü olmaya ve farklılık gözetmeden iyi bir takım oluşturmaya iter. Böylece sorunlar da çözülür.

ANNE BEN YAPABİLİRİM (ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR 2)

Konu-Kurgu

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 3. maddesini konu alan bu öyküde, ödevini annesine yaptırmak isteyen Ufuk’tan bahsedilir. Ufuk sabırsızlıkla annesinin eve gelmesini bekler. Öğretmenin yazma ödevini en güzel yapanın kendisi olacağını söyler fakat yazıyı annesinin yazmasını ister. Bunu sadece Ufuk yapmaz, arkadaşı Can da ödevini babasına yaptırmaktadır. Annesi bunu kabul etmez ve ödevlerini neden kendisinin yapması gerektiğini anlaması için de Ufuk’a bir öykü anlatır.

Bu öykü, uzun süreden sonra çocuk sahibi olan ebeveynlerle ilgilidir. Anne-baba, Biricik adını verdikleri kızlarını ‘el bebek gül bebek’ büyütürler. Kimsenin öpmesine izin vermezler. Emeklediğinde etraftaki cam eşyaları kaldırır, yürümeye

başladığında ise yorulmasın diye fazla hareket ettirmezler. Kızları bir gün parka gitmek istediğinde olağanüstü bir durum olmuşçasına telaşlanan anne-baba parkta da çocuğa karşı korumacı davranırlar ve onun rahat hareket etmesini engellerler. Ayakkabı bağcıklarını bile kendisi bağlamayan Biricik, okula gittiğinde öğretmenin gösterdiklerini kendisi yapmaz. Dolayısıyla okuma-yazmayı da öğrenemez. Öğretmeni okuma-yazmayı öğrenen her öğrenciye kurdele takar. Kendisine bir türlü kurdele takılmadığını gören Biricik gayret ederek okuma-yazma öğrenir.

Ufuk, daha sonra neler olduğunu sorunca da annesi şu yanıtı verir:

“Okumayı yazmayı sürdürmüş Biricik. Sonra öğretmen olmuş. Sonra da ödevini annesine yazdırmak isteyen oğluna, bu öyküsünü anlatmış.” (s.41)

Kitabın kurgusu, öykü içinde öykü şeklindedir ve anlatılan öykünün de Ufuk’un annesinin çocukluğuna dair olduğu yukarıdaki cümlelerden anlaşılır.

Öyküde Ufuk’un ödevleri nedeniyle annesiyle çatışması söz konusudur. Böyle bir çatışma çocuklar tarafından anlamlandırılabilir bir çatışmadır. Çünkü bu dönemdeki bazı çocuklar Ufuk gibi ödevlerinin ebeveynleri tarafından yapılmasını isterler. Annesinin bir öykü anlatarak Ufuk’a yol gösterecek olması hem Ufuk hem okuyucu için önemli bir merak ögesidir. Ufuk dinlemek için meraklanırken, okuyucu da okumak için heveslenebilir. Ufuk’un annesi, Biricik’in öğretmeni ile yaşadığı çatışma ise şansa bağlı olarak değil ders alınarak sonuçlandırılmıştır. Bu öyküyle çocuklar kendi yapmaları gereken şeyleri başkalarına yaptırmak üzerine düşünebilirler.

Karakter

Asıl kahramanlarımız Ufuk ve Ufuk’un annesiyken; anneanne ve diğer öyküdeki Biricik, anne-babası ve öğretmeni ise yardımcı kahramanlardır.

Ufuk okula giden, ödevini annesine yaptırmak isteyen ve bu yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği bir çocuktur. En güzel ödevin kendisinininki olmasını isteyen Ufuk ödevini annesinin yapmasını ister. Bunu yapan sadece Ufuk da değildir:

“Can’ın yazısı da güzel değildi anne... Geçen sefer en güzel ödev, onunki seçildi ama!” (...) *“Babasından ödevini yazmasını istemiş Can... Babası da yazmış anne.”* (s.11)

Bağımlı bir kişilik sergileyen Ufuk’ta değişim yaratmak isteyen annesi ödevden önce bir öykü anlatmayı şart koşar. Öğretmen olan annesi, anlattığı öyküde her işini anne-babasına yaptıran bir çocuktan bahseder. Bu çocuğun, Biricik’in, Ufuk’un annesi olması da önemlidir, anne kendi çocukluğunu anlatarak Ufuk’a bir ders vermek ister. Annenin bu özellikleri nedeniyle anlayışlı, yapıcı ve duyarlı olduğu söylenebilir. Ufuk da annesinin yaşadıklarından yola çıkarak bir değişim yaşayabilir. Çocuğun her isteğini –sırf çocuk olduğu için- kabul etmeyen, onun yararını gözeterek ona yol gösteren bir anne söz konusudur.

Biricik’in ebeveynleri ise Biricik çocuk olduğu, belki de uzun süredir bekledikleri tek çocukları olduğu için ona karşı aşırı korumacı davranırlar. Çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesinin önünde engel oluşturan bu hareketlerinin farkında değildirler. Biricik okula başladığında Meryem Öğretmen sayesinde bağımsız bir birey olmaya başlar. Meryem Öğretmen Biricik’i bilinçlendirirken son derece adil ve yapıcı davranır:

“Öğretmenim, ben ne zaman kurdele takacağım?”

Meryem Öğretmen, bu sefer bir soruyla karşılık vermiş ona:

‘Kurdeleyi kimler takıyor Biricik?’

‘Okuma yazmayı öğrenenler...’” (s.38)

Kendisine neden kurdele takılmadığını anlayan Biricik bundan sonra kendisi yazıp okumaya, ödevlerini kendisi yapmaya başlar. Yardım etmek isteyen annesini, “*Anne ben yapabilirim,*” (s.39) diyerek durdurur.

Dil ve Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmış, görülen ve duyulan geçmiş zaman kipleri kullanılmıştır. Cümleler duru, kısa ve içtendir. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Çocukların dilsel düzeyine uygun kavramlar kullanılmıştır.

Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“*Ama her gelen, bebeğin pamuk gibi yumuşacık, pespembe yanaklarını öpmeye kalkınca anne ile baba çok telaşlanmış:*” (s.17)

“*demişler her zamanki gibi.*” (s.26)

Mecazlı söyleyişi sağlayan ve anlam zenginliği sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

ad koymak (s.15), *ayağa fırlamak* (s.14), *başını kaldırmamak* (s.39), *canı istemek* (s.26), *çığlığı basmak* (s.7), *dünyaya gelmek* (s.15), *fark etmek* (s.33), *gözleri parlamak* (s.17), *gözü kaymak* (s.22), *hoşuna gitmek* (s.10), *ısrar etmek* (s.10), *ilgisini çekmek* (s.23), *karar vermek* (s.22), *karşılık vermek* (s.8), *kaşlarını çatmak* (s.12), *önüne geçmek* (s.23), *selam vermek* (s.8), *sesini yükseltmek* (s.14), *soluk almak* (s.10), *yüzü asılmak* (s.30).

Anlatımın daha güçlü olmasını sağlayan ikileme ve yansıma sözcükler farklı cümle yapıları içinde kullanılmıştır:

“*Kendisini saran kollarda sabırsızca kurtulmaya çalışan Ufuk, soluk soluğa:*” (s.7)

“sen de **güzel güzel** dinleyeceksin tamam mı?” (s.12)

“**sinirli sinirli** elini kolunu salladı havada:” (s.12)

“**istemeye istemeye** de olsa ‘Peki,’ dedi Ufuk” (s.12)

“Çocuk **kendi kendine** gitmedi ya pencere önüne ?” (s.20)

“Onların ne dediğini henüz anlamayan Biricik Bebek, **günden güne** daha çok hareketlenmiş, **düşe kalka** öğrenmiş yürümeyi.” (s.23)

“Pencerenin tam karşısındaki parktan gelen **bağırma çağırma, gülme oynama** sesleri çok ilgisini çekiyormuş çünkü.” (s.23)

“ne **doğru dürüst** ders öğrenebilir Biricik” (s.30)

“arkadaşlarıyla yalnız kalması gerektiğinin anlatmış **uzun uzun.**” (s.30)

“**Sık sık** sormuş:” (s.35)

“Harfleri tanımaya, onları **yan yana** getirip hecelemeye” (s.38)

“**Uf** oldu mu babacığım, **uf** oldu mu?” (s.21)

“Ya keserse bir yanını?’ diye **fısıldaşmışlar** aralarında.” (s.22)

“diye **fırlayıp** koşmuş hemen.” (s.25)

Öyküde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“Çok değil anne, iki sayfacık...” (s.8)

“Ama anne... Sen önce ödevini yap demez misin?” (s.11)

“Sana anlatacağım bu öykü, kendisinin rahatlıkla yapabileceği her şeyi ama her şeyi, anne-babasından bekleyen bu çocuğun öyküsü...” (s.15)

“Biricik Bebek, bir anneye bakmış, bir babaya...” (s.20)

“Bir eli annesinin, öbür eli babasının elinde...” (s.26)

“Okuma yazmayı öğrenenler...” (s.38)

İletiler

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan Çocuğun Temel Yararı İlkesi temel alınarak yazılan öykünün sonunda bu maddeye yer verilmiştir. 3. maddeye göre;

“Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” (s.42)

Çocukların haklarını bilmesi önemlidir. Devletler, aileler çocuğu korumakla görevlidir fakat bu görev yerine getirilirken bağımlı bireyler yerine ayakları üzerinde durabilen, kendisi ve toplum adına sağlıklı kararlar alabilen bireyler yetiştirilmesi amaçlanmalıdır.

Yazarın evrensel bir değeri çocuğa kazandırırken başka bir çocuğun yaşadıklarını örneklemesi önemlidir. Ufuk annesinin, okuyucu ise her ikisinin yaşadıklarından hareketle bir duyarlığa ulaşabilir. Annenin, Biricik’in kendisi olduğunu söyledikten sonra Ufuk’a ne yapması gerektiğini söylememesi, çıkarım yapmayı Ufuk’a ve okuyucuya bırakması da önemlidir. Çocuk/okuyucu sonucu hazır almaz, ona kendisi ulaşır ve başarı duygusunu tadar.

Çocukların kişiliklerini sağlıklı bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olacak iletiler veren kitapta evrensel değerlere de yer verilmiştir. Ufuk’un annesi de, Meryem Öğretmen de baskıcı ya da denetimci bir anlayış takınmamış ve çocuğa kendiliklerini oluşturmada yardımcı olmuşlardır. Çocuğun ebeveynleri yüzünden sorumluluk almamasını eleştiren kitap çocukların daha girişimci olmasına yardımcı

olduğu gibi, sahip oldukları yetenekleri keşfedip geliştirmelerini de sağlayabilir. Empati kurarak kendi yapması gerekenleri kavrayabilir.

Çevre

Ufuk'un toplumsal çevresi okuludur. Fakat okul öyküde Ufuk'un anlattıkları kadarıyla yer alır. Okulda ödevini ailelerine yaptıran, bağımlı kişiliklere sahip çocuklar vardır. Bu da Ufuk da bir çatışma yaratır. Ufuk da onlar gibi yapmak ister fakat annesi ona yol gösterir.

SİHİRLİ ÇAYDANLIK (ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR 3)

Konu-Kurgu

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesini konu alan bu öyküde Selim'in başından geçenler anlatılmaktadır. Selim soğuk almıştır fakat annesinin şurup içme önerisini de kabul etmez. Önceki gece okuduğu *Alaaddin'in Sihirli Lambası* adlı kitabın etkisinde kalmıştır, mutfakta yalnız kalınca da çaydanlıktan çıkan buhar Selim'i büyülü bir yolculuğa çıkarır. Çaydanlıktan bir cin -Alaaddincin- çıkar ve onun isteklerini yerine getireceğini, beş dilek hakkı olduğunu söyler. Selim'in ilk dileği mutfaktan çıkmaktır. Uçan halıya binerler ve yolculuk başlar. Selim, ikinci dilek hakkını yuvalarına sığmayan kırlangıçlara yuva yapmak için, üçüncü dilek hakkını aç kalmış keklik yavrularını doyurmak için, dördüncü dilek hakkını soğuk almış bir kediyi iyileştirmek için kullanır. Son dileği ise eve gitmektir.

Alaaddincin'in kedinin iyileşmesi için şurup içmesi gerektiğini söylemesi Selim'i etkiler ve o da eve döndüğünde annesine şurubu içeceğini söyler. Bu sihirli yolculuktan habersiz olan annesi bu duruma şaşırırken Selim gülümser.

Selim, annesiyle çatışma halindedir. İyileşmesi için şart olan şurubu içmek istemez. Bundan da Alaaddincin sayesinde kurtulur. Ancak yaptığıнын yanlış olduğunu yaptığı yolculuk sayesinde anlar. Şurubu içmesi bu çatışmayı ortadan kaldırır.

Alaaddincin'le –her dileğini gerçekleştirecek cinle- yapacağı yolculuk, bu yolculukta nelerle karşılaşacakları ve Selim'in dilek haklarını nerede kullanacağı birer merak ögesidir. Hayal dünyalarında her şeyi mümkün kılan çocuklar, bu sayede kitabı okuma isteği duyabilirler.

Çocukların barınma, beslenme, sağlık gibi hakları olduğuna dikkat çekmek için yazılan bu öyküde yazarın kurguyu, bir çocuğun ne isterse gerçekleştirecek dileklerini hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullanması şeklinde oluşturması önemlidir.

Karakterler

Öykümüzün başkişisi Selim hastadır. Hastalığın ve okuduğu kitabın etkisiyle fantastik bir yolculuğa çıkar. Bunu tetikleyen çaydanlıktan çıkan buhar olmuştur. Bundan da Selim'in hayal gücünün kuvvetli olduğu çıkarımı yapılabilir. Dilek haklarını hayvanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanan Selim ile Alaaddincin arasındaki şu diyalogdan Selim'in iyiliksever biri olduğu da çıkarılabilir:

“‘Sen çok iyi bir çocuksun adamım,’ dedi.

Selim kızardı. Belli belirsiz gülümsedi. ‘Ben ne yaptım ki?’ dedi. ‘Asıl sen olmasan...’

Başını iki yana sallayan Alaaddincin, Selim'in sözünü keserek:

‘Sen dilemesen ben bir şey yapamam adamım,’ dedi.” (s.31)

Selim, kedinin hastalığından kurtulmak için ilaç içmesi gerektiğini anlayıp bundan kendisi için de ders çıkarmıştır. Öykünün başında şurup içmeyen Selim'in öykünün sonunda kendi isteğiyle şurup içmek istemesi devingenlik göstergesidir. Bu devingenliği yaşayarak öğrenen Selim, okuyucuları da bu değişime inandırır. Okuduğu her kitapla birlikte fantastik yolculuklara çıkan çocuklardan biri de Selim'dir. Böylelikle okuyucu çocuklar kahramanla kolaylıkla özdeşim kurabilecektir.

Selim, fantastik/olağanüstü bir şekilde öyküye giren Alaaddincin'e, çaydanlıktan çıkan buhardan oluştuğu için, ilk anda *Buharadam* der. Tıpkı orijinal öyküdeki gibi o da dilekleri yerine getirmek amacını taşır.

“Elbette adamım... Ne dilersen olacak!” (s.17) ve *“Beş dilek hakkın var adamım; dile benden ne dilersen!”* (s.20) sözleriyle de bu görevini pekiştirir.

Alaaddincin Selim'le tanışır tanışmaz samimi bir ilişki kurar:

“‘Dile benden ne dilersen adamım!’

Kocaman açılmış gözleriyle Buharadam'ı süzen Selim:

‘Adamım mı? O ne demek?’ diye sordu.

Buharadam, gür sesini yumuşatarak cevap verdi:

‘Adamım, arkadaşım demektir... Dün gece arkadaş olmuştuk.’” (s.16)

Alaaddincin iyilik ve kıymet bilen bir karakterdir. Selim'in dileklerini gerçekleştirmeyi bu yüzden de ister:

“Seni de gezdirebilirim adamım... Biraz önce bana dokunarak yeniden canlanmamı sağladın. Bu iyiliği karşılıksız bırakamam. Dile benden ne dilersen!” (s.17)

Selim de yapılan iyilikleri unutmaz ve Alaaddincin'e teşekkür etmeyi planlar fakat o, geldiği zamandaki gibi bir anda kaybolur.

Bir diğer kişimiz Selim'in annesidir. Selim'in iyileşmesini istediği için şurup içmesi gerektiğini söyler. Bunun yalnızca kendi fikri olmadığını da belirtir:

“‘Selim’ciğim biz doktora niye gittik?’ diye sordu.” (s.7)

“‘Bak... Bunun için gittik doktora.’ dedi. ‘İki gündür öksürüyorsun, uyuyamıyorsun. Kıpırmızı oldu gözlerin!’” (s.9)

Annenin, hasta olan Selim'i okula bırakması da düşünceli olduğunun gösterir.

Dil ve Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Kısa cümleler ve içten ifadeler kullanılmıştır. Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Eskimiş sözcüklere yer verilmemiş, İstanbul Türkçesi kullanılmıştır.

Anlatımı güçlendirmek amacıyla yapılan benzetmeler aşağıda gösterilmiştir:

“Cevap olarak iştahı açılmış gibi ileri atılıp ekmeğine yumuşak peynir sürmeye başladı.” (s.9)

“Annesinin mutfaktan çıkmasıyla üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi rahatlayan...” (s.11)

“Tanıyor gibiydi bu adamı.” (s.14)

“Selim rüyada gibiydi... Altındaki halının bir tüy gibi kolayca havalanışına, üstündekileri sarsmadan yol alışına baktı.” (s.20)

“Başını kaldırıp yardım ister gibi Alaaddincin'e bakan Selim:” (s.21)

“ellerini fren gibi kullanıp uçan halıyı yavaşlattı.” (s.21)

“Onun üzüldüğünü, bir şey söylemek ister gibi kıvrandığını gören Alaaddincin:” (s.22-23)

“Selim, sanki görebilecekmiş gibi aşağıya doğru baktı.” (s.27)

“duyduklarına inanamamış gibi şaşkın...” (s.44)

Anlam zenginliğini gösteren ve metinde yer alan deyimler şunlardır:

aklına gelmek (s.21), *aklından geçirmek* (s.22), *aklını karıştırmak* (s.20), *çığlık atmak* (s.14), *çığlığı basmak* (s.7), *elden gelmek* (s.28), *göz göze gelmek* (s.41), *gözden kaybolmak* (s.20), *gözleri parlamak* (s.17), *gözünü kaymak* (s.11), *içine çekmek* (s.29), *içini çekmek* (s.23), *ileri atılmak* (s.9), *iştahı açılmak* (s.9), *hesaba katmak* (s.24), *kalp atışları hızlanmak* (s.18), *karar vermek* (s.23), *karşılık vermek* (s.10), *kaşlarını çatmak* (s.7), *kendini alamamak* (s.14), *kendini tutamamak* (s.14), *kendini tutmak* (s.39), *kulağına gelmek* (s.12), *kulak vermek* (s.18), *neye uğradığını şaşırarak* (s.29), *siper etmek* (s.27), *soğuk almak* (s.36), *soluk almak* (s.19), *sözünü kesmek* (s.31), *uykuya dalmak* (s.24), *yalayıp yutmak* (s.11), *yol almak* (s.20), *yüreği ağzına gelmek* (s.16), *yüreği cız etmek* (s.22), *yüreği hop etmek* (s.41), *yüzü asılmak* (s.7), *yüzünü buruşturmak* (s.37).

Farklı cümle yapıları içinde kullanılan ve anlatımın etkili hale getirilmesine yardımcı olan ikilemeler ve yansıma sözcükler ise şöyledir:

“Bütün gece **kesik kesik** öksüren Selim...” (s.7)

“Selim, şurubu içmeyeceğini **kendi kendine** tekrar ederken...” (s.12)

“Çaydanlığın üstündeki demliğin kapağı **hafif hafif**, düzenli aralıklarla **inip inip** kalkıyordu.” (s.12)

“**Sağına soluna** baktı, bir şey göremedi.” (s.12)

“sonra **hızlı hızlı** üfledi.” (s.20)

“İlk kez bu kadar yakından gördüğü masmavi gökyüzü, **top top** bulutlar Selim’in aklını karıştırıyordu.” (s.20)

“**Çığlık çığlaydılar.**” (s.23)

“Daha karık, daha boğuk, **kesik kesik** ötüşlerdi bunlar.” (s.27)

“Yeni tüylenmeye başlamış kanatlarını **açıp açıp** kapıyorlardı.” (s.28)

“ince, uzun yulaf gövdeleri sağa sola **yatıp yatıp** kalkıyordu.” (s.29)

“bir **tıkırtıyla** irkildi.” (s.12)

“ileri **fırlayan** buhar bulutu tavana doğru yükseliyordu.” (s.12),

“Dün gece... Ben hastaydım, yatıyordum,’ diye **mırıldandı.**” (s.16)

“sonra **pır pır pır...**” (s.20)

“**Vızkkk! Vızukk!**” (s.21),

“**Gak gıbrık...**” (s.26),

“Alaaddincin, önce **kıpırdamadı** yerinden.” (s.28)

“Yulaflar sallayınca **patır patır** düştüler yere.” (s.31)

“**Pıssst! Pıssst!**” (s.32)

Metinde eksilteli cümlelere de yer verilmiştir.

“Reçel... Hımmmm... Vişne reçeli olursa hele...” (s.11)

“Sonra kaşları çatılmış bir adam... Daha sonra...” (s.12-14)

“Demliğin ucundan çıkan buhar bulutunun yükselirken yayılıp genişleyerek göbeğini, omuzlarını oluşturduğu bu adam... Göğsünün üstünde birleştirdiği pazulu kolları, tepede topuz yapılmış saçları, bu yüz...” (s.14)

“Düşünmeye çalışınca...” (s.21)

Paragraf uzunlukları genellikle 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Cümlelerdeki sözcük sayılarının ise, çocuk kitaplarında ortalama beş veya altı sözcükten oluşan cümlelere öncelik verilmesi gereği (Oğuzkan 2001: 370) göz önüne alındığında, çok olduğu söylenebilir. Metinde *“Selim, yutkundu.”* (s.7), *“Mendili açtı. Bir kat daha açtı.”* (s.18) gibi basit cümle yapılarının yanında filimsili yani girişik yapıları cümlelere de yer verilmiştir. Bu tarz cümleler çocuklar için okuma güçlüğü oluşturabilir:

“Kapak aralandıkça altından çıkan küçük buhar bulutçukları hemen dağılırken demliğin ucundan yoğun bir şekilde çıkıp ileri fırlayan buhar bulutu tavana doğru yükseliyordu.” (s.12)

“Sonra sallanan yulaf başaklarından önlerine düşenleri görünce sindikleri yerden çıkıp gagalarını hızlı hızlı indirip kaldırmaya başladılar.” (s.29-30)

İleti

Çocuk Hakları Sözleşmesi *“Madde 6:*

- 1. Taraf devletler her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.*
- 2. Taraf devletler çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.”* (s.46)

Madde 6 esas alınarak yazılmış olan kitaptaki iletiler bu hakkı vurgulayacak nitelikte yazınsal bir metindir. *“Çocukların –öyküde ise her canlının- yaşaması için*

giderilmesi gereken ihtiyaçlar göz önünde tutulmalı ve bu ihtiyaçlar bir an önce giderilmelidir.” ocuk haklarına böyle sihirli bir kurgu oluşturarak dikkat çekilmesi önemlidir. Böylece ocuk, bir yandan hakları hakkında bilgilenirken diğer yandan kitap okumanın da zevkine varır. ğt veren bir üslupla değil yazınsallık katılarak bu iletiler verilmiştir. Öyküdeki kahramanın bir başka kitabın kahramanı olması da bunun göstergesidir. Selim’in dilek haklarını hayvanların temel ihtiyaçları için kullanması da önemlidir. “Yalnızca ocukların/insanların değil hayvanların da hakları vardır ve onlara da saygı duyulmalıdır.” çocukların canlılara ve onların yaşama hakkına ilişkin bir duyarlılık oluşturmasına yardım edilmektedir.

Çocuklar hastayken ilaç içmek istemezler. Selim’in yolculuk sonrasında annesi söylemeden ilaç içmesi de okuyucuya mesaj vermektedir. “Hastaysak bizi iyileştirecek ilaçları imeliyiz, yoksa iyileşmemiz zaman alır ya da iyileşemeyiz.”

Kitapta herhangi bir mantık yanlışlığına düşülmemiştir. Annesi Selim’e şurup içmesi için ısrar eder ancak bu tutumu otoriter ya da baskıcı değil, çocuğun yararını ön plana alan bir şekildedir. Kahramanının *Alaaddin’in Sihirli Lambası*’ndaki cin olması ise Selim’in dş kurabilen bir ocuk olduğunu gösterir Bu da okuyucuların da eğlenmesini, dş kurmasını, yaratıcılığını geliştirebilecek bir yaklaşımdır.

evre

Metinden Selim’in okula giden bir ocuk olduğu anlaşılır. İyileşmesi için de annesi onu doktora gtrmştir. Selim toplumsal çevreden çok annesiyle bir çatışma halindedir. atışmanın nedeni ilaç içmeyi reddetmesidir. Selim’in bu çatışmayı çözme yöntemi, Alaaddincin ve onun uçan halısı sayesinde mutfaktan kaçmak olmuştur. Yanında emrine amade, ne dilerse gerçekleştirecek bir cin ve gezebileceği bir dünya varken son dileğini yine eve dönmek için kullanması, Selim’in kaçmanın

çözüm olmadığını anladığını gösterir. Sonunda şurubu kendi isteğiyle içecek olması bu çatışmanın da ortadan kalktığının işaretidir.

HEY KÜÇÜK! (ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR 4)

Konu-Kurgu

Yazarımız/kahramanımız ellerinde poşetler vapurdan inip metrobüs durağına doğru giderken gazetesini de alır. Koltuğunun altındaki gazete düşmek üzereyken bankta oturan çocuktan yardım ister. Önce *delikanlı*, sonra *küçük* diye seslenir. Fakat her ikisinde de çocuk tepki vermez. Elindekiler düştükten sonra çocuk yardıma gelir. Yazar daha önce seslenmesine rağmen gelmeyen çocuğun şimdi yardım etmesine şaşırmıştır. Çocuğa bir çay içmeyi teklif eder. Kendisini Berke olarak tanıtan bu çocuğu kendi oğluna benzettiği için onunla sohbet etmek ister. Berke'ye ona seslendiğinde neden cevap vermediğini sorar. Berke:

“‘Çünkü,’ dedi, ‘İşlerine gelince delikanlı... İşlerine gelince küçük diyorlar,’ dedi.” (s.15)

Daha sonra annesiyle yaşadıklarını anlatır. Annesi eve geç, hava karardıktan sonra geldiği için Berke'ye kızar. Onu azarlarken hep aynı soruları ya da sözleri duyan Berke ise bu durumdan sıkılmıştır. Babası eve gelince Berke'den ekmek almaya gitmesini ister. Annesi daha 'çocuk' olduğu için eve geç gelmesine kızarken babası: *“‘Aslan gibi oğlum var, bir koşu gider, alır, gelir şimdi,’”* (s.28) der. Berke arada kalmaktan sıkılmıştır.

Bunları anlattıktan sonra yazar Berke'ye anne babasıyla konuşmasını önerir. Ancak Berke kendisini dinlemeyeceklerini söyler. Yazar ile Berke'nin sohbetine

sonradan katılan Selin de benzer bir durumdan şikâyetçidir. O da ailesiyle yaşadıklarını anlatır.

Babası eve misafir geldikçe Selin'in keman çalmasını ister. Fakat Selin 'oldubitti' ile keman çalmak istemez, çalmak zorunda kalır. Babaannesi keman virtüözü olduğunu söylerken babası araya girer, Selin'in mimar olacağını söyler. Annesi eczacı, amcası muhasebeci, halası öğretmen olmasını önerir. Kimsenin Selin'e ne düşündüğünü sormaması Selin'i üzer. O da "“Ben, mimar, eczacı, muhasebeci, müşavir, öğretmen olacağım,”” (s.37) diyerek odadan çıkar. Büyükleri, bu durumu yaşına bağlayarak geçiştirirler:

“‘Bizim kıza da bir şey söylenmiyor’, ‘Bu yaşta olur böyle şeyler’, ‘Daha çocuk bunlar, akılları ermez, fazla üstünde durmayacaksın, he deyip geçeceksin,’” (s.37)

Selin ve Berke'den iki farklı hikâye dinleyen yazarımız, buna benzer olayların kendi evinde de yaşandığını ve oğluyla konuşması gerektiğini düşünür.

Çocukların büyükler tarafından anlaşılmadığına değinilen kitapta, çocuklarla aileleri arasındaki çatışmalara yer verilmiştir. Aileler çocuklara karşı anlayışlı değillerdir ve bu da çocukları yalnızlaştırır. Çocukların gerçek hayatta da buna benzer durumlar yaşadıkları düşünülürse konu, çocukların anlama düzeylerine uygundur. Yazarın bir büyük olarak çocuklara karşı takındığı tutumun ne olacağı bir merak ögesidir. Sonunda yazar bir şeyler öğrenerek çocuklardan ayrılmıştır.

Karakter

Yazar, Berke ve Selin asıl kahramanlarımız iken, Berke'nin ebeveynleri ile Selin'in akrabaları yardımcı kahramanlarımızdır. Berke annesinin onu sürekli azarlamasına alışmıştır ancak ondan anlayış da bekler. Anneyi baskıcı ve karşıdakini

dinlemeyen biri olarak tanımlayabiliriz. Haberinin olduğu bir etkinlikten biraz geç dönen oğluna karşı anlayışsız davranmıştır. Berke annesini tanımlarken: “*Babam gibi değildir, üstüme filan yürümeye kalkmaz ama kaşlarını çatmış yüzünü karartmış olarak bakıyordu.*” (s.17) Bu sözlerden babanın Berke’ye karşı sert ve otoriter davrandığı çıkarılabilir.

Berke’nin arkadaşı Selin de buna benzer bir durumdan yakınmaktadır. Eve gelen her misafire keman çalmasını isteyen babası Selin’in ricalarına rağmen bu tutumundan vazgeçmemiştir. Bu da babanın Selin’e karşı anlayışsız olduğunun göstergesidir. “*Hayır, babam istiyor ya, o keman çalınacak.*” (s.35) ifadesi de babanın otoriter kişiliğini yansıtmaktadır. Akrabalarının her biri farklı meslek önerirken Selin’in fikrini sormamaları, Selin odadan çıktıktan sonra söyledikleri de yine birer anlayışsızlık örneğidir.

Berke ve Selin kendilerini anlamayan ebeveyn ve akrabalara sahip oldukları için kendilerini yalnız hissederler. Bir büyüğün/yazarın onları anlamaya çalışması, dinlemesi önemlidir. Yazar da oğluyla buna benzer sorunlar yaşar ancak onları dinledikten sonra özeleştiri yaparak oğluyla konuşmayı düşünür.

Selin ve Berke sorunlarını anlatırken yazarımız devingenlik gösterir ve bir değişim yaşar. Bu değişim onların anlattıklarından sonra gerçekteleği ve yazar da benzer sorunlar yaşadığı için inandırıcıdır. Selin ve Berke, büyüklerden gördükleri muamele nedeniyle çocukların özdeşim kurabilecekleri karakterlerdir.

Dil ve Anlatım

Anlatım birinci kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Akıcı, anlaşılır ve sade bir dille yazılan öyküde yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Anlatımı güçlendirmek amacıyla benzetmelere de yer verilmiştir:

“hiçbir şey duymamış gibi” (s.10)

“Bu delikanlı da bizim oğlan gibi işine gelmeyen şeyleri duymuyordu sanırım.” (s.10)

“Önce inanmazmış gibi baktı, sonra pek üzerinde durmadı.” (s.16)

“Zili çaldığında, orada hazır bekliyormuş gibi hemen açtı kapıyı. Babam gibi değildir” (s.17)

“Aslan gibi oğlum var, bir koşu gider, alır, gelir şimdi,” (s.28)

“hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi:” (s.28)

“Sıkıntısını dağıtmak ister gibi başını sağa sola çevirdi.” (s.30)

“‘Çocuk ne? Çocuk oyuncuğu gibi görüyorlar bizi,’ dedi.” (s.32)

“Sanki benim keman çalmamı bekliyorlarmış gibi herkes” (s.35)

Metinde anlam zenginliğinin göstergesi olarak kullanılan deyimler şunlardır:

aklına gelmek (s.30), canı çıkmak (s.18), ciddiye almak (s.41), göz göze gelmek (s.8), göz ucuyla bakmak (s.20), hava kararmak (s.17), hoşuna gitmek (s.14), ısrar etmek (s.23), ilgisini çekmek (s.16), işine gelmek (s.10), karar vermek (s.28), karanlık basmak (s.25), karşı çıkmak (s.36), kaşlarını çatmak (s.11), kendini atmak (s.37), kulak vermek (s.41), özür dilemek (s.12), paraya para dememek (s.36), sokağa çıkmak (s.28), soluk almak (s.15), sözünü kesmek (s.10), şaka yapmak (s.20), üstüne yürümek (s.17), yarıda kalmak (s.23), yüzünü buruşturmak (s.25), yüzünü karartmak (s.12).

Okuyucunun ilgisini canlı tutan ikileme ve yansıma sözcükler ise şunlardır:

“**Beş on** adım attıktan sonra gazetenin, koltuğumun altından **yavaş yavaş** kaydığını fark ettim.” (s.7)

“**Üç beş** adım daha gitmişim ki” (s.7)

“‘Hay beceriksiz,’ diye söylendim **kendi kendime**” (s.10)

“**Doğru düzgün** bir cevap vermemesinden ya da” (s.14)

“Sıkıntılı bir şekilde bakışlarını **sağa sola** çevirdi.” (s.14)

“Geçen hafta, her gün **arka arkaya** sınav vardı.” (s.16)

“**belli belirsiz** gülümsemeyle bana bakınca:” (s.23)

“İletiyi okuduktan sonra **dik dik** bakarak süzdü beni:” (s.25)

“Konuşuyor muydum oğlumla, ona söylediğim gibi **açık açık** konuşmuş muydum hiç.” (s.30)

“O **hızlı hızlı** ve birazda heyecanla konuşurken” (s.32)

“Bırakın şu mimarlığı, **eczacılığı filan**” (s.36)

“Dudaklarını **kıpırdattı**, birkaç kere söze başlayacakken vazgeçti.” (s.14)

“‘**Ditt ditt!**’ sesini duyunca salona koştu.” (s.20)

“dışarı **fırladığımı** bilen babam” (s.28)

Basit ve birleşik yapılu cümlelerin yanında devrik cümleler de kullanılmıştır.

Metinde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“**Büyükler işte...**” (s.15)

“**Tamam, biraz hakkı da yok değildi ama...**” (s.17)

“Klasik azar soruları... (...) Her defasında ama... Tekrar tekrar... “ (s.18)

“En baba lafi... ” (s.28)

“Büyükler, anne babalarınız hep sizin için... ” (s.32)

“Evet, biliyoruz bizim için yaptıklarını ama... ” (s.32)

“‘Dinleyelim kızımızı,’ diye tutturunca... ” , “Alkış, malkış... ” (s.35)

İleti

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Çocuğun Katılım Hakkı İlkesi temel alınarak yazılan kitabın sonunda bu maddelere yer verilmiştir:

“Madde 12:

1. Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını, bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırırlar.

2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli ve idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.

Madde 13:

1. Çocuk, düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak, ülke sınırlarına bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun

seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2. Bu hakkın kullanılması yalnızca:

a) Başkasının haklarına ve itibara saygı,

b) Milli güvenliğin, kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.” (s.42-43)

Bu maddelerin yanında “Çocuğun kendisini rahatça ifade edebileceği ortamlar yaratılmalıdır.” ifadesi de kitaptan çıkarılabilir. Baskıcı, otoriter ebeveynlere sahip olsalar bile haklarının bilincinde olan çocuklar kendilerini daha iyi ifade edebilirler. Kitabı okuyan büyükler de, yazar gibi kendi hayatlarına dair dersler çıkarıp çocuklara daha çok anlayış gösterebilirler. Böylece çocuklardaki ‘Kimse bizi dinlemez/anlamaz’ algısı da değişebilir.

Yazar bu iletileri iki örnek olayla vermiştir. Çocuğun toplumsal çevreyle yaşayacağı bu tarz çatışmalara karşı bir bilinç oluşturması sağlanmıştır. İletiler olayların içine sindirildiği gibi kitabın sonunda maddeler açıkça verilmiş ve yorumlanmıştır. Yazar evrensel bir değeri çocuklara iletmektedir.

Kitapta çocukların kişilik gelişimlerini engelleyebilecek tutumlar ve ebeveynlerin baskıcı tutumları onaylanmamıştır. Kitap verdiği iletilerle çocukların sağlıklı bir değerler sistemi ve kişilik oluşturmalarına yardımcı olabilir.

Çevre

Kitabın başında olayın İstanbul’da geçtiği anlaşılmaktadır:

“Vapurdan indiğimde yağmur başlamıştı. Bir elimde çanta, öbür elimde elma ve portakal dolu pazar torbaları, metrobüs durağına doğru” (s.7)

Bir çay bahçesinde oturup çay içen kahramanlarımız başka bir toplumsal mekânı daha olaya dâhil eder. Çocukların aileleri önemli bir toplumsal çevredir ve çocuklar bu çevre ile çatışma yaşamaktadır. Çünkü kendilerini anlamayan, onlara *‘işlerine geldikleri gibi’* davranan bu çevre onları yalnızlaştırmıştır. Bu çatışma, çocukların da bir birey olduğunun kabul edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Kitapta Selin ve Berke’nin sorunlarını çözüp çözmediklerine dair bir sonuca varılmaz. Ancak yazarın oğluyla yaşadıklarını çözmeye yönelik adımlar atacağı anlaşılmaktadır.

İNSAN OKUR(ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR 5)

Konu-Kurgu

Fantastik bir kurguya sahip kitapta *‘Kitapadam’*ın başından geçenler anlatılır. Olaylar bir yaz gecesi fırtına çıkmasıyla başlar. Fırtına Kitapadam’ı bir patikaya kadar sürükler, kendisine geldiğinde üç çocukla karşılaşır. Her çocuğun kendisiyle ilgilenip sayfalarını karıştırmasına alışan Kitapadam çocukların ilgisizliğine şaşırır.

“Buna pek bir anlam veremeyen Kitapadam, ‘Fırtına beni sadece uzaklara değil, yüzyıllar, yüzyıllar öncesine taşıdı galiba’ diye düşündü. ‘Kitapların henüz olmadığı çok çok eski zamanlara.’” (s.11)

Çocuklar sürülerindeki inekleri saymak için çakıltaşı, kuzuları saymak için kemik, koyunları saymak için çakmaktaşı kullanırlar. Her gün sırtlarında çuvalarla sürünün yanına giderler. Kitapadam, sayıları bilmeyen çocuklara sayıları öğretir. Sayılarla sonsuza kadar ve yorulmadan sayabileceklerini anlayan çocuklar Kitapadam’ın yanından sevinçle ayrılırlar.

Yeniden ortaya çıkan fırtına Kitapadam'ı bu sefer bir dere kenarına savurur. Han Kralı'nın yaptığı barış anlaşmasının her bir sözünü ezberlemiş olan yüz söz-adam ve başlarındaki Elçi Kabul ile karşılaşır. Elçi ile sohbet eden Kitapadam, yaptıklarının zor olduğunu, daha kolay bir çare bulabileceğini söyler ve onları harflerle tanıştırır. Konuştuklarının harflerle görünür hale geleceğine şaşırın Elçi Kabul istediği sözü istediği yere taşıyabileceğini anlar. Böylece anlaşmanın sözleri bir çamur tabakasına yazılır. Buna karşılık onlar da Kitapadam'ın kendisini çocuklara yakın, güvenli bir yere bırakmaları isteğini kabul ederler.

Ceviz bir kutu içinde çocukların yaptığı bir kulübe ile bir ağaç arasına yerleştirilen Kitapadam, son olarak bir delikanlıyla karşılaşır. Önceden çaldığı şarkının melodilerini hatırlayamayan delikanlı şarkıyı eskisi gibi çalmadığı için de üzgündür. Kitapadam delikanlıyı flütünü atmak üzereyken durdurur ve sayfalarını çevirip ona bazı işaretler gösterir. Bu işaretlerle ilk kez karşılaşan delikanlı şaşırır, notaları öğrenip şarkısını eskisi gibi çalınca o da Kitapadam'la karşılaşan diğer insanlar gibi mutlu olur.

Kitabın önemine değinilen bu kitapta yazı, rakam ve işaretlerle henüz tanışmamış insanların nasıl sorunlarla karşılaştıkları üzerinde durulmuştur. Konu okuma-yazmanın önemini de vurgulaması açısından çocukların anlama düzeylerine uygundur. Bir fırtınanın yol açtığı bu yolculuk Kitapadam'ın karşılaştığı bütün insanların okuma yazma bilmemesi açısından rastlantısaldır. Metin, çocukların düşünmesini sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Karakterler

Öykünü kahramanı konuşabilen bir kitaptır. Yazarın tanımına göre:

“Kitapadam, çalışma masasında olmaktan mutluydu. Rafa kaldırılmayı, rafta durmayı sevmezdi pek.” (s.7)

Çocuklara faydalı olmakla geçirdiği hayatı bir fırtına yüzünden değişir. Başka yerlere sürüklenen Kitapadam, gittiği her yerde insanların harflerden, sayılardan, işaretlerden haberi olmadığını görür ve onlara yardım eder. Kitapadam insanlara her şeyi kendisi olmadan da kullanabilecekleri şekilde öğretir. Böylece onları hem yüklerden hem de kendisine bağlı olmaktan kurtarır. Kitapadam’la tanıştıktan sonra ondan öğrendikleriyle hayatları kolaylaşan insanlar, onun yanından mutlu ayrılırlar.

Kitapadam’la ilk karşılaşanlar üç çocuktur. İlk defa kitapla karşılaştıkları için de kimin konuştuğunu anlamazlar. Babalarına sürüleri saymada yardımcı olan çocuklar, çuval taşımaktan sayılar sayesinde kurtulurlar. Daha sonra Elçi Kabul ve yüz söz-adamla karşılaşır. Adamların görevi savaşmak değil, Kral’ın barış sözlerini karşı devlete iletmektir. Onları harflerle tanıştıran Kitapdam Elçi Kabul’ü de mutlu eder. Son olarak bir melodiyi eskisi çalamadığı için dinleyici azalan mutsuz bir delikanlı ile karşılaşır. Ona notaları gösteren Kitapadam delikanlıyı da mutlu eder.

Kitapadam’ın karşılaştığı bu kişiler harf, rakam ve işaretlerden habersizlerdir ama öğrenmeye açık kişilerdir. Bu kişiler değişim yaşadıkları için devingendirler. Yaşadıkları değişim Kitapadam sayesinde olduğu için inandırıcıdır.

Dil ve Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmış ve görülen geçmiş zaman kullanılmıştır. Akıcı, sade bir dil kullanılmış ve bu dil hareketli bir kurguyla güçlendirilmiştir. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uyulmuştur.

Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“Bir sayfasının köşesini soru işareti yapar gibi kıvırdı Kitapadam:” (s.14)

“Kitapadam, derin bir düşünceye dalmış gibi durdu bir süre. Sonra bir şey aramış gibi sayfalarını karıştırarak:” (s.17)

“Çok geçmeden bir ip gibi herkes yan yana dizilmişti.” (s.27)

“gizli bir sır verir gibi” (s.28)

“Kitapadam’ı büyülenmiş gibi dinleyen Elçi Kabul, yavaşça eğilip harfleri avucuna aldı.” (s.30)

Anlam zenginliğinin göstergesi olarak kullanılan deyimler şunlardır:

dikkat kesilmek (s.29), *doludizgin gelmek* (s.24), *fırsat vermek* (s.11), *göz önünde olmak* (s.8), *gözleri parlamak* (s.22), *gücü kesilmek* (s.9), *hava almak* (s.9), *içi içine sığmamak* (s.34), *kaşları çatılmak* (s.28), *kendine gelmek* (s.23), *kendini toparlamak* (s.9), *moralini bozmak* (s.40), *ortalığı birbirine katmak* (s.9), *ortaya çıkmak* (s.23), *serseme dönmek* (s.9), *soluk almak* (s.11), *takla atmak* (s.23), *yolu açık olmak* (s.11).

Anlatımı güçlendirmek amacıyla ve farklı cümle yapıları içinde kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“Kitapların henüz olmadığı **çok çok** eski zamanlarda” (s.11)

“Bütün sürüleri **tek tek** önümüzden geçirmek günlerce sürüyor...” (s.17)

“**Çuval çuval** kemik, taş taşımanıza da gerek kalmaz.” (s.18)

“Söz-adamlar, zırhların ağırlığı içinde **yavaş yavaş** ayağa kalkarken” (s.27)

“**Düşünceli düşünceli** başını sallayarak” (s.28)

“**tekrar tekrar** bakan delikanlı” (s.42)

“Oflayıp pufladıklarına, adımlarını titreyerek attıklarına göre çuvalları ağır olmalıydı.” (s.9)

*“Şaşkınlık içinde sayfalarını **hıştırdattı** Kitapadam:”* (s.14)

*“Hemen yakınından, ince bir dere, **şırıl şırıl** akarak geçiyordu.”* (s.23)

*“diye **mırıldandı.**”* (s.30)

Metindeki eksilteli cümleler ise şöyledir:

“Sonra başka bir çocuk... Sonra... Daha başka bir çocuk.” (s.8)

“Ta ki o yaz gecesine kadar...” (s.8)

“Taşlar, kemikler, iplerle saymak...” (s.17)

“Toplam yüz kişi olduğuna göre... Yüz söz öyle mi?” (s.25)

İleti

Çocuk Hakları Sözleşmesi “Madde 28:

- 1- *Taraf devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temelinde derece derece gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle,*
 - a) *İlköğretim’i herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler;*
 - b) *Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemler alırlar;*
 - c) *Uygun bütün araçları kullanarak yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler;*

- d) *Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilebilir hale getirirler;*
- e) *Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.*

Madde 29:

2- *Taraf devletler çocuk eğitimin aşağıdaki amaçlara yönelik olmasını kabul ederler:*

- a) *Çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi;*
- b) *İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi.”*
(s.46-47)

Çocukların eğitim hakkına dikkat çekilen ve çocuklara hayatlarında kitap olmazsa ne tür zorluklarla karşılaşabileceklerini gösteren kitap yazınsaldır. Bu durum Kitapadam'ın karşılaştığı üç farklı insan/insan topluluğu ile örneklenmiştir. Kitabın seslendiği yaş grubu (7-8-9+) açısından okumanın önemini vurgulaması, çocuğun düşünmesine olanak sağlaması dikkat çekmektedir. “Harfler, sayılar, işaretler hayatı kolaylaştırır ve bilginin kalıcılığını sağlar.” iletisi çıkarılabilir. İletiler metne sindirilmiştir ama Kitapadam'ın sözleri de açık bir iletidir:

“Kitap evinden, onları bir sürekle merakla izleyen Kitapadam, ‘Öğrenmek güzeldir,’ dedi ve ekledi: ‘Hele notaları öğrenmek daha da güzeldir.’” (s.42)

Kitapta denetimci/baskıcı bir anlayış söz konusu değildir. Harf, rakam ve işaretleri tanımadıkları için zorluk çeken insanlar Kitapadam'ı tanıdıktan sonra eksikliklerini fark ederler ve bunu gidermek için Kitapadam'ın gösterdiklerini

öğrenirler. Bu anlamda çocuğun girişimciliğini, araştırma ve öğrenme isteğini arttıracak bir yaklaşım sergilenmiştir. Kahramanın konuşan bir kitap olması çocuğun düş kurmasını, eğlenmesini sağlayabilir.

Çevre

Kitapadam bir kütüphanede onu sürekli okuyan çocuklarla zaman geçirirken bir fırtına yüzünden önce bir patikaya, sonra bir dere kenarına, son olarak da bir köye sürüklenir. Bu yerlerde karşılaştığı insanlar henüz kitapla tanışmamıştır. Kitapadam onların bu bilgidен yoksun olmalarını farklı bir zamana gelmiş gibi yorumlasa da, çatışmaları dayanışmaya dönüştürmüş ve insanlara yardım etmiştir. Elçi Kabul'un, Kitapadamı ceviz bir kutuya yerleştirmesi, kitabın önemini vurgulayan bir ayrıntıdır:

“Ceviz kutuyu eline alan Elçi Kabul, havaya kaldırıp döndürerek sağını solunu inceledi kutunun. Pırıl pırıl cam kapağını açıp kapadı. İçindeki rafını sildi eliyle.” (s.38)

PENCEREDEKİ KUŞ

Konu-Kurgu

Kitap,

“Bir kuşun...

Şimdi olmayan bir ağacın...

Ve küçük bir kızın, Ayça'nın öyküsü bu...” (s.7) cümleleriyle başlar.

Ayça aynı sitede oturdukları için hemen kaynaştığı okul arkadaşlarına, heyecanla onların da kuşu görüp görmediklerini sorar. Kuşun özelliklerini Ayça'dan

öğrenen arkadaşları eve gidip pencereye bakmak ve kuşun gelip gelmediğini görmek isterler. Bu ilk bölümden sonra olayların başlangıcı anlatılır.

Ayça ve ailesi yakın zamanda ormana yakın, büyük ve yeni bir siteye taşınırlar. Sitenin adı *Çamlık Sitesi*'dir, bloklarının adı ise *B5-SELVİ*'dir. Ayça mahalledeki arkadaşlarından ayrılmanın hüznüyle yeni eve hevesle gelmez. Fakat odasının manzarasını görünce, hele de camını tıklatan bir kuşla karşılaşınca durum değişir. Böyle bir kuşu hiç görmemiştir. Annesini de çağırır. Annesiyle beraber birkaç gün boyunca kuşu beslemeye ve onu içeri almaya çalışırlar. Fakat kuş ne verdiklerini yer ne de içeri girer. Güneş batınca da gözden kaybolur. Selma teyzesinin gelmesiyle her şey anlaşılır. Kuşun yuvası olan ağaç kesilmiş ve yerine site kurulmuştur. Kuş da içgüdüleriyle hareket ederek yuvasının olduğu yere gelir, camda gördüğü ağaç yansımalarını gerçek zanneder fakat cama çarpınca da sinirlenip "*TSİİ TA TA TA!*" diye çığlıklar atar. Güneş batınca yansımalar da kaybolduğu için kuş gece görünmez.

Doğa ve hayvan sevgisi teması üzerinde durulmuştur. Kişi-doğa çatışması üzerine kurgulanan öykü çocukların doğa sevgisi gereksinimlerine de uygundur. Kuşun pencereye gelip içeri girmemesi merak ögesidir ve okuma isteğini artırır. Ayça'nın teyzesi nedeni bulur: Ailenin yeni evi, kuşun yuvası üzerine kurulmuştur.

Karakter-Kahraman

Başkişimiz okul çağında bir çocuk olan Ayça'dır. Çocukların kolaylıkla özdeşim kurabileceği bir karakterdir. Eski arkadaşlarından ayrıldığı için üzülen Ayça'yı yeni evlerinde mutlu eden şey doğa manzarası olmuştur. Buradan Ayça'nın doğayı sevdiği anlaşılabilir. Camına gelen kuşa gösterdiği ilgi Ayça'nın hayvanları sevdiğini de gösterir. Bu ilgide yalnızlığını gidermek gibi bir amaç da söz konusudur.

Fakat kuş onun ilgisine karşılık vermez. Ayça kuşun cama gelme nedenini öğrenince mutsuz olur. Öğrendikleriyle değişim yaşayan Ayça devingen bir karakterdir. “*Baba, şimdi biz, bu kuşun evinde mi oturuyoruz?*” (s.59) cümlesinden üzüntüsü anlaşılır.

Ayça'nın annesi ve babası yeni evlerini ona sevdirmek için uğraşırlar. Kuşun cama gelişini “*Ne güzel işte, sana hoş geldine gelmiş, bak!*” (s.30) sözleriyle geçiştirirler. Ayça'nın annesi, kardeşinin kuşla ilgili gerçeği ortaya çıkarmasını hoş karşılamaz. Bunu da geçiştirmeye çalışır. Akşam, birlikte sofraya oturduklarında konunun konuşulmasını istemez.

Dil-Anlatım

Öyküde açık, anlaşılır ve sade bir dil kullanılmıştır. Anlatım üçüncü kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Olaylar kronolojik bir şekilde değil ortadan başlanarak anlatılmıştır. Betimlemelere ve sıfatlara bolca yer verilmiştir. Böylelikle çocuğun hayal dünyasına seslenen bir anlatım tercih edilmiştir. Öyküleyici bir anlatım kullanılmıştır.

Metinde farklı cümle yapıları içinde kullanılan benzetmeler şunlardır:

“*Ayça, bu soruyu bekliyormuş gibi coşkuyla anlatmaya başladı...*” (s.10)

“*Bir gagası var, çöp gibi, incecik, uzun...*” (s.10)

“*Dev gibi ağaçlar, kim bilir kaç yıllık?*” (s.13)

“*Yan yana sıralanmış yeşil yaprak tepeleri gibi duruyordu.*” (s.19)

“*Beyaz, ince bir tül perde gibi serilmişlerdi maviliğin üstüne.*” (s.21)

“*Bir ses duyar gibi olduğunda önem vermedi önce.*” (s.24)

“fısıldar gibi.” (s.25)

“Sanki içeriyi daha iyi görmek istermiş gibi” (s.26)

“sekiz çizermiş gibi hızla çırpmaya başladı.” (s.27)

“Gagası, gördüklerine şaşırılmış gibi yarı açtı.” (s.27)

“Bir şey tutacakmış gibi kıvrık ayak tırnaklarını açıp cama değdirdi.” (s.27)

“Onu avuçlarıyla yakalayıp düşüşünü engelleyebilecekmiş gibi...” (s.28)

“Biraz önce düşen o değilmiş gibi sevinçle ötüyordu yine.” (s.28)

“Daha önce yaptığı gibi havada, kuyruğunun üstünde durdu.” (s.28)

“Cam gibi açıldı gözleri.” (s.36)

“Sonra kaşlarını çatar gibi yapıp Ayça’ya döndü.” (s.46)

“Gerçekten de bir ağaç varmış gibi görünüyor,” (s.53)

Anlam zenginliği sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

ağzını bıçak açmamak (s.57), **anlata anlata bitirememek** (s.13), **dikkatini toplamak** (s.24), **dudak bükmek** (s.10), **göz göze gelmek** (s.51), **gözden kaybolmak** (s.27), **gözlerine inanmamak** (s.25), **gözü takılmak** (s.17), **havalara uçmak** (s.14), **hoşuna gitmek** (s.21), **içi içine sığmamak** (s.26), **kendini tutmak** (s.26), **kulak vermek** (s.24), **soluk soluğa kalmak** (s.11), **sözünü kesmek** (s.54), **yerinden fırlamak** (s.27), **yola çıkmak** (s.21), **yüreği ağzına gelmek** (s.27), **yüreği hop etmek** (s.24), **yüzü asılmak** (s.36).

Anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler şöyledir:

“**hızlı hızlı indirip**” (s.10)

“Gözleri **yuvarlacık yuvarlacık ... Kırmızı kırmızı halkalı...**” (s.10)

“**Sıkış tıkış** olmayacak artık!” (s.13)

“**Öbek öbek**, yeşil yaprak tepeleri.” (s.19)

“**cıvil cıvil** bir kuş sesi duyunca...” (s.24)

“camın önünde **ileri geri** gidip geliyordu. **Aşağı yukarı** inip çıkıyordu.”
(s.25)

“**sık sık** başını öne doğru uzatıyordu.” (s.26)

“**Yavaş yavaş** geriye doğru çekiliyor.” (s.32)

“Ertesi gün okuldan **koşa koşa** dönen Ayça” (s.35)

“Gözlerinin üstüne düşen saçlarını **üfledi sinirli sinirli.**” (s.36)

“**Üzgün üzgün** kendini yatağın üzerine attı.” (s.36)

“sofrada **uzun uzun** konuşuldu.” (s.41)

“**Apar topar** aşağıya indiklerinde” (s.51)

“Böyle, **pır pır pır pır...**” (s.10)

“Ayça, **puflayarak** kendini yeniden koltuğa bırakırken” (s.15)

“**TSİİ TA! TSİİ Tİ!**” (s.25)

“diye **mırıldandı** Ayça.” (s.26)

“**Cuzzttt!**” (s.27)

“Ürküteceksin anne!’ diye **fsıldadı.**” (s.30)

Öyküde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“Ayça, kuştan ilk söz ettiği gün...” (s.9)

“Sarı, altın sarısı... Bir gagası var, çöp gibi, incecik, uzun... Gözleri yuvarlacık yuvarlacık... Kırmızı kırmızı halkalı...” (s.10)

“Bir kuş, küçük bir kuş... (s.10)

“Bir an önce eve gitmek, odalarına koşmak, pencereye bakmak...” (s.11)

“Masan, bilgisayarın, elbise dolabın, kitapların...” (s.13)

“Ama şimdi...”, “Halil, Ayşe, Dursun, Ebru, İpek...” (s.14)

“Bir... İki... Üç... Dört...” (s.17)

“Pencere kocaman, cam pırıl pırıl...” (s.19)

“Bulutlar sonra...” (s.21)

“Kenarlar, köşeler...”, “Kuş gelirse diye...” (s.35)

İleti

“Doğa sadece insanlara ait ve insanlar için değildir. Doğada başka varlıklarında bulunduğu unutulmamalı ve onların yaşam alanları korunmalıdır.” İletisi verilmektedir. Doğanın kentleşme ve sanayileşmeyle zarar gördüğü dünyada, doğa ve diğer canlılar üzerinde durmak önemlidir. Manzaralı evde oturmak isteyen ve doğayı sevdiklerini söyleyen insanların, bu amaçla birçok ağacın kesildiğini görmezden gelmesi eleştirilir. Ayça’nın anne ve babası bu insanları temsil eder.

Öykü çocukların doğa sevgisi kazanmalarını, doğayı korumaya yönelik duyarlık oluşturmalarını ve bu konu üzerine düşünmelerini sağlayabilir.

Çevre

Ayça, taşındıklarında eski mahallesinden ve arkadaşlarından ayrılmasının üzüntüsünü yaşar. Yeni evlerine ısınmasını sağlayan şey ise evin manzarası ve camına gelen kuştur. Ormana kurulduğu anlaşılan evleri yüzünden kuşun yuvasının bozulması, Ayça'yı üzer.

MAVIŞ

Konu-Kurgu

Maviş, maviyi seven bir çocuktur. Bir coğrafya dersinde küreyle gelen öğretmeni; "*Dünyamızın dörtte üçü sularla kaplı!*" (s.7) der. Bunu duyan Maviş, sular mavi görüldüğü için, kırmızıyı seven Altuğ ve sarıyı seven Sedef'e üstünlük sağladığını düşünür. Öğretmen bölgelerde yetişen ürünleri haritaya çizip boyamaları ödevini verir. Denizleri zevkle maviye boyayan Maviş, sıra sebze ve meyveleri boyamaya gelince öfkelenir. Baştan ayağa her şeyi mavi olduğu için haritada da her şeyi maviye boyamak ister. Bu istekle uykuya dalan Maviş'in düşünde, istediği olur. Dünya kendisini maviye boyamasını ister, bunun üzerine denizler mürekkep olur. Maviş bulutları, domatesleri, portakalları, buğdayları maviye boyar ancak düşündüğü gibi olmaz. Maviye boyadığı bulut, gökyüzü mavi olduğu için gözükmez. Domatesler mora, portakallar yeşile dönüşür; tatları da değişir. Buğdaylar sararınca harman kaldıracak olan çiftçiler, Maviş onları da maviye boyarken yeşil olduğu için buğdaysız, unsuz, ekmeksiz kalırlar. Güneş'in de yardımıyla yaptığı yanlış anlayan

Maviş uykusundan uyanır. Etraftaki her şeyi kendi rengiyle görmek onu çok mutlu eder. Öğretmenin verdiği ödevi de her ürünü kendi rengine boyayarak tamamlar. Okula gittiğinde gördüğü düşü Sedef ve Altuğ'a da anlatmak ister.

Kitapta *renk sevgisi* üzerinde durulmuştur. Farklı renkleri seven çocuklar arasındaki çatışma temel kurguyu oluşturur. Öyküde çocukların benmerkezci düşündükleri görülmektedir. Maviş'le arkadaşları arasındaki çatışmanın nasıl çözüleceği merak ögesidir. Maviş'in düşünde dünyayı maviye boyaması ise sonucu merak ettirir. Çatışma bir düş görülmesi ve bu düşten bir ders alınması ile sonuçlanır.

Karakter

Maviş maviyi sever. *“Çantası, kitabı, ceketini, pantolonu, gömleği... hatta çorabı bile mavi olmalıydı. Her sabah mavilere bürünüp geliyordu okula.”* (s.15) Altuğ'un sevdiği renk kırmızı, Sedef'ininki ise sarıdır. Onlarında her eşyaları sevdikleri renktedir. Üçü de dünyadaki her şeyin sevdikleri renkte olmasını ister. Bu anlamda bencildirler, benmerkezci düşünürler.

“Kendi sevdiğileri renk göz kamaştırıcı, öteki renkler söniüktü.

Kendi sevdiğileri renk cıvıl cıvıl, öteki renkler cansızdı.

Kendi sevdiğileri renk birinci, öteki renkler sonuncuydu.” (s.17)

Ancak Maviş'in gördüğü düş onu doğru düşünmeye yöneltir. Güneş bütün dünyayı maviye boyamak isteyen Maviş'i uyarır. Maviş önce onu dinlemez, ancak zaman geçtikçe, acıktıkça ve her yeri maviye boyadığı için kara ile denizi ayırt edemez olunca hatasını anlar.

“Nereye düştüm ben böyle?’ diye sordu kendi kendine.

‘Ege Denizi, orası Ege Denizi!’ dedi tanıdık bir ses.” (s.47)

Maviş'in annesi, düşündüğünün doğru olmadığını Maviş'e anlatmaya çalışır ve onu sakinleştirir:

"Sabah tamamlarsın Mavişçiğim... Dinlenmiş olarak kalkarsın sabah, sakın sakın yaparsın." (s.24)

Maviş devingen bir karakterdir. Öykünün başındaki düşünceleri öykünün sonunda gördüğü düş sayesinde değişmiştir. Maviş; Altuğ ve Sedef'te de bu değişimi yaratmak ister. Maviş'in yaşadığı değişim, düşünde isteklerine ulaşmasıyla gerçekleştiği için inandırıcıdır. Öyküyü okuyan çocuklarda da buna benzer istekler olabileceği için Maviş, onların özdeşim kurulabileceği bir karakterdir.

Dil ve Anlatım

Anlatım üçüncü kişi ağızından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. . Sade ve kısa cümleler; akıcı, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Renkleri konu alan kitapta sıfatlara da yer verilmiştir. Noktalama işaretlerine uyulmuştur. Anlatımı güçlendirmek ve olayları okuyucunun zihninde canlandırabilmek için yapılan benzetmeler şunlardır:

"Sanki bu soruyu bekliyormuş gibi" (s.9)

"O ana kadar konuyla pek ilgilenmiyormuş gibi" (s.10),

"ama kafası durmuş gibiydi." (s.12)

"Arkadaşlar, sarı gibi güzelim bir renk varken, kim bakar maviye, kırmızıya?" (s.16)

"sanki canı yanmış gibi" (s.23)

"Annesi hemen anladı durumu; ama anlamamış gibi yaptı." (s.23)

“Annesi, yeni görmüş gibi” (s.23)

“Gece yatmadan önce bıraktığı gibi duruyordu.” (s.27)

“Aşağıdan geliyor gibiydi, bu kez daha iyi anlamıştı.” (s.29)

“Sanki o coğrafya dersini dinleyenlerden biriymiş gibi konuşuyordu” (s.31)

“Güneş, gıdıklanmış gibi” (s.33)

“Saçlarına bak, sarı diken yaprakları gibi hepsi ayakta,” (s.33)

“Amca duymamış gibiydi.” (s.43)

“ama söylediği gibi, bütün renklerin kaynağı olabilir miydi?” (s.49)

“O uyurken, Dünya her zamanki gibi, dönmesini sürdürdü.” (s.53)

“Ve pamuk gibi beyazdılar.” (s.54)

Anlam zenginliği sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

ad koymak (s.16), *ağzının tadı bozulmak* (s.41), *aklına gelmek* (s.12), *aklından geçirmek* (s.47), *araya girmek* (s.16), *bakış atmak* (s.23), *başına gelmek* (s.23), *canı sıkılmak* (s.45), *delisi olmak* (s.15), *ders olmak* (s.43), *dik dik bakmak* (s.48), *dikkatini çekmek* (s.37), *göz gözü görmemek* (s.51), *gözleri kaymak* (s.20), *gözleri parlamak* (s.13), *gözlerine inanmamak* (s.21), *gözünün önüne getirmek* (s.24), *güneş batmak* (s.13), *güneş doğmak* (s.14), *hak vermek* (s.48), *hoşuna gitmemek* (s.10), *iş inada binmek* (s.12), *kara kara düşünmek* (s.43), *karar vermek* (s.14), *karşılık vermek* (s.12), *kaşlarını çatmak* (s.38), *kendini tutmak* (s.12), *kendini yerde bulmak* (s.23), *koltukları kabarmak* (s.29), *korkuya kapılmak* (s.51), *lafa tutmak* (s.36), *neşesi kaçmak* (s.21), *oh çekmek* (s.19), *omuz silkmek* (s.10), *parmak kaldırmak* (s.10), *ses çıkmamak* (s.24), *sesini yükseltmek* (s.23), *siper*

etmek (s.36), *soluk almak* (s.24), *sözü uzatmamak* (s.42), *sözünü kesmek* (s.33), *tur atmak* (s.31), *yanıt vermek* (s.16), *yerine getirmek* (s.31), *yüzünü ekşitmek* (s.38).

Karnı zil çalmak deyimini ise, “*Midesinde ziller çalmaya başladı.*” (s.38) şeklinde kullanılmıştır.

Anlatımı güçlendiren ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“*Tonlarca su! Boşu boşuna yatıp duruyor denizlerde.*” (s.12)

“*Övüne övüne kaç kere anlatmıştı Altuğ’a*” (s.15)

“*Kendi sevdikleri renk cıvıl cıvıl, öteki renkler cansızdı.*” (s.17)

“*yan yana dizdi masanın üstünde.*” (s.19)

“*yetiştğini anlatmıştı uzun uzun.*” (s.19)

“*harita üzerinde küçük küçük çizimler yapıp*” (s.19)

“*Zevkle, bayıla bayıla maviye boyadı denizleri.*” (s.20)

“*purıl purıldı şimdi.*” (s.20)

“*Derste, öğretmenin anlattıkları harfi harfine aklıdaydı.*” (s.20)

“*diye kendi kendine tekrar etti Maviş.*” (s.29)

“*Dalga dalga yayılan ses!*” (s.31)

“*Dünya’nın ve bulutların kat kat üstünden*” (s.32)

“*arka arkaya birkaç kahkaha daha attı:*” (s.33)

“*Telaşla sağa sola koştu Maviş.*” (s.34)

“Başladı, **hızlı hızlı** çevreyi boyamaya.” (s.38)

“Önce yeşil fidanların üstünde **kırmızı kırmızı** bakan domateslere” (s.38)

“**çığlık çığlığa** bağırdı.” (s.40)

“Maviş’in yüzü, bir kere daha **buruş kırış** oldu.” (s.42)

“**İçin için** seviniyordu aslında.” (s.43)

“İleride, **öbek öbek** toplanmış kalabalıklar vardı.” (s.43)

“**Soluk soluğa** ayağa kalktığında” (s.47)

“**Yavaş yavaş** soluklaşıp belirsizleştiler.” (s.51)

“**Sayıklaya sayıklaya** uykuya daldı.” (s.53)

“**Kare kare.**” (s.57)

“Birden neşeli bir **uğultu** yükseldi sınıftan.” (s.7)

“oturduğu sıradan **fırlayıp**” (s.9)

“diye **fııldadı.**” (s.10)

“Altuğ, sağına **kıpırdadı**, soluna **kıpırdadı.**” (s.13)

“Ne konuşuyordunuz, öyle **fısır fısır?**” (s.16)

“Oooo, mavi renk, **şırıl şırıl** damlıyordu fırçadan.” (s.32)

“**Hah hah ha**, onlar, **hoh hoh ho**, benim ışık oklarım,” (s.33)

“diye **homurdandı.**” (s.36)

“‘Hay aksi,’ diye **mırıldandı** Maviş.” (s.36)

“Midesi yeniden **guruldayınca**, sözü uzatmadı Maviş.” (s.42)

“ **CUMBURLOOP!.. FOŞŞŞ!! BIRRRR!!!**” (s.45)

“**kıkr kıkr** gülüyordu.” (s.47)

Metindeki eksiltili cümleler ise şunlardır:

“Özellikle de, hemen arkasındaki Altuğ’la, orta bölümde oturan Sedef’i...”
(s.10)

“Sonra turuncu renkli boya kalemi...” (s.23)

“Kahverengi renkli boya kalemi...” (s.23)

“Boya kalemleri...” (s.27)

“Dünyanın bütün kıtaları...” (s.29)

“Öyle ya, ses tam altından geldiğine göre... O da tam üstünde oturduğuna göre...” (s.29)

“Güneş beni lafa tutunca...” (s.37)

“Evet, sen batınca...” (s.50)

Metinde bir yazım yanlışı / anlatım bozukluğu tespit edilmiştir:

“Mavi boyalı fırça, değdiği sarı portakallar[ı] bir anda yemyeşil yapıyordu.”
(s.39)

İleti

“Hayatta yalnız kendi zevk ve beğenilerimize göre hareket etmemeliyiz”, “Doğanın dengesini bozacak müdahalelerde bulunmamalıyız”, “Başkalarının zevklerine de saygı duymalıyız” gibi iletilerle çocuklara; insana, yaşama ve doğaya ilişkin duyarlık kazandırılabilir. İletilerin olayın içine sindirilmiş olması okuyucunun

çıkarması açısından önemlidir. Karakterin kendi zevkini başkasına kabul ettirme çabası eleştirilir. Kitap hayal dünyasına seslenerek, çocuğun isteklerinin sonucunu düşünmesine yardımcı olur.

Çocukların benmerkezci kişilik geliştirmenin önüne geçebilecek bir tutum vardır. Denetimci ve baskıcı bir anlayış sergileyen çocuklar öykünün sonunda bunun yanlışlığını kavrayabilir. Çocuklara farklı renkleri sevmeyi ve farklı zevklere saygı duymayı ileten bu metin aynı zamanda ara renklerin oluşumunu da anlatmaktadır.

“Tabii, portakalın sarısıyla, salça olmuş domatesin kırmızısı karışınca, yeni bir renk çıktı ortaya. [...] Yüzünü buruşturarak ‘Turuncuuuu,’ diye homurdandı.” (s.37-38)

“Önce yeşil fidanların üstünde kırmızı kırmızı bakan domateslere sürdü fırçasını... ‘HAYIR, DUR, YAPMAAA!’ diye bağırarak kırmızı domatesler bir anda morardı.” (s.38)

“Sonra döndü, sarı portakalları boyamaya başladı. Mavi boyalı fırça, değiştiği sarı portakallar bir anda yemyeşil yapıyordu.” (s.39)

Çevre

Maviş toplumsal çevre olarak okuldadır, olayların bir bölümü okulda geçer. İsteklerinde baskın olan üç karakter diğerlerinin zevklerini de kendi istekleri yönünde değiştirmek ister. Bu çatışma Maviş’in gördüğü düştene çıkardığı dersle sonuçlandırılmıştır.

OKLU KİRPİ İLE KONAKLI KAPLUMBAĞA

Kitapta 6 öykü bulunmaktadır. Her öykü ayrı başlıkta değerlendirilecektir.

1.Babafil

Konu - Kurgu

Orman halkı ormanın zarar görmeye başladığını ve bu zararı kimin verdiğini bilmedikleri için bir bekçi tutmaya karar verir. Orman Horozu duyuru yapar ve birçok bekçi adayı ortaya çıkar. Ancak kimi bekçi yapacaklarını bilemeyince Babafil'den yardım isterler. Babafil istediği kişiyi bekçi yapmak şartıyla bu görevi kabul eder. Tilki, çakal, baykuş, bukalemun, fare köstebek sırayla Babafil'in karşısına geçerler. Babafil hepsine bir dal parçasıyla vurur ve hiçbiri itiraz etmez. En son Kurt'a da vurunca aralarında şu diyalog geçer:

“Durup dururken niye vuruyorsun Babafil?’ diye sordu.

‘Vurdum işte!’ dedi Babafil.

Kurt bu kez diklenerek, ‘Vurdun, onu anladık da, niye vurdun Babafil benim suçum ne?’ diye sordu.” (s.12)

Bu konuşmaya şahit olanlar birazdan büyük bir kavga çıkacağını düşünürken Babafil, Kurt'a teşekkür eder. Ve onu bekçi ilan eder. Onlara vurduğu için diğer hayvanlardan da özür diler. Kurt'u neden seçtiğini merak edenlere şunları söyler:

“Açıklayayım,” dedi, “hepinize aynı soruyu sordum, aynı sopayı vurdum; bir tek Kurt, ‘Bana niye vuruyorsun?’ diye karşı çıktı, hakkını aradı. Ormanın hakkını da, kendi hakkını koruması bilen biri koruyabilir ancak... Onun için Kurt, ormanın bekçisi seçildi.” (s.14)

Adil seçimin önemi ve liderliğin nasıl yapılacağı üzerine bir öyküdür. Ormana kimin zarar verdiğini bulmakla başlayan çatışma, bu sefer kimin bekçi olacağıyla devam etmiştir. Babafil'in kimi seçeceği ve seçim yaparken dalla adaylara vurması önemli merak öğeleridir. Kitap, okul gibi toplumsal alanlarda yer almaya başlayan ve bir şekilde (okul temsilcisi, sınıf başkanı vb.) görev alarak statü kazanmak isteyen çocukların anlamlandırma düzeylerine uygundur. Olaylar rastlantısal olarak değil

Babafil'in ürettiği mantıksal bir yolla çözümlenmiş, çatışmalar bitmiş ve ormanın bekçisi seçilmiştir. Bekçi adaylarının kendilerini övmeleri çocukları güldürebilir.

Karakter

Başkişi Babafil'dir. Babafil orman halkına göre, *“Kimseyle kavga etmez. Kimseye bir düşmanlığı yoktur. Gerçekten hak edeni seçer,”* (s.8). Bu düşünceyle Babafil'in bekçiyi seçmesini isterler. Babafil'in seçimi yaparken kimsenin karışmaması şartını koyması, okuyucunun, onun despot olduğu fikrine kapılmasına neden olabilir. Ancak öykünün sonunda yaptığı açıklama son derece adil ve herkesin yararını gözetten bir seçim yaptığının göstergesidir. Dalla vurduğu hayvanlardan özür dilemesi, Kurt'a teşekkür etmesi nazik kişiliğinin göstergesidir.

Diğer hayvanların kendilerine özgü fiziksel özellikleriyle tanıtılması okuyucu açısından önemlidir. Tilki kurnazlığıyla ilk sıraya geçer, ondan sonra Çakal gelir. Baykuş *“Geceleri benden uyanığı yoktur bu ormanda; kimin ne yaptığını anında görürüm,”* (s.11) der. Bukalemun *“Araziye iyi uyarım, kimse beni göremez ama ben herkesi görürüm,”* (s.11) der. Fare *“Küçük olduğumdan kimse beni göremez ama ben herkesi görürüm,”* (s.11) der. Köstebek *“Gözlerimin olmadığına bakmayın, toprak altında gizlenip toprak üstünde neler olup bittiğini görürüm,”* (s.11) der.

Babafil durağan bir karakterdir ancak yaptığı seçim ve seçimde izlediği yol ile diğer karakterlerde inandırıcı bir değişim yaratmış ve devingenlik sağlamıştır. Çocuklar başta Babafil olmak üzere kitaptaki birçok karakterle özdeşim kurabilirler.

İletiler

“Yapılan haksızlıklara karşı sessiz kalınmamalı, yapılanların nedeni sorgulanmalıdır. Bir topluluk adına karar verirken kişisel çıkarlar değil toplumsal

çıklarlar gözetilmelidir. Seçimler adil bir şekilde yapılmalıdır.” Doğaya zarar verilmemesi gerektiği de öyküden çıkarılabilir.

Bu iletileri alan çocuk toplumsal alanlarda kendini daha iyi ifade edebilir. Yazınsal bir metin olan öyküde olaylar çocukların düşünmesine, insana ve yaşama dair duyarlık oluşturmaya yardımcı olabilir. İletilerin açık olmayıp metne sindirilmiş olması önemlidir.

Çevre

Öykü ormanda geçmektedir. Orman yazılı ve görsel olarak okuyucunun gözünde canlanacak şekilde anlatılmıştır. Çevreye zarar verilmesi öyküyü başlatır.

2.Çöl Gemisi

Konu-Kurgu

Uzun süren bir kışın ardından yağmursuz bir yaz geçiren orman halkı Yağmur Bulutu’nu ararlar ama bulamazlar. Yaz ayları boyunca ve uzun süre susuzluğa dayanabildiği için Çöl Gemisi’nden susuzluklarına bir çare bulmasını isterler. Çöl Gemisi’nin ilk önerisi şudur:

“Ormanın çevresini koşarak, on kere dolaşacaksınız... Koşuyu tamamlar tamlamaz da kendinizi şu aşağıdaki derenin sularına atacaksınız... Tamam mı?” (s.22-23)

Herkes koşmaya başlar, ancak kimse on turu tamamlamaz. Dere kıyısında duran Çöl Gemisi onların dereye atlamalarına izin vermez. Çünkü hiçbiri koşup terlememiştir, bu da Yağmur Bulutu’na faydalı olmaz. Pişman olan orman halkı bir çare daha ister. Çöl Gemisi:

“Yağmurun neden yağmadığını bilen biri var içimizde; şimdi burada, aramızda. Onu yakalayıp dereye atarsanız, Yağmur Bulutu’ndan iri iri damlalar döküldüğünü hepiniz göreceksiniz!” (s.24-25)

Çöl Gemisi Çita’yı işaret edince orman halkı onun peşinden koşar. Çita hızlı olduğundan kimse onu yakalayamaz. Ama nefesi tükenen Çabuk Çita, kendini dereye atınca arkasından koşturan herkes de dereye atlar. Koşmanın harareti derenin üzerinde buhar oluşturur. Yağmur Bulutu ihtiyacı olan buhara kavuştuğu için yağmur yağdırır. Herkes Çöl Gemisi’ne teşekkür ederken o asıl teşekkürün Çita’ya edilmesini söyler. Çünkü Çöl Gemisi buhar oluşması için Çita’yı ortaya atmıştır.

Dürüstlük temasının işlendiği bu öyküde orman halkının istediği şeye kavuşmak için yeterince çabalamadıkları görülür. Bu da susuzluklarının artmasına yol açar. Su ihtiyacının nasıl giderileceği önemli bir merak unsurudur. Sorun, Çöl Gemisi’nin planıyla çözülmüştür. Olaylar okuyucunun heyecanlanmasını sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Karakter

Çöl Gemisi başkarakterdir ve deve olduğu şu betimlemeden anlaşılır:

“Hani şu, uzun, eğri boynu, kocaman kafasındaki küçücük kulakları, yamru yumru görünen bacakları, kocaman, geniş tabanları ve sırtındaki o küçük iki hörgücüyle, her zaman biraz gülünç görünen Çöl Gemisi! En kurak mevsimler de biler çok az suyla aylar boyunca yaşayabilmesiyle ünlü Çöl Gemisi!” (s.21)

Çöl Gemisi fiziksel özelliği sayesinde susuzluğa dayanıklıdır ama halkın susuzluğuna çare bulmak için de fikir üretir. Sorunu çözünce kendisine teşekkür edenlere Çita’ya teşekkür etmelerini söyler. Bu anlamda nazik ve hak gözeten bir karakter olduğu söylenebilir.

Çöl Gemisi neden Çabuk Çita'yı suçlu gösterdiğini şu sözlerle açıklar:

“‘Senin suçun ormanın en hızlı koşucusu olman,’ dedi. ‘Onlara yakalayacakları ama peşinden koşup vücutlarını ateş gibi yapacakları bir suçlu göstermem gerekiyordu; bu iş için senden uygunu yoktu. Seni suçlu gösterdiğim için özür dilerim; yağmur yağmasına yardımcı olduğun için de teşekkür ederim.’” (s.28-29)

Orman halkının istekleri vardır ancak bunlara ulaşmak için gerekli gayreti göstermezler. Çöl Gemisi ormanı koşarak turlamalarını söylediğinde doğru dürüst koşmazlar, hataları dile getirildiğinde de özür dilerler. Bu nedenle devingendirler.

İletiler

“Şartlara uyum sağlamak için gerekli fiziksel özelliklere sahip olmasak bile çalışarak şartları kendimize uydurabiliriz. Bir şeyler elde etmek ya da başarmak istiyorsak bunun için çabalamalıyız yoksa hiçbir şey elde edemeyeceğimiz gibi yaşamımızı da sürdüremeyebiliriz.”

İletiler yazınsal bir kurguda metne sindirilerek verilmiştir. Orman halkının yaşadıkları çocukların düşünmesini, yaşamlarına dair ders çıkarmalarını sağlayabilir.

Çevre

Olaylar bir ormanda geçer. Susuzluk nedeniyle çevreyle çatışma yaşanır ancak bu çatışma Çöl Gemisi'nin bulunduğu fikirlerle sonlanır.

3.Papağan Nasıl Papağan Oldu?

Konu-Kurgu

Papağanın nasıl papağan gibi konuşmaya başladığını anlatan bir masaldır. Olaylar eski kralın ölmesiyle başlar. Yeni kral hemen emirler yağdırır ve söyledikleri

anlaşılısın diye iki kere tekrar eder. Ancak yaptığıının krallara yakışmaması nedeniyle çareyi sözlerini tekrar edecek bir tekrarlayıcı aramakta bulur. Duyuru yapılır ve birçok kişi bu işi yapmaya seçilmek için meydanda toplanır. Aslan herkese tek bir soru sorar: “*Adın?*”. Uzunkulak Eşek, Vraakk Kurbağa ve Orman Horozunu eleyen Aslan; Papağan’a da aynı soruyu sorar. Papağan, Aslanın her sorusuna yine onun sözleriyle yanıt verince tekrarlayıcı da bulunmuş olur.

“*Papağan gibi konuşma!*” sözünün nereden geldiği ve papağanın nasıl her sözü tekrarlayan bir hayvan olduğu anlatılır. Çatışma kralın buyruklarını herkese iletcek birini araması sonucu doğmuş fakat papağanın seçilmesiyle çatışma bitmiştir. Aslan’ın kimi seçeceği merak konusudur. Olaylar çocukların gülmesine ve heyecanlanmasına olanak sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Karakterler

“*En büyük zevki, çekildiği köşesinde geleni geçeni seyretmek, başkalarının ne yaptığını izlemek, konuşmaları, ötüşmeleri taklit etmek*” (s.31) olan papağan kralın tekrarlayıcısı da olur. Seçilmek için zekice bir yol izlemiştir. Diğerleri gibi kendinden bahsetmeyip kralın her dediğini tekrarlamakla bu görevi almıştır. Çocuklar onunla izlediği zekice yol ve ulaştığı başarı sayesinde özdeşim kurabilirler.

Aslan kral olunca ormanda otorite kurmak için emirler yağdırır, otoritesini pekiştirmek için de bir tekrarlayıcı arar. Uzunkulak Eşek, Vraakk Kurbağa, Orman Horozu özelliklerini sıralarlar ancak Aslan’ın gözüne giremezler.

İletiler

“Bir işi başarmak için iyi düşünmeli ve işin gerektirdiklerini yapmalıyız. Böylece başarılı olabiliriz.” Bu iletiyle çocuklara başarıya yönelik yol gösterilir.

“O zamanlar daha yazı bulunmadığı için, Aslan’ın söyledikleri fermana geçirilemiyor; dinleyenlerin bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyordu. Bu yüzden, buyruklar birbirine karışıyor, yanlış anlaşılıyor, hatta unutuluyordu.” (s.32)

Bu cümlelerle yazının önemine değinilmiş okuyucunun da bir çıkarım yaparak bu önemi kavraması sağlanmıştır.

Çevre

Masal ormanda geçer. Orman kahramanlar arasında bir çatışma yaratmaz.

4.Esnaflık Tilki ile Horoz Bey

Konu-Kurgu

Ormana turistik tesisler ve oteller açılınca kurnaz Tilki de bir lokanta açar. Bunu duyan Çil Horoz inanmayıp lokantaya bir gizli kamera gönderir. Görüntüleri izleyip de Tilki’nin hizmet eden bir esnaf olduğunu görünce *“Tilki’nin fiyakasını bozmanın tam zamanı,”* (s.40) diye düşünerek lokantaya gider. Çil Horoz’u görünce Tilki’nin iştahı açılır fakat lokanta sahibi olduğu aklına gelir ve ona hizmet etmeye başlar. Tilki’nin kendisine hizmet ettiğini gören Horoz bu durumu kullanır ve istekleriyle Tilki’yi sinirlendirir. Aralarındaki kavgayı mahkemeye taşırlar. Ancak orda da bir türlü anlaşamazlar ve yargıç Baba Hindi mahkemeyi ileri bir tarihe erteler.

Birçok masala konu olan Tilki ile Horoz çatışması işlenmiştir. Tilki’nin esnaflığından istifade etmek isteyen Horoz’un yaptıkları merak unsurudur. Kahramanlar arasındaki çatışma sonuca bağlanmamıştır. Bu durum okuyucunun düşünmesini, Horoz’un Tilki’yi sinir etmek için yaptıkları ise gülmesini sağlayabilir.

Karakterler

Tilki ve Çil Horoz başkarakterlerdir. Tilki ormandan pay kapmak istediği için lokanta açması kurnazlığının göstergesidir. Çil Horoz ise sürekli kaçtığı Tilki'nin kendisine hizmet etiğini görmek ister. Bu nedenle lokantaya gider ve kavga çıkar.

Yargıç Baba Hindi her iki tarafı da dinler ancak bir karara varamadığı için davayı erteler. Ağačkakan ise yargıç kâtibidir ve onun dediklerini yazar.

İletiler

“Anlamsız ve amaçsız tartışmalara girmek kişilere bir fayda sağlamaz, bu tartışmalar da sağlıklı bir sonuca bağlanamaz. Bu, hem tartışmaya giren hem de bu meseleyle ilgilenenler için zaman kaybı yaratır.” Bu iletinin Tilki ve Çil Horoz'un tartışmasıyla verilmesi, okuyucunun yaşamına dair ders çıkarmasını sağlayabilir.

Çevre

“Ne rüzgâr sesi ne kuş civıltısı... Orman, o sabah balta, bıçkı, motorlu testere ve insan sesleriyle uyandı. Ağaçlar kesildi, otlar, fundalıklar kökünden kazınıp atıldı, yollar açıldı. Betonlar döküldü. Ortalık boş şişe, teneke kutu, yiyecek artıkları ve naylon poşetlerden geçilmez oldu.” (s.39)

Bu çevre tasviriyle başlayan öykü Tilki'nin lokantasında yaşananları anlatır.

5.Üç Kargalar Çetesi

Konu-Kurgu

Bir çiftçinin peynirlerini çalan üç karga karınlarını bunlarla doyururlar. Ancak peynir bitiremeyecekleri kadar çoktur. Bu yüzden yuvalarının başına bir bekçi dikip peyniri saklamaya karar verirler. Önce Saksagan'a giderler. Saksagan bir ağaçtan yuvalarını gözlemeyi kabul eder. Ancak bir süre sonra tereddüde düşerler.

Saksağan yuvaya girmesin diye başına Köpek’i bekçi yaparlar. Yine içlerine sinmez. Bu sefer Kurnaz Tilki’ye gidip onu da Saksağan ve Köpek’in bekçisi yaparlar.

Her üçüne de yuvalarına giren birileri olmasından korktukları için bekçi aradıklarını söylerler. Ancak tilki yuvaya giren çıkan olmayınca köpekle konuşmaya karar verir. Köpek’in Saksağan’ı kollamak için kargalar tarafından tutulduğunu öğrenir. Sonra da ikisi Saksağan’ın yanına giderler ve onu da kargaların yuvayı korumak için tuttuğunu öğrenirler. Üçünde de yuvada ne olduğu merakı başlar ve kargaların yuvasına giderler. Orada peynirleri görünce meseleyi anlarlar. Peyniri aralarında paylaşırlar. Üç kargaya ise şu notu bırakırlar:

“‘Bekçilik bitti... Peynir gitti.’ Saksağan, Köpek, Tilki.” (s.60)

Metinde *güven duygusu* ele alınmıştır. Kargalarla diğer hayvanlar arasında güvensizlik nedeniyle bir çatışma yaşanır. Bu çatışma gerçeklerin anlaşılması ve bekçilerin kargalara verdikleri dersle sona erer. Bekçilerin ne yapacakları önemli bir merak unsurudur. Kitabın konusu hitap ettiği yaş grubu açısından (8,9,10) çocukların anlamlandırma düzeyine uygundur. Yuvayı korumak için bekçi tutulması, Tilki’nin *‘kurnazlığı’* sayesinde gerçeklerin anlaşılması okuyucunun heyecanlanmasına; Tilki, Köpek ve Saksağan’ın kargalara verdikleri ders ise gülmesine olanak sağlar.

Karakterler

Peynirler, paraya ihtiyacı olan bir çiftçi tarafından çocuklarına kıyafet almak için satacağı ürünlerdir. Kargalar ise peynirleri çalarak hakları olmayan bir şeyi elde ederler. Peyniri kimse çalmasın diye ve karınlarını doyurmak şartıyla, yuvalarına bekçi dikerler. Ancak hiçbir bekçiye tam olarak güvenmezler. Kendileri de güvenilir değildir. Kendileri için “*Onlara pay vereceğimizi söyledik, doğru ama, vereceğimiz anlamına gelmez ki bu,*” (s.55) derler. Bu da bir ders almalarını sağlayacaktır.

Saksağan, kargaların deyimiyle “Gözü açık, kulağı delik bir kuştur.” (s.52). Yuvayı korumak görevini de yerine getirir.

Köpek, kargaların deyimiyle “Görevine düşkündür. Kimseyi de içeri bırakmaz, Saksağan’ı bile.” (s.53). Köpek de görevini yapar ve hem yuvayı hem Saksağan’ı gözetler.

Tilki’yi ise “Bu bekçi kurnaz olmalı, iki bekçiyi birden gözetlemek zorunda çünkü!” (s.56) diyerek seçerler. Tilki de kurnazlığıyla gerçekleri ortaya çıkarır.

Üç bekçi de bir değişim yaşadıkları için devingendir. Güven duygusunu kazanmak ya da güvensizlik üzerine çocukların özdeşim kurabileceği karakterlerdir.

İletiler

“Haydan gelen huya gider” ve “iyilik eden iyilik bulur” atasözlerini anımsatan bu öyküde iletiler metne sindirilmiştir. Kendilerine güven duymayan kargalara ders veren üç bekçi de okuyuculara güvenin önemini hatırlatır.

Çevre

Kargaların yuvası kayanın dibindedir. Saksağan ağaç dalından, Köpek ağacın altından, Tilki ikisini de görebileceği mesafeden yuvayı gözler. Çevreyle çatışılmaz.

6.Oklu Kirpi ile Konaklı Kaplumbağa

Konu-Kurgu

Bir gün yolda karşılaşan Oklu Kirpi ile Konaklı Kaplumbağa çok iyi arkadaş olurlar. Birinin dikenli, diğerinin kabuklu olması onları birbirine yakınlaştırır. Bir gün susuz kalan Konaklı Kaplumbağa arkadaşı Okulu Kirpi’yi de alıp dereye inmek ister. Kirpi güneş gittikten sonra dereye inmeyi önerir. Kaplumbağa bunu nasıl

bildiğini sorunca gölgesine bakıp anladığını söyler. Birlikte yürürlerken gökyüzünde gördükleri bir şey konusunda anlaşmaya varamazlar. Oklu Kirpi bunun karınca, Konaklı Kaplumbağa ise zayıflamış güneş olduğunu söyler. İyi arkadaş olup da farklı düşündükleri için başkalarına sormaya karar verirler. Kurt, gökyüzündeki nesnenin kaburga kemiği, Oduncu orak, Uzunkulak Eşek karpuz kabuğu olduğunu söyler. Bunun üzerine Konaklı Kaplumbağa “*Hepimiz aynı şeye baktık, ama farklı farklı şeyler gördük.*” (s.74) der. Oklu Kirpi de ona katılır. Farklı düşündükleri üzerine anlaşan iki arkadaş, mutlu bir şekilde birbirlerinden ayrılırlar.

Kitapta *arkadaşlık* teması ele alınır. Gökyüzünde gördükleri şey iki arkadaş arasında çatışmaya yol açmıştır. Sonucun ne olacağı ise merak konusudur. Her gören, farklı bir yorum yapınca iki arkadaş da farklı düşünebilmek üzerinde anlaşırlar. Böylece çatışma sonlanır. Nesnenin ne olduğu okuyucunun düşünmesine, düş kurmasına olanak sağlar.

Karakterler

Ana kişiler Konaklı Kaplumbağa ve Oklu Kirpi’dir. Kaplumbağanın sırtında konağını taşıdığını öğrenen Oklu Kirpi, “*Aaaa, sen de benim gibisin demek!*” (s.63) şeklinde yorum yapar. Çünkü o da oklarını sırtında taşımaktadır. Böylece çok iyi arkadaş olurlar. Bir konuda anlaşamamak onları üzse de sonradan farklı düşünceler olabileceği noktasında anlaşırlar. Bu anlamda devingen özelliktedirler. Kurdukları arkadaşlıkla çocukların özdeşim kurup örnek alabileceği karakterlerdir.

Kurt kaplumbağa ve kirpiyi yiyemeyeceği için onların sorularını cevaplar. Aç olduğu için gökyüzünde bir kaburga kemiği görür. Oduncu gökyüzündeki nesnenin sık sık kullandığı orak, Uzunkulak Eşek ise yemeyi çok sevdiği karpuz kabuğu olduğunu söyler. Herkes ihtiyaç ya da beklentisine göre soruya cevap vermiştir.

İletiler

Metinde geçen “Anlaşmanın, her konuda birebir aynı düşünmek olmadığını ikisi de anlamıştı.”(s.75) ifadesi okuyucuyu öyküden çıkarılacak iletilere götürmektedir. Bir konuda herkes aynı düşünmek zorunda değildir. Farklı görüşler olabilir. Ancak farklı görüşlere saygı gösterilmelidir. Yazınsal özelliklere sahip öykü, çocuklarda arkadaşlık ve iletişim hakkında duyarlık oluşturabilir. Okuyucu bu iletiler üzerine düşünüp yaşama dair bir fikir oluşturabilir.

Ayrıca Oklu Kirpi'nin Konaklı Kaplumbağa'ya, gölge boyuna bakarak güneşin batma zamanını hesaplamasını öğretmesi de önemlidir. Çocuklara güneş saati hakkında bilgi verilir.

Çevre

Öykü ormanda geçmektedir. Gökyüzünde görülen ay, her karakterin farklı bir görüş ortaya atmasına neden olmuştur. İki arkadaş yolda kurt, oduncu, bir de eşekle karşılaşır. Çevre ile değil karakterler arasında çatışma söz konusudur.

Dil ve Anlatım (Bütün Öyküler)

Öykülerde anlatım üçüncü kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Anlatım sade, akıcı ve anlaşılırdır. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Öykülerde yer alan benzetmeler şöyle sıralanabilir:

“Bekçiyi ben istediğim gibi seçeceğim,” (s.9)

“kuyruğunu havada bayrak gibi sallayarak kenara çekildi.” (s.10)

“Babafil'in önünde çakı gibi dimdik durdu.” (s.10)

“Daha önce yaptığı gibi,” (s.11)

“Önce müjde verir gibi,” (s.26)

“vücutlarınız ateş gibi oldu.” (s.28)

“papağan da eskiden papağan gibi konuşmazdı.” (s.31)

“boğazını balon gibi şişirerek,” (s.33)

“derin derin düşünüyormuş gibi yaptı,” (s.47)

“kâbus görmüş gibi, ayağa fırladı birden.” (s.47)

“Kar gibi beyaz, ekmek içi gibi yumuşak peynirleri” (s.50)

“Yolu oradan geçiyormuş gibi yaklaşır” (s.57)

“yağlı bir kemiğe bakar gibi bakıyorsun,” (s.57)

Anlam zenginliğini gösteren ve öykülerde yer alan deyimler şunlardır:

araya girmek (s.44), *arayı açmak* (s.25), *ayrı düşmek* (s.68), *boy atmak* (s.15), *ders vermek* (s.59), *diken üstünde olmak* (s.7), *dile getirmek* (s.51), *dili damağı kurumak* (s.66), *el pençe* (s.40), *farkına varmak* (s.24), *fırsat kollamak* (s.57), *göz kulak olmak* (s.7), *göz ucuyla bakmak* (s.66), *gözleri parlamak* (s.9), *gözü açık olmak* (s.52), *göz atmak* (s.62), *gözü dönmek* (s.43), *hakkını aramak* (s.14), *hayat vermek* (s.16), *hesap etmek* (s.50), *ısrar etmek* (s.74), *iç çekmek* (s.19), *içine kurt düşmek* (s.57), *işin içinden çıkamamak* (s.57), *işine bakmak* (s.56), *kara kara düşünmek* (s.8), *kaşlarını çatmak* (s.33), *kendini ele vermek* (s.52), *kursağında kalmak* (s.69), *merakta bırakmak* (s.9), *müjde vermek* (s.13), *neye uğradığını şaşırarak* (s.25), *servis yapmak* (s.45), *soluk almak* (s.7), *soluğunu tutmak* (s.21), *sopa yemek* (s.9), *umudu sönmek* (s.21), *yer kapmak* (s.39), *yol bulmak* (s.21), *yüzü asılmak* (s.27), *zaman kaybetmek* (s.21), *zaman kazanmak* (s.47).

'Gün ola harman ola' atasözü "*gün ola, buhar ola... Buhar ola, yağmur ola,*" (s.19), "*gözünü hırs/kan bürümek*" deyimini "*gözünü kemik bürümüş,*" (s.71) şeklinde kullanılmıştır.

Anlatımı güçlendiren ikilemeler ve yansıma sözcükler farklı cümle yapıları içinde yer almaktadır:

"Yana yakıla başlarına gelenleri anlattıktan sonra," (s.8)

"kulaklarını ileri geri oynatan Babafil, uzun uzun düşündükten sonra," (s.8)

"hortumunun ucunda sıkı sıkı tuttuğu bir dal parçası vardı." (s.9)

"seke seke yürüyüp kenara çekildi." (s.11)

"çiçekler türüm türüm kokmaya hazırlandı..." (s.15)

"Uykulu uykulu kafalarını yukarı kaldıran orman halkı," (s.19)

"Yağmur Bulutu'ndan iri iri damlalar döküldüğünü" (s.25)

"Dili dışarıda, soluk soluğaydı hala." (s.28)

"Yapılması ve yapılmaması gerekenleri bir bir bir sıraladı." (s.32)

"lokantasında güzel güzel gülümsüyor, masadan masaya koşuyor," (s.40)

"çalımlı çalımlı yürüyüp lokantanın yolunu tuttu." (s.40)

"kıs kıs güldü buna." (s.41)

"söylene söylene mahkemenin yolunu tuttu." (s.44)

"bitmez tükenmez açıklamalar kafasını karıştırmıştı." (s.47)

"sağa sola saldırmaya başlıyordu." (s.50)

“**daldan dala uçup duran**” (s.53)

“**üstü kare kare karelenmiş,**” (s.61)

“**Hepimiz aynı şeye baktık, ama farklı farklı şeyler gördük.**” (s.74)

“**Üüü-üüü-rüü-üüü!**” (s.8)

“**Viyaklamaya benzer bir sesle,**” (s.10)

“**ormana doğru fırlatıp attı.**” (s.11)

“**Tıp, tıp, tıp sesi.**” (s.16)

“**Vuuv, vuuvvv,**” (s.17)

“**birisi onun adını fısıldayıverdi:**” (s.19)

“**diye mırıldandı.**” (s.21)

“**‘Coosss!’ diye bir ses çıkıyor,**” (s.26)

“**bardaktan boşalırcasına şarrrrrrrr diye iniverdi iri iri damlalar.**” (s.26-27)

“**Ötekiler öfkeli bir homurtuyla yanıt verdi:**” (s.27)

“**Vvraakk, vraakk!**” (s.33)

“**Öhö, öhö!**” (s.44)

“**tak!tak!tak!tak!tak!**” (s.48)

“**‘Gaakkkk!’ dedi Ortanca Karga,**” (s.52)

“**Dişlerini göstererek hırladı.**” (s.59)

“**uzun otların kıpırdadığını görünce,**” (s.61)

“Birbirine sürtünen yaprakların **çıgış çıgış** sesinden başka bir şey” (s.61)

“diliyle dudaklarını yaladı. **Şlap, şlap, şlap!**” (s.71)

“Başladı bağırmaya: ‘**Aiii! Aiii!**’” (s.71)

Öykülerde geçen eksilteli cümleler şöyledir:

“Bir gün, beş gün...” (s.7)

“Yağmursuz, karsız, buzsuz...” (s.15)

“Buhar sıkıntısı buhar...” (s.19)

“Küçüğü, büyüğü, zayıfı, şişmanı, uçanı koşanı, hızlısı yavaşı...” (s.25)

“Gel zaman, git zaman...” (s.31)

“Efendim biliyorsunuz ben Uzunkulak kulunuz...” (s.33)

“Ne rüzgâr sesi ne kuş civıltısı...” (s.39)

“Şimdi esnaf olmayacaktı ki...” (s.40)

“müşterimizsin dedik, ses çıkarmadık ama...” (s.42)

“B şıkkına gelince...” (s.51)

“ince dilimlenmiş karpuz kabuğu... Sadece bir dilim kalmış ama...” (s.73)

KAR TANESİ

Konu-Kurgu

Kar Tanesi, kim olduğunu ve nerede bulunduğunu Vuuv Vuuv'dan öğrenir. Onun tarafından Karyüzü'ne bırakılır ve Karyüzü'nde diğer kar taneleriyle karşılaşır. Küçümen Karcık adını alan kar tanesi, öğretmen Yıldızkar'la Karyüzü'nü gezer, sınırları öğrenir. Her yere resmi asılan en büyük düşmanları Güneş'le tanışır. Düşmanla savaşmaktan kaçanların olduğu Karkuyusu'nu görür. Küçümen Karcık Karyüzü'nü Buzkarlar'ın ayakta tuttuğunu öğrenir. Buzkarlar ise karların terleriyle güçlenmektedirler. *“Karlar Ülkesi bu birlik ve beraberlik içinde çalışmaya devam ettikçe, kimse bizi yıkamaz, çökertemez. En büyük düşmanımız bile!”* (s.42) derler. Bir anda borular öter ve düşmanın yaklaştığı haberi gelir. Buzkar düşmana karşı mücadele etmeleri için kar tanelerini motive eder. Mücadele sırasında Yıldızkar erir. Küçümen Karcık su damlasını eline alır fakat Yıldızkar buharlaşıp göğe gider.

Küçümen Karcık, buharlaşmadan bahsettiğinde diğer kar taneleri tarafından bozgunculuk yaptığı gerekçesiyle Karkuyusu'na atılır. Oradayken Vuuv Vuuv gelir ve Küçümen Karcık'a Yıldızkar'ı gördüğünü söyler. İsteği üzerine onu Yıldızkar'ın yanına götürür, Yıldızkar'la bir bulutun üzerinde yolculuğa başlarlar. Tesadüfen yeryüzüne inerler. Bir okul penceresinden dinledikleri ders sayesinde karın nasıl oluştuğunu öğrenirler.

Küçümen Karcık buharlaşma konusunda haklı olduğunu anlar. Karın suya, suyun kara dönüştüğünü öğrenen Yıldızkar ve Küçümen Karcık artık erimekten korkmazlar. Toprağa düştükten sonra buharlaşıp gökyüzüne yükselirler. Kar olup Karyüzü'ne indiklerinde onları görenler şaşırır ve hemen Buzkarlara haber vermek isterler. Yıldızkar su döngüsünü onlara da anlatır. Güneş'in görünmesiyle Yıldızkarın anlattıkları onaylanır. Buzkarlar erimemek için karları kendilerine siper etmişlerdir. Gerçek anlaşıldığına göre, Güneş düşman değildir ve savaşmaya gerek yoktur. Bu

olaylardan sonra Deli Fırtına karları bir dağa bırakır. Orada bir yaşam kuran kar tanelerinin açtıkları okulda ilk dersi de Yıldızkar ve Küçümen Karcık verir.

Su döngüsünün ele alındığı bu kitapta doğanın kendiyile çatışması söz konusudur. Bu çatışma bir öğretmenin anlattığı ders sayesinde sona erer. Küçümen Karcık'ın başına neler geleceği önemli bir merak ögesidir ve okuyucunun okuma isteğini arttırabilir. Kitaptaki çatışma rastlantısal olarak değil, doğada meydana gelen olaylarla sonuçlandırılmıştır. Çocukların düş kurmasını sağlayacak bir kurgu oluşturulmuştur.

Karakter

Metindeki başkişi Küçümen Karcık'tır. Bu kar tanesi öğrenmeye meraklı ve girişimcidir. Karşılaştığı şeylerle ilgili soru sormaktan çekinmez.

“Yanılmıştı, doğru. Ama olabilirdi bu. Daha küçüktü, yolun başındaydı. Sorup öğrenecekti.” (s.18)

“‘Buzkarlar da havada duramayacağına göre,’ dedi, ‘bir şeyin üstünde duruyorlar ki, düşmüyorlar bu kuyuya, neydi adı, Karkuyusu, değil mi!’” (s.34)

Küçümen Karcık'ın bu kişiliği Yıldızkar'ın dikkatini çeker.

“‘Yılların öğretmeniyim niye benim aklıma gelmedi bu soru?’ diye hayıflandı kendi kendine.” (s.34)

“Çok doğru söylüyorsun Küçümen Karcık! Yani aferin, kafan çalışıyor senin.” (s.90)

Küçümen Karcık diğer kar tanelerinin davranışlarını da doğru bulmaz:

“Kar tanelerinin anlayışsızlığı deli etti Küçümen Karcık'ı. Avazı çıktığı kadar bağırdı.” (s.61)

Buzkarlar son derece ön yargılı davranırlar.

“‘Bakın, susuyor,’ dedi, ‘çünkü söylediği şeylerin ne kadar zararlı olduğunu o da biliyor; böyledir bunlar, bile bile yaparlar. Akli çelinmiş belli.’” (s.65)

Yıldızkar Küçümen Karcık’la yaptığı yolculuk sonunda kar tanelerini uyarır:

“‘İyi düşünün,’ dedi, ‘sonra çok utanacağınız bir hareket yapmayın!’ (s.102)

Bütün karakterler Küçümen Karcık’ın girişimciliği, merakı ve sorduğu sorular sayesinde gerçeklerin farkına varırlar. Dolayısıyla bütün karakterler devingendir. Bu değişim bilimsel bir gerçeğe dayanarak gerçekleştiği için inandırıcıdır. Çocuklar yeni gördükleri ya öğrendikleri her şeye karşı bir merak duyarlar ve onunla ilgili soru sormaya heveslidirler. Bu anlamda okuyucular Küçümen Karcıkla kolaylıkla özdeşim kurabilirler.

Dil ve Anlatım

Metinde anlatım üçüncü kişi ağzından, görülen geçmiş zaman kipiyle ve içten cümlelerle yapılmıştır. Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uyulmuştur.

Söz varlığında su döngüsü ve doğa olaylarını anlatan sözcüklere yer verilmesi çocukların dağarcıklarını geliştirebilir. Kar tanelerinin Karyüzü’ne inen karları karşılarken söyledikleri şarkı bir ritim oluşturur:

“Koş gel kardeş! Koş gel!”

“Hoş gel kardeş! Hoş gel!” (s.16)

Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“sesini ıslık sesi gibi yumuşatarak” (s.10),

“‘Benim gibi başka karlar da mı var?’ dedi.” (s.13)

“Bir süre sonra, bu kar tepelikleri, gözüne biraz büyümüş gibi gözüktü.”
(s.15)

“Ama düşündüğü gibi olmadı.” (s.25)

“hep aynı yerdelermiş gibi bir duyguya kapıldı Küçümen Karcık.” (s.25)

“çevresinde de sekiz-on tane kargı gibi, uçları sivri çubuklar vardı. Her an, dört bir yana fırlayacakmış gibi duruyordu sivri çubuklar.” (s.26)

“Sanki birazcık küsmüş gibiydi.” (s.28)

“‘Buzkarlar,’ dedi Yıldızkar, çok kutsal bir şeyden söz eder gibi.” (s.31)

“Bizim gibi çelimsiz dayanıksız,” (s.32)

“Çünkü O, Karlar Ülkesi’ni bulutlar gibi düşünmüştü biraz.” (s.33)

“Bir eksiklik var gibiydi.” (s.33)

“Konuya ilgisizmiş gibi görünmesine karşın” (s.35)

“Onlar da kendisi gibi kar taneleriydi.” (s.41)

“Sanki bir kat daha giyinmiş gibi” (s.42)

“Yıldızkar’ın yaptığı gibi eğilip doğrularak saygılarını sundu.” (s.44)

“Hep söylediğimiz gibi çok korkaktı düşman!” (s.51)

“Küçümen Karcık, bütün bunları sayıklar gibi anlatırken birden, elinin hafıflediğini sezer gibi oldu.” (s.55)

“Uykudan uyandırılmış gibi sıçradı Küçümen Karcık.” (s.59)

“Yalvarır gibi, acelesi var gibi sesleniyordu Yıldızkar.” (s.59)

“Adının doğru söylenmesine herkes gibi o da sevinmişti.” (s.67)

“hiç yerinden kıpırdamaz gibi görünen o koca bulut” (s.71)

“Kalbi duracak gibi oldu Küçümen Karcık’ın.” (s.71)

“Sanki zamanları kısıtlıymış gibi hızlı hızlı konuştular.” (s.73)

“Çok acelesi varmış gibi, esip gitti (...) Küçümen Karcık’la Yıldızkar, uzandılar pamuk gibi bulutların üstüne, derin bir uykuya daldılar.” (s.74)

“Baktıkları yanda, Alicikler gibi ama onlardan iki-üç kat daha büyük bir Alicik duruyordu.” (s.79)

“Tam, bu öğretmenin dediği gibi (...) Üzerinden büyük bir yük kalkmış gibiydi.” (s.83)

“İki kar tanesi, tüy gibi hafif, inmeye başladı.” (s.92)

“Buz gibi kaya ona iyi geldi.” (s.93)

“Büyülenmiş gibiydiler.” (s.98)

“Gri suratları kar gibi beyazladı.” (s.100)

“Şimdi bizim için geziye çıkmak gibi bir şey.” (s.102)

“Karlar, bir yanlarına inme iniş gibi, sessiz ve kıpırtısızdı.” (s.102)

“Yıldızkar’ı haklı çıkarmak ister gibi gökyüzü binlerce karla doldu.” (s.106)

Metinde anlam zenginliği sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

adım atmak (s.18), **akıl vermek** (s.62), **aklı başından gitmek** (s.51), **aklına gelmek** (s.11), **aklına takılmak** (s.90), **aklında tutmak** (s.12), **aklından geçirmek** (s.46), **aklını çelmek** (s.65), **arkası kesilmek** (s.49), **ateşi yükselmek** (s.49), **avazı çıktığı kadar** (s.47), **ayak diremek** (s.53), **ayakta tutmak** (s.103), **baş başa vermek** (s.64), **başına gelmek** (s.18), **canını dişine takmak** (s.50), **cesaret bulmak** (s.53), **ceza**

çekmek (s.53), *çığlık atmak* (s.56), *dalga geçmek* (s.70), *deli etmek* (s.61), *dikkatini çekmek* (s.28), *fark etmek* (s.15), *fırsat bu fırsat* (s.53), *garibine gitmek* (s.68), *geri çekilmek* (s.30), *gönlünü almak* (s.27), *görmezden gelmek* (s.31), *göz göze gelmek* (s.48), *gözden kaçmak* (s.17), *gözleri dolmak* (s.70), *gözleri kamaşmak* (s.48), *gözleri parlamak* (s.68), *gözünü açmak* (s.9), *gözünü dört açmak* (s.78), *haberi olmak* (s.27), *hak vermek* (s.32), *hava açmak* (s.73), *hava almak* (s.71), *hoşuna gitmek* (s.20), *içi içine sığmamak* (s.19), *içine çekmek* (s.14), *ilgisini çekmek* (s.14), *ilişki kurmak* (s.9), *ipe sapa gelmemek* (s.61), *işe yaramak* (s.78), *kafası çalınmak* (s.35), *kafası karışmak* (s.32), *kafasında şimşek çakmak* (s.48), *kahrını çekmek* (s.32), *karar vermek* (s.49), *karara varmak* (s.26), *karşı çıkmak* (s.93), *karşı durmak* (s.47), *karşı karşıya olmak* (s.65), *kayıp vermek* (s.49), *kendi derdine düşmek* (s.53), *kendini toparlamak* (s.11), *kilit vurmak* (s.28), *kulak kabartmak* (s.38), *makas almak* (s.44), *nöbet beklemek* (s.28), *ortalığı birbirine katmak* (s.70), *ortaya çıkmak* (s.35), *önüne katmak* (s.74), *rengi atmak* (s.100), *soluk almak* (s.19), *sözünü kesmek* (s.32), *ter dökmek* (s.20), *ters ters bakmak* (s.78), *uykuya dalmak* (s.38), *yanıt vermek* (s.10), *yanlış çıkmak* (s.73), *yerini almak* (s.11), *yol açmak* (s.43), *yol almak* (s.25), *yola çıkmak* (s.25), *yükünü çekmek* (s.32), *yüreği hop etmek* (s.91), *yüreğine su serpmek* (s.49), *yüzü asılmak* (s.62), *zaman kazanmak* (s.35), *zor gelmek* (s.14).

Bir deyim ve bir atasözü uyarlanmıştır:

“*Kar karı görmez oldu.*” (s.44), “*Tek karla kış olmaz.*” (s.99).

Farklı cümle yapıları içinde yer alan ikileme ve yansıma sözcükler şunlardır:

“*Uçsuz bucaksızdı gökyüzü.*” (s.9)

“*renkten renge giren bir gökyüzü.*” (s.9)

“**Baştan ayağa** süzdü kendini.” (s.10)

“**Sağına soluna** baktı.” (s.11)

“**Sonra yavaş yavaş** inmeye başladı aşağıya ...” (s.14)

“**biraz sonra Buzkarlar ter ter** diye tepinmeye başlar.” (s.20)

“**şaşkın şaşkın** Yıldızkar’a bakıyordu.” (s.27)

“**tedirgin tedirgin** bir-iki kere zıpladı.” (s.30)

“**ufak tefek değil,**” (s.32)

“**Bu kadar çok şey, arka arkaya** sıralanınca,” (s.32)

“**diye hayıflandı kendi kendine.**” (s.34)

“**Kat kat** giyinmiş, **sırt sırta** vermişlerdi.” (s.38)

“**Soğuk bakışlı, donmuş yüzleri, hafif hafif** kıpırdamaya başlamıştı” (s.38)

“**biri, sürüne sürüne** Buztepesi’ni tırmanıp Karlar Ülkesi’ne çıktı.” (s.39)

“**Yaş sırasına göre yan yana, önlü arkalı** dizildi kar taneleri (...)
Alınlarından, yanaklarından **soğuk soğuk** ter akarken...” (s.40)

“**Karlar Ülkesi’ne geldiğinden beri sık sık** adını duyduğu Buzkarlar.” (s.41)

“**Hızlı hızlı** açılıp kapanıyordu gözleri.” (s.42)

“**Hayrola Yıldızkar? Nedir bu telaş, düşman filan** mı göründü?” (s.43)

“**Hayran hayran** onlara bakan Küçümen Karcık’a dönüp **soğuk soğuk**
gülümsediler.” (s.43)

“**borular acı acı** ötmeye başladı.” (s.44)

“**Boşu boşuna** eriyip gidersin.” (s.47)

“Yıldızkar’ı **bulsa bulsa** orada bulurdu.” (s.50)

“**Hıçkıra hıçkıra** ağladı.” (s.51)

“**Bağıra çağıra** konuşuyordu bir Buzkar.” (s.51)

“Ah keşke burada olsaydın da, **güzel güzel** konuşabilseydik;” (s.54)

“**Korka korka** birazcık açtı avucunu; yavaşça, titreyerek:” (s.56)

“Kim o, **avaz avaz** bağırın?” (s.62)

“Bütün gördüklerini, yaşadıklarını, konuştuklarını anlattı **bir bir**.” (s.62)

“**zaman zaman** birileri çıkıp eriyen karların yeniden kar olmasından” (s.64)

“böyledir bunlar, **bile bile** yaparlar.” (s.65)

“kalbi **küt küt** atmaya başladı Küçümen Karcık’in:” (s.68)

“Yıldızkar, **boş boş** baktı:” (s.73)

“**Kara kara** bulutların toplandığı bir alana geldiğinde” (s.74)

“**Civil civil** çocuk sesleri uyandırdı onları.” (s.75)

“**İnanmaz inanmaz**.” (s.77)

“Biraz önce **uslu uslu** ders dinleyen, **sessiz sessiz** oturan onlar değildi sanki!” (s.84)

“diye sordu, **kuşkulu kuşkulu**.” (s.84)

“**Vuuvvv! Vuuvvv!**’ diyordu ses.” (s.9)

“Islık sesinin yerini **fuuu, fuuu, fuu**’ diye ince kahkahalar aldı.” (s.11)

“**Kıpır kıpırdı** karlar.” (s.16)

“Bastığı an **'fuuyyttt!'** kayıyordu.” (s.18)

“Yeniden kahkahalarla **çınladı** ortalık.” (s.19)

“**Vızzttt!**” (s.26)

“diye **homurdandı** kendi kendine.” (s.27)

“‘Ne yapıyorsun?’ diye **fısıldadı.**” (s.27)

“**Küçük bir kıkırdadı.**” (s.31)

“**Şıp, şıp, şıp!**” (s.38)

“ diye **murıldandı** Buzkar.” (s.39)

“Fazla **gürültü** çıkarmadan, **davul zurna** çalmadan, **sessiz sedasız** gerçekleştirilen bir törendi bu.” (s.40)

“‘**şulaaapp!**’” (s.40)

“Gökyüzünden gelen ilk mızraklarla birlikte, **'cusss!'**, **'cooss!'** sesleriyle **'ah!'**, **'of!'** haykırışları doldurdu ortalığı.” (s.47)

“**Şak şak şak**, alkışladı öbür Buzkarlar.” (s.53)

“‘Ben mi?’ diye **kekeledi.**” (s.67)

“‘**Pufff, pufff, pufff!**’ diye yine **alaycı alaycı** güldü Deli Fırtına.” (s.73)

Metinde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“**Burası aşağısı...**” (s.17)

“**İkinciye gelince...**” (s.30)

“Kar tanelerinin altında Karlar Ülkesi, Karlar Ülkesi'nin altında Buzkarlar...” (s.33)

“Karlar Ülkesi'nin iyiliği için...” (s.41)

“Sizin, Karlar Ülkesi için neler yaptığınızı, hakkınızın ödenemeyeceğini öğrenince, çok merak etti sizi, o yüzden...” (s.43)

“Böyle saçma sapan konuştuğuna bakılırsa...” (s.61)

“Ben gözlerimle gördüm diyorum size; Yıldızkar'la konuştum, ama...” (s.64)

“Deli fırtına bir sağa eti, bir sola... Bir yukarı esti, bir aşağı...” (s.70)

“Sen... burada... Siperden ayrıldın değil mi? [...] Sana o kadar...” (s.72)

“Bağrıışlar, çağrıışlar, mızıldanmalar, küçük kahkahalar...” (s.75)

İleti

“Bir bilginin doğruluğunu araştırıp öğrenmeden o bilgiye inanmak, olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle düşüncelere körü körüne inanmamalı ve onları araştırmalıyız. Soru sormaktan çekinmemeliyiz. Sorulan her soru bilgiye yeni kapılar açar.” Bu iletilere sahip kitap çocukların su döngüsüne dair de düşünmesini sağlar. Çocuğun yaş grubuna uygun bir anlam evreni olan kitabın iletileri bir önerme biçiminde değil, metne sindirilerek verilmiştir.

Doğadaki olayların işleyişinde hem okulda ders anlatan öğretmen hem de daha sonra ders vermeye başlayan Küçümen Karcık öğrencilere aynı mesajı verirler:

“Gördüğünüz gibi çocuklar, hiçbir şey yoktan var olmuyor, vardan da yok olmuyor!” (s.84/106)

Kitapta su döngüsü anlatılmaktadır. Diğer kar tanelerinin inandıklarında mantıksal bir yanlışlık olduğunu anlayan Küçümen Karcık bunu değiştirmeye çalışır.

Çocukların kişiliklerini geliştirirken tıpkı Küçümen Karcık gibi, soru sormaktan, araştırmaktan ve girişimcilikten vazgeçmemeleri gerektiği vurgulanır. Çocuklar Küçümen Karcık ile oradan oraya yolculuk yaparken aynı zamanda su döngüsüyle ilgili bilgiye de sahip olurlar.

Kitapta haritaların işlevine dair önemli bir bilgi de verilir:

“Ama öyle büyük bir ülke ki burası, aynı anda bütün ülkeyi tam olarak hiçbir zaman göremeyiz. Ya da bir yerde görebiliriz: Harita üzerinde.” (s.22)

Çevre

Çocuğun gerçek hayatta karşılaştığı kavramları karlara uyarlayan yazar, gerçek dünyayla bir benzeşim kurmuştur. Gökyüzü/Yeryüzü-Karyüzü gibi... Küçümen Karcık Karyüzü'ne indiği andan itibaren toplumsal çevreyle çatışma halindedir. Karların hiç soru sormadan Buzkarlar'ın istedikleri şekilde yaşamaları onu rahatsız eder. Bunu anlatmak istese de başaramaz. Bu çatışma yeryüzüne yaptığı yolculukta dinlediği bir dersten aldığı bilgiyle biter. Daha sonra bu çevre Küçümen Karcık'ın hakkını verir. Küçümen Karcık kurulan okulda öğretmenlik yapar.

YEŞİL YÜREK KAYABEYİ

Konu-Kurgu

Bir keçi olan Kayabeyi sıkça Çataktepe'ye çıkıp uzakları seyreder. Uzaklarda yeşil bir yer olan, eski yurdu Yeşilyurt vardır. Yine Çataktepe'ye çıktığı bir gün, *'mor dağ gülü'* kokusu alır ve onu toplamak için bir uçurumun dibine kadar iner. Fakat yere sert indiği için yaralanır. Bunu çebiçlere hissettirmek istemez ve uçurumda yabani bir hayvana yem olmamak için Tekili'yi çağırır. Tekili, yaşlı

Kayabeyi'ne kıyasla daha kolay iner ve Kayabeyi'ni bir gedikten dışarı çıkarır. Oğlakları eğitmek üzere yaptığı gezilerden böyle tehlikelerle dönmesi obayı üzer. Kayabeyi de daha dikkatli olmaya karar verir. Ancak bu sefer de çebiçlerin tek başlarına gezinti yaparken obaya geç dönmeleri sorun olur. Kayabeyi onları obaya erkenden getirecek yolu bulur: Masal anlatmak. Çünkü o da Tekeç Dede'nin anlattığı masallarla büyümüştür.

Maltız'ın ormanda gezinirken bulduğu bir kitap da masalın konusunu belirler. Kayabeyi çebiçlere eski yurtları, Yeşilyurt'u anlatacaktır. Masalla birlikte gelişleri düzelen çebiçler bir gün ortadan kaybolurlar ve tüm aramalara rağmen bulunamazlar. İki gün sonra, yanlarında Kayabeyi için getirdikleri yeşilliklerle çıkagelirler ve ondan aynı masalı anlatmasını isterler.

Masala göre, Yeşilyurt'ta, ormanda, bütün hayvanlar dayanışma içinde yaşarlar. Yabanlar (insanlar) bir gün ellerinde GÜM GÜM'lerle (tüfek, silah) çıkıp gelir ve bu düzeni bozarlar. Onlardan korkan hayvanlar, ne derlerse yaparlar. İlk aslan ve kaplanı, sonra kurt ve ayıyı, son olarak da keçileri ormana zarar verdikleri gerekçesiyle kovarlar. Bunun üzerine keçiler yüksek dağlara, kayalıklara tırmanarak kendilerine yeni bir yer bulurlar.

Masalın gerçekliğini sorgulayan çebiçlerin kayboldukları iki gün boyunca Kayabeyi'nin anlattığı ormana gittikleri anlaşılır. Fakat onların gördükleri ile Kayabeyi'nin anlattıkları farklıdır. Çebiçler dallı, yapraklı, yeşil ağaçlar yerine köşeli ve gri şekiller görmüşlerdir. Kayabeyi onlara inanmaz ve birlikte Yeşilyurt'a giderler. Çebiçlerin anlattığı gibi köşeli yapılar, dört yuvarlağın üzerinde hızlıca hareket eden araçlar görürler. Kayabeyi masalı bir daha anlatır ve şöyle bitirir. *“Biz gidince çebiçlerim... orman da gitmiş!”* (s.121)

İnsanların doğaya verdikleri zararın sonuçları üzerinde durulmuştur. Anlatılan masalda insanlarla hayvanlar orman üzerine bir çatışma yaşarlar. Daha sonra hayvanlar ormanı insanlara bırakmak zorunda kalırlar. Çebiçlerin kaybolması, Yeşilyurt'un akıbeti birer merak ögesidir. Konu çocukların da doğa ve onu korumak adına düşünmesini sağlayabilir. Ormanı terk eden hayvanların ve Yeşilyurt'un son halini gören Kayabeyi'nin durumları aşırı bir duygusallıkla verilmemiştir, ancak bir ders çıkardıkları anlaşılmaktadır.

Masal içinde masal kurgusuyla da okuyucuya farklı bir okuma deneyimi kazandırılır.

Karakterler

Başkişimiz Kayabeyi'dir ve yaşlandığı için çebiçleri eğitme görevini üstlenmiştir. Onlara hangi durumda ne yapacakları konusunda yol gösterir. Çebiçler kendisini dinlemeyince onlara ceza vermez fakat anlayabilecekleri bir yol gösterir:

“Ne yapmanız gerektiğini, neden yapmanız gerektiğini çok iyi biliyorsunuz... Siz yapmanız gerektiğini yapmayınca ben kendimi hep üç ayak üstünde duruyormuşum gibi rahatsız hissediyorum. Bunun nasıl bir duygu olduğunu, böyle üç ayak üstünde durarak, sizin de öğrenmenizi istedim...” (s.50)

Karayel ise cezayı onayladığını şu sözleriyle belirtir:

“Çalı sopasıyla bir güzel döveceksin bunları; bak bakalım, bir daha geç kalıyorlar mı?” (s.51).

Kayabeyi, çebiçleri tecrübeli olduğu için anlar. Onlara anlayışlı davranır. Çebiçleri obaya bağlı tutmak için masal anlatmaya karar verir. Erken gelen masalı dinleyecektir.

Adları Kozak, Pıtır, Çotuk, Cangıl ve Tomur olan beş çebiç vardır. Çebiçler, bir yaşındaki oğlaklar, olgun olmadıkları için tehlikeyi sezemezler. Gittikleri yerlerden erkenden gelmeleri gerektiğinin farkında değildirler. Meraklı oldukları için ve Kayabeyi'nden dinledikleri masalın etkisiyle ormanı görmeye giderler. Böylece Kayabeyi de onlar terk ettikten sonra ormanın ne hale getirildiğini anlamış olur.

Bunlar dışında Tekili, Karayel ve Maltız adında oğlaklar vardır. Tekili, Kayabeyi'ni uçurumdan kurtarır ve diğer oğlaklarla birlikte ona artık çok hareketli olmaması gerektiğini söylerken çok nazik davranır; “*Ne de olsa içimizdeki en eski toprak o!*” (s.32) der. Karayel ise onu incitmemek için onu öven sözler söyler:

“Biz kendi aramızda dedik ki, Kayabeyi önderliği Tekeç Dede'den aldığından beri, yani yıllardır bizim için, obamız için koşturup duruyor. Çok yoruldu; dinlensin biraz dedik... Kayalikonak'ta otursun, çebiçlerle ilgilensin, otunu, yaprağını biz getirelim, dedik... Yoksa sana yaşlandın demek ne haddimize!” (s.32-33)

Kayabeyi'nin anlattığı masalda ise, bütün hayvanlar birlik ve dayanışma içinde yaşarlar. Bu düzeni Yabanlar bozar. Güm Gümleriyle onları korkuturlar. Aslan ve kaplanları kükreyerek ağaçları sarartıp soldurdukları, kurdu ve ayları keçilere saldırdıkları, keçileri ise ağaç yapraklarını yedikleri için ormandan çıkarırlar. Yabanlardan önceki birliklerini, Yabanlar geldikten sonra koruyamadıkları için hayvanlar ormanı terk etmek zorunda kalırlar.

Karakterler birbirlerinin ağzından anlatılarak tanıtılmıştır. Ormanı yabanlara terk etmekle ne kadar hata ettiklerini anlayan Kayabeyi, devingen bir karakterdir. Çebiçler de yeni şeyler öğrendikleri için devingendirler. Çocuklar, yaşları gereği ve dinledikleri masalın da etkisiyle meraklı, araştırmacı davranan çebiçlerle özdeşim kurabilirler.

Dil ve Anlatım

Metinde yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmış ve görülen geçmiş zaman kipi kullanılmıştır. Kayabeyi'nin anlattığı masalda ise duyulan geçmiş zaman kipi vardır. Farklı cümle yapılarına yer verilmiş; böylece filimsili, devrik, bağlı, sıralı gibi cümlelerle okuyucunun dil bilgisini geliştirecek bir tutum sergilenmiştir. Kayabeyi'nin anlattığı masalla birlikte anlatım da akıcılaşır, sürükleyici hale gelir. Metinde sıfatlara ve betimlemelere yer verilmiş, anlatımı güçlendirmek amacıyla da benzetmeler yapılmıştır. Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“Çünkü, Kayabeyi, böyle zamanlarda hep yaptığı gibi, Çataktepe’de yerini almış olurdu.” (s.7)

“biraz sonra atlayacakmış gibi durup” (s.7)

“Ama yay gibi gerilmiş gövdesi ve” (s.7)

“bütün havayı içine çekmek ister gibi” (s.8)

“Oğlaklar da dönüp, Kayabeyi gibi aşağılara doğru bakmaya başladı.”
(s.10)

“Oğlaklar biraz kırılmış gibiydi.” (s.22)

“Orman, onların ayaklarının altına yumuşacık, yemyeşil bir halı gibi serilirmiş” (s.61)

“Yabanlar gözü dünmüş gibi davranyormuş artık.” (s.91)

“Karşısındakini anlamak gibi bir niyetleri olmayan Yabanlar,” (s.95)

“Bizim gördüğümüz ağaçlar da senin anlattığın ağaçlar gibi yüksek yüksekti...” (s.105-106)

“Bizim dağın kayaları gibi çıplak köşeli köşeli dikilmiş duruyorlardı öyle.”
(s.106)

Anlam zenginliği sağlamak amacıyla metinde kullanılan deyimler şunlardır:

ağzından dökülmek (s.8), *akıl yürütmek* (s.59), *akla kararı seçmek* (s.44), *aklı almamak* (s.23), *aklına gelmek* (s.31), *alttan almak* (s.24), *başına iş açmak* (s.56), *çenesi açılmak* (s.8), *çığlık atmak* (s.23), *dili tutulmak* (s.88), *elinden kurtulmak* (s.21), *fark etmek* (s.18), *göz atmak* (s.27), *gözleri parlamak* (s.97), *gözünün önüne gelmek* (s.23), *heves etmek* (s.10), *kaşlarını çatmak* (s.14), *kenara çekilmek* (s.33), *kendini toparlamak* (s.23), *kendini tutmak* (s.23), *kulaklarını dikmek* (s.23), *laftı uzatmak* (s.104), *peşine düşmek* (s.117), *sarmaş dolaş olmak* (s.79), *soluğunu tutmak* (s.16), *soluk almak* (s.17), *sözü uzatmak* (s.22), *tadına bakmak* (s.13), *tok tutmak* (s.13), *yanıt vermek* (s.10), *yararı dokunmak* (s.56), *yasa bürünmek* (s.91), *yoldan çevirmek* (s.13), *yüz tutmak* (s.92), *zamanı dolmak* (s.34).

Farklı cümle yapıları içinde yer alan ikileme ve yansıma sözcükler şunlardır:

“Yokuş inip yokuş çıkararak, *kayadan kayaya sıçrayarak*” (s.7)

“*derin derin solup alıp verirdi.*” (s.8)

“*Kıvrıla kıvrıla inen*” (s.10)

“Dimdik aşağıya inen tunçlaşmış yüzeyde *yer yer boşluğa doğru fırlamış çalı öbeklerinden başka hiçbir şey görülüyordu.*” (s.13)

“gözlerini *kocaman kocaman* açarak” (s.13)

“Ayaklarını kayaya *hafif hafif* vurdu.” (s.16)

“*dura dura* konuştu.” (s.22)

“**Çalidan çaliya** sıçrarken nasıl yapamamıştı bunu peki?” (s.23)

“**uzun uzun** açıklamalar yapmak zorunda kalmışlardı: (...) Kendi başlarına **dağa bayıra sarar, kayaya çaliya çıkar oldular**” (s.24)

“**Acı acı** gülümsedi Kayabeyi.” (s.26)

“**Çebiçlerden zar zor** bir yanıt çıktı:” (s.36)

“Kayabeyi, Tekili’ye, başını **ileri geri** sallamakla yetindi.” (s.50)

“Yabanların gözünün içine **dik dik** bakmış Tekeç Dede:” (s.91)

“**öbek öbek** fundalıkların yerinde **köşeli köşeli, blok blok, gri, kara-gri** taşlaşmış gibi, hiç kıpırdamadan duran yükselteler vardı şimdi.” (s.118)

“Oğlaklar, bir anda, **dizim dizim** sıralandı Kayabeyi’nin önüne.” (s.120)

“hiç **kıpırdamadan** aşağılara” (s.7)

“diye **mırıldandı**” (s.23)

“birbirlerine kaş göz işareti yapıp, **fısır fısır** bir şeyler konuştu.” (s.79)

Metinde yer alan eksilteli cümleler şöyle sıralanabilir:

“Aşağıları görebilir miyim diye...” (s.10)

“Sonra gecikmeler...” (s.38)

“Bu orman dediği...” (s.42)

Metinde birçok bitki adı bulunması okurun sözcük dağarcığını geliştirebilir:

“Yosun, liken, melekotu, ballıbaba, ısırgan, binyaprak, yabanturbu, geven...”

“Dağ yarılmış içine girmişlerdi sanki.” (s.69) , “GÜM GÜM çıktı mertlik bozuldu.” (s.100) gibi uyarlanan ifadelerin varlığı da dikkat çekmektedir.

İleti

İnsanların doğaya verdikleri zarar, bir keçinin gözünden anlatılmıştır. Hayvanlar, insanlara karşı dayanışma göstermemişlerdir. Korkuyla onların her istediklerini yapmışlar, bu da hem onları yurtlarından etmiş hem de ormanın zarar görmesine yol açmıştır. Keçiler de ormandan ayrılırken aslan, kaplan, kurt ve ayının gitmelerine tepki vermemelerinin yanlışlığını kavrarlar. Bu, “Son pişmanlık fayda etmez” atasözünü hatırlatır, yapacak bir şey kalmamıştır.

Çebiçlerin merak duygusu ve öğrenme arzusu obanın, Kayabeyi’nin bir gerçekle karşılaşmasını sağlar. Fakat çocuklara, araştırma yaparken dikkatli davranılmalı, mesajı da verilir. Zaten obaya geç geldikleri için Kayabeyi’nin onları üç ayakları üzerinde durdurması da bu durumu anlamalarına yardımcı olur.

Ayrıca Yabanların hayvanları ormandan kovmasından şu ileti çıkarılabilir. “Dostlarımıza/yakınlarımıza bir zarar verildiği zaman buna karşı durmazsak, gün gelir bu zarar bizi de bulur ve o zaman da bizleri kurtaracak dostlarımız kalmaz.”

Kişilik oluşturma dönemindeki çocuklar bu romanı okurken doğayı korumaya yönelik bir duyarlık oluşturabilirler. Dünyanın/doğanın/ormanın bütün canlılar için olduğunu ve bütün canlılarca ortak kullanılması gerektiğini anlayan çocuk, başka canlıların da yaşam ve barınma haklarına karşı saygılı olabilir.

Yazarın, doğayı korumaya yönelik evrensel bir değeri çocuğa kazandırmayı amaçladığı söylenebilir. Bu değer, açık bir ileti şeklinde değil metne sindirilerek verilmiştir. Bu tür iletiler çocuklarda bir duyarlık oluşturacağı için de önemlidir.

Çevre

Hayvanlar ormanda birlik içinde yaşarlarken Yabanların gelmesi hem onları etkilemiş hem de bu çevrenin bozulmasına yol açmıştır. Yapılan tasvirlerle çevrenin okuyucunun gözünde canlanması sağlanmıştır.

SARITAY

Konu-Kurgu

Kitap için kapakta roman denilmesine rağmen *Sunuş* bölümünde masallardakine benzer bir tekerleme bulunmaktadır:

“Bir varmış bir yokmuş

Az varmış çok varmış

Hem varmış hem yokmuş

Yoktan var olmazmış vardan da yok olmaz

Döne döne dövüşürmüş rüzgâr

Savrulup devrilirmiş dağlar [...]”(s.7)

Kitap, karlar altında kaldığı için artık görünmez hale gelen bir köy tasviriyle başlar. Uzun süre kar yüzünden evlerinden çıkamayan köylüler birbirlerini gördüklerinde çok şaşırırlar, hepsi değişmiştir. İlginç bir ses duyarlar ve sonradan sesin Aralı'nın evinden geldiği anlaşılır. Evine gidip sesi sorarlar, Aralı şunu söyler:

“Canca öz oğlum, iki tane üvey kızım vardı, Alperçem’le, Gülperçem. Bunlara Sarıtay da katıldı, onca zaman aynı çatı altında yedik içtik yattık, oynamayıp da ne yapsınlar? Gelin bakın.” (s.18)

Bahar gelip de otlar yeşerince taylar çayırlara salınır. Aralı, eşi ve atları Anakız ile Akkız ise tarlalarda çalışmaya başlarlar. Fakat Aralı kazandıkça

kazanmak, bunun için de yorulmak bilmeden çalışmak ister. Bu nedenle önce güçten düşen Anakız'ı yıldıya bırakır, sonra da Akkız'ı satar. Akkız gitmeden önce Sarıtay'a, koşulardan sonra onun da değer kaybedeceğini söylemek ister. Ancak Sarıtay'a koşular için ayrı yerde ve özel olarak bakıldığından onu göremez. Canca Akkız'a kaçmasını söyler ama o dağda yaşayamayacağını düşünerek satılmaya razı olur. Alperçem ve Gülperçem anne ve babalarının yerini alıp tarlada çalışırlar.

Arali para kazandıkça tarla alır. Alperçem ve Gülperçem bu tarlaları sürerken sonlarının ana-babaları gibi olacağını düşünürler. Bu yüzden de kaçış yolları ararlar. Canca'nın önerdiği gibi dağlara kaçmak onları korkutur, Sarıtay'a bir öneri yapmaya karar verirler. Sarıtay girdiği yarışları kaybederse Arali tarla alamayacak böylece onlar da daha az yorulacaklardır. Ancak Sarıtay Arali'den gördüğü ilgi nedeniyle kardeşlerinin kendisini kıskandığını ve bunu yapmayacağını söyler. Taylar, Arali'nin traktör aldığını duyunca onu görmek isterler. Yanına gidip konuşmaya çalışırlar. Sonradan motor olduğunu anlarlar. Bu olaydan sonra iki tay kaçar, Sarıtay ise kalır. Traktör alındıktan sonra ona, ne Canca ne de Arali eskisi gibi ilgi gösterirler. Yarışlar da yapılmaz olur. Sarıtay yapayalnız kalınca ailesine karşı duyarsız davrandığı için pişman olur. Onun da sonu babasınıninkiyle aynıdır: satılır.

Konu para kazanma, mal sahibi olma hırsıdır. Sahiplerinin tarla almak, daha çok kazanmak uğruna atlarını çok çalıştırması bir çatışma oluşturur. Bu çatışma Alperçem ve Gülperçem'in kaçıyla son bulur. Tayların ne yapacağı, Sarıtay'a ne olacağı, Canca'nın ne tavır alacağı merak konusudur. Çocukların hayvanlar ve kazanç üzerine düşünmesini sağlayacak bir kurgu oluşturulmuştur.

Karakterler

Arali, anlatıcının sözleriyle tanıtılır:

“Arali pek çok köylüye göre daha şanslı büyümüş bir kişidir. Köyde bunun anlamı analı babalı büyümek, anasından babasından az biraz da olsa toprak, alet kalmasıdır. Avana yani.” (s.16)

Arali'nin eşi ve Canca adında oğlu vardır. Anakız yaşlandığı için onu boşuna beslemek istemez. Eşinin karşı çıkmasına karşın onu yıldıya gönderir. Akkız'ı satar. Sarıtay'la ilgilenir, para kazanmak için onu yarışlara sokar. Para kazandıkça da gözü paradan başka bir şeyi görmez olur.

Arali'nin eşinin adı söylenmez, metinde Canca'nın anası olarak geçer. Arali'ye kıyasla vicdanlıdır. Kendilerine emek vermiş atların yıldıya gönderilmesine ya da satılmasına karşı çıkar ancak sözünü dinletemez.

Canca, Sarıtay'la sıkı dosttur. Atlarla aynı yerde yaşadıkları için evi ikiye ayırırlar:

“Odaya girip herkes yerini aldı. Tahtalanmış bölüme atlar, keçe örtülmüş bölüme Canca.” (s.33)

Yan yana olmak için ikisi de kendilerine ayrılmış bölümün sınırına geçerler. Ancak bu yakınlık traktörün alınmasıyla bozulur. Canca motora heves ettiği için Sarıtay'ı unuttur.

Anakız ile Akkız hizmetkâr atlardır, sahiplerinin dediklerinden çıkmaz. Ancak Akkız satılacağını öğrenince taylardan Sarıtay'ı uyarmalarını ister:

“Ona deyin ki, koşuların da sonu gelir, koşuların da sonu gelir, koşuların da...” (s.66)

Alperçem ve Gülperçem ise hizmetlerinin karşılığında Arali'den ilgi görmezler. Sonlarını değiştiremeyeceklerini anlayınca da çareyi kaçmakta bulurlar.

Sarıtay ise hem Canca'dan hem de Aralı'den gördüğü ilgi nedeniyle ailesini görmez. Onların başına gelenlere ya ses çıkarmaz ya da bunlardan haberi olmaz. Kardeşleri ondan yarışı kaybetmesini istediklerinde şöyle der:

“Olmaz, olmaz, kendiniz çalışmaktan korktuğunuz için benim koşuyu kaybetmemi istiyorsunuz, beni çekemiyorsunuz, beni kıskanıyorsunuz, yapılır mı bu?” (s.82-83)

Traktör gelince ve yarışlar yapılmayınca eskisi gibi değer görmez, satılır. Bir kamyonda giderken bir şeyi anlamıştır: *“Koşuların da sonu gelir.”* (s.117)

Karakterler geçirdikleri değişim dolayısıyla devingendirler. Aralı para kazanmak ister, Canca traktörü görünce Sarıtay'ı unuttur, Alperçem ve Gülperçem sahiplerine hizmet etmeyip kaçar, Sarıtay ise ilgi göremeyince gerçekleri anlar. Değişimler olaylar yaşandıkça ve aşamalarla gerçekleştiğinden inandırıcıdır. Canca çocukların özdeşim kurabileceği bir kişidir.

Dil ve Anlatım

Roman bir tekerleme ile başlamış, tekerlemede duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır. Romanda ise anlatım üçüncü kişi ağızından yapılmış ve görülen geçmiş zaman ve yer yer hikâye birleşik zaman kullanılmıştır. Akıcı, anlaşılır ve sade bir dil kullanılmış, yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uymuştur.

Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“Bir usta abinin dediği gibi” (s.7)

“Rüzgâr birisini çağırır mış gibi ıslık çalıyor boyuna,” (s.9)

“Karlar buz gibi görünmekten cayıp” (s.10)

“*olacak bu iş’ der gibi baş sallayıp*” (s.10)

“*Sanki yıllar sonra karşılaşmış insanlar gibiydiler.*” (s.12)

“*Güneş, ateşte kızarmış, ok gibi ışınlarını gönderiyor,*” (s.12)

“*benim yavrum da olacak sizler gibi,*” (s.17)

“*Sabahın çok erken saatinde uyandırılanlar gibi*” (s.18)

“*Sabahın erken saatinde bir insan ağzı gibi*” (s.23)

“*Karlar yeşil fistan giyinmiş gibiydi (...) fiskiye den suyun fişkırdığı gibi topraktan fişkırmışlardı.*” (s.37)

“*‘O zaman kim?’ dediğinizi duyar gibi oluyorum.*” (s.41)

“*sizin dediğiniz gibi değil o iş, der gibiydi.*” (s.44)

“*Hepsi de dövülmüş gibi bir yerlerinin acıdığını duyuyorlar,*” (s.44)

“*Dışarıda yusuvarlak sini gibi ay vardı.*” (s.44)

“*Açık kapıdan el gibi çıkıp*” (s.47)

“*beli çatlayacak gibiydi.*” (s.52)

“*bir koşusu var karayel gibi.*” (s.55)

“*kırbaç yemiş gibi fırladı Sarıtay.*” (s.56)

“*hiç olmazsa o bizim gibi yük hayvanı olmaktan kurtuldu,*” (s.62)

“*Yağmur taneleri gibi.*” (s.66)

“*Akkız gittikten sonra her şey soğuyuvermiş gibi geldi, onlara.*” (s.70)

“tahtaya biner gibi oldum,” (s.70)

“tüy gibi kaldı zavallı hayvanlar.” (s.72)

“ya da yalkıya bırakacak anamız gibi,” (s.82)

“Nazlanma gibi bir şey. Ön ve arka ayakları üstünde sıçrarlar, kaçmak ister gibi yapıp insanın çevresinde dönerler, gülüyormuş gibi sesler çıkarır.” (s.90)

“Kendi aralarında oynarmış gibi yapıp onları görmezmiş gibi giden” (s.90)

“Anamız sık sık anlatırdı ya bizim atalarımız dev gibilermiş,” (s.90)

“Kuşlar gibi özgür ve bağımsızdılar o zamanlar.” (s.99)

“At gibi sadık hayvan daha gelmemiştir dünyaya,” (s.105)

“bizimkiler çit gibi.” (s.107)

“Sırtı da semsert. Demir gibi.” (s.109)

“Batan güneşin ışıkları ikisini de resim gibi çiziyordu.” (s.110)

Metinde anlam zenginliğini sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

adam etmek (s.52), **adı çıkmak** (s.17), **ağzı açık kalmak** (s.24), **ağzı dili tutulmak** (s.45), **akla gelen başa gelmek** (s.105), **aklı almamak** (s.25), **aklı fikri bir şeyde olmak** (s.16), **alaya almak** (s.24), **alttan almak** (s.62), **ayağa fırlamak** (s.42), **ayağı yerden kesilmek** (s.111), **ayak uydurmak** (s.69), **ayaklarının bağı çözülmek** (s.30), **başının çaresine bakmak** (s.44), **bir ayağı çukurda** (s.16), **bir dediğini iki etmemek** (s.30), **canı istemek** (s.39), **çifte atmak** (s.76), **ders çıkarmak** (s.27), **diken üstünde** (s.95), **dilinin ucunda** (s.16), **dudak bükmek** (s.12), **elden çıkarmak** (s.66), **farkına varmak** (s.12), **göz göze gelmek** (s.46), **göze almak** (s.26), **gözünü dört açmak**

(s.14), *hal hatır sormak* (s.62), *işini görmek* (s.72), *kan ter içinde* (s.28), *meydan okumak* (s.26), *neşesi kaçmak* (s.20), *sözünü kesmek* (s.65), *üstünden atmak* (s.30), *yabana atmak* (s.89), *yararı dokunmak* (s.109), *yerden göğe* (s.17), *yola çıkmak* (s.43), *yüreği kaldırmamak* (s.47), *yüzü suyu hürmetine* (s.98), *yüzünü kara çıkarmak* (s.56).

Metinde “*iş olacağına varır.*” (s.75) ve “*hangi dağda kurt öldü?*” (s.85) atasözlerine yer verilmiştir.

Farklı cümle yapılarında yer alan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“*Döne döne dövüşürmüş rüzgâr*” (s.7)

“*Üstlerini başlarını sıkı sıkıya sarmış, ellerinde kazma kürek*” (s.10)

“*üstlerinde ki kat kat giysileri çıkardıkça*” (s.10)

“*aşağı yukarı bu konuşma bir süre yinelenip durdu.*” (s.12)

“*uzaktan uzağa gelen bir gülme sesi hepsini irkiltti.*” (s.13)

“*Biraz yumuşamış buzlar kazmaların altında açılı açılıverince, bir evin kapısıyla karşı karşıya kaldılar.*” (s.14)

“*Sarıtay’ın alnındaki pırıl pırıl sarı sekisi göz alıyordu.*” (s.20)

“*Atlarla yana yana uzanarak ısınmışlardı.*” (s.20)

“*o kargacık burgacık ilk çizgilerini andıran dar, eğri büğrü çukurlu*” (s.23)

“*çayırılığı bir bir anlattı.*” (s.24)

“*Gözlerini yavaş yavaş aç Sarıtay,*” (s.24)

“*birkaç hayvan yarışmadan ayrıldıklarını açıkladılar peşin peşin.*” (s.27)

“Alnındaki **boncuk boncuk** terleri sildi.” (s.30)

“İş demek **tarlada bayırda** çalışmak demektir.” (s.34)

“Önayaklarıyla tahtalara **sinirli sinirli** vurdular.” (s.34)

“Ev **zangır zangır** titriyordu.” (s.36)

“toprağı **delik deşik** ediyorlardı.” (s.38)

“Canca da **kucak kucak** toplayıp arabaya dolduruyordu.” (s.38)

“çayırların üstüne **boylu boyunca** uzanıp dinlendiler.” (s.41-42)

“iki-üç kuruş biriktirip **tarla takka** alalım diye” (s.45)

“**Sarılp sarılıp** okşuyorlardı Anakız’ı.” (s.46)

“eve doğru birkaç kere **uzun uzun** kişnedi.” (s.47)

“Akkız koşuya **hırslı hırslı** hazırlanırken,” (s.51)

“**az buz** değil on bin lira.” (s.51)

“**tam tamına** iki gün vardı.” (s.52)

“**memnun memnun** bakıyordu” (s.53)

“üstünde Aralı’yi **hayli hayli** taşımayı öğrenmişti artık.” (s.53)

“gözlerinden **şapur şapur** öptü Sarıtay’ı.” (s.58)

“Nasıl olup da **arka arkaya** yarışları kazanabiliyordu.” (s.61)

“Bunu anlayınca gülümsedi **kendi kendine**.” (s.62)

“Köylüler böyle **yalvar yakar** olunca Aralı de **uzun uzun**” (s.72)

“Canca indikten sonra, **sallana sallana** geldi.” (s.80)

“Gözlerinin içi **ışık ışıktı**.” (s.80)

“Eskiden tarla azdı, **güle oynaya** çalışırdık.” (s.81)

“**kıvrak kıvrak** yürüyerek gelmişti Arali.” (s.90)

“Arali **ters ters** baktı eşine.” (s.91)

“**vuuuvvvv, vuvvvv**.” (s.9)

“yumuşayan karların **kıııııııııı** görmedik mi?” (s.10)

“**Gürültülü**, karışık bir sesteki kulaklarına gelen.” (s.14)

“Büyük bir **gıcırtyla** ve yavaşça açılan kapıda,” (s.18)

“köylüler kazmanın sapıyla kapıyı **güm güm** dövdüler .” (s.17)

“Arali **kıkır kıkır** gülüyordu.” (s.18)

“çamurlar **fırlatarak** çayırılığa vardılar.” (s.24)

“**Hav hav**, kurtarın beni buradan,” (s.27)

“pantolonu bacak arasından **carttt** diye yırtıldı.” (s.28)

“sağrılarına eliyle **şap şap** vurdu.” (s.34)

“öyle bir **uğultu** sarmıştı toprağı.” (s.37)

“Çok geçmeden ‘**dıgıdık dıgıdık**’ diye ayak sesleri duyuldu.” (s.43)

“Biraz sonra **hıçkırıkların** sesi kesilmişti.” (s.45)

“Bir kere **mırıldanırken**,” (s.51)

“Sürdüremedi, gözlerinden **şapırdadak** yaşlar döküldü.” (s.66)

“**mööö mööö**’ diye kıkırdayıp kesik kesik edeplince güldü.” (s.97)

“Kamyon **vınnn, vınnnn**’ etti bir-iki. Arkasından **düttt, dütttt**’ diye kornaya bastı bir-iki,” (s.117)

Metinde eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“Hele Sarıtay’ın sarı sekisi...” (s.30)

“koşuların da sonu gelir, koşularında...” (s.66)

“Eve varıp bir uyusak...” (s.72)

“Biliyorsun canım, Sarıtay’ın yarışlarda kazanacağı parayla...” (s.76)

Daha çok yerel söyleyişlerde kullanılan “öylecene, avana, evermek, peşkir, tutma tarla, tepiklemek” gibi sözcüklere de yer verilmiştir.

İleti

Atlarla aynı çatı altında yaşayan bir ailenin özellikle Aralı’nin para kazandıkça atları görmezden gelmesi okuyucuya önemli mesajlar verir. Aralı’nin bu tavrı yalnızca atlara yönelik değildir, eşinin de yanında dinlenmeden çalışmasını ister. “Paradan daha önemli bir şey vardır ki bu da hayattır. Sadece insan hayatının değil hayvanların hayatının da bir önemi vardır. Onların da bir canlı olduğu unutulmamalıdır. Bize emeği geçmiş, hizmet etmiş kişi ya da hayvanların kıymetini onlar güçten düştükten sonra da bilmeliyiz.”

Traktörün gelmesi Canca’ya ve Aralı’ye hep kıymet verdikleri Sarıtay’ı unutturur. “Teknoloji insan hayatını kolaylaştırır, ancak ondan yararlanırken değerlerimizi yitirmemeliyiz. Çevremizdekilere hak ettikleri ilgiyi göstermeliyiz.”

Yazınsal bir metin olan *Sarıtay*'da iletileri verirken çocukların hislerine hitap edecek bir kurgu izlenmiştir. Çocukların insana, yaşama ve hayvanlara/canlılara yönelik bir duyarlık oluşturmalarına yardım etmektedir. İletilerin açık bir şekilde verilmeyip metne sindirilmiş olması ise okuma zevkini arttırır.

Çevre

Sarıtay'da en önemli toplumsal çevre köydür ve kitap bu köyün tasviriyle başlar. Uzun süre kar altında kalan köyde insanlar birbirleriyle iletişim kuramazlar. Kar kalkınca iletişim de başlar. Köyde Aralı'ye tarlasını sürdürmek isteyen çok kişi vardır. Aralı de para kazanmak için her işe yetişmeye çalışır. Para kazanmak hırsı köydeki diğer insanlarda da vardır:

“Köylüler artık bizlerle uğraşmak istemiyor, varsa yoksa toprak... çayırılığını bile toprağa çevirdiler. Bunu yaptıktan sonra bizi nerede besleyecekler?”
(s.88)

Çevrenin bozulduğu, ağaçların kesildiği, çayırıkların bile tarlaya çevrildiği hayvanlar sayesinde öğrenilir. Bu durum atların, tayların kendilerini önemsiz hissetmelerine yol açar. Alperçem ve Gülperçem çareyi kaçmakta, çevreden uzaklaşmakta bulurken Sarıtay satılır.

UÇANKUŞ'TAN AL HABERİ

Konu-Kurgu

İyi bir gazeteci olan Uçankuş, Aslan Kral'la ilgili haberler artınca onunla bir röportaj yapmak ister. Önce randevu alır, sonrada Aslansaray'a gider. Onu ormanda sırtlanlar karşılar, sonra da sırtlanlarla arasında *çevmenlik* (çevirmenlik) yapacak olan

tilki yanına gelir. Onu Kral'ın yanına çıkarırlar ancak karşısında yirmi aslan görünce Uçankuş hangisinin kral olduğunu bilemez. Yanındaki TilkiTi yardımcı olur, en baştaki KralKork'tur. Kral ile Uçankuş arasındaki tercüme görevi ise TilkiTi'ye aittir. Krala saygılarını sunan Uçankuş: “*Bildiğiniz üzere, ben buraya bir yanlışı düzeltmek, bir iftiranın önünü kesmek, işin aslını ortaya çıkarıp, iftiracıların maskesini düşürmek için-*” (s.64) deyince KralKork kükreyerek bir post ve bir maskeyi üstünden atar. Bu duruma şaşıran Uçankuş söylediğini açıklamaya çalışır:

“Maskesini düşürmek dedim... Evet, söyledim... Bizde bir deyim bu. İpliklerini pazara çıkaracağız... yani... yalanlarını ortaya çıkaracağız, anlamında söyledim. Maskelerini düşürmek de o anlamda...” (s.70)

Sonra post ve maskenin orman halkının KralKork'a saldırısıyla oluşan yaraları gizlemek için kullanıldığını anlar. Kralın karşısında tek söz edemeyen Uçankuş onun her dediğini gazetede yayımlar. Ormandan TilkiTi gözetiminde ayrılırken durumun ayrıntılarını öğrenmeye çalışır. TilkiTi'nin anlattığına göre, işler yeni kralın gözüne girmeye çalışmalarıyla başlamıştır. Başyardımcılık görevini TilkiTi'den kapmak için KralKork'un diğer krallardan farklı olduğunu söyleyen ÇakalÇak, yeşil yapraklardan 19 dev ayna yapar. Bu aynalar kral *kayataht'a* çıktığında onu yansıtır. Uçankuş'un yanılması da bu yüzdendir. Aynalar sayesinde TilkiTi ve ÇakalÇak, Aslan KrakKork'un kırk gözü, kırk kulağı ve kırk pençesi olduğunu söylerler. Bu onun diğer krallardan da farkı olur. Bir fark daha oluşturması için orman halkıyla Subaşı Meydanı'nda selamlaşmasını önerirler. Bunun üzerine KralKork gezintiye çıkar. Bunları anlatırken bir tüfek sesi duyarlar ve TilkiTi, Uçankuş'un yanından ayrılır.

Olayların sonunu merak eden Uçankuş'un karşısına bu sefer de SincapTeyin çıkar. Geri kalan olayları ondan öğrenir. KargaKa ve PapağanPa'nın önceden

yaptıkları duyuruyla yeni krallarının kırk gözü, kırk kulağı ve kırk pençesi olduğunu öğrenmiş olan SincapTeyin kralı görüp de onun duyduğu gibi olmadığını görünce hem kırk gözlü kraldan korktuğu hem de arkadaşlarının bu yalancı krala kanmaması için meydana gider ve onları uyarır. Kurt bu sahte krala bir ders vermeleri gerektiğini söyler. Sinekler, arılar ve karıncalar KralKork gelip kendisine bağlılık sunmalarını beklediğinde onun gözlerinden, kulaklarından ve pençelerinden ısırırlar. Böylece KralKork'un kırk gözü, kırk kulağı ve kırk pençesi değil iki gözü, iki kulağı ve dört pençesi olduğu herkes tarafından anlaşılır. Orman halkı tarafından epeyce hırpalanan KralKork çareyi önce kaçmakta, sonra da yaralarını gizlemek için maske ve post giymekte bulur. Kralla ilgili haberlerin aslını öğrenen Uçankuş da bu kitabı yazar.

Arka kapakta “*çocuklar için iletişim, algı çarpıtmaları ve gazetecilik etiği üzerine muzip olduğu kadar düşündürücü bir roman!*” ifadesi yer alır. KralKork'la ilgili haberlerin aslını merak eden ve gerçeğe sorularla ulaşabileceğini savunan gazeteci UçanKuş sayesinde gerçekler anlaşılır. Yeni kral ile orman halkının mücadelesi anlatıldığı için kişi-toplum çatışması söz konusudur. Hayvanlar bir araya gelip anlatılanlara uymayan krala ders verirler.

Kralla ilgili haberlerin aslının ne olduğu önemli bir merak ögesidir. Kral, TilkiTi ve SincapTeyin ile yapılan röportajlar kitapta sırasıyla ve gazete haberi gibi verilir. Böylece son sayfalara kadar okuyucunun merakı ve ilgisi canlı tutulur. Sık sık yapılan kelime oyunları ile de çocukların gülmesine olanak sağlanmıştır.

Karakterler

Kitabın başkişisi Uçankuş bir gazetecidir: “*Bu konuda dünyada üretilmiş, benim gibi merak böceklerinin hiç vazgeçmeyeceği ‘işin aslını araştırma’ formüllerinin en ünlüsünü bilirsiniz. 5Ne? 1Kim?!*” (s.10) kendisini böyle anlatan Uçankuş, bu

sorularla merakını giderdiğini söyler. Aslan KralKork'la ilgili haberler yayılınca ve yayın yönetmenleri Farklı Bey farklı haberler isteyince Kralkork'la röportaj yapmayı göze alacak kadar da cesurdur. Gerçeklere soru sorarak ulaşılacağını düşünür. Ormandayken yaptığı her röportajı da cep telefonuyla anında yayımlar. Karşısına çıkanlara sorular sormaya çekinmez, bu hareketi Uçankuş dâhil herkesin işin aslını öğrenmesini sağlamıştır. Uçankuş merakı ve sorduğu sorularla çocukların özdeşim kurabileceği bir karakterdir.

Farklı Bey gazetesinde farklı haberler yapılmasını isteyen bir yayın yönetmenidir. Uçankuş ona farklı bir fikirle gelince de onu hemen destekler. Hem cep telefonunu hem de aracını Uçankuş'a verir. Çıkarlarına göre hareket eder.

Aslan KralKork, TilkiTi ve ÇakalÇak'ın etkisiyle kendisini olduğundan farklı görür. Çünkü kralın gözüne girmek için onu överler, övdükçe de kraldan ödül alırlar. Krallıkta yeni olduğu için her söylenenin etkisinde kalır, kendi bildiklerini ya da gerçekleri dikkate almadığı için orman halkı tarafından yaralanır, itibarını kaybeder.

ÇakalÇak, kralın önceden beri dostudur fakat dostu kral olunca o da başyardımcı olmak ister. Yapraklardan ayna yapıp kralın kendini farklı görmesine, yanılmasına yol açar.

Eski kralın başyardımcısı olan TilkiTi yeni kral tecrübesiz olunca görevine devam eder. Ancak görevini ÇakalÇak kapmasın diye o da kralı över ve ona karşı dürüst davranmaz.

Orman halkı okunan fermanlara inandıkları için kırk gözlü kralın kendilerini bu sahte krala bağlılık gösterirken görmelerinden korkarlar. Hem yeni krala bağlılık göstermek hem de sahte krala ders vermek için bir araya gelirler ve dayanışma halinde hareket ederler.

Karakterlerin devingen oldukları söylenebilir çünkü her karakter kitabın başından sonuna değişim yaşamıştır. Orman halkı krala karşı galibiyet almış, KralKork kendisini farklı görmeye başlamış, TilkiTi ve ÇakalÇak krala yakın olmak için gerçeklerden uzaklaşmıştır.

Dil ve Anlatım

Anlatım birinci kişi ağzından, Uçankuş tarafından yapılmış ve görülen geçmiş zaman kullanılmıştır. Akıcı, anlaşılır bir dil kullanılmış ve noktalama kurallarına uyulmuştur. Kitapta betimlemelere ve sıfatlara yer verilmiştir.

Metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“Hiçbir şey sanıldığı gibi değildir çünkü.” (s.10)

“Bu konuda dünyada üretilmiş, benim gibi merak böceklerinin” (s.10)

“aslanın kral olarak tahta çıktığını bütün haberciler gibi ben de duymuştum.” (s.14)

“E-posta adresime yağmur gibi yağın iletilerde,” (s.16)

“nerede bu pestili çıkmış gibi görünen, perişan, yarı uyuklayan aslan!” (s.24)

“düşünce balonları fırtınaya tutulmuş gibi oradan oraya savrulurken...”
(s.24)

“bir arkadaşın evine gider gibi çat kapı gidilir miydi?” (s.27)

“sevinçten uçacakmış gibi hafifçe kaldırarak cevap verdi:” (s.32)

“Bunu sormamdan alınmış gibi başını öte yana çeviren Geveze,” (s.33)

“Kablosundan soyulmuş gergin bir tel gibi ince, insanın içini titreten” (s.34)

“Olmayacak şeyleri olmuş gibi anlatıyorlar, yazıyorlar, gösteriyorlar!”
(s.38)

“Biri dört ayağının üstünde, yay gibi gerilmiş dururken, diğer dördü ayaklarından birini bana doğru kaldırmış, ‘Kıpırdama!’ der gibiydiler.”
(s.49)

“Öbürlerinden farklı olarak –onların şefi gibi davranan- sırtlan,” (s.51)

“Orada, kalabalık bir çakal ordusu, sık ağaçlar gibi yan yana durmuş,”
(s.54)

“kalem gibi yükselen kayın ağaçlarıyla çevrili,” (s.55)

“Ekran altındaki altyazılar gibi zihnimden akıp geçiyorlardı.” (s.55)

“Bir tornadan çıkmış gibiydiler.” (s.58)

“Tilkiler kuyruklarını bayrak gibi havada salladı,” (s.63)

“Beni işin aslına götürecek bir işaret gibi görmeye başlamıştım onları.”
(s.74)

“Sanki okuyacak gücü kalmamış gibi ağır ağır okuyordu. Dinleyenlere uzun gibi geldi ama, aslında kısa bir açıklamaydı bu.” (s.76)

“Kral kime başyardımcısıymış gibi davranırsa, başyardımcı odur artık.”
(s.98-99)

“görüntü gibi duruyorlardı.” (s.115)

“Kutsal bir sır verir gibi açıkladı ÇakalÇak:” (s.121)

“Yanıdaki tilki, çakal ve sırtlan ona kralmış gibi davranıyorlardı.” (s.143)

Anlam zenginliği sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

açık konuşmak (s.110), *adı gibi bilmek* (s.104), *akla gelmemek* (s.34), *aklı başına gelmek* (s.29), *aklı başka yerde olmak* (s.77), *aklı fikri bir şeyde olmak* (s.42), *aklı gitmek* (s.67), *aslı astarı olmamak* (s.10), *ayağa fırlamak* (s.120), *bakış atmak* (s.60), *baltayı taşa vurmak* (s.70), *başı belaya girmek* (s.147), *beyninde şimşek çakmak* (s.14), *bin dereden su getirmek* (s.10), *burun buruna gelmek* (s.129), *burnundan solumak* (s.92), *çam devirmek* (s.131), *dalga geçmek* (s.15), *damarı tutmak* (s.94), *dikkat kesilmek* (s.23), *fırça atmak* (s.19), *fırsat bilmek* (s.100), *gaza basmak* (s.46), *gökte ararken yerde bulmak* (s.89), *göz atmak* (s.122), *gözden düşmek* (s.100), *göze girmek* (s.117), *gözleri kamaşmak* (s.55), *gözünü dikmek* (s.96), *haber uçurmak* (s.96), *hızını alamamak* (s.18), *hoşuna gitmek* (s.108), *iç geçirmek* (s.26), *içi içine sığmamak* (s.103), *iftira atmak* (s.38), *ileri geri konuşmak* (s.108), *imza atmak* (s.105), *ipliği pazara çıkmak* (s.70), *kafadan atmak* (s.17), *kafası çalınmak* (s.56), *kafayı yemek* (s.22), *karşılık vermek* (s.45), *kendine gelmek* (s.60), *kendini alamamak* (s.10), *korku salmak* (s.55), *küçük görmek* (s.148), *maskesini düşürmek* (s.64), *merakta kalmak* (s.10), *nam almak* (s.109), *neye uğradığını şaşırarak* (s.154), *renkten renge girmek* (s.111), *sabrı taşmak* (s.114), *selam vermek* (s.63), *ses getirmek* (s.27), *sesini yükseltmek* (s.35), *şafak atmak* (s.46), *peşine düşmek* (s.18), *temcit pilavı gibi* (s.19), *tiye almak* (s.61), *tüyleri diken diken olmak* (s.74), *yankı uyandırmak* (s.27), *yolunu tutmak* (s.47), *yüreği ağzına gelmek* (s.93), *yüzüp yüzüp kuyruğuna gelmek* (s.37), *zaman kaybetmek* (s.95).

“*Karadeniz’de gemilerin mi battı?*” (s.30), “*Dilimi eşek arısı soksaydı*” (s.72) gibi atasözlerine yer verilmiştir. Ayrıca metinde “*Bir kümes tavuğu berbat ettiniz!*” (s.68), “*kuyruğuyla ayağı birbirine dolaştı*” (s.109), “*tavuk kümesten uçmuştu*” (s.125) gibi uyarlanan ifadeler bulunmaktadır.

Anlatımı güçlendirmek amacıyla farklı cümle yapıları içinde kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“Herkes **tek tek** cevap yazmaya ömrüm yetmeyecek, dedim ki **kendi kendime:**” (s.11)

“diye **tekrar tekrar** sorar, bir karara varamazdık.” (s.21)

“Umutların **bir bir** söndüğünü görünce, bir korku çöktü içime.” (s.31)

“çok renkli, **purul purul**, uzun tüylerle kaplı başını” (s.32)

“Yeniden teşekkür edip, merdivenleri **üçer beşer** atlayarak” (s.33)

“**Döne döne** havaya doğru yükselen telefonu görünce aklım başımdan gitti.” (s.42)

“kimi parlak kimi yosun tutmuş kayaları **sıçraya sıçraya** geçip ilerledim.” (s.47)

“birbirine sarılarak, **iç içe** geçerek yukarıda yemyeşil bir gökyüzü oluşturuyorlardı. “**İrili ufaklı, çeşit çeşit, renk renk** yapraklarla bezeli bir gökyüzü.”(s.48)

“**sağımı solumu** yoklamaya başladılar.” (s.53)

“**Arka arkaya** yaşadığım olaylar serseme çevirmişti.” (s.68)

“**ileri geri** hafifçe sallanarak, öfke içinde karşıya bakıyordu.” (s.77)

“**Soru moru** olmaz!” (s.77)

“**Dere tepe** dolaşacak, **ağaç ağaç, dal dal** gezecek, bütün Yeşilyurtlulara buyruklarımı **madde madde** okuyacaksınız...” (s.83-84)

“**Acı acı** gülümseyerek başını salladı TilkiTi.” (s.89)

“**Dikenler, çalılar, ağaçlar sarmaş dolaş.**” (s.95)

“Biri sizi orman sınırına kadar **kazasız belasız** ulaştırmak.” (s.102)

“O ne yaparsa, öteki aslanlar da, **kılı kılına** aynısını yapıyordu.” (s.116)

“**Fıldır fıldır** oynayan gözleri, kocaman ve parlak... Ben **şaşkın şaşkın** onu”
(s.134)

“diye **mirıldanırken** buldum kendimi. (s.15)

“Oturduğum sandalyeden nasıl **fırladığımı** hatırlamıyorum.” (s.23)

“**Tiiiiiuhh, iiyyiihh, huiyhh!**” (s.34)

“**Vevvvv... Vaevvv... Vevhevvvvv!**” (s.35)

“Hafif bir rüzgâr **uğultusu**, küçük bir bağırıtı, **vıklamalar** ve” (s.42)

“Eli havaya kalktı, dudakları **kıpırdadı...**” (s.47)

“ince dallar ayağımın altında **çitt çitt** diye yumuşak bir sesle kırılmasa, toprağı tümüyle örterek üstünde yeni bir kat meydana getiren yapraklar **çağış çağış** diye ses çıkarmasa, yürüdüğümü bile hissetmeyecektim.” (s.47-48)

“Boğuntulu bir ses ve **kesik kesik homurtularla** konuşan sırtlanlarla” (s.52)

“KralKork, ‘**AUUUHHRRRRRRR!**’ diye yarı kükremeyle” (s.62)

“dedi **fısıltıyla.**” (s.63)

“Dişlerini **gıcırdattı** sanki.” (s.72)

“Arılar **vızıldadı**, Kurt **kesik kesik havladı**, Bozayı **homurdandı**,” (s.144)

Metinde yer verilen eksilteli cümleler ise şöyledir:

“Haber, televizyonlardan gazetelere, gazetelerden internet sitelerine dalga dalga yayılıp, giderek büyüyen soru işaretleriyle sayfa ya da ekran boyutlarını çoktan aşınca...” (s.9)

“Arayanlar, soranlar...” (s.11)

“Farklı konular, farklı konuklar, farklı başlıklar, farklı yorumlar...” (s.21)

“‘Karşımdaydı’ demek daha doğrudu belki de, dimdik yükselmesine bakınca... (s.47)

“Çevremi dikkatle gözleyerek, çınarın içinden geriye doğru bir adım atmıştım ki...” (s.49)

“Çevmen diyor, benim dilimi konuşuyor, ben hâlâ...” (s.51)

“Kral’ın ağzı, burnu, gözleri...” (s.67)

“Öyle ilginç, akla gelmez şeylerden söz etti ki TilkiTi...” (s.103)

“Telaşlı koşuşturmalar, ani fırlayışlar, aceleci kanat çırpışları, titrek sesler, heyecanlı çılgınlıklar...” (s.133)

“farkedince” (s.103) şeklinde yazımı yanlış bir birleşik fiil tespit edilmiştir.

İleti

Aslan KralKork hakkında yapılan haberlere rağmen konuşmaz. TilkiTi ve ÇakalÇak da ona gerçekleri söyleyemezler. “İletişim kurarken dikkatli ve gerçekçi olmazsak sağlıklı bir iletişim kurmuş sayılmayız.” ÇakalÇak’ın kralın karşısındaki on dokuz ayna ile onu yirmi aslan gücünde olduğuna inandırması da bir iletidir. “Algıların yanılması gerçeklerin de değişmesine yol açabilir ve bu da olumsuz sonuçlar doğurabilir.” Uçankuş ortalıkta dönen bunca habere itibar etmez ve kralla yapacağı bir röportajın gerçekleri ortaya çıkaracağına inanır. Böylece okuyucuya “Duyduğumuz her şeye inanmalı onun gerçekliğini sorgulamalı ve sorular sormaktan çekinmemeliyiz.” mesajı verilir. Orman halkının sahte krala karşı bir araya gelip en

küçükleri de dâhil krala bir ders vermeleri de önemlidir. “Yetenek küçük ya da büyük olmakta değildir, yapabileceğinin en iyisini yapmak önemli bir yetenektir.”

Bu iletilerle çocuklara iletişim hakkında duyarlık kazandırılır. Çocuklar sorma, sorgulama ve merak etmenin, aynı zamanda dürüstlüğün önemini de kavrayabilir. Kitap çocuğun iletişim, dürüstlük ve etikle ilgili bir değer oluşturmasına yardımcı olabilir. Aslanın güçlü olduğu ve bu yüzden de kral seçildiği geleneksel algı ormanın küçük sakinleri tarafından yıkılmıştır. Denetimci, baskıcı ve otoriter olmaya çalışan KralKork ise dersini alır ve bu tür yaklaşımların getirdiği olumsuz sonuçlar okuyucuya iletilir.

“Yaşlarını kabuklarından tahmin etmeyi bir belgeselde izlemiştim. Narin, ince kabuklu ağaçlar genç; gövdesinde dikine ya da derinliğine çatlaklar oluşan ya da oluşmaya başlayan ağaçlar yaşlıydı.”(s.48) ifadesiyle okuyuculara ağaçların yaşıyla ilgili bilgi verilir.

Çocukların iletişimde girişimci olmasını destekleyen bir kurgusu olan kitapta kelime oyunları ile de çocukların eğlenmesi sağlanmıştır. Kelime oyunları yaratıcılığı geliştirebilir.

Çevre

İnsana ve hayvanlara ait olmak üzere iki çevre vardır. İnsan çevresi teknolojiyle donanmıştır; internet, telefon, e-posta vs. İletişim çok güçlüdür. Her şey anında haber yapılabilir ki Uçankuş da röportajlarını gazeteye gitmeden yayımlama imkânı bulur.

Yeşilyurt'ta ise hayvanlar yaşamaktadır. Kralın yaşadığı Aslansaray da buradadır. Orman sırtlanlar tarafından korunur, her gelenin üstü aranır. Bu çevrede

krala bağılık gösterilir, orman sakinlerinin de niyeti budur ancak söylenenler ile gerçekler uyuşmayınca bu gelenek bozulur. Çatışma orman sakinlerinin dayanışmasıyla ve başarıyla son bulur.

PALAVRACILAR KRALI

Konu-Kurgu

Kitapta Keyifli'nin başından geçenler anlatılır. Keyifli atı Tozkoparan, köpeği Karaburun ve tüfeği Gökürledi ile sürekli ava çıkan bir avcıdır. Ava gitmediği bir gün yaşadıklarını torununa anlatmaya başlar. Güneşin önünü kapatan arı ordusundan, Tozkoparan'ı uçuran yeşilbaş ördeklerden, Sarıtüy tilkiyi yakalamaya çalışırken boğuştuğu ayı Karabela'dan, Sarıtüy'ü kurnazlıkla yakalamasından, keklik avlamaya gittiğinde doğan güneşin ayağını kaydırıp onu yeniden batırmasından, sadece kuşların uğradığı Pırpır Adası'nı batmaktan nasıl kurtardığından, sekiz avını nasıl ona çıkardığından, av arkadaşı Palandöken'le dans eden dişi ayıdan, çiftçilere zarar veren domuzları yakalamasından, bir balık içinde on iki balığı nasıl tuttuğundan, şarabını bir yılanla içirerek tuttuğu balıklardan, ayı Kocaoğlan'ın sırtını ateşe vermesinden, tesadüfen yakaladığı ördeklerden, Sektirmez Selim'le karşılaştığı buzdan tavşanlardan bahseder.

Av tutkunu bir avcının maceralarını konu alan bu kitapta olağanüstülükler vardır ancak bunların hiçbiri yadırganmaz. Çünkü daha ilk satırlarda Keyifli'nin nasıl biri olduğu okuyucuya anlatılmıştır. Keyifli de “*avcılıkta atıcılığa müdahale olmaz.*” (s.28) diyerek hem torununu hem de okuyucuyu uyarır. Avcılığı yüzünden kimi zaman eşi ile kimi zaman toplumla çatışan Keyifli tüm çatışmaları, kimi zaman tesadüflerin de yardımıyla, kendi lehine sonlandırır. Avcılıkta yaşadıkları hem

öykünün yazarı ve anlatıcısı torunu hem de okuyucu açısından önemli bir merak ögesidir. Birçok bölüm başlığının soru şeklinde olması da bu merakı artırır. Böylece çocukların gülmesi, heyecanlanması sağlanır.

Karakterler

Başkişi Keyifli'dir ve torununun ağzından *“Herkes ondan Palavracılar Kralı diye söz ederdi, Keyifli'ydi adı. Atıcılıkta ve avcılıkta üstüne yoktu.”* (s.7) şeklinde tanıtılır. Artık ava gidemediği için torununa av hikâyelerini anlatır. Anlattığı hiçbir olayda tüfeğini kullanmamış olması önemlidir. Avlarını yakalaması ya tesadüflere (*En Şanslı Günüm* hikâyesi) ya da abartmalara (*Kocaoğlan'ın Sirtını Nasıl Ateşe Verdim?* hikâyesi) dayandırılır.

Keyifli'nin eşi, evde avcılıktan bahsetmeyi yasaklamıştır. *“Ben kocamı kuşlara kaptırdım, bari torunumu kaptırmayayım,”* (s.10) düşüncesindedir.

Köpeği Karaburun'u torunu şöyle anlatır: *“Ben onun kadar av seven bir köpek görmedim. O kadar ki, ‘Hav, Hav!’ diye değil, ‘Av, av, av!’ diye havlar.”* (s.19). Koku duyusu o kadar gelişmiştir ki yumurta içindeki keklik yavrularının bile kokusunu alır.

At Tozkoparan, Köroğlu'nun atına benzetilmiştir. Özellikleri abartılarak anlatılır.

Tüfeğinin adıyla ilgili hikâye ise şöyledir: *“Ben, bu tüfeğin patlamasını ilk duyduğum zaman, gök gürlledi sanmıştım; onun için adını Gökgülledi koydum. Adı oradan gelir.”* (s.23).

Okuyucu hem anlatıcı torun ile özdeşim kurar hem en Keyifli'nin anlattığı maceraların içinde olmak ister. Bu durum heyecanlanmasına olanak sağlar.

Dil ve Anlatım

Metinde anlatım birinci kişi ağızından ve görülen geçmiş zaman kipiyle yapılmıştır. Akıcı, anlaşılır, sade bir dil kullanılmış ve noktalama işaretlerine uyulmuştur. Öyküleyici anlatımın olduğu metinde yer alan benzetmeler şunlardır:

“niye ava gitmediklerini sorar gibi bakıyordu.” (s.11)

“Ondan hep kanatları varmış gibi söz edilirdi.” (s.15)

“Bir gün köye, konuşan kitap gibi bir adam gelmişti,” (s.16)

“şimşek gibi fırlayıp yel gibi koşan Karaburun,” (s.19)

“Doğan gibi bir kuş adı mı?” (s.20)

“Elim ayağım eskisi gibi tutmuyor,” (s.25)

“Ortalık birden zindan gibi olunca,” (s.30)

“Her yer buz. Cam gibi.” (s.38)

“Dediğim gibi ortalık kış kıyamet...” (s.45)

“mis gibi kokan kızarmış tavuğu” (s.46)

“karın üstünde yel gibi kaçıyor.” (s.47)

“mızrak gibi parlamaya başlamasıyla” (s.52)

“O duymadı ama âşık ayı duyar gibi oldu.” (s.71)

“Ortada bir gariplik olduğu gün gibi açık” (s.77)

“cigaranın ucu kor gibi parlıyordu.” (s.81)

“Elimi bir kartal pençesi gibi yapıp” (s.90)

“yılanın çelik gibi sert bakışları yavaş yavaş yumuşadı;” (s.92)

“Minder gibi yumuşacık.” (s.97)

“tepemde pamuk gibi bembeyaz bir kaz” (s.102)

“Buzun üstüne çivi gibi çakılıp kalmışlardı.” (s.110)

Anlam zenginliğini sağlamak amacıyla kullanılan deyimler şunlardır:

aklı almamak (s.65), *ateş etmek* (s.62), *ayağa fırlamak* (s.12), *ayağını kaydırmak* (s.8), *bir taşla iki kuş vurmak* (s.86), *bire bin katmak* (s.8), *can atmak* (s.10), *can yakmak* (s.99), *canı sağ olsun* (s.95), *dalga geçmek* (s.37), *dikkat kesilmek* (s.82), *dizlerinin bağı çözülmek* (s.42), *eliyle koymuş gibi bulmak* (s.19), *göz dikmek* (s.58), *göz gözü görmemek* (s.97), *kara kara düşünmek* (s.60), *kaşlarını çatmak* (s.25), *kulak kesilmek* (s.97), *kulaklarını tıkamak* (s.8), *mangalda kül bırakmamak* (s.29), *nara atmak* (s.74), *oğul vermek* (s.30), *parmak ısırarak* (s.37), *şafak sökmek* (s.33), *tefe koymak* (s.53), *toz olmak* (s.79), *yerin kulağı var* (s.108), *yerle bir etmek* (s.75).

Anlatımı güçlendirmek amacıyla farklı cümle yapıları içinde kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“hayran hayran dinlediğim büyüklerinden birine,” (s.8)

“kendi kendine konuşuyordu.” (s.11)

“Acı acı başını sallıyordu.” (s.11)

“gümbür gümbür bir sesle.” (s.12)

“Küçük Tozkoparan, suda **bata çıka** koştuktan sonra” (s.16)

“Elini **aşağı yukarı** birkaç kez indirip kaldırdıktan” (s.26)

“Onun için sen, **güzel güzel** dinle.” (s.28)

“Kağnıyla **çeke çeke** bitiremedim.” (s.30)

“Tozkoparan **sağ salim** yere bastığında,” (s.36)

“İkide bir **alaycı alaycı** yüzüme bakıp **kıs kıs** gülerek” (s.37)

“Kaldık mı Karabela ’yla **baş başa?**” (s.39)

“Karın içinde **bata çıka, yata yuvarlana** koşuyorum.” (s.39)

“Tozkoparan, beni **soluk soluğa**, yüzü gözü kar buz içinde” (s.44)

“üstünde **yara bere** izi aramaya kalkmayın,” (s.49)

“kuşun, **börtü böceğin**, yılanın, çıyanın bin bir çeşidi vardır.” (s.57)

“Kuşlar **çığlık çığlığa** havada!” (s.59)

“**mahcup mahcup** yürümeye başladı.” (s.65)

“**Pırl pırl** siyah tüylü, genç bir ayıydı bu.” (s.69)

“**Dağda bayırda aylak aylak** gezen, kahvede **atıp tutan** insanlar” (s.75)

“bir köşede **süklüm püklüm** oturuyor.” (s.77)

“yaprakları her zaman **efil efil** eser.” (s.88)

“Arkadaşlar **balık malık** yok çünkü solucan yok,” (s.90)

“**Gele gele**, biraz daha küçük bir balık geldi.” (s.86)

“Sektirmez bana **ters ters** baktı:” (s.109)

“yine **purrrr** gitmiş olurdu.” (s.11)

“**Snuuf, snuffff!**’ diye diye sesler çıkararak” (s.19)

“gök **gürledi** sanmıştım;” (s.23)

“Yeşilbaşlar **par par par**, daha çok kanat çırpmaya başladı” (s.35)

“diye **mırıldanarak**” (s.39)

“**Aaaaannngggnn!**’ diye bir homurtu” (s.39)

“**Zzzzzzzttttt!** Kaydı, gitti.” (s.42)

“**Çıngg! Çıngg!**”, “**Çengg! Çengg!**”, “**ÇANNGG! ÇANNG!**” (s.46)

“**Coşşşşş**.... Her tarafından sular akıp iniyor.” (s.59)

“**Fısıltıyla**, ‘Palandöken,’ dedim.” (s.71)

“mısır yapraklarının çıkardığı **çığış çığış** ses” (s.78)

“**Takkk!** diye gelip kafasını alnımın ortasına” (s.79)

“Derken orman birden **uğuldamaya** başladı.” (s.98)

Metinde yer alan eksilteli cümleler ise şunlardır:

“**Neler neler...**” (s.8)

“Onunla karşılaşana kadar öykülerini hep başkalarından dinlediğim, herkesin hayranlıkla söz ettiği **Palavracılar Kralı, Keyifli...**” (s.9)

“**Keyifliyi dağdan düze, düzden bayıra uçuran atı...**” (s.15)

“Kamışlığın ortasında açıklık bir alan...” (s.34)

“Börekler, katmerler, yoğurtlar, kaymaklar, pişmiş yumurtalar... Davul, zurna, saz, tef, kaşık da tabii...” (s.88)

“Ne kayalar kaldı görünürde ne dağ keçileri...” (s.97)

Rastgele sözcüğü rasgele (s.64), sigara ise cigara (s.81) şeklinde yazılmıştır.

İletiler

Kitap, Keyifli'nin torununa anlattığı av hikâyelerinden oluşmaktadır. Bu hikâyeler abartılı ve tesadüflerle doludur. Böylece torunun ilgisi Keyifli'nin anlattıklarına, okuyucunun ilgisi de kitaba yönelir. Anlatılanların hepsinin gerçek olmadığını torun da, okuyucu da şu sözlerden anlamaktadır:

“Yalanın yalan olduğu bilinirse... O yalan değildir!” (s.8)

Keyifli'nin yaşadıklarını torununa anlatmasının nedenlerinden biri onda masal kültürü oluşturmak olabilir. Çünkü Keyifli'nin dediğine göre:

“Bizim zamanımızda şimdi sizin açıp açıp okuduğunuz kitaplar yoktu. Kitap gibi konuşan adamlar vardı. Otururlardı kahveye, her şeyi ezberinden bir bir anlatırlardı.” (s.16)

Keyifli Köroğlu'nun hikâyesini böyle öğrenmiştir. Şimdi ise o, başından geçenleri torununa, okuyucuya anlatır. Kitap çocukların düş kurmasına ve eğlenmesine olanak sağlar.

Çevre

Keyifli evde olduğu bir gün anlattığı av hikâyeleri bazen ormanda, bazen adada, bazen kayalıklarda geçer. Keyifli, çevreden çok oradaki hayvanlar ya da insanlarla çatışma yaşar. Çatışmalar Keyifli'nin fikirleri veya tesadüflerle son bulur.

GEMİCİ SİNDBAD

Konu-Kurgu

Şehriyar adında kibirli bir şah, eşinin kendisini aldattığını ileri sürerek başını cellâtlara vurdurur. Ancak öfkesi dinmeyince şöyle bir karar alır: Her gece bir genç kızla evlenip sabah da kızın başını cellâtlara vurduracaktır. Vezirini de evleneceği kızları bulmakla görevlendirir. Ancak vezir gün gelip de ülkede Şah’la evlendirecek kız bulamayınca sıkıntıya düşer, Şehriyar’ın kendi başını da vurdurmasından korkar. Bunu fark eden kızı Şehrazat babasına bir fikir verir. Bu fikre göre Şehrazat şahla evlendirilir. Ancak sabaha başı vurulacağı için son istek olarak kardeşi Dünyazat’la vedalaşmak ister. İsteği kabul edilir. Kardeşi Dünyazat ise, *“Benim güzel ablacığım, sen bana her gece çok güzel masallar anlatırdın. O masalardan birini daha anlattıysan çok sevinirim... Son dileğim budur,”* (s.17) der ve Şah onun da isteğini kabul eder. Böylece Şehrazat Gemici Sindbad’a dair masalı anlatmaya başlar, masalın en heyecanlı yerinde şafak sökünce Şehrazat masalı keser, kafası vurulmak üzere cellâda gönderileceğini söyler. Ancak Dünyazat o anlatmazsa masalı hiçbir zaman öğrenemeyeceğini söyleyince, kendisi de masalı merak eden Şehriyar masala gece devam etmek üzere canını o günlük bağışlar. Ancak bu durum birçok gece tekrarlanır. Ya Sindbad’ın gezisi bittiğinde şafağın sökmesine çok vardır ya da masalın en heyecanlı yerinde şafak sökmektedir.

Şehrazat’ın anlattığı masal ise Gemici Sindbad ile ilgilidir. Adı Sindbad olan bir hamal bir gün bir konağın önünden geçer. Konaktan müzik ve eğlence sesleri gelmektedir. Hamal, bir kendi haline bir de konakta yaşayanlara bakıp Allah’a yakaran bir gazel okur. Gazel konaktan duyulur ve hamal içeri çağrılır. Konak sahibi

hamalla tanışıp adını öğrenince güler, çünkü kendi adı da Sindbad'dır, Gemici Sindbad. Bu refah ve zenginliğe kolay ulaşmadığını hamalın anlaması için ona başından geçenleri anlatmaya başlar.

İlk gezide Sindbad bir gemiyle yolculuğa çıkar. Ada diye yanaştıkları şeyin balinanın sırtı olduğunu sonradan anlar. Gemiye binemeyince ve bir kıyıya sürüklenir. İkinci gezi de gene bir gemiyle yolculuğa çıkar. Bu sefer yanaştıkları adada uyuyakaldığı için geminin kalktığını görmez. O adadan Zümrüdüanka kuşunun ayaklarına tutunarak kurtulur. Kuş onu kayalıklara bırakır. Burası da Elmas Uçurumu'dur. Tüccarlar elmaslarla dolu bu kayalıklara koca et parçaları atarlar. Kartallar et parçalarını alıp bir tepede yemeye başlarken tüccarlar da ete yapışan elmasları toplarlar. Sindbad'da bu et parçalarına tutunarak kayalıklardan kurtulup tepeye iner. Sonra Bağdat'a döner. Ancak yerinde duramaz ve gene yolculuğa çıkar. Bir fırtına onları Vahşiler Adası'na düşürür ve orada tek gözlü bir devin eline düşerler. Devin gözüne kızgın şişleri sokarak ondan kurtulurlar. Sonraki gezide yamyamların eline düşerler ancak Sindbad buradan da kurtulup bir kıyıya gelir. Orada sevilir, sayılır ve bir kadınla evlenir. Gelenekler gerektirdiği için karısı ölen Sindbad, onunla birlikte gömülür. Mezardan bir kıyıya çıkarak kurtulan Sindbad bir gemiye işaret eder, gemi onu alarak Bağdat'a bırakır. Maceraya doymayan Sindbad sürekli yolculuğa çıkar ve her yolculukta da başından sıra dışı olaylar geçer. Yolculuklar bitmeyince masal da bitmez. Kitap bu nedenle şu şekilde sonlanır:

“O zamanı yaşamış olanların anlattıklarına ya da yaşayanlardan dinlemiş olanların aktardıklarına göre...” (s.145)

Kitapta klasik bir masal olan *Binbir Gece Masalları* konu edilmiştir. Şehriyar'la vezir ve vezirin kızı Şehrazat arasında yaşamla ilgili bir çatışma vardır. Bu çatışmayı Şehrazat'ın fikri sonlandırabilir. Çatışmanın sonlanması rastlantısal

değil planlanmış bir fikirdir. Hem Şehrazat'ın Şehriyar'ı ikna edip edememesi hem Sindbad'ın yaptığı gezilerde başına nelerin geleceği önemli merak unsurlarıdır. Bu da okuyucuda ilgi ve okuma isteği uyandırabilir, onu heyecanlandırabilir.

Karakterler

Şah Şehriyar masalın başında şöyle tanıtılır:

“Ülkenin birinde inatçı, kibirli, kendini dev aynasında gören, kulağı kendi söylediğinden başkasını duymayan, astığı astık, kestiği kestik bir şah yaşarmış.” (s.13)

Şah, masalları merak ettiği için her sabah şafak sökerken Şehrazat'ın canını bağışlar, her gece de anlattığı masalları heyecanla dinler. Masalları dinlemek için saraydaki işlerini gündüz çabucak bitirir. Kibirli ve öfkeli hali bu masalları dinledikten görülmediği için Şah Şehriyar devingen bir karakterdir. Bu değişim Şehrazat'tan dinlediği masalların etkisiyle gerçekleştiği için inandırıcıdır.

“Şehrazat, güzelliğinin yanı sıra akıllı, sevecen, okumayı seven bir kızmış. Bulabildiği bütün dünya masallarını okur; okumakla kalmaz, bunları o tatlı diliyle, kardeşi Dünyazat'a güzel güzel anlatırmış.” (s. 15)

Şehrazat yazarın yukarıda anlattığı özelliklere sahiptir. Akıllı davranarak kitaplardan öğrendiği masalları anlatmıştır. Böylece hem babasını zor durumdan kurtarır hem de daha fazla genç kızın başının cellâtlarca vurulmasını engellemiş olur.

Dünyazat da güzel bir kızdır. Ablasının anlattığı masalları dinleyerek büyümüştür. Ablasının başının vurulmasını engellemek için plana dâhil olur. Son isteği ablasından masallar dinlemektir. Ancak her masalın sonunda ya da en heyecanlı yerinde masalın devamını dinlemek için Şah'tan ablasının canını bağışlamasını ister, böylece Şehrazat geceler boyu masal anlatır.

Hamal Sindbad, Gemici Sindbad'la okuyucuyu tanıştıran kişidir. Sindbad'ın konağı karşısında hayrete düşmüş ve kendi fakirliği onu üzmüştür.

Sindbad macera tutkunu biridir. Her gezide başına olağanüstü olaylar gelir ve ancak yolculuğa çıkmaktan vazgeçmez. Her seferinde bir gemiye binerek yollara düşer. Başına gelenlerden ya zekâsı ya da tesadüf eseri kurtulur. Özellikle Sindbad, yaptığı yolculuklar ve macera tutkusuyla çocukların özdeşim kurabileceği biridir.

Dil ve Anlatım

Masalın Şehrazad ile ilgili bölümleri üçüncü kişi ağzından ve duyulan geçmiş zaman kipiyle, Sindbad ile ilgili bölümleri birinci kişi ağzından ve görülen geçmiş zaman kipiyle anlatılmıştır. Anlatım kitabın iç içe kurgusu sayesinde sürükleyicidir.

Masalda yapılan benzetmeler şunlardır:

“o billur gibi bir sesle söylenen şarkılar bu konaktan geliyormuş.” (s.19)

“başlamış isyanını yüksek sesle, bir gazel gibi okumaya.” (s.21)

“küçük ama yemyeşil, cennet gibi bir adaya ulaştık.” (s.26)

“ipeksi yelenin boynu bir şal gibi sardığı bu at öyle güzeldi ki” (s.29)

“Buyurduğunuz gibi, geceyi bekleyeceğim efendim,” (s.32)

“balinanın sırtı küçük bir ada gibi görünürmüş.” (s.39)

“ortalık yeni gündüz olmuş gibi aydınladı.” (s.54)

“Sizin gibi namuslu bir tüccarım,” (s.56)

“gemimiz dalgaların üstünde fındık kabuğu gibi sallanmaya başladı.” (s.62)

“alının ortasındaki tek gözü, kor gibi kıpkırmızıydı. Ağzı atın ağzı gibi geniş, dudakları bir devenin dudakları kadar büyüktü. Ön dişleri, kazma gibi ağzından dışarı fırlamıştı.” (s.65)

“Yalvarmama, sicim gibi gözyaşı dökmeme hiç aldırmadan,” (s.92)

“sevincimden çıldırarak gibi oldum.” (s.122)

Anlam zenginliğini gösteren ve masalda yer alan deyimler şunlardır:

adımını atmak (s.143), *aklı başına gelmek* (s.101), *akşamı zor etmek* (s.32), *astığı astık*, *kestiği kestik* (s.13), *bakış atmak* (s.140), *bir dediğini iki etmemek* (s.84), *canı sıkılmak* (s.40), *canının derdine düşmek* (s.15), *diken diken olmak* (s.86), *dünya gözü ile görmek* (s.95), *el pençe divan* (s.14), *fırsatı kaçırmak* (s.32), *garibine gitmek* (s.37), *göz atmak* (s.54), *gözlerini fal taşı gibi açmak* (s.57), *gözleri parlamak* (s.16), *hesabını kitabını bilmek* (s.25), *içli dışlı olmak* (s.84), *iğne ipliğe dönmek* (s.91), *iş işten geçmek* (s.101), *kara kara düşünmek* (s.15), *kan ter içinde* (s.19), *karşı koymak* (s.62), *kendine gelmek* (s.22), *kendini dev aynasında görmek* (s.13), *kendini toparlamak* (s.63), *keyfini çıkarmak* (s.26), *pençesine düşmek* (s.95), *rahat batmak* (s.40), *ruhunu teslim etmek* (s.134), *sözünü tutmak* (s.144), *surat asmak* (s.23), *şafak sökmek* (s.31), *talihi yaver gitmek* (s.27), *tüyleri eline tutuşturmak* (s.92), *yüreği ağzına gelmek* (s.38).

Masalda “bülbulü altın kafese koymuşlar, ah vatanım, demiş.” (s.37), “Ölenle ölünmez,” (s.85) atasözleri de kullanılmıştır.

Farklı cümle yapıları içinde anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“varıp karşısına *dizim dizim* dizilmiş.” (s.14)

“kızları cellata giden ana-babalar **sıra sıra** gelip **yalvar yakar** olmuş,” (s.14)

“Başını kaybetmekle **karşı karşıya** kalan Vezir,” (s.15)

“**Yana yakıla**, önce Şahşeriyar’ın buyruğunu,” (s.16)

“iki kız kardeşi **baş başa** bırakmış.” (s.18)

“bir de şu konaktakilerin **şen şakrak** durumunu!” (s.21)

“babamın **sık sık** tekrarlayıp durduğu bir öğüdünü hatırladım.” (s.25)

“**Adadan adaya** uğrayarak **gece gündüz** yol aldık.” (s.26)

“Ortada bir **fırtına filan** yoktu ama,” (s.27)

“**Gide gide** bir ovaya vardım... Ova ki ne ova!” (s.29)

“şaha kalkıp **acı acı** kişnemeye başladı.” (s.29)

“bilenlerden **yol yordam** öğrenmeye çalışıyordu.” (s.37)

“**değiş tokuş** yapılabilecek yeni mallar alıp Basra’ya koştum.” (s.40)

“**Denizden denize**, **adadan adaya** yol alıyor.” (s.45)

“**Ürkek ürkek** çevreye bakarken,” (s.46)

“**küçüklü büyüklü** ışıldayan taşlarla dolu olduğunu gördüm.” (54)

“**eciş bücüş**, boylar en fazla belimize kadar gelen,” (s.62)

“Yakınlardaki bir pınardan da **kana kana** suyumuzu içtik.” (s.63)

“çığlıklar atarak **sağa sola** saldırdı. Bizi yakalasa **çiğ çiğ** yiyeceği belliydi. Ama biz şişleri **sokar sokmaz**, oradan uzaklaşmaya başlamıştık.” (s.71)

“Diri diri mezara gireceğim!” (s.85)

“ayağımın altında bir kıpırdanma duyar gibi oldum.” (s.26)

“kız kardeşi Dünyazat’a göz kırpıp durmuş.” (s.31)

“Karnım doyunca, şırl şırl akan suyun sesi bana ninni gibi gelmiş” (s.45)

“o çatal dillerini gösteriyor tus tus tıslıyorlardı.” (s.55)

“yakınıma ‘patt!’ dedi, bir şey düştü.” (s.55)

“Derken bir güürültü, bir patırtı...” (s.56)

Masalda yer alan eksilteli cümleler şunlardır:

“O zamanı yaşamış olanların anlattıklarına ya da yaşayanlardan dinlemiş olanların aktardıklarına göre...” (s.13)

“Hava çok sıcaktı, yüküm de ağır...” (s.23)

“Sağımda bulutlara kadar yükselen yalçın kayalar, solumda bulutlara kadar yükselen yalçın kayalar, önümde, arkamda yalçın kayalar...” (s.54)

“Yakuttan oyulmuş vazolar, inciler, yılan derisinden halılar, kâfur, fildişi ve daha neler neler...” (s.122)

İletiler

“Aşırı öfke başkalarının canlarına mal olabilir. Okumak sadece insanın bilgisini arttırmaz, bazen canını da kurtarabilir. Hayat, bir kibreye ya da öfkeye kurban edilmeyecek kadar değerlidir.” Bu iletilerle okuyuculara okumanın önemi yazınsal bir kurgu içinde verilir. Çocuklar bu sayede, insana ve yaşama ilişkin bir duyarlılık oluşturabilirler. Çocukların kitaptaki karakterlerle ve anlatılan masallardaki kişilerle

özdeşim kurması, bu konular üzerine düşünmesine, düş kurmasına yardımcı olabilir. İletilerin açıkça değil metne sindirilerek verilmesi okuyucuya okuma zevki verebilir.

Çevre

Şehrazat ve Şehriyar *ülkenin birinde* yaşarlar. Ancak Sindbad, Bağdat'ta yaşar ve her seferinde Basra Limanı'ndan hareket eder veya oraya varır. Gezileri sırasında yolu Yamyamlar, Vahşiler, tek gözlü devler, cüceler vs. gibi olağanüstü canlıların yaşadıkları yerlere düşer. Bu yerlerde hayatı tehlikeye düşen Sindbad, her seferinde ya tesadüf eseri ya da planlar yaparak buralardan kurtulur. Olayların ne zaman geçtiği bilinmez ancak masalda Halife Harun Reşit'in adı geçer. Buradan masalın geçtiği zaman çıkarılabilir. Seylan Hükümdarı, Sindbad aracılığıyla Harun Reşit'e hediyeler yollayınca Sindbad resmî olarak da tanınmış olur.

BİLENLER BİLMEYENLERE ANLATSIN

Konu-Kurgu

Kitap, Nasreddin Hoca fıkralarından oluşturulmuş bir tiyatro oyunudur. Oyun iki perde, yedi sahneden oluşmuştur. Halk edebiyatının önemli kahramanlarından olan Nasreddin Hoca'yı çocuklar fıkralarıyla tanımaktadır. Hoca'yı bir de bu kitapla tanımak ve fıkralarını da oyunlaştırılmış olarak okumak çocuklara birçok açıdan yarar sağlayabilir. Çocukların hem dinlemekten hem de anlatmaktan keyif aldığı bu fıkralarla oyun yazılması, onlara okuma zevki de kazandırabilir. Okullarda çocuklara oyunu sahneleme imkânı sağlanabilir. Böylece çocuklar gösteri sanatlarına ilgi duyabilirler. Fıkraların birbirine bağlandığı bir kurgu oluşturulmuş, böylece akıcılık sağlanmıştır.

Karakterler

Kitabın ilk sayfasında karakterler şöyle sıralanmıştır:

“NASREDDİN HOCA

GÜLHATUN: Hoca'nın eşi.

ÖZLEM: Hoca ve Gülhatun'un kızı.

AKŞEHİRLİ GENÇLER: (1, 2, 3, 4)

KOMŞULAR: (1, 2, 3)

HALA: Gülhatun'un halası.

TEYZE: Gülhatun'un teyzesi.” (s.7)

Bir de Hoca'nın eşeği Karakaçan vardır. Nasreddin Hoca hazırcevaplığıyla karşısına çıkanlara karşılık verir. Bu da okuyucuların gülmesini sağlar.

Dil ve Anlatım

Oyunda seda ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Mizah unsurlarıyla yapılan anlatım sayesinde okuyucunun gülmesine olanak sağlanmıştır.

Oyunda yapılan benzetmeler şunlardır:

“gözler çıra gibi parlıyor,” (s.13)

“Adam hindiye alır almaz başladı mı şiir gibi konuşmaya,” (s.31)

“Mis gibi de koktu.” (s.44)

Anlam zenginliğini sağlamak amacıyla oyunda kullanılan deyimler şunlardır:

bahse tutuşmak (s.22), **başa çıkmak** (s.22), **burnundan getirmek** (s.45), **canı çekmek** (s.34), **elinde kalmak** (s.31), **gözü tutmak** (s.45), **hakkından gelmek** (s.45), **karar vermek** (s.21), **laf çarpmak** (s.27), **nefes tüketmek** (s.42), **ses vermek** (s.41),

sevaba girmek (s.61), *sevap kazanmak* (s.21), *sopa yemek* (s.34), *tamtakır kuru bakır* (s.27), *uykusu ağır olmak* (s.35), *uykuya dalmak* (s.35).

“hamama giren terler” atasözü “sınava giren terler, “kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez” atasözü “kazan gelecek yerden tencere esirgenmez”, “yuvayı yapan dişi kuştur” atasözü “evi ev yapan dişi kuştur” şeklinde uyarlanmıştır. Ayrıca oyunda “yorgan gitti, kavga bitti” atasözü de kullanılmıştır.

Anlatımı güçlendirmek amacıyla farklı cümle yapıları içinde yer alan ikilemeler ve yansıma sözcükler şunlardır:

“Bir güzel sürüp **çayır çimen** ve diken ekecek.” (s.26)

“Neydi o, su buharında pişmiş **takır tukur** bir şeydi...” (s.28)

“Bırak Hoca bu **Hindistan mindistan** laflarını...” (s.30)

“Eti de **bir lezzetli, bir lezzetli** ki” (s.32)

“pencereyi **sıkı sıkı** kapatmadım,” (s.35)

“Yemek **pişti pişecek** zaten, **sıcak sıcak** iki lokma alırsınız.” (s.44)

“on beş akçelik palayı **haydi haydi** alıp götürür.” (s.53)

“**Aiii! Aiii! Aiii!**” (s.13)

“Hiç **gürültü patırtı** çıkarmadan o kadar şeyi yüklen git,” (s.35)

Metinde eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“Yarının sayın bilim insanları, yazarları, oyuncularını, doktorları, mühendisleri, astronotları... Bakanları, başbakanları ve hatta cumhurbaşkanları...” (s.12)

“Altın sarısı renginde...” (s.11)

“Bu kafayı, bu omuzları, bu göbeği...” (s.21)

“Onunla bir şey konuşup geri döndüğümde...” (s.48)

İletiler

Nasreddin Hoca fıkralarından oluşan bu oyunda, okuyucuya fıkraların iletmek istediği mesajlar verilmiştir. Nasreddin Hoca zekâsı ve hazırcevaplığı sayesinde bazı durumları lehine çevirmesini bilir. Bu da okuyucunun Nasreddin Hoca ile özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir. Fıkraların iletileri üzerine düşünen okuyucu iletilerden ders çıkarabilir.

Çevre

Nasreddin Hoca, kimi zaman komşusu kimi zaman karısı, kimi zaman da eşeği ile çatışma yaşar. Toplumsal çevreyle yaşadığı çatışmalar, Hoca'nın zekâsı sayesinde son bulur.

101 DEYİM 101 ÖYKÜ

Deyimler anlatımı güçlendirmek amacıyla kullanılan önemli söz birimleridir. Kitabın ön sözünde deyimlerle ilgili şu tanıma yer verilir.

“Deyimler, bir iki sözcükle; hoş, ince bir benzetmeyle ve belli kalıplar içinde ortaya konan söz birimleridir. Halkın söz yaratma gücünü, ifade zenginliğini yansıtan bir söz ustalığı, söz inceliğidir.” (s.9)

Bir sözcüğün farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılması dilin anlam zenginliğinin göstergesidir. Kitap çocukların sadece deyimler sözlüğüyle yetinmelerinin önüne geçebilir. Deyimlerin ortaya çıkış öykülerini okuyan çocuklar

hem deyimimin hangi ortamda söylendiğini öğrenebilir hem de bu deyimimin hangi durumlarda kullanılabileceğine dair fikir edinebilirler.

Kitapta öykülerine yer verilen deyimler şunlardır:

Abayı Yakmak (s.11), **Adam Olmak** (s.13), **Ağaca Çıksa Pabucu Yerde Kalmamak** (s.15), **Ağzı Ateş Püskürmek** (s.17), **Ağzıyla Kuş Tutsa** (s.19), **Ahfeş'in Keçisi Gibi Baş Sallamak** (s.21), **Aklı Kesmek** (s.24), **Alicengiz Oyunu Oynamak** (s.26), **Ali Kıran Baş Kesen** (s.29), **Altından Çapanoğlu Çıkmak** (s.31), **Anladık Yel Değirmeni [ama] Suyu Nereden Geliyor** (s.33), **Ateş Pahası** (s.34), **Atı Alan Üsküdar'ı Geçti** (s.36), **Atma Recep Din Kardeşiyiz** (s.39), **Aslan Payı** (s.41), **Avucunu Yalamak** (s.43), **Ayakları Suya Ermek** (s.46), **Ayıkla Pirincin Taşını** (s.48), **Bal Gibi [Olur]** (s.50), **Balık Kavağa Çıkınca** (s.52), **Bana da mı Lo Lo?** (s.54), **Başına Devlet Kuşu Konmak** (s.56), **Bindiği Dalı Kesmek** (s.58), **Boyunun Ölçüsünü Almak** (s.60), **Buyrun Cenaze Namazına** (s.62), **Bülbül Kesilmek** (s.64), **Can Kalmamak** (s.66), **Çam Devirmek** (s.67), **Çıkar Baklayı Ağzından** (s.69), **Çizmeden Yukarı Çıkmak** (s.72), **Çürük Tahtaya Basmak** (s.74), **Dağdan Gelip Bağdakini Kovmak** (s.75), **Damokles'in Kılıcı** (s.77), **Dananın Kuyruğu Kopmak** (s.79), **Derdini Marko Paşa'ya Anlat!** (s.82), **Dereyi Görmeden Paçaları Sıvamak** (s.84), **Dimyat'a Pirince Giderken Evdeki Bulgurdan Olmak** (s.86), **Dokuz Doğurmak** (s.88), **Dostlar Alışverişte Görsün** (s.90), **Ekmeğini Taştan Çıkarmak** (s.91), **Eski Çamlar Bardak Oldu** (s.92), **Eski Hamam, Eski Tas** (s.94), **Fincancı Katırlarını Ürkütmek** (s.96), **Geçti Bor'un Pazarı, Sür Eşeğini Niğde'ye** (s.98), **Gemileri Yakmak** (s.100), **Gemisini Yürütmek** (s.102), **Gırgır Geçmek** (s.104), **Gölge Etmek** (s.105), **Halep Ordaysa, Arşın Burada** (s.106), **Hoşafın Yağı Kesildi [Birinde]** (s.107), **İfadesini Almak** (s.109), **İnsan Kuş Misali** (s.111), **İpe Un Sermek** (s.113), **İpiyle Kuyuya İnılmaz**

(s.114), **Kabak [Birin] Başına Patlamak** (s.115), **Kahve Dövcünün Hınk Deyicisi** (s.117), **Karaman'ın Koyunu, Sonra Çıkar Oyunu** (s.119), **Kaş Yapayım Derken, Göz Çıkarmak** (s.121), **Kazın Ayağı Öyle Değil!** (s.122), **Keçeyi Sudan Çıkarmak** (s.124), **Keçileri Kaçırarak** (s.125), **Kendin Gideceğine Ünün Gitsin** (s.128), **Kırk Dereden Su Getirmek** (s.129), **Kırk Yıllık Kani, Olur mu Yani?** (s.132), **Kısa Kes, Aydın Abası [Havası] Olsun** (s.134), **Kozunu Paylaşmak** (s.136), **Kulp Takmak** (s.138), **Kuşa Benzemek [Dönmek]** (s.139), **Kuyruk Acısı** (s.140), **Küpünü Doldurmak** (s.143), **Lep Demeden, Leblebiyi Anlamak** (s.145), **Mumla Aramak** (s.146), **Mürekkep Yalamak** (s.148), **Okkanın Altına Girmek** (s.151), **Öküz Altında Buzağı Aramak** (s.153), **Öküz Öldü Ortaklık Bitti** (s.155), **Ölme Eşeğim Ölme** (s.157), **Ört ki Ölem...** (s.158), **Pabucu Dama Atılmak** (s.159), **Püf Noktası** (s.161), **Sabrı Taşmak** (s.163), **Saçı Önüne Düşmek** (s.166), **Saman Altından Su Yürütmek** (s.167), **Sarı Çizmeli Mehmet Ağa** (s.169), **Sarpa Sarmak** (s.171), **Sermayeyi Kediye Yüklemek** (s.172), **Sırtı Yere Gelmemek** (s.175), **Suratı Sirke Satma** (s.177), **Suya Götürüp, Susuz Getirmek** (s.179), **Suyunun Suyu** (s.181), **Tabanı Kaldırmak** (183), **Tadını Kaçırarak** (s.184), **Tası Tarağı Toplamak** (s.186), **Tuzluya Mal Olmak** (s.188), **Vur Abalya!** (s.191), **Vur, Fakat Dinle!** (s.192), **Ya Dayak Yememiş Ya Sayı Bilmiyor** (s.194), **Ye Kürküm Ye!** (s.195), **Yel Üfürdü, Su Götürdü** (s.196), **Yolunacak Kaz** (s.197), **Yorgan Gitti, Kavga Bitti** (s.200).

Bu deyimlerden 12 tanesi Nasreddin Hoca'nın yer aldığı öykülere sahiptir:

Ağaca Çıksa Pabucu Yerde Kalmamak - Bindiği Dalı Kesmek - Çürük Tahtaya Basmak - Dostlar Alışverişte Görsün - Fincancı Katırlarını Ürkütmek - İpe Un Sermek - Kazın Ayağı Öyle Değil! - Kuşa Benzemek

[Dönmek] - Suyunun Suyu - Tabanı Kaldırmak - Ye Kürküm Ye! - Yorgan Gitti, Kavga Bitti.

Deyimlerin öyküsü verilirken sayfanın solundaki boşluğa deyimmin ifade ettiği anlamlara da yer verilmiştir. Böylece kitaba bir sözlük özelliği de kazandırılmıştır.

101 ATASÖZÜ 101 ÖYKÜ

Atasözleri, halkın bir olay üzerine söylediği ve zamanla ona benzer her olay üzerine söylenen, öğüt verici sözlerdir. Söyleyeni belli olmayan bu sözler halk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. *“Her atasözü bir dersi, bir hükmü, bir yargıyı ifade eder. Güzel buluşlar, derin felsefeler, parlak nükteler, ince alaylar, sert tartışmalar içerir.”* (s.9)

Atasözü, çocukların da Türkçenin güzellikleriyle tanışmalarını ve toplumsal anlamda iletişim kurarken kendilerini daha iyi ifade etmelerini sağlayabilirler. Atasözlerinin ortaya çıkış öykülerini bilmek onları doğru yerde ve zamanda kullanılmasını da sağlayacaktır.

Kitapta öyküsüne yer verilen atasözleri şunlardır:

Acele İşe Şeytan Karışır.(s.11), **Aç Ayı Oynamaz.**(s.13), **Aç Doymam, Tok Acıkmam Sanır.**(s.14), **Açın Uykusu Gelmez.**(s.15), **Aç Yatarım, Dinç Yatarım.**(s.17), **Ağaç, Yaprağıyla Gürler [Güzeldir].**(s.20), **Ağaç Yaşken Eğilir.**(s.22), **Ahlatın [Armut] İyisini, Dağda Ayılar Yer.**(s.24), **Akıl Akıldan Üstündür.**(s.26), **Akılsız Başın Cezasını [Zahmetini] Ayak Çeker.**(s.29), **Akılsız Dostun Olacağına, Akıllı Düşmanın Olsun.**(s.31), **Akıl Olmayınca Ne Yapsın Sakal?**(s.34), **Aldatan, Aldanır!**(s.36), **Âlim Unutur, Kalem Unutmaz.**(s.38),

Altın Yerde Paslanmaz, Taş Yağmurda Islanmaz.(s.40), Altın Yumurtlayan Tavuk Kesilmez.(s.41), Arayan Leyla'sını da Bulur Mevlasını da.(s.42), Aslan Yattığı Yerden Belli Olur.(s.44), Aşkın Gözü Kördür.(s.46), At Binenin, Kılıç Kuşananın.(s.48), Ata Arpa, Yiğide Pilav.(s.50), Ava Giden Avlanır.(s.52), Ayağını Yorganına Göre Uzat.(s.54), Ay Işığında Ceviz Silkilmez.(s.57), Az Olsun, Temiz Olsun.(s.59), Az Tamah, Çok Zarar Getirir.(s.61), Baba Oğluna Bağ Bağışlamış, Oğul Babaya Bir Salkım Üzüm Vermemiş.(s.63), Bal Tutan Parmağını Yalar.(s.65), Bakarsan Bağ, Bakmazsan Dağ Olur.(s.66), Balık Baştan Kokar.(s.68), Başa Gelmeyince Bilinmez.(s.70), Bir Deli Bir Kuyuya Bir Taş Atar, Kırk Akıllı Çıkaramaz.(s.72), Bir Dirhem Bal İçin Bir Çeki Odun Yenmez.(s.75), Bir Mıh Bir Nal Kurtarır, Bir Nal Bir At Kurtarır.(s.76), Biri Yer Biri Bakar, Kıyamet Ondan Kopar.(s.78), Birlikten Kuvvet Doğar.(s.79), Bir Sıçrarsın Çekirge, İki Sıçrarsın Çekirge, Üçüncüde Ele Geçersin Çekirge.(s.81), Boş Başak Dik Durur.(s.84), Boş Torbayla At Tutulmaz.(s.85), Bugünün İşini Yarına Bırakma.(s.87), Cami Ne Kadar Büyük Olursa Olsun İmam Bildiğini Okur.(s.89), Dağ Yürümezse Abdal Yürür.(s.90), Damdan Düşen, Damdan Düşenin Halini Bilir.(s.92), Davulun Sesi Uzaktan Hoş Gelir.(s.93), Debbağ Sevdiği Deriyi Yerden Yere Çarpar.(s.94), Denize Düşen Yılana Sarılır.(s.96), Deve Bir Akçe, Götür Oğlum... Deve On Akçe Getir Oğlum!(s.97), El, Elin Eşeğini Türkü Söyleyerek Arar.(s.100), En İyi Arkadaş Kitaptır.(s.101), El mi Yaman, Bey mi Yaman?(s.103), Etten Evvel Çömleğe Düşme.(s.105), Görünüşe Aldanma.(s.107), Gülme Komşuna, Gelir Başına.(s.109), Gün Doğmadan Neler Doğar.(s.110), Havlamasını Bilmeyen Köpek, Sürüye Kurt Getirir.(s.112), Haydan Gelen, Huya Gider.(s.114), İnsanoğlu Çiğ Süt Emmiş.(s.116), İt Sürü, Para Kazan.(s.118), İyilik Eden, İyilik

Bulur.(s.119), İyilik Et Denize At, Balık Bilmezse Halik Bilir.(s.121), İyilik Unutulmaz, Kemlik Yutulmaz.(122), Kara Gün, Kararır Kalmaz.(s.124), Karga, Kekliği Taklit Edeyim Derken Kendi Yürüyüşünü Şaşırmış.(s.126), Kartala Bir Ok Değmiş, Yine Kendi Teleğinden!(s.128), Kazan Taşınca Kepçeye Paha Olmaz.(s.129), Kedi Uzanamadığı Ciğere, Pis Dermiş.(s.131), Kendi Düşen Ağlamaz.(s.133), Kılavuzu Karga Olanın Burnu Boktan Kurtulmaz.(s.135), Kısmet Gökten Zembille İnmez.(s.137), Kurt Kocayınca Köpeğin Maskarası Olur.(s.138), Kurda, Kuzu Emanet Edilmez.(s.140), Lafla Peynir Gemisi Yürümez.(s.142), Lafla Pilav Pişerse, Dağ Kadar Yağı Benden.(s.144), Minareyi Çalan Kılıfını Hazırlar.(s.145), Misafir Umduğunu Değil Bulduğunu Yer.(s.147), Mühür Kimde ise Süleyman Odur.(s.149) Ne Oldum Dememeli, Ne Olacağım Demeli.(s.151), Ne Verirsen Elinle, O Gelir Seninle.(s.152), Öfkeyle Kalkan, Zararla Oturur.(s.154), Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele.(s.156), Parayı Veren Düdüğü Çalar.(s.158), Parayı Zaptetmek, Deliyi Zaptetmekten Zordur.(s.159), Sakla Samanı Gelir Zamanı.(s.161), Serçeden Korkan Darı Ekmez.(s.163), Son Gülen, İyi Güler.(s.165), Son Pişmanlık Fayda Etmez.(s.167), Söyleyenden Dinleyen Arif Gerek.(s.169), Söz Gümüşse Sukut Altındır.(171), Sürüden Ayrılanı Kurt Kapar.(s.172), Tereciye Tere Satılmaz.(s.174), Tez Yükselen, Tez Düşer.(s.176), Tilkinin Dönüp Gelebileceği Yer Kürkçü Dükkânıdır.(s.177), Tilki, Tilkiliğini Bildirinceye Kadar Post Elden Gider.(s.179), Üzümünü Ye, Bağını Sorma.(s.181), Vermeyince Mabud, Neylesin Sultan Mahmut.(s.183), Yalancının Evi Yanmış, Kimse İnanmamış.(s.186), Yalancının Mumu, Yatsıya Kadar Yanar.(s.188), Yanlış Hesap, Bağdat'tan Döner.(s.190), Yemeyenin Malını Yerler.(s.192), Yerin Kulağı Var.(s.193), Zorla Güzellik Olmaz.(s.196).

Her atasözünün ifade ettiği anlamlar sayfanın sol tarafında bulunan boşluğa sıralanmıştır. Böylece kitap okuyucu tarafından atasözleri sözlüğü olarak da kullanılabilir. Kitabın sonunda yararlanılan kaynaklara yer verilerek okuyucuya farklı kaynaklara başvurma imkânı da sağlanmıştır.

101 NİNNİ

Bebeklik dönemiyle birlikte ninnileri duyup onlarla büyüyen çocuklar oyun çağına geldiklerinde bilmece, tekerleme, yanıltmaca gibi söz oyunları; birbirlerine fıkra ya da masal anlatarak hem eğlenceli vakit geçirir hem de dilin coğrafyasında özgürce dolanırlar.

Ninniler sayesinde çocuklar, bebeklikten itibaren müzik zevki de kazanabilir. Bulut, birçok yerde benzerlik gösteren ninnilerin seçimine dair şu açıklamayı yapar:

“Konuları açısından çok çeşitli öbeklere ayrılabilen ninnilerden, ben bu çalışmamda, özellikle bebeklere yönelik olan uyutma, sakinleştirme, dilek, eğlence ninnilerine yer vermeyi tercih ettim. Birçok bölgede küçük değişikliklerle söylenen benzer ninnilere ise tekrara düşmemek için yer vermemeye çalıştım.” (s.10)

Toplamda 101 ninninin yer aldığı kitapta her ninni yöresine göre adlandırılmıştır. Kitapta Afyon, Amasya, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çanakkale, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Iğdır, İçel, İzmir, Kars, Rize, Sivas, Şanlıurfa, Tekirdağ yörelerinden ikişer ninniye yer verilirken, İstanbul ve Konya yörelerine ait üçer ninni, Ankara yöresine ait dört ninni bulunmaktadır. Her bir dördlük ya da bölüm birer harfle adlandırılmıştır. Sözlü kültür ürünleri olduklarından ninnilerde çocukların anlamını bilmeyecekleri ya da halk

dilinde daha sık kullanılan sözcükler yer almaktadır. Sayfanın solunda yer alan boşluklara ninnilerde geçen bu türde sözcüklerin anlamsal karşılıklarına yer verilmiştir. Böylece okuyucunun sözcük dağarcığını geliştirecek bir yol izlenmiştir.

Kitap çocuklar ve büyükler için bir başvuru kaynağı sayılabilir. Kitabın sonunda verilen kaynakça ile hem yapılan çalışma belgelenmiş hem de ilgili okuyucuları başka kaynaklara yönetebilecek bir tutum sergilenmiştir.

101 TEKERLEME

Masalların içinde yer aldığı gibi bazı çocuk oyunlarında da söylenen tekerlemeler çocukların daha okuma-yazma bilmeden tanıştığı bir türdür. Süleyman Bulut derlediği tekerlemelerle ilgili şöyle bir açıklama yapar:

“101 Tekerleme’de özellikle oyun tekerlemeleriyle bağımsız tekerlemelere yer verildi. Masal ve halk hikâyelerinde kullanılan tekerlemelere çocukların ulaşma şansı hâlâ yüksek; masal ya da hikâyeye okurken bu tür tekerlemelerle karşılaşacaklardır. Oyunlarda ya da bağımsız kullanılan tekerlemelere ulaşmak ise, geleneksel ev ya da sokak oyunlarının neredeyse tükendiği günümüzde çok çok zor.” (s.9)

Derlenerek hazırlanan bu kitapta da kaynakça bölümünde yararlanılan kaynaklar gösterilerek okuyucuya yeni kaynak imkânları sunulmuştur. Bu çalışmanın belgelenmesi açısından da önemlidir.

Aşağıda kitaptan alınan bir tekerlemeye yer verilmiştir:

“İNCİK, BONCUK

Eveleme geveleme,

Devekuşu kovalama,

*Cengi cenber,
Miski amber,
Tadı tuzu,
Sarı Emine'nin kızı,
Ne vakit geldin?
İkim, mıkım yazılalım,
Bir tahtaya dizilelim.
İncik boncuk,
A çocuk,
Sen çık.” (s.52)*

101 YANILTMACA

Dil tekerlemesi olarak da bilinen yanılmacalar söyleyişlerinin zorluğuyla dikkat çeker. Birbirine çok benzeyen ya da birlikte zor söylenen sesler bir araya geldiği için yanılmacayı söyleyenler dil becerilerini geliştirirken eğlenebilirler. Böyle önemli bir alıştırmayı bir oyun haline getiren çocuk ise eğlenirken öğrenebilir, öğrenirken eğlenebilir.

Kitabın arka kapak yazısında yer alan “*Uzunu da var, kıyası da... Kolayı da var, zoru da... Hadi bakalım, görelim... Kim söyleyebilir, kim söyleyemez?*” ifadesi çocuğu yanılmacaları okumaya, öğrenmeye ve bunu başkalarıyla paylaşmaya teşvik etmektedir.

Kitabın sonunda yararlanılan kaynaklar sıralanarak okuyucuya da farklı başvuru kaynakları işaret edilmiştir. Aşağıda kitapta yer alan yanılmaca örnekleri verilmiştir:

“Bu duvarı badanalayıp da mı boyamalı, badanalamayıp da mı boyamalı?
(s.17)

“Yoldan gelir beş eşekli, bez yüklü beş adam.

–Nerden gelip nereye gidiyorsun beş eşekli, bez yüklü beş adam?

– Şuradan gelip şuraya gidiyorum, beş eşekli, bez yüklü beş adam!” (s.27)

“Üç tunç tas, has, hoş, kayısı hoşafı.” (s.29)

BİLMECELER

Süleyman Bulut’un bilmece türüyle ilgili 4 kitabı bulunmaktadır.

Bil Beni Bileyim Seni 1

“Bu kitap, Süleyman Bulut’un derlediği, Anadolu’da yüzyıllardır sorulan bilmecelerden oluşuyor. Halk edebiyatı ve akıl ürünü birbirinden güzel bu bilmeceler sizleri hem düşündürecek hem de eğlendirecek.”

Kitabın arka kapak yazısında bu ifadeler yer almaktadır. Kitapta sözlü kültür ürünü olup yıllarca söylenegelmiş bilmeceler bulunmaktadır. Bilmeceler derlendiği için kitabın sonunda yararlanılan kaynaklara yer verilmiştir. Her sayfada kullanılan görseller okuyucunun ilgisi canlı tutmaya ve ipucu vermeye yardımcı olmaktadır.

Kitapta yer alan bazı bilmeceler şunlardır:

“İki kulağından tuttum / Ayağıma oturttum [**Çizme**]” (s.35)

“Daracık sokaktan alay geçer [**Karınca**]” (s.48)

“Mavi atlas / Arşın yetmez / Makas kesmez / İğne batmaz / Terzi biçmez
[**Gökyüzü**]” (s.51)

Şipşak Bilmeceler 1

Bilmeceler normal sayfa düzeniyle yazılmamıştır her bilmece şekil içinde verilmiş, bazılarında bu şeklin içine resimler de çizilmiştir. Bilmeceler çoğunlukla “*nedir, hangisi, niye...*” gibi sorularla sorulmuştur.

Kitapta yer alan bazı bilmeceler şunlardır:

“*Kiri en az olan meyve hangisidir? [Kiraz]*” (s.27)

“*Tutulması en zor olan şey nedir? [Soluk]*” (s.35)

“*Sesi var her zaman, göremezsin hiçbir zaman.[Rüzgâr]*” (s.48)

Şipşak Bilmeceler 2 / Deyim ve Atasözleri

Kitapta cevapları deyimler ya da atasözleri olan bilmeceler yer almaktadır. Böylece çocuğun bilmecelerle eğlenmesi sağlanırken deyim ve atasözü bilgisi de geliştirilir.

Kitapta yer alan bazı bilmeceler şunlardır:

“*‘Rüzgâr eken fırtına biçer,’ diyen kim? [Meteoroloji]*” (s.25)

“*‘Yel üfürdü, sel götürdü,’ diyen kimmiş? [Yelkenli]*” (s.33)

“*En tehlikeli sırt hangisidir? [Bıçak sırtı]*” (s.37)

Şipşak Bilmeceler 3 / Şuutt ve Gool!

Kitapta cevapları futbolla ilgili olan bilmecelere yer verilmiştir. Böylece çocuk bilmece ve sporla iç içe olur ve eğlenir. Kitap da birbirine bu bilmeceleri soracak çocuklar arasında hem bir başvuru kaynağı hem de bir okuma aracı olabilir.

Bilmeceler futbol topunda yer alan altıgen şekiller içinde ve futbol sahalarını düşündüren yeşil renk ağırlıkta olarak verilmiştir. Bu nedenle sayfalar bir topu andırmakta ve çocukların ilgisi canlı tutulmaktadır.

Kitapta yer alan bazı bilmeceler şunlardır:

“Futbolcular nasıl sakal bırakır? [Top sakal]” (s.19)

“Topun matematik ifadesi nedir? [Toplam]” (s.29)

“Maçta kim TOPA TUTULUR? [Kaleci]” (s.41)

BÜYÜK ATATÜRK'TEN KÜÇÜK ÖYKÜLER 1 - 2 - 3

Kitaplar yayınevi tarafından “Belgesel Öyküler” başlığı altında çıkarılmıştır. 1.kitapta 60, 2. kitapta 38, 3. kitapta ise 54 anı-öykü yer alır. Ulu Önder’in herkes tarafından bilinen tarihi ve milli kişiliğinin yanı sıra fazla bilinmeyen özelliklerine de dikkat çekilmesi açısından önemlidir. Atatürk’le ilgili anıların bazı kaynaklardan derlenip çocuklar için yeniden yazıldığı tespit edilmiştir. Böylece okuyucu için Atatürk sadece tarihi kitaplardan okunan bir kişilik olmaktan çıkabilir. Onun doğa ve hayvan sevgisine, bayraklara olan saygısına, çocuklara ve kadınlara verdiği öneme, dans tutkusuna, kütüphane ve kitap sevgisine vurgu yapılan öyküleri okuyan çocuklar için Atatürk farklı alanlarda da örnek alınacak biri olabilir.

Arka kapakta yer alan yazılar da okuyucunun ilgisini kitaba çekecek niteliktedir:

“Mustafa Kemal’in nasıl Atatürk olduğunu biliyor musunuz? Ya sevdiği atının öyküsünü okudunuz mu hiç? Köpeği Foks’un matraklıklarını... Kesilen iğde ağacını aramaya çıkan Atatürk’ü... Onun çiftlik serüvenlerini... En

sevdiği çiçek olan al karanfilin öyküsünü okudunuz mu hiç?” (Büyük Atatürk’ten Küçük Öyküler 1)

“Atatürk, Çankaya İlkokulu’na giden manevi kızları Sabiha ile Zehra’ya ne demişti? Paşa Bebek’in ilginç öyküsünü duymuş muydunuz, peki? Atatürk’ün yeni Türk harfleri için bir marş bestelediğini biliyor muydunuz?” (Büyük Atatürk’ten Küçük Öyküler 2)

“Başkent, Niye Ankara Oldu? Kocatepe’deki O Simge Fotoğraf Nasıl Çekilmişti? Ve... Bütün mal varlığını millete bıraktığının öyküsü...” (Büyük Atatürk’ten Küçük Öyküler 3)

Anılar derlenirken yararlanılan kaynaklar, her anının bulunduğu sayfada *“Kaynak:”* şeklinde belirtilmiştir. Böylece hem anıların gerçekliği belgelenmiş hem de okuyuculara yeni başvuru kaynaklarının yolu açılmıştır.

ATATÜRK HANGİ TAKIMI TUTUYORDU?

Kitap yayınevi tarafından *“Belgesel Öyküler”* başlığı altında çıkarılmıştır.

“Bu çalışma, ‘Atatürk Hangi Takımı Tutuyordu?’ sorusunun cevabını, belgelere, bilgilere, Atatürk’ün yakın çalışma arkadaşlarına ve bizzat Atatürk’ün kendi açıklamalarına bakarak bulmayı amaçlıyor...” (s.8) ifadesi ile kitabın amacı ortaya konur. Atatürk’ün Beşiktaşlı, Fenerbahçeli ya da Galatasaraylı olduğu iddialarının dayandığı kaynaklar açıklanır. Atatürk’ün kurduğu Muhafızgücü adlı takımdan ve kuruluşuna destek verdiği Güneşspor’dan bahsedilir. Atatürk Karşıyaka ve Altay takımlarını ziyaret eder. O dönemin önemli isimlerinden olan Fahrettin Paşa’nın Altay soyadını alması bu ziyaretler sırasında olur. Kitapta Atatürk’ün izlediği maçlar ve yakın arkadaşlarının onun taraftarlığıyla ilgili görüşleri de yer alır. Elde edilen bilgilerden ve incelenen kaynaklardan şu sonuca ulaşılır:

“Atatürk, bir takımın değil, sporun taraftarıydı.” (s.64)

Son olarak Atatürk’ün sevdiği sporlardan; güreş, yürüyüş, binicilik ve yüzmeden de bahsedilmiştir.

Kitabın sonunda kaynakçaya yer verilmiştir. Böylece bilgilerin nereden alındığı belgelenmiş ve okuyuculara da farklı kaynaklara ulaşma imkânı sağlanmıştır. Atatürk’ün, çocukların ilgi duyduğu bir spor dalı olan futbolla ve belgelere dayanılarak anlatılması çocukları okumaya teşvik edebilir, onların meraklarını arttırabilir. Atatürk’ün asker kişiliğinin yanında sporla da ilgilendiği iletisini alan çocuklar Atatürk’le özdeşim kurabilirler.

Sayfaların futbol takımlarının renginde tasarlanması okuyucunun ilgisini çekebilir ve onu okumaya heveslendirebilir.

ŞAKA, ALAY VE HAZIRCEVAPLARIYLA YAHYA KEMAL

Kitap, *“Klasik Türk Edebiyatı – Gülmece”* başlığı altında yayınlanmıştır. Türk edebiyatının önemli isimlerinden olan Yahya Kemal’in bazı durum ve olaylar karşısında söylediklerini esas alır. Şairin hayatındaki önemli olaylara kitabın başında kronolojik olarak yer verilmiştir. Daha sonra her bir şaka, alay ya da cevap bir başlık altında anlatılmıştır. Metinde geçen anlamı bilinmeyen bazı kelimelerin karşılıkları metnin sonunda verilmiştir. Böylece okuyucunun sözcük dağarcığı geliştirilebilir.

Kitabın oluşturulmasında yararlanılan kaynaklar ise kitabın sonunda sıralanmıştır. Böylece okuyucuya da farklı kaynaklara ulaşma imkânı sağlanır. Arka kapakta verilen Yahya Kemal’e ait bir hazırcevap örneği okuyucuyu kitabı okumaya teşvik edebilir:

“Yahya Kemal’e sorarlar: ‘Üstat, Ankara’nın nesini beğeniyorsunuz?’ Yahya Kemal, hiç duraksamadan cevap verir: ‘İstanbul’a dönüşünü!’”

Kitabı okuyan çocuklar bir yandan Yahya Kemal ile tanışırken diğer yandan onun yaptığı gibi bazı durumlar karşısında pratik düşünüp hazırcevap olabilirler. Bu güldürü unsurlarını bir kitaptan okuyan çocuklar hem eğlenirler hem de okuma zevki duyabilirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmada Süleyman Bulut'un çocuklar için yazdığı 37 kitap incelenmiştir. Yazarın seçtiği konular ve bu konuları anlattığı kurgular, verdiği iletiler, kullandığı dil incelenmiştir. Bunun sonucunda yazarın, çocukların ilgisini çelebilen üslubu ve sürükleyici anlatımıyla çocukları okumaya isteklendireceği ve onların okumayı bir alışkanlığa dönüştürmelerine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

İncelenen eserlerin türü çeşitlidir. Bulut; masal, öykü, roman gibi türlerin yanı sıra halk kültürü açısından önemli ürünler olan bilmece, tekerleme, ninni, atasözü, deyim türlerinde de eserler vermiştir. Çocukların bu türde kitapları okuması, onların okuma sevgisi kazanırken halk kültürüne de ilgi duymasını sağlayabilir. Onların yerel değerlerle tanışmalarına yardımcı olabilir.

İncelenen eserlerde yardımlaşma, dayanışma, dürüstlük, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, doğayı koruma bilinci temalarının sıklıkla işlendiği görülmüştür. Bu temalar aracılığıyla verilmek istenen iletiler okuyucuya açık bir şekilde verilmemiş, kahramanların yaşadıklarıyla hissettirilmiştir. Böylece okuyucunun empati yoluyla iletilere ulaşması sağlanmıştır. Eserlerinde Çocuk Hakları temasını da kullanan Bulut'un çocukların, ebeveynlerin ve eğitimcilerin dikkatlerini bu konuya çekmesi de önemlidir.

Kitaplardaki karakterlerin yaşadıklarından ders çıkaran, hoşgörülü, doğa ve hayvan sevgisi besleyen, yardımsever, hayal dünyaları geniş oldukları görülür. Karakterler çocuklara örnek olacak kişisel özelliklere sahiptir. Çocukların bu karakterlerle özdeşim kurmalarının kendi kişiliklerini oluşturmalarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

İncelenen birçok eserde belirli bir yer ve belirli bir zaman söz konusu değildir. Ancak kullanılan dil ve anlatım şekliyle okuyucunun hayali yerleri zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olunmuştur. Bu üslubun resimlerle de desteklenmesi önemlidir. Resimlerin okuyucunun hayal dünyasını zenginleştiren, onları resim yapmaya yönelten ve resim sanatına ilgi duymasını sağlayacak şekilde farklı bir üslupla yapıldığı tespit edilmiştir.

Eserlerde akıcı ve açık bir dil kullanılmıştır. Eskimiş sözcüklere yer verilmemiş ve İstanbul Türkçesi kullanılmıştır. Anlatımda deyimlere, yansıma sözcüklere ve ikilemelere çokça yer verildiği tespit edilmiştir. Bu kullanımın okuyucunun anadilinin olanaklarını tanmasına, anlam zenginliğinin farkına varmasına ve anadilini etkili şekilde konuşmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Eserler görseller kullanılarak tasarlanmıştır. Bulut'un kitapları iki farklı yayınevi tarafından basılmıştır. Yayınevlerinin farklılığı kitapların tasarımı açısından farklılık yaratmamıştır. Farklı kişiler tarafından yapılmış bile olsa resimlerin okuyucunun ilgisini canlı tutan, onların hayal dünyasına hitap eden ve onları resim sanatına yöneltecek özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Eserler çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelenmiş ve inceleme sonucunda eserler bu bakımdan nitelikli bulunmuştur. Bütün eserlerin okuyucunun okuma, yazma ve konuşma becerilerinin gelişmesine, okuma alışkanlığı edinmesine yardımcı olacağı sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın da çocuk edebiyatı kapsamında yapılacak bu türde çalışmalar için bilgi verici olacağı düşünülmektedir.

Süleyman Bulut'un eserlerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle ilgili sahip olduğu özellikler ders kitaplarında yer alabileceklerinin de göstergesidir. Bu eserlerin birer eğitim-öğretim aracı olarak da kullanılabilmesi söylenebilir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda çocuklara yönelik eser verilirken, onlara kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmak için şu hususlara dikkat edilmesi önerilebilir:

Çocuklar okulöncesi dönemde ve aileler aracılığıyla kitapla tanışmaktadır. Bu nedenle aileler çocukları onların yaşına, ilgi ve isteklerine göre uygun kitaplarla tanıştırmalıdır. Kitap okumak ve okuma alışkanlığı kazanmak konusunda çocukların ilk örnekleyeceği kişilerin ebeveynler olacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle anne-babalar düzenli kitap okumak için hem kendilerine hem çocuklara gerekli ortamı sağlamalıdır. Çocuklar için gerekirse konuya hâkim kişilerden destek alarak kitap seçilebilir. Çocukların kitaplardan çok şey öğrenebileceği dikkate alınarak konusu, iletisi, olayları, kahramanları, çevreleri, dil ve anlatımı ile nitelikli olan eserler seçilmelidir. Bu anlamda ebeveynlere, Süleyman Bulut'un kitaplarının nitelikli olduğu ve bu kitapları çocuklara okutabilecekleri söylenebilir.

Okul çocukların aile dışında en çok vakit geçirdikleri yerdir. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla onların okul kütüphanesinden yararlanması sağlanabilir, kitap okuma saatleri oluşturularak sınıf ortamında kitap okunabilir. Türkçe ve sınıf öğretmenleri öğrencilere okumaları için Süleyman Bulut'un öğrencilerin gelişim özelliklerine ve çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olarak yazılmış kitaplarını önerebilirler. Bulut'un halk kültürü ile ilgili eserleri derslerde başvuru kaynağı olarak kullanılabilir.

Kitapların daha çok okurla buluşması amacıyla düzenlenen etkinlikler arttırılabilir. Kitap fuarları, okur-yazar buluşmaları, imza günleri gibi etkinlikler çocukların kitapla farklı bir ilişki kurmasını sağlayabilir. Çocukların yalnızca klasik eserlerle değil son dönemde ortaya çıkan nitelikli eserlerle tanışması sağlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ders kitaplarında, ocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından nitelikli sayılan Suleyman Bulut'un eserlerine yer verilebilir. Boyece ocukların derse ilgisi arttırılabilir, kitaplardaki temalar çocuklara dersler aracılığıyla kazandırılabilir.

Ayrıca ocuklara yonelik eser veren yazarlar da, eserlerini oluştururken çocukların gelişimlerine, ilgi ve ihtiyaçlarına ve ocuk edebiyatının temel ilkelerine dikkat etmelidirler. Boyece ocuk edebiyatı daha nitelikli eserlerden oluşabilir, çocuklar da bu kitapları okuyarak gelişimlerini daha sağlıklı gerçekleştirebilirler.

KAYNAKÇA

AKKAYA, Nevin (2000). *Tekerlemelerin Çocuk Eğitimindeki Yeri*. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Yayına Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s.602-608.

AKYÜZ, Metin (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

ALPAY, Meral (1980). *Türk Çocuk Edebiyatı*. İ.Ü.E.F. Güney – Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, Sayı:8-9, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

ASAR, Ahmet (2017). *Çocuk Haftası Dergisinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi*. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

AYDIN, Ayhan (2006). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Tek Ağaç Yayınları.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; Ebru KILIÇ KAYNAK; Özcan Erkan AKGÜN; Şirin KARADENİZ; Funda DEMİREL (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

DEMİRAY, Kemal (1953). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

DİLİDÜZGÜN, Selahattin (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- DOĞAN, Çiğdem (2015). *Sevim Ak'ın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Yönünden İncelenmesi ve Türkçe Eğitime Katkısı*. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- ENGİNÜN, İnci (1985). *Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*. Türk Dili Aylık Dil Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Sayı: 400.
- ENGİNÜN, İnci (1987). *Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış*. Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 37-46.
- GÜLTEKİN, Ali (2011). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- GÜNDÜZ, Yusuf (2016). *Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- ERDOĞAN HOROSAN, Arife (2015). *Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- KANOĞLU, Şebnem (2014). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Dair Hedefler, Umutlar*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: CVII (756), s.152-154.
- KARASAR, Niyazi (2012). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- KAYA, İsmail (2014). *Çocuk Kitabında Görsel Katmanlar ve Çizerlerimiz*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı Cilt: CVII (756), s.186-192.
- KIBRIS, İbrahim (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Tek Ağaç Yayınları.
- KAMINSKI, Winfred (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatına Giriş*. Ankara:Milli Eğitim Basımevi.
- KÖSEOĞLU, Hamdullah (2014). *Yazar, Okuyucu, Yayıncı ve Eleştirmen Gerçeği*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı Cilt: CVII (756), s.131-133.
- NEYDİM, Necdet (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- OĞUZKAN, A.Ferhan (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. (Hazırlayan: M. Ruhi ŞİRİN) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- OĞUZKAN, A.Ferhan (2001). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- OKAY, M. Orhan (1987). *Edebiyat Dünyasında Çocuk*. Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- OKTAYLAR, Hasan Can. *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Yargı Yayınları.
- ÖZBAŞI, Sevgen (2016). *Zeynep Cemali'nin Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Sözcük Varlığı Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- ÖZDEM, Filiz (2014). *Çocuk Edebiyatının Çocukları Terbiye Etmek Gibi Bir Derdi Olmamalı*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı Cilt: CVII (756), s.246-247.
- SENEMOĞLU, Nuray (2012). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- SEVER, Sedat (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- SEVER, Sedat (2007). *Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, (Yayıma Hazırlayan: Sedat Sever) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, s.41-56.
- SEVER, Sedat (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Ankara: Tudem Yayınları.
- SARBAY, Ayla (2016). *Türkçe 7 Öğrenci Çalışma Kitabı*. İstanbul: Meram Yayınları.
- ÇILGIN, Alev SINAR (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- SÜREYA, Cemal. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- ŞİMŞEK, Tacettin (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- ŞİMŞEK, Tacettin (2014). *Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: CVII (756), s.15-58.
- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- TEMEL BRITANNICA, Cilt 17, Temmuz 1993, İstanbul: Ana Yayıncılık.
- TEMİZYÜREK, Fahrettin (2014). *Çocuk Kitabı Hazırlamadaki Görevlerimiz Üzerine*. Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: CVII (756), 244-245.
- TEKİN, Arslan (2012). *Edebiyatımızda Terimler*. Ankara: Boğaziçi Yayınları.
- TEKİN, Havva (2000). *Çocuk Kitaplarında Bütünsellik*. 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu 'Sorunlar ve Çözüm Yolları' (Yayına Hazırlayan: Sedat Sever). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s.448-458.
- TIĞLI, Hacer BAŞEĞMEZ (2014). *Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- USLU, Mustafa (2007). *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- VURUŞ, Merve (2016). *Çocuk Edebiyatına Uyarlanmış Klasik Destanlar Üzerine Bir İnceleme: Bilgin Adalı Örneği*. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YAKAR, Yasin Mahmut (2014). *Keloğlan'dan Bir Süper Kahraman Yaratılabilir mi?* Türk Dili Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Cilt: CVII (756), s.260-261.
- YALÇIN, Alemdar ve Gıyasettin AYTAŞ (2011). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

YASA, Mehmet (2012). *Mevlâna İdris Zengin'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Açısından İncelenmesi*. Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

YAŞAR, Kenan (2013). *Erich Kästner'in Hayvanlar Toplantısı Adlı Eserinin Çocuğa Göreliği Ve Çocuk Edebiyatı İlkelerine Uygunluğu*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van.

YAVUZER, Haluk (2006). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILDIRIM, Ali ve Hasan ŞİMŞEK (2006). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

ZİVTÇİ, Figen (2007). *Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi*. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Yayıma Hazırlayan: Sedat Sever), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, s.245-247.

SÜLEYMAN BULUT'UN İNCELENEN KİTAPLARI

BULUT, Süleyman (2013). *Bilenler Bilmeyenlere Anlatsın*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2013). *Şipşak Bilmeceler 3 Şuuutt ve Gool!*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *101 Tekerleme*. Ankara: Tudem Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *101 Yanılmaca*. Ankara: Tudem Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Anne Ben Yapabilirim*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Gemici Sindbad*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Günaydın! Günaydın!*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, S. (2014). *Hey Küçük!*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *İnsan Okur*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Kardeşlik Çemberi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Sihirli Çaydanlık*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2014). *Şaka, Alay ve Hazırcevaplarıyla Yahya Kemal*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2015). *101 Ninni*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2015). *Kocaman Küçük Deniz*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2015). *Sarıtay*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2015). *Su Kardeşler*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

- BULUT, Süleyman (2016). *101 Atasözü 101 Öykü*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *101 Deyim 101 Öykü*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Aslan Kral Kork*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Atatürk Hangi Takımı Tutuyordu?*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Bil Beni Bileyim Seni 1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler 1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler 2*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Büyük Atatürk'ten Küçük Öyküler 1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Kar Tanesi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Maviş*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2015). *Mor Benekli*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Oklu Kirpi ile Konaklı Kaplumbağa*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Ormandaki Dev*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Palavracılar Kralı*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- BULUT, Süleyman (2016). *Penceredeki Kuş*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2016). *Şipşak Bilmeceler 1*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2016). *Şipşak Bilmeceler 2 Deyimler ve Atasözleri*. İstanbul:
Can Çocuk Yayınları.

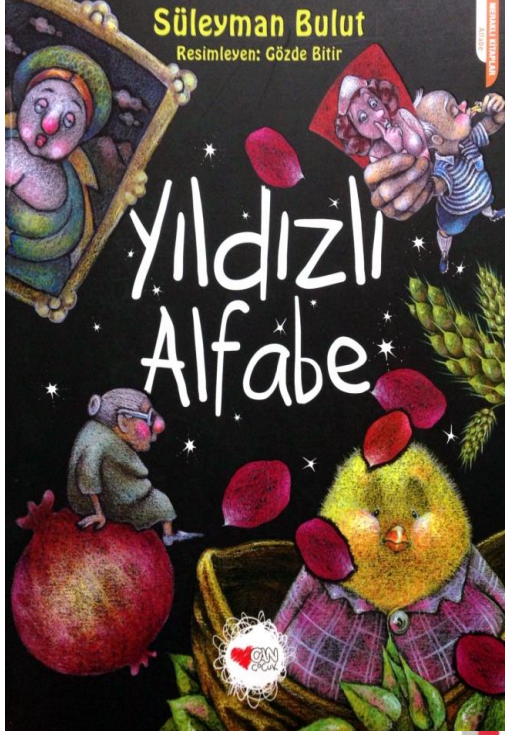
BULUT, Süleyman (2016). *Toparlacık Nokta ve Arkadaşları*. İstanbul: Can Çocuk
Yayınları.

BULUT, Süleyman (2016). *Uçankuş'tan Al Haberi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

BULUT, Süleyman (2016). *Yeşil Yürek Kayabeyi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

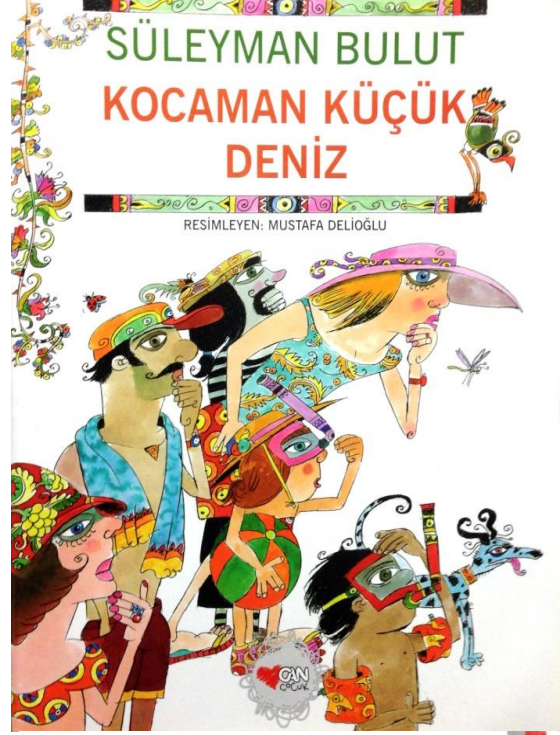
BULUT, Süleyman (2016). *Yıldızlı Alfabe*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

EK 1: İNCELENEN ÇOCUK KİTAPLARINA AİT KAPAK RESİMLERİ

Süleyman Bulut
ASLAN KRAL
KORK

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

Süleyman Bulut
MOR BENEKLİ

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

Resimleyen: Sedat Girgin

ÇAN
ÇOCUK

5- basım

Resimleyen: Elif Deniş

ÇAN
ÇOCUK

3- basım

Süleyman Bulut
GÜNAYDIN! GÜNAYDIN!

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

Resimleyen: Burcu Yılmaz

GAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
ORMANDAKİ
DEV

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

Resimleyen: Reha Baş

GAN
ÇOCUK

7- basım

Süleyman Bulut
SU KARDEŞLER

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

Resimleyen: Gözde Bitir

GAN
ÇOCUK

3- basım

Süleyman Bulut
TOPARLACIK NOKTA
VE ARKADAŞLARI

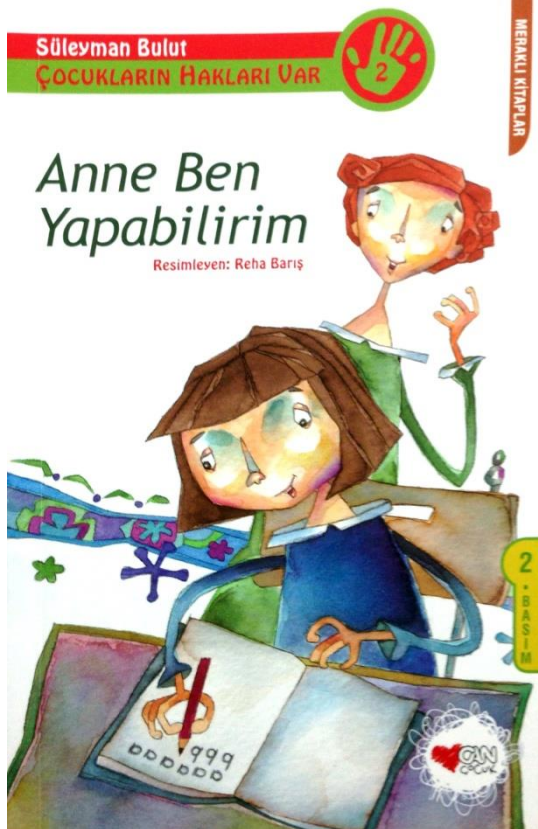
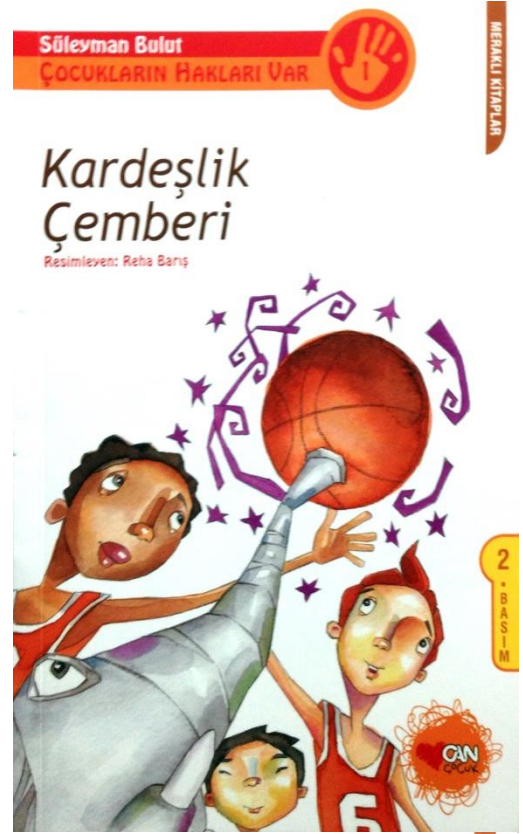
ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Okul

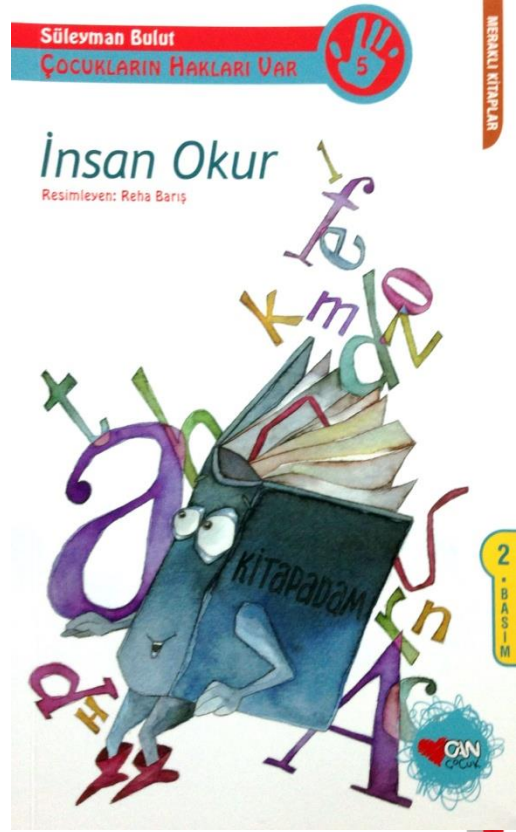
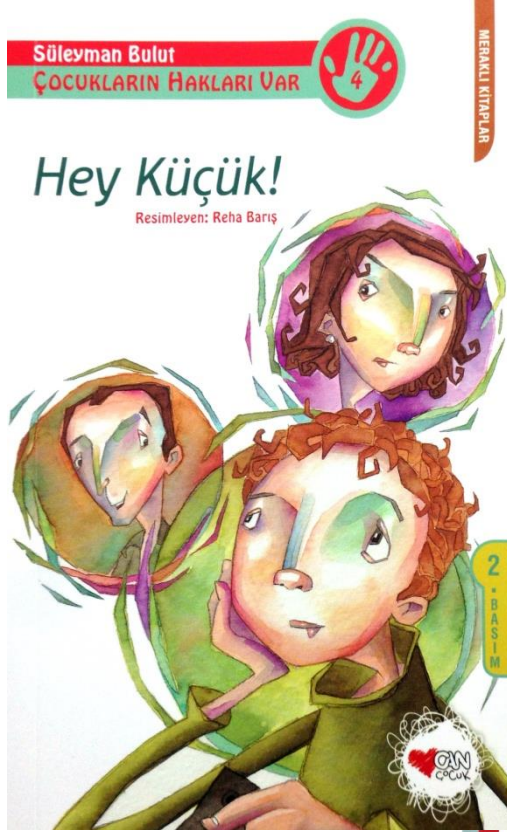

Resimleyen: Ferit Avcı

GAN
ÇOCUK

11- basım

Süleyman Bulut
PENCEREDEKİ
KUŞ

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Diyü

Süleyman Bulut
MAVIŞ

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

Süleyman Bulut
OKLU KIRPI İLE
KONAKLI KAPLUMBAĞA

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

Resimleyen: Mustafa Delioğlu

6. basım

GAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
KAR TANESİ

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

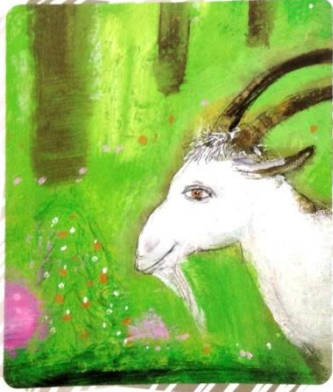
Resimleyen: Gözde Bitir

21. basım

GAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
YEŞİL YÜREK
KAYABEYİ

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

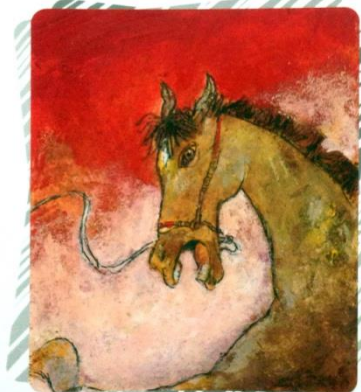
Resimleyen: Mustafa Delioğlu

5. basım

GAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
SARITAY

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

Resimleyen: Mustafa Delioğlu

8. basım

GAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
UÇANKUŞ'TAN
AL HABERİ

ÇAGDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

Resimleyen: Sedat Girgin

CAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
PALAVRACILAR
KRALI

ÇAGDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Roman

Resimleyen: Reha Barış

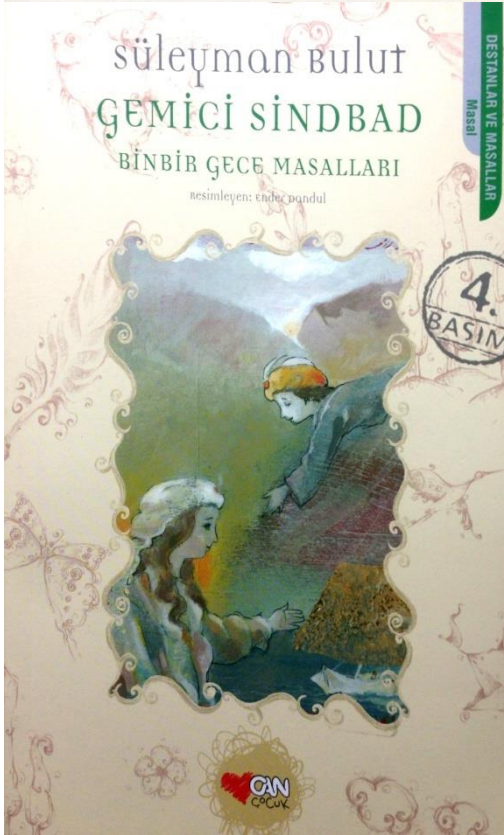
CAN
ÇOCUK

2. basım

Süleyman Bulut
GEMİCİ SİNBAD
BİNBİR GECE MASALLARI

resimleyen: ender pandul

DESTANLAR VE MASALLAR
MİSERİ

4.
BASIM

CAN
ÇOCUK

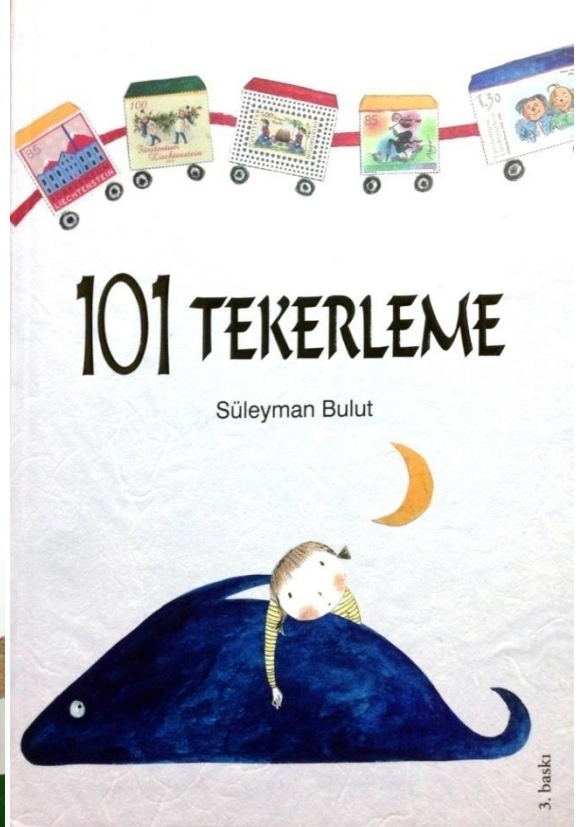
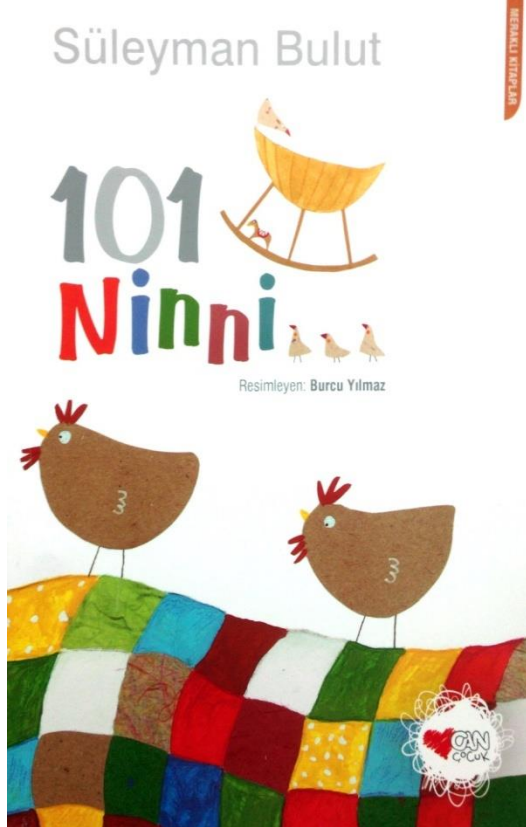
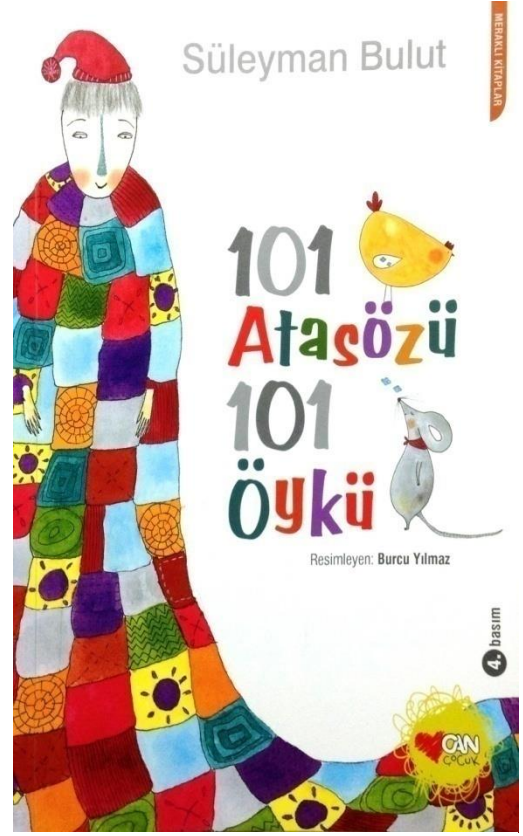
Süleyman Bulut
BİLENLER
BİLMEYENLERE
ANLATSIN

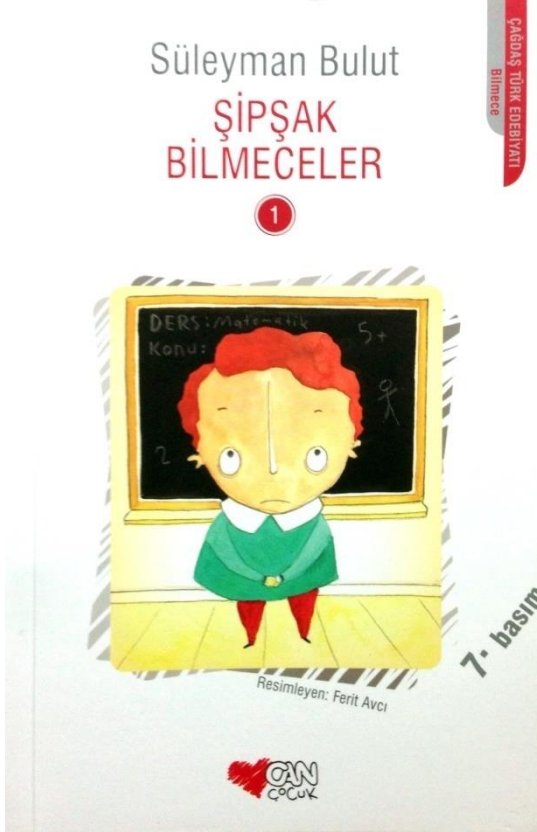
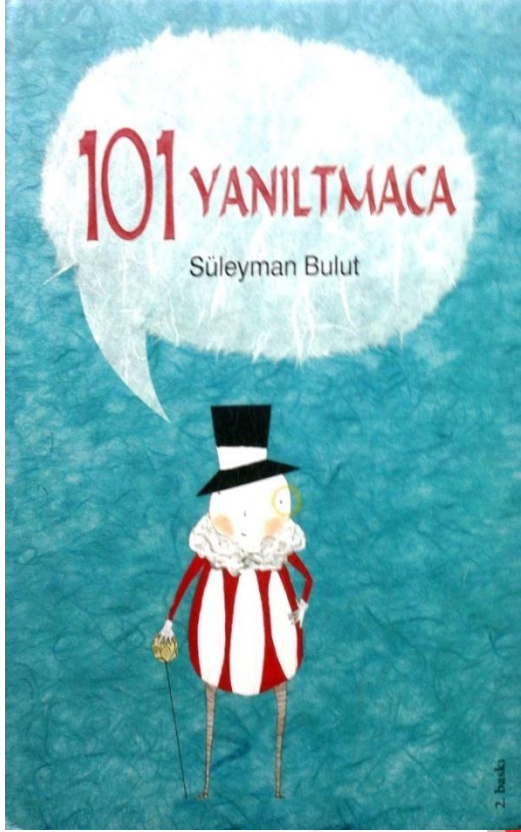
ÇAGDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Oyun

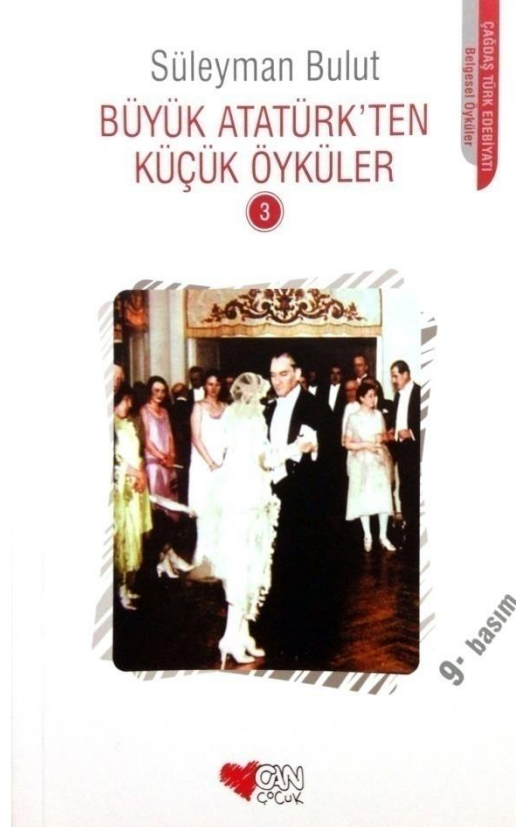

Kapak Resmi: Mustafa Delioğlu

CAN
ÇOCUK

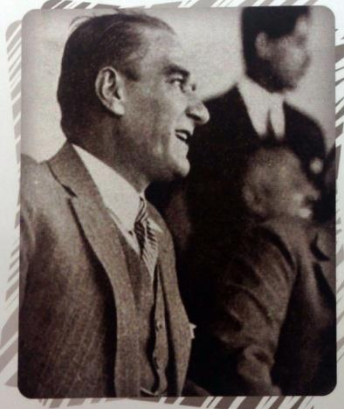

Süleyman Bulut
**ATATÜRK
HANGİ TAKIMI
TUTUYORDU?**

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Belgesel Öyküler

4- bası

ÇAN
ÇOCUK

Süleyman Bulut
ŞAKA, ALAY VE HAZİRCEVAPLARIYLA
YAHYA KEMAL

KLASİK TÜRK EDEBİYATI
Günce

Resimleyen: Mustafa Delioğlu

ÇAN
ÇOCUK